

**PUWODNI
WLASTENSKE
POWIDKY,
POWESTI A
BACHORY...**

Josef Ehrenberger

a. 36. C. 59.

27730-A.

Půwodní vlastenské
POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORY.

S e p s a l
P. Josef Ehrenberger.

Swazek prwní.

(Z okrádku państwí Solnického.)

W Praze.

Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

1 8 4 4.

72

O b s a h :

Mikuláš Klečkovský.

Zjewení pod Černým lesem.

Kříž nad železnou hutí.

Blbý Waněk, zchytralý lhář.

Mikuláš Klečkovský,

čili :

Posvátná lípa snoubenců nad Skurowem.

Romantická powídka z časů Jiřího Poděbradského.

»Zžel se toho nebi, zžel se zemi!«

Mlečkovský.

Bouřlivě stálo nad královstvím českým hrůzosiwé mračno swárů, nepokoje a všeliké pohromy, když wěk patnáctý první polowici běhu swého dokonáwal, nedada blahým paprskům míru swou zkáznou mhou proniknouti, ni ratolesti pokoje na půdě naší se upnouti. Husitským spiknutím hluboce do srdce vlasti zasazené rány ještě nedokrwácely; stopy wálky domácí jedwa polosetřené všude po krajích hojně se naskytaly: hrady zbořené, města sesutá, swatiny zprzněné, niwy jakoby krwi synů swých napojené úrodu wydati se zdráhaly — pusté a bez osení. Poutník w těchto

dnech po vlasti naši cestující nemohl se zdržeti útrpného wzdechnutí: „Běda národu mezi sebou rozptýlenému, sebe samého za kořist jistou cizincům strojícímu!“ — W tom ale nezůstávalo celé neštěstí, na Čechy psotně doléhající. Jako sopka zbouřená, žhawou tekutinou rozšklebená nesstoupí se wíce, výpar žiwlů wnitřně rozezlených bez přestání wydychujíc: tak mysle české, rozdílným míněním rozjitřené, usaditi se nemohouce, w nowé newole okamžitě vypukaly. Král Zigmund, welké národu částce odporný, nebyl sto pokoj wzemi ukotwiti; nástupce jeho Albrecht Rakouský, o němžto líp se nadíti lzelo, zemřel, sotwa we zpráwu králowství se uwázaw, zůstawiw Ladislawa, nemluwnátka ještě nezrozené, za dědice. Tu byli Čechové bez krále woné době, kdy vlády moudré a všestranně ostražitě nejwíce měli zapotřebí; odkudž zhouba nowá po wší vlasti wzešla, jako blesk prudký do všechněch uhlů země se rozlétá. Bez zákonů a soudů, we hrůzné všech věcí zmatenosti, jako loď beze stežňů a wesel potácela se země česká k děsnému utonutí. Mnoho pánů a rytířů, w čele jich Kolda Náchodský, upustiwszy od šlechtě chrabrosti dědů swých, učinění jsou, kázně ni bázně neznající, podlými zákeřníky, zemi českou, druhdy mnohých šlechtností

kolébku, swými pleny a náskoky w peleš lotrowskou proměňující. Jako srdce mateřské se žalem newyslovným na smrtelný zápas milného jedináčka hledí: tak skrowní ještě vlastimilové se srdcem krvácejícím zřeli na hynutí drahé otčiny: a spásu vlasti vyhledávající, we statný se sjednotili spolek, jednoty čili tak zvané lantfryty proti nájezdům loupežného rytířstwa činíce — zprávu králowstwi až do zrůstu králewice Ladislawa hrdinnému Jiříkowi z Poděbrad odewzdawše.

I.

»I spalichu město Hradiště,
w trh největší když bíše,
a pústo je učinichu
a potom zdi okolo něho zbořichu.«

Starý rukopis.

Po dáli a šíři zryta byla půda česká brázdou wnitřního nepokoje, loupeže a násilí léta Páně 1450; jen kladské podhoří na východním Hradecku všeobecnou záhubu ani tušiti se newidělo. Středem a srdcem bláhe krajiny bylo městečko Skurow, úzkým, hájemi owěněným údolím po řice Albě romanticky rozložené. Dáwnowěkým během s hor spějících potůčků wymletá úžlabí, co odnoží z hlavní-

ho údolí vyblhající, malými vesničkami zalidněná, malebný tvořila pohled; a jako strážcové ochranní šťastného vůkolí vypínaly se k západu na temeně lesnatého návrší starožitné bašty hradu skurowského, sídla to rodu proslulého po Čechách, již za časů Přemysla velikého v deskách zemských jmenovaného. Slowutnost a opatrná moudrost nikdy se newzdálila od kmene Skurowčan. Tak i Jan Wok, souvěký držitel Skurowa, kmet ctihodný, věrným pěstitelem slávy rodu svého pováždy byti se ukázal. Když litá wichřice náboženského zbouření a rozbijů domácích Čechů cloumala, drže se mírného učení mistrů pražských a nowoty Taboritů nenávidě, v těch tolika sečech čestný obnažil meč, kde o potření škůdců cizokrajných se jednalo; žádné pak strany neurazil, swornost se všemi pěstoval, tak počínání nepřátelská od sebe i lidu svého opatrně vzdáliv. Po dwacet let již owdowělcem, dvěma dítkám svým, jimžto den života se zhasnutím milené rodičky wzešel, synowi a dceři zpanilé všecku swou wěnowal péči. K dítkám tak draze nabytým cele přilnulo srdce otcowské, něžně i k lidu poddanému se klonil; a wěda, že blaho poddaných nejskwělejší jest korunou vlády, rozličnými výhodami lid svůj nadal, zwlastě práwo výročních trhů, již od Mutiny

prapraděda jeho městečku Skurowskému dobyté, chwalitebně rozšířiw. Jako útlý břechtan úlisně k podporné zdi se tulí, tak láskou a důvěrou ke statnému Wokowi a rodině jeho winulo se srdce blahých poddaných.

„Třímecitmé jitro kwětnowé zwučným lozozem naplnilo jindy klidné a tiché městečko. Výroční trh jarní sezwal celé podhoří. Již s východem slunce pádili pilní wenkowané k údolí, jedni koupě druzí prodaje chtiwí; a když dewátá s hradní wěže zazwučela, skrowné náměstí hemžilo se lidstwem. Tak se hemží na wyslunném oulu roj medáčků, jarním sluncem ze zimního spánku probuzených. Bez hříšného powyku, jeden druhému ještě po staročesku na slowo wěřice, konal se trh, když pojednou prodaje a koupě nechawše, celé množství s radostným pokřikem obklopilo muže, hradní pěšinkou příslého.

„Pozdraw nás Bůh, pane Hynku!“ wolali jedni, prawicí hradníka we službě Skurowčanů zšediwělého přátelsky potřásajíce. „Co dělá náš bodrý rytíř, co slečna Milina, co panie Wenceslaw?“ kwapem lásky tázali se druzí.

Slza pohnutí rozlila se šediwci po důstojné twáři. „Přátelé!“ zachwěl se hlas jeho, „milostiwé wám všechněm pozdrawení wzka-
zuji.“ Radost planula we twářích potěšeného,

další zprávu o svých drahocenných welitelích toužebně očekávajícího množství. Tak poslouchají příbuzní posla z krajín vzdálených od milených pokrewenců zprávu nesoucího.

„Wěřte,“ howořil dále hradník, „nebem jest na swětě, takowýmto pánům sloužiti. Pan Wok jest wliďnost a dobrota sama; slečna s panicem, ti — pln nadšení řečil hradník — vyšším náležejí bytostem. Zřejmo jest, že pospolu pod mateřským srdcem spočíwali — jednať mysl, jedna duše, plni dobroty a lásky!“

„Blaze nám!“ zajásal wesničán wěkowiť, „s utěchou budeme moci hlaw svých do rakwi klásti, an potomstwu našemu krásné jitro statné ochrany a wlády otcowské tak utěšeně wzchází.“

„Newíme ani,“ wece jiný, „čím Bohu powinni jsme, neboť hrozné jest slyšeti, jaké bezprawí po celém králowstwi se dějí: ni žiwota ni jmění není jistoty; my pak pod štítem statného Woka žijeme co w ráji.“

Rmutně zatemnilo se řečí tou čelo hradníka, toncem powážliwým řkoucího: „Newím, newím, jestli bouře diwá také nad našimi lebkami se nestrhne. Tamť — poukázaw k seweru na temný hwozd — „tam odtud hrozím se wzteku mstiwého! Wíte, jaké neřády na Klečkowě se tropějí, znáte zuřiwého Mikše,

spolčence strašného Koldý z Náchoda? Až potud co liška zchytralá do kraje vyjížděl na lup, sousedství neruše; nyní ale, co rytíř náš k jednotě Hradecké proti loupežníkům přistoupiv, prosbou jeho o ruku krásné Miliny opowrhl, ničeho dobrého se nenadějí.“

„Pro Bůh!“ trnulo množství, „kterak může ďábel zrak podlý k anjeli powznesti?“

Co takto wenkované se diwili, wyřítla se z temné šmrčiny, kam hradník powážliwě byl poukázal, tlupa jezdců hnátů silných a wzezření strašného, prudkostí blesku k městečku letících. Pádili co diwoši pouště, w pravici břitký meč, w lewici děsně plápolající smolnice hrozebně nesouce. Úprkem utíkalo lidstvo kwílíc a bědujíc, jako prchá plachá owce před wlkem sápowým; a dříve nežli se byl kdo zpamatowal, wyslehl na desíti místech hrůzorudý plápol, celé městečko ohněm obaliw. Po žhářích nebylo ani stopy.

II.

.... krížek w ruce se jí swítí,
W oku planou swaté lásky plameny.

Wocel.

Ranními čerwánky rdělo se kladské pohorí; wíce a wíce mizelo pološero, ona směsice

noci a budícího se dne, až co vítěz nad mrá-
 kotou noční skvělé slunce na blankytnou klen-
 bu oblohy nebeské ponenáhla se vyšinulo,
 první swůj poblesk na welebné bání hradu
 Skurowského silajíc, jehož obyvatelé, snad
 že wčerejší nehodou a násilným ohně hašením
 zmoženi, až dotud znáruči sílicího spánku se
 newywinuli. Ticho, jen ranním ptactwa šwi-
 tořením rušeno, wládlo po stráních Skurow-
 ských, když w lewém boku hradu pod wy-
 sokou baštou nízká, bujným břectanem ukry-
 tá dwířka s lehýnkým wrznutím se odewřela,
 nimiž co zjewení říše nadhwězdne vyšla díw-
 ka krásy a půwabu neobyčejného. Lepoští-
 hlou postavu ukřýwalo cudně bílé ranní rou-
 cho, modrohedbáwnou tkaninou přepásáno;
 hnědé wlasý kadeřily se w nadně w bohatých
 prstencích po bílé okrouhlé šiji; modrá pá-
 ska s obrázkem Rodičky Boží zdobila panen-
 ské hrdlo. Jakoby zatemniti chtíc zář probu-
 zeného slunce, obrátila swatou newinností le-
 sknoucí se twář k nebesům, a ruce zbožně
 sepnouc ustoma růžowýma modlitbu ranní še-
 ptala Twůrci. Diwadlo to wěru nad wšecky
 úkazy w celé přirozenosti nejwznešenější!
 Wěru, pohan onen proslulý zowoucí „muže
 srdnatého w zápasu s osudem krutým, diwa-
 dlem Boha hodným,“ jináče bylby wýrok
 swůj uspořádal, byw swědkem tohoto wýlewu

dětinné důvěry a lásky, z čisté nádoby srdce newinného se prýstící. Domodliwši se dívka úzkou hatící-se pěšinkou spěla tam, kde w průčelí lesnatého chlumu na roubených náspích a pracně zaražených tarasích jako koutzem utvořená rozprostírala se planinka, pestrým brawem kwítečků rozmanitých posetá, připomínajíc zahrady Wyšehradské kněžny Boženy. Milostně co matka dítky celující klonila se panna k barwitým zplozenečkům Wessny, jenžto wlahým sluncem k životu probuzení odewírali útlé kališky, výdechem wonným milenou pěstitelku wítající. Zlíbala dívka cituplná kwítečků wonných, a nejkrásnější z nich prstem něžným trhající, se zbožným zalíbením wpeřesté winula pletence. Tu zaměřilo oko její rovným před se pohledem do městečka — a patříc sesutiny wčerejším ohněm lehých domků, patříc na hříšné dílo newázané bujnosti lidské: pustiwši pletence z rukou kleslých, zakwílela slzou litostnou. Tak kwílí anjel strážný, patře duši swému pěstování swěřenou we zhoubné propasti zločinů se ponořující. W zázadí skrowné zahrádky teď wystoupil z husté jedliny jinoch, co topol šwihlý woděwu loweckém, a ač sotwa že dwacetkrát niwy klasem zlatým skwící se byl widěl, ráz usedlosti jak těla tak ducha w šlechetném obličejí nesl. Černé kadeře zastiňowaly wy-

soké klenuté čelo, po obou spánkách bohatě plynouce; w oku hawranném kmital jasný plamen, čistotu a bystrost ducha jewící; a podlouhlá, mužně krásná přísnědlá twář panickým se rděla ruměncem. Byltě tajným swědkem weškerého počínání krásné panny za dnešního jitra, an w patách od prwního do zahrady wstoupení nepozorowan ji sledował. Krokem tichým až k samotné se přiloudaw, náhle pannu překwapiti zamejšlel; zpozorowaw ale díwku plačící, něžným účastenstwím dojmut hlasem soucitným zwolal: „Milino! sestro drahá! co dotklo se tak rmutně srdce twého, že slastné jitro slzami wítáš, an celé tworstwo k poswátnému plesu nás nabízí?“

Díwka výjewem tímto poněkud překwapená, prawici sněhobílou bratru milenému k rannímu pozdrawení podawši, mlčky na spáleniště ukázala, okem slzou zalitým na bratra srdečně a milostně hledíc.

Stály tu proti sobě w srdečném obapolném wzezření dvě duše krásné, jemnocitné; i ač pásmem pokrewenstwí zpříznění wnitř úplně souzvučili, přece twář jich, obou sice uslechtilá, tak welice w rázu se lišila, žeby i nejostrowtipnější twářezpytec, wida jich obou milostný nyjící pohled a tuto nestejnost pleti, spíše blaženými snoubenci, než bratrem a sestrou je býti se domníwal.

„Sestro!“ přetrhl jinoch okamžité mlčení — „ctím slzy tvé, neboť slza útrpnosti nemůže perlou nejdražší vyměněna býti; ale šetři hoře svého, bohda lépe bude w Čechách! Sám zpráwce králowství, pan Poděbradský, činí wálečná tažení proti rušitelům pokoje zemského; ke spojencům jeho přistoupí i otec náš, a jen co Koldu Náchodského zkrátíme, pokoří se také zpupnost Klečkovského a nepřiprawí nám více hoře podobné.“

„Wěnceslawe!“ odslowí panna rozžalostněná, „sama sobě jsem dnes pohádkou. Tíseň ohromná swírá prsa má, a tušení rmutná co strašidla mě stíhají. Již we snách noci této trpěla jsem mnoho. Snila jsem, že sošku na poswátne lípě čerstwými zdobím pletenci; — nic zlého netušící, uchwátíl mě wlk tlamou rozšklebenou — i wolám o pomoc, wolám Wěnceslawe tebe; ale neproniklo wolání k sluchu twému. Tu mě pominuli smyslowé. Probrawši se z mrákoty těžké, uzřím se wězící w doupěti skalném drawého wlka, we twáři nawlas Mikuláši Klečkovskému se podobajícího.“

„Nebuď dětinská, Milino!“ těšil ji jinoch, „jsouť owšem tušení tajná, a i we snách mluví k nám Bůh; pocházejí ale také snowé, zvláště strašní, z krwe pobouřené, obra-

znost rozněcující a wýtworky děsnými ducha plnící, k jakowému obraznosti zápalu nehoda wčerejší důstatečna jest. Nehroz se o noho wlka drawého — k takowé drzosti ještě nepostoupil wychowanec Koldůw, aby před očima a jako z náruči mé tebe wyrwal! Wčerejšího činu swého bude moci na rozwalinách — neb docela pod rumem proklatého hnízda swého želeť! — Tudíž nabud myslí, nedadouc klamnými sny srdce swé šálebně děsit. — Pojd Milino!“ nabízel jinoch rámě swé milené sestře, „ať raději otci ranní přineseme pozdravení.“

„O jak ráda, Wěnceslawe,“ zwolala dívka utišená, „slýchám slova utěchy a klidu z úst twých! — Wyšší mocnost mním nad sebou bdící, když u tebe jsem, a jako wlažným dechem wětérků jarních sníhí tamto na pohoří plyne, tak strast srdce mého ku twému slowu mizí, Blaze mně, bratrem takovým se honosící! — Jen Wěnceslawe“ a tu opět zalilo se modrojasné oko leskným mokem — „jen ať někdy nerozwede nás hwězda losu nepřiznivého!“

„Sestro!“ slowem horoucím jistil Wěnceslaw, „žádná moc mimo smrt neodloučí mne od tebe, lečby —“ dokládal rmutně — „hlas a touha srdce twého k vyšším a swětějším swazkům nad lásku bratrskou se schýlily.“

„Nad lásku sesterskou“ sněžným odsłowi
 diwka úsměchem, „nezná duše má blaha wět-
 šího. Jdi bratře, pozdrawuj zatím otce jme-
 nem Miliny; jen co sošku králowny anjelské
 na poswátne lípě owěncím, ruku požehnanou
 drahého otce wděčnými usty poceluji.“

Pak bratra milého na twář polibiwši, w
 husté zmizela pasece. S pohnutím a zalíbe-
 ním za sestrou drahocennou hledě: „Cherube
 wtělený!“ zašeptal jinoch, na hrad se ubíraje.

III.

»Dosti, netřeba nás dráždit,
 Zejtra na ně wyjedem!«

Wocel.

Hlučně probudilo se zatím jitro na hradě.
 Nezastihl panic Wěnceslaw milného otce.
 jak se domníwal, w ložnici. Jan Wok, wele-
 bný šedesátník wlídného a statečného wze-
 zření, w plném brnění procházel se po náhra-
 dí, hlasem welitelským žoldnérům krátké ale
 jadrné rozkazy dáváje.

„Krmte a sedlejte koně! wyndejte su-
 dlice, palcáty, cepy z branného skladu — ať se
 lině nepowalují! Setřete prach a žrawý rez,
 ať zaskwí se zbraň Skurowských we blesku
 zejtrejšího slunce na planinách kosteleckých!“

Tak welel statný Wok, a bujarým ohněm jinocha rozplamenilo krew, mysl a ducha w prsou kmetových probuzené hrdinstwí.

Užasnuw zůstal na dworiště wkročiwši Wěncesław zaražen státi, newěda co se děje, anž nikdy před tím otce takto na díle opravdowě, na díle rozmarně sobě počínajícího byl newiděl.

„Synu, ty se diwíš?“ rozesmál se srdečně starý hrdina; „jen přistup blíže a hotow se k boji; zejtrím dokážeš swětu, zdali krew dědů rekowných twou utrobou probíhá! Wěz!“ wyswětlowal dále, „že boj rozhodný proti Koldowi a hnusným wrstewníkům jeho počíná. Již wytisknut jest z Radyně i z Náchoda. Ze všechněch stran sewřen, na twrz Černikowskou prchaje a nowým tady sesílit se lidem doufaje stanul, ohradiw se w Kostelci. Hlawa králowstwí, Jiří Poděbradský s jednotou Hradeckou wolně jej sledowaw, tajně dnešní noci w Kostelci jej sewřiti chtě, též nám milostiwé učinil pozvání, bychom s lidem naším, až noc po zemi se rozhostí, ku Kostelci přistáli.“

Zarděl se jinoch boje žádostiwý ruměncem radostným: jako se rdí ženich, do komnaty zpanilé newěsty wkročiti se chystající.

Lomozně konali dále žoldnéřowé přípra-

wy wálečné, jeden přes druhého se snažíce, rozkazů paně Wokových poslušnu býti.

„Dwadcet zbrojenců“ welí Wok dále, „pod zkušenu zpráwu Hynkowou zůstane doma ke střežení hradu, padesáte ostatních powedu s Wěnceslawem do boje čestného proti wrahům vlasti.“

Na slova tato zmizelo weseli s obličejů wšechných, a zármutkem kormutliwým zvráskowatěla mohutná čela. Tak truchlí pachole, w dáwné přípowědi pojednou zklamáno se widouc.

„Pane!“ promluwil posléz zajikawě šedec hradník, „já wždy tobě po boku bojowal. Pomni před šestnácti lety pod Lipany, w osudném setkání s Táborskými — pomni, kdo wyrazil meč wzteklému Čapkowi z prawice, zuřiwě po tobě napřážený? — Pomni, když úplné witězství dobywše, na zhrocené trupy Prokopa, Prokûpka a swûdného Markolta trudně hledíce, s pláčem jsme želeli, proč wzteklíce neswornosti neustále českým zmítá národem — pomni cos učinil, cos přislíbil w oné době?“

„Ustaň, pro Bůh! ustaň Hynku!“ zwolal předhůzkou kmetowou bolně dotknutý Wok. „Já tě políbil, přísáhnuw, že nikdy nemáš odemne ustoupiti w boji. Nuže budiž — tedy

i ty semnou powedeš woj k setkání přístímu.“

Tu zajásal šedec hradník, a síla dáwno prchlá wrátila se okamžitě do wetchých hnátů. Losem pak rozhodnuto, kdo z oděnců k domácí připadne stráž, a opět konaly se příprawy k nastávajícímu nájezdu.

Ohniwou výmluwností ličil a popisował starý Hynek panici Wěnceslawowi hrůzy a wnady tažení a sečí, an tu co hrot smrtící duše všechněch proklálo, úzkostné na wenku wzkríknutí: „Matko Boží!“

„Pro Bůh! toť hlas sestrin!“ zachwěl se leknutím Wěnceslaw, a hlásný wyraziw z rohu zwuk děsný: „Běda, běda!“ na wěži jal se wolati.

S drnkotem rozlítla se hradní brána, a za Wěnceslawem pádili skokem zbrojenci slečně na pomoc.

IV.

...Tu se modli — a hle
Již bledá a bez ducha! — O počkej
Uštwaná laň! blahoslawený
Duchu! Neswolám-li, ach, ji pomoc —
Buď i můj tu spolný, wěčný stan!

Wickowský.

Na pokraji polehmo táhlé, lesem zarostlé
straně nad Skurowem temenila se poswátňá

lípa, strom věkowitzý, coby třikráte kuše donesla, od hlásnice hradní vzdálený. — Lípa byla posvátným stromem Slowanů; a potomek pozdní, zbožný mraw svých pohanských dědů newědomky ctě, zhusta strom tento zpomněnkou své víry swaté zasvěcuje. Podobně i lípu nadskurowskau počtila zbožná ruka víry. W srdci širokého pně upewněna wisela řezbau méně uměleckau zhotowená soška Nejsvětější Panny, poloswadlými pletenci owěncená; nad ní klenula se ochranná stříška, před ní zelenalo se drnowé klekátko; po druhé pak straně prýštila se, z kořene se winauc tokem čistým, průhledná studánka.

Sem již od let útlého dětinstwí konala zbožná Milina své denní poutě: sem rukou uctiwou přinášela prwní kwítečko luhů skurowských — tu modlila se za rodičku zesnulou, za otce a bratra milného.

Probuzené slunéčko, zvyklé paprskem svým krásnou modlitelku líbat, zbledlo za dnešního jitra, zhrozíc se postawy, jaká u posvátné lípy se plazila. Shrben seděl tu muž w hustém březi ukryt, zrakem ku hradu obrácen tak, že od žádného nepozorován, všeccko pohodlně přehlížel, dle kroje a zbraně do třídy šlechtické náležeje. Sama přirozenost zdála se w něm přespěchati, neboť nesouzwučily ohromné hnáty s obličejem, ještě

nad míru mladistvým. T'vár, původně rázu šlechtného, neomylnou zdiwočilostí značena hlásala zřejmě, že proti vůli přírody a T'wůrce nešlechtnost do duše mu wtisknuta. Dlouhá jizwa přes čelo svědčila, že mladý drawec k zápasům nebezpečným již wylétá; a strašný plápol oka hrozil zkázou. Bledlo slunce w pohledu naň !

Weškeré tworstwo, ponořujíc se w moři blaha, jásalo plesem rozkošným. Bujně jako na poděkowání T'wůrci swému wypínal strůmek na pesece, ranní občerstwen rosou, lepý wrcholek; pilná wčelka bzučela wzduchem, zwučný chwalozpěw ptactwa hlásky sjednocenými we výši blankytné welebil Pána; rychlá srnka poskakowala na wyslunném trawnatém palouce. Wšecko tonulo w plesu poswátném — jen člověk, obraz a podobenství Boží — jen cizinec zpupný nesdílél newinnou radost ostatního tworstwa, zasmušile - diwým pohledem úmysl zhoubný jewě.

Dlouhým čekáním jako zpomrzely, lstně wyhlížél ze zálohy swé; hbitě však ucouwnul, lehké kročeje rychle se blížící zaslechnuw.

W patách ozwěny kročejů swých přikwapila wnadná Milina ku poswátné lipě, peřestý pletenec w panenských rukou nesouc. Sehnuwši se k proudu čisté studánky a omywši labutích

prstečků, wystoupila něžnou nohou na klekátka, wěnc čerstwý stawíc na skráně poswátne sošky. Pokorně pak kleknouc na kolena swá, u wroucné s Bohem rozplynula rozmluwě. Čistá nádra dmula se swatými wzdechy, ústa chwěla se modlitbou, slza zarosila pohnuté oko díwky, máti zesnulou na modlitbě si připomínající; pak jakoby nejwroucnější tužby a přání srdce swého k nohám králowny anjelské skládala, sklonila swatým roznícením planoucí twář, útlým náručím sewrouc poswátný strom — i modlila se za bratra. Tak klečí cherub před trůnem Pána zástupů we swatoslastném rozplynutí, nemoha zraku swého powznesti k Bohu, we swětle nepřístupném bydlícímu. —

Až dotud co bezžiwotná socha tiše se chowal surowý cizinec we zrádné záloze, okem plamenným po díwce se modlící zíraje: jako žrawý jestřáb s wrcholu dubu nebenného zírá po útlé holubici, na ratolesti hywy klidně se houpající. Nyní shledaw dobu zločinu swému nejpříznivější, pozwedna se tiše krokem loudawým k díwce se krade; ostražitě pak na všecky strany se ohlédnuw, již sahá po kořisti zlotřilou prawící; opět však od rozhodného kroku upustil, nemoha wnitrní zhrození zapuditi. I diwoch nejzpustlejší leká se, rukou bezbožnou dotknouti se cnosti.

Jako mladý tygr na horoucí půdě písčité Afriky, krew člověči jedenkráte okusiw, úkladně obchází cestowatele, wedrem parna zmořeného a w stínu oudům howícího, a jen na okamžení pro úctu, i do útroh šelem od Twúrce ke člověku wlitou, útok hrozný učiní se ostýchá, ale posléz krutou krvežížníwostí překonán, skokem jedným na cestowatele se řítí a drápem ostrým hrot smrtící w nádra mu ryje: tak i zpustlý cizinec, potlačiw wnitřní zhrození, zločinnou paží štíhlou díwku uchwátíw, skokem do paseky pádil.

„Matko Boží!“ zkřikla úzkostně leknutím a hrůzou omdléwající díwka — a žádný wíce zwuk zust ubledlých nepronikl powětrím.

Rychlostí blesku vyběhl bratr Wěncslaw z hradu, meč sáhodlouhý chrabrou prawicí drže. „Milino! sestro!“ bolně wolaje jako rozdrážděný lew tčkal po lesích. Jen ozwěna trojnásobná opětowala úskalím žalné wolání jeho.

Během nelidským pádiw po hwozdě, již již twrz Klečkovskou u vzdálí uzřel, zasmušile smrcínou prohlédající. Ještě jednou zwolal: „Milino! Milino!“ — než tu neodpowěděla wíce ozwěna rmutná, nýbrž skřípawé rachoceni hradní brány na Klečkowě.

„Probůh! Mikeš padouch ji unesl!“ uža-

sně zkríknuw, rukama lomě, sklesl Wěnceslaw na skalisko.

V.

„Diwocet hledime z kukly,
Na kohož bychom se zhlukli!
Tolhoť, wěz, Bůh zapomane,
Ačť se nám w ruce dostane.“

Starý rukopis na rok 1459.

Hluboko w temném hvozdu, tam kde Alba jedwa počatá we příkrém běhu nárkem noworozenátka úskalím úpi: strměla w lůnu temné smrciny na kolmé stráni twrz klečkovská, pewné doupe strašného Mikuláše.

Až po tuto dobu swědčí rozwaliny klečkovské o pewnosti hnusného druhdy sídla zločinstwí. Troje příkopy s trojím náspem obíhaly polokruhem ze tří stran hrad, sám sebou nepřístupný a twrdý; úzkou woznici, příkře s návrší k hradbám běžící, pojil dlouhý, nad propastí rozšklebenou se klenoucí zdvihací most, příchod jediný hostům nezvaným do hradu nemožným čině. Co však statní předkové podlého potomstwa pro bezpečnou ochranu sobě zbudowali, zneužil zpustlý, dwadcetiletý Mikuláš, co sirotek bez kázně otcowské pod poručenstwím ukrutného Koldy dospělý, k plenům a zhoubným výpadům loupežným.

W umouněné wrátnici na Klečkowě seděl na dubowém špalku lysý stařec, wráskowité čelo dlaní pokrýwaje, s okem h zemi upřeným. Dobře souzvučil zasmušilý obywatel s ušpiněnou jizbou; ale twář jeho neškwrnila stopa diwého ukrutenství. Tajný bol zdál se zžirati jeho wnitřnost; hluboké wzdechnutí loudilo se z kostnatých prsou, a slza bolu stála w umořeném oku.

Koňský dusot a hřmicí: „Spusíte most!“ přetrhlo zádumčiwé rozjimání kmetowo. Zarahotily řetězy a zawory, dutě rozléhalo se průjezdem tepání bystrého kopyta — a kmet wyhlédnuw okrouhlým okénkem na příchozího: „Běda!“ zahořekowal, na dwořiště pile.

Mladý zbujník, nad jehož zločinnou drzostí trnuly za dnešního jitra háje skuwowské, stanul supoceným wranníkem na náhradí, díwku polomrtwou silnou drže paží. Náruživě a úzkostně hledě na ubledlou Milinu rozkřikl se: „Hrome! jen ať duši newypustila!“

Jako mstitel temnosti postawil se lysý stařec před zbujníkem swatokrádežným, s okem hněwiwě planoucím. „Pane!“ zwolal s přísným naň pohledem, „co počínáš? Znáám panny této milostnou twář; nawrať ji bez odkladu!“ Nedráždi starého lwa — ty newíš,

jaký bič sám na se pleteš — — ty neznáš Woka Skurowského!“

„Kdo jsi, starče?“ rozprchlil se jezdec, „kdo jsi, že Mikši Klečkovskému domlouvati se nehroziš! Starý wejre, jen slowo ještě, a já tě zaškrťm!“ Strašně zpotvořila se twář Mikulašowa. „Já!“ hlaholil dále — „já, schowanec Koldûw, násilím a wzdorem dobudu, co po dobrém se mně odepírá! Já — brom mě zdrí! já nenawrátím uchwácenou laňku!“ — a přitisknuw k sobě omdlelou díwku, ještě hřmotněji zahulákal: „Newrátím, dable — newrátím!“

Tu poodewřela Milina slabé oko — a opět zamkly se wička její mrakotou nowou. Tak září poslední paprsek slunce za sívou chmuru vstupujícího.

„Pro žiwý Bûh!“ bědował stařec, „ona skonáwá! Sem, sem ji dejte, Mikši! ať stane prchající duše — já ji wzkrísím!“

„Ustup padouchu! tobě ji nedám — ty páchneš zradou!“ zlobiwě se zpečował Klečkovský.

Jako zkušený poutník, cestující jizliwou půdou horoucího jihu, wida skokem zhoubným lwa na se pádícího, stane — a mysl netratě pohledem pronikawým drawce měří; tento pak, překonán pohledem twora na zemi nej-
přednějšího, k wládě nad ostatním tworstwem

od Boha určeného, krotne, báziwě utikaje; tak šedec lysý pronikawě na Mikuláše hledě sáhl po ubohé dívce ramenem wetchým; bez odporu wydal drawec lup, mumlaje: „Starče, tys ďábel! Jak neobmezeně nademnou vládněš!“

Pracně dowlekl lysý Želoň tuhou díwku do špinawé wrátnice; a zatarasiw ohromnou záworou dwěře, na mechowé lůžko uložil. „Lilie newinnosti!“ zastenal útrpně, „ty nesmíš, nesmíš zhynouti!“ Pak dle dáwnoleté zkušenosti léčil a třel, až k nowému kolowání probuzená krew opětňý život wdechla do panenských nader.

„Matko boží!“ oddechla zhluboka okřiwající díwka, „kde jsem, co se děje?“

Co anjel utěchy celowal Želoň ulekanou pannu: „Nehroz, neboj se, panno! Jsi owšem na místě hrůzném, w moci Mikuláše Klečkovského; — ale nedotkne se tebe hanebník, dokud newyklátí duši mou; a než to se stane, projede dříwe tulich tento padoucha pekelného!“ — Při tom wyndal bodec, tajně w nadržách ukrytý.

„Muži dobrý!“ chwějící-se prosila Milina, „dowed mě k otcí, dowed ku bratru!“

„Nemohu ještě, slečno!“ odtušil rmutně Želoň, „ale brzce, brzce, wěr, to učiním.“

Prudké tu zarachotilo na dvěře buráčení. Milina bledla, Želoň žasnul.

„Hrom mě zdřl!“ zlořečily usta zlolajících. „Wejre, odewři — Mikeš jde nawštíwit newěstu! odewři a neodmlouwej — Mikeš Klečkovský welí — musím, musím ji widěti!“

„Pane!“ zkroušeně odslowí stařec — „mrtwolu chceš-li obejmouti, wejdi; dosud ještě newrací se žiwot její.“

„Ha! pekelný lazebníku!“ rozesmál se wzteklec — „wpuste, wpusť mě! Já ji wzkřísím — ona musí být žiwa! Mikeš nedá jí umřít — nedá newěstě umřít! — Odewři! já prahnu po pohledu jejím!“

„Pane, měj ztrpení,“ předstíral mírně Želoň; „jdi, připrav hody, ať uwitáš slušně newěstu zdobnou! — Jen poněkud zotawenou sám do wečeřadla uведу.“

„Dáble! ty se zdraháš?“ A již těžké rány ohromného meče tesaly dubowá dwírka.

Milina omdléwala znouu.

Jako zázrakem Božím zawzněla trubka zhlásnice, a surowým hlasem zwěstowal strážný: „Jezdec cizí stojí před wraty, bez odkladu wpuštění býti žádaje; dle štítu náleží k čeledi Koldy z Náchoda.“

„Ať wjede!“ zařičel Mikeš, od své práce upustiw. „Kowe-li zradu, střewa z něho wysoukám!“

Jezdec upachtěný jedwa že před Mikulášem stanul, žertowně prohodil tento: „Padouchu starý! ještě neunesl tě ďábel?“ — Onen pak mrzutě pokynuw, zpráwu tajnou šeptem zwěstowal.

„Haha!“ smál se celým hrdlem poselstwí wyslechnuwši Mikeš. „Starý kocour wlezl do pastě, a mladý mu má z tenat pomoci? Dobře, sluho hodný pána swého! jeď k ďáblu a wyřiď Koldowi, aby se styděl za swou bázliwost! Powěz mu, Mikeš Klečkowski že ještě za dne ku Kostelci příkluše se swou družinou — on že ani Jiříka Poděbradského se báti nebude!“ S rachocením spadl most za poslem Koldowým a lomoz zwučný odrážel se od černých zdí pewného Klečkowa. „Do zbraně! na koně!“ hulákal Mikuláš, a okamžitě řehtali koně, řinčela zbraň diwochů.

Tu jednou ranou rozlítly se dwěře, a Mikuláš objewil se na prahu. Užas jewil se patrně w oku, na ubledlou pannu náružíwě hledícím. „Wšak ty mi neumřeš, než se vrátím!“ zamumlaw, ostře obořil se na Želoně: „Wejre! ty pojedeš s sebou!“

„Pane!“ prosil šedec, „zůstaw mě k obraně hradu a pěstowání slečny.“

„Ďáble, ty pojedeš s sebou! Znám twůj zrádný úmysl!“ soptil Mikeš, a pojav

opatrně tuhou Milinu na mohutné lokty, co nemluwně na hrad ji nesl.

Na dlouhé klenuté siní wráworala se mu wstríc potměšilá stařena. „Haha!“ rozšklebila se šileným smíchem — „sem, sem Mikšičku — chûwa wěrná, pomatená Maruše ti holubinku ostríhá.“

Po pěti stupních sešel Mikeš do nízkého sklepení, a Milinu na měké lůžko pozorně složiw spolu se stařenou zamkl.

„Jestli ji newzkřísíš, babo šilená! dám tě čtwtit!“ — S tím odkwapil.

VI.

»Leťte, leťte hradu ke twrdému,
Celujte tam drahá očička,
Zašeptejte
Za něj že se modli — sestřička.«

Wocel.

»Nechť we swětě wše se kolem točí,
Zbožný duch se z dráhy swé nezbočí.«

Šiller.

Minula noc, wzešlo jitro, a spolední již slunce pililo k západu. Jako zápalem zimnič-
ním uchwácený po mnohodenní teprw, zá-
wratné zmámenosti seslablých smyslů nabý-
wá a skutečnosti opět wědom býti počíná,
newěda co před tím s ním se dělo: tak že dlou-

hé, smrti podobné mdloby probírala se Milina, bázně kol kolem se ohlížejíc. Shledala se na měkém, medvědinou pokrytém lůžku v nízké klenuté jizbě, do níž jakýmsi otvorem s vrchu skvělé světlo padalo.

U nohou jí stála ona potměšilá stařice, s rukama sepiatýma útrpně na ni hledíc. „Hoho!“ zaskučela radostně, vidouc pannu oči ocwírající — „wstávej, wstávej, štihlá sokolice! Sokol bystrý letí z lowu, nese sousto lupu svého drahé družce. — Hoho!“ třestila stařena znova, titworně na patě se točíc — „bude swatba, budou wdawky! Plesej, plesuj, wnadná newěstinko!“

„Matko boží!“ ztrnula Milina — „tať zšílená! — Ženo,“ šeptala dále — „rei, pro Bůh! kde jsem — co se semnou děje?“

„Kde jsi?“ chechtala se stařice — „w hnízdecku jsi, w hnízdě pewném, jež na buku wzdělal sokol přewysokém, aby škůdce nemohl k němu. Tam tě ukryl Mikšíček můj — můj! — já pěstila, já houpala na kolenou pana Mikše!“ — a opět poskakovala třestiwě stařena wetchá.

„O, tedy to nebyl sen,“ zhrozila se Milina, „že Klečkovský krádežně mě unesl! — Pane!“ wzdychla prosebně a důwěrně k nebi wzhlédnouc — „nedej klesnouti důwěře dětinné!“

„Ty se modlíš?“ chechtala se stařice. „Modli, modli se! Já se také modlívala — modlívala o vítězství, když sem s otcem slepým Janem a s Prokopem holohlavým na tažení vyjížděla.“ — Jakoby milým na minulost zpomenutím zmatenost ji opouštěla, mírněji samolibě žvatlala: „Bylať sem já žínka zdočná, přeučatná — palcátem já jako jehlou znala vládnout! — Ó, když pryč tam na paloucích cizokrajných v boji proti newěřícím, co Jenička rozmilého na hranici upálili — ano, tam když krutá bitwa k wozíkům až se prodrala: zdvihala sem palcát spádny, tepala sem lebky lotrů, až jich krví twáře moje strašně zrudly!“ Tu rozběhla se zšílená ku zdi a přestěma sewřenýma prala do kamenné stěny. „Běda, běda!“ hořekowala plačtivě, „klesl Tábor, klesl Oreb!“ Žalem jako nejhlubším w utrobě rozerwaná w koutě se skrčiwši, oněměla.

Poslední paprslek zapadajícího slunce padal skrovným otworem do zasmušilé jizby, padal na twář Miliny, na holých kolenou klečící. „Powěz, powěz slunéčko zpanilé,“ šeptala s pláčem — „otci a bratru drahému, kde nešťastná Milina kwílí! Zaneste wětérkové wzdechy ubohé dívky na bodrý Skurow! pozdrawujte otce s bratrem, aby k pomoci mně pospíšili!“

— Tu zahořeli zrakové její zbožným roznicením, a slova wiry nezvratné plynuly z ust jejích: „Pane, jenžto cudnou Zuzanu z rukou wilných si wywedl, jenžto z jámy lwowé wěrného Daniele si wyswobodil, jenžto si Josefa šlechtného žaláře a wazeb zprostil — ty nedáš, nedáš díwce své zahynouti!“ — Pak sňawsí obrázek Rodičky Boží s labutího hrdla, ještě wřeleji zwolala: „Panno swatá! mocná srdci čistých pěstitelkyně! Zdarma se malomyslnost o mne pokouší! Ty nezplácíš wěrnost ctitelů swých zoufalstwím — ty wywedeš jistě služku swou z tenat záhuby!“

Lomozný powyk wytrhl díwku důwěrně se modlicí. S rachocením spadl zdwiřací most, weřeje hradní brány strašně wrzaly, dusotem koňským chwěla se půda, a hnusné zlořečení nesčíslných ust kalilo čistý wzduch.

„Dáble, dáble! proč si nestrhl Mikše k sobě do propasti, dřív než potupu swou u-zřel!“ — nad hlavou Milininou surowý hlas zuřil.

K doplnění hrůzy pod nohama chwějící-se díwky zahučel dutý lomoz, jako zlodeje se podkópawajícího. Milina klesla bez sebe na zem.

VII.

»Ha! mám já co honec předběžný
Opowídat jejich wítězství?
O že nelze bylo . . je
. . srazit . . do mrákot!«

Włčkowski.

Kolda Náchodský, souwěký bič a hrůza národu českého, couwaje před wojem lantfritu Hradeckého, do Kostelce se wrhna, tudy nowou sílu sbíratí zamejšlel. Newěda že osudná jeho doba se blíží, slídl přece starý drawec nebezpečí, pročez oběslal swé spojení; ale darmo žádoucí pomoc očekáwal. Mnozí z nich, druhu lepšího, smutný konec swých neřestí tušíce, wčasné ještě od něho se oddělíwše, k jednotě proti němu přistoupili; druzí bojíce se, na cestě od jednoty přepadení a potření byti, nerozhodně wáhali; jiní konečně nawěští žádného neobdržewše — jeli-kož mnozí poslowé Koldowi na cestě od jednoty zjímání a bez jakého s nimi milosrdenství zwěšení byli — bezpečně na swých twrzích seděti zůstali. Jediný Klečkowski dříve než určená lhůta wypršela, se zlotřilou čeledí do Kostelce přirazil.

Důwtipně a opatrně zatím zpráwce králowství, hrdinný Poděbrad, proti němu tažení učinil. Za temného wečera přitáhli woje

jednoty pod zprávou jeho údolím tyništským, aby newyplašili ještrába z doupěte w tu samu dobu, když houfowé obeslaných pánů a měst ze všechněch stran se sjížděli; a dříve než klidná půlnoc swůj temný přikrow po zemi rozložila, obehmán byl Kostelec žiwou zdí hrdinů českých.

S potěchou procházel Jiří, muž krásný jedwa pětmečitmaletý, nádeje a spása Čechie, woje wěrných obeslanců, wítaje jich slowem wlidným.

Když k houfu Woka Skurowského došel, tu w oustrety přichází mu zkormoucený kmet rytíř, doprovázen junem truchlícím, a žaluje hořce, co Mikeš Klečowský na něm byl zpáchal. „Pane!“ končil Jan Wok shorkým pláčem, „já w čestné a wěrné službě vlasti sešediwěl; pročez od vlasti, od tebe, slowutný Jiříku, dceru swou požaduji nazpět.“

K nočním nebesům pozdwihl zprávce Čechie prawici swou, přísahou se zawázaw, den příští že Woka smilenou dcerou sloučí.

S prwní září ranní zawzněly zwuky trub a kotlů rachocení. „Na wraha vlasti!“ zwolali wojínowé jednoty heslem, srdnatě na Koldu udeříce.

Wztekle bránili se padouchowé, že o hrdlo jde dobře wědouce. Když ale nejkrutěji

Kolda byl sewřen z wenčí, tu spíklo se měšianstwo kostelecké, jen nerádo pohostinnu jej přijawší, a odewrouc tajnou branku jednotě, ze zadu na Koldu dotíralo.

Wěnceslaw Skurowský prwní s houfeem swých do města wtrhl; za ním jiní, a hbitě boj ukončen. Zlomenat nawždy síla Koldowa. Jen bídně zbujník chytrouš, za sprostého bojowníka přewlečen, uprchl; čeleď pak jeho zjímána. Jediný pobečník jeho s odwážliwou tlupou, wída jistou zkázu, bystře se otočil a stranu jednoty nejslabší jako blesk proryw, se swými se prosekal, k podhoří kladskému pádě.

„Totě Mikeš Klečowský!“ zahřměl mladý Skurowský, s lidem swým za ním se žena.

Zhrocen w pusté duši dosáhl Mikuláš s pacholky swými skalnaté doupě, zlořeče láním neslýchaným Koldowi, sobě i swým, mlátě a kopaje zoufale kol sebe. Tak se wzteká litý kanec se smrticím šípem w ledwině, zdarma po střelci wětre.

„Ještě neplesejte, dáblowé! Mikeš se tak snadno pohřbit nedá!“ zuřil po dworišti. „Sečkej, Skurowčane, já ti wzdám dík za tu lázeň!“ S tím hrozebně ku sklepení se hnál, kde unešená Milina wězela.

W tom třepetawě zawřeštěla trubka z hlásnice a chroptawě zwěstowal hlásný: „Údo-

lím a po stráních táhnou nepřehledné zástupy válečné ke twrzi, tábořem pod Klečkowem se rozkládající. — Nyní zakotwuji nádherný stan, nad nímž korouhew zemská wlaje — a cizí jezdec stane před branou.“

„Aby tě hrom zdrtil, pse, za twou zpráwu!“ říčel Mikuláš — „co chce ten ďábel před branou?“

„We jménu zprávce králowstwí žádá, abysi slečnu unešenou bez odkladu vydal, a na milost i nemilost se swými se wzdal; jinak že běda, třikráte běda tobě!“

„Zkol ho, zkol ho!“ zuřil diwoch. „Mikěš newydá slečnu — newzdá se! — raději w rumu hnízda swého se zalkne!“

Co lomozně a různě příprawy k hájení twrze na Klečkowě se děly, vycházel s prwním soumrakem lysý stařec Želoň, jakoby ze žeber skalnaté stráně se byl vyklubal, z houšti, postawu outlou, wojenským pláštěm zahalenou s sebou weda, rownou cestou ke stanu Poděbradského chwátaje. Drahně času pobyl we stanu páně Jiříkowu. Když pak černá noc swé chmurné perutě nad užlabím rozklenula, wedl lysý Želoň zástup zbrojenců do úskalí. Jakoby zem je hltala, traťili se wojínové we skalnaté stráni.

VIII.

»Pomsty teď dyku ... zdvihá.«

Wocel.

»W pomstě kdo útěchu hledá? — Ďábel!«

Jeanjean.

Pacholci Klečkovského dobře znamenajíce, že záhuba jich jista, w jeden spikli se proti Mikulášowi zpor, službu swou mu wypovídajíce, o propuštění usilujíce.

Rečníka, wůli ostatních přednášejícího, proklál Mikeš mečem. »Kdo ještě hlesneš, smrti dewaterou umřeš!« strašně pohrozil, do swého bytu kwapil, odbujnosti swých se zhrozil.

»Ďáble černý!« třestiwě co šílenec po swětnici tēkal — »tys hnusný, tys škaredý — ale Mikeš se tě nebojí! — Co mě ještě wiže?« mudrowal sám s sebou o něco mírněji. »Ti psowé mě opustili — co mě wiže? — Žiwot? — Haha! žiwot je potwora klamná! Člowěk pocítí, že je a — poznává, že nebude! — Tebou se nedám w pomstě másti! — Čili láska? — Láska je nenasycená žádost, a ztratí se jako pomiji hlad, když se drštka naplní. — Co tě wiže, Mikši? Nic, nic! Wzhůru k pomstě! — Počkej Skurowčane, já ti připravím kwas! — Na zdi twáří w twář

těch syslů uškrtím — rozsápu to hádě unešené — pak zapálím to proklaté hnízdo nad sebou — ať se zalknu, a ta sprež ďáblowá ať scepení se mnou! — Těš se, newěsto!“ wolal řítě se wen — „těš se! já ti polichotím slůwkem sladkým, až ztuhneš!“ A přímo ku sklepení kwapil, kam Milinu se stařicí byl zamknul.

„Zrada, zrada!“ úzkostně náhradím se rozléhající wolání zarazilo Mikše. „Zrada?“ opětoval vyděšeně — „který ďábel mě zradil?“ Při kwapiw s mečem wytaseným na dworiště, widí celé náhradí cizím žoldněřstwem se hemžící, widí, kterak čeled jeho jímají, poutají, zbíjí. Bujně tu vyskočí z dawu cizinců jinoch neohroženě po Mikulaši se ženoucí: „Padouchu, mluw! kde jest Milina?“

„Já ti ji přivedu, ďáble!“ děsným hlaholem chechtá se Mikeš, a jako bázliwec couwaje před Wenceslawem, hbitě we dlouhé siní hradní zmizel.

Jako hyena lup čenichající wrazil Mikulaš do wězné jizby slečny Skurowské. We tmě tápaje hledá obět swé pomsty — až posláz ženštinu w koutě shrbenou namakaw, mečem napraženým prohnal weskrz tak, že krew teplá zlotřilou twář pokropila.

„Zwítězil si, ďáble!“ zajásal plesem nasycené pomsty — „Mikeš se wymstil! — A

teď meč svůj obrať proti sobě, ať tě nepolapí ta luza!“

Úmysl však samowražedný překazily mu steré ruce, ze zadu se ho chápající. Překocen na znak klesl co dub wichřicí wyrwaný, wazbou tuhou okamžitě spoutána se cítě.

IX.

»Nic není tajeno,
Co nebude zjeweno.«

Národní přísloví.

»Utrpením vítězí činnost.«

Tomáš Kempenský.

Na úswitě rodícího-se dne wkročil zpráwce králowstwí; slowutný Poděbradský, starým a mladým Skurowským i jiným rytířstwem doprovázen, na dworiště klečowské. U prostřed náhradí čněl hluboce do chřtánu skaliska wražený kůl, k němuž wazba nejužší přemoženého Mikuláše poutala. Čeled jeho na díle zbita, na díle swázána kolem něho. Zlobou soptě, se zúfalstwím zápase nebyl již podoběn člověku: obličej zsinálý, swaly nabělé, oko plamenem neshesitelným sršící; zmodralé pysky hryzl až do krwe rozlícený zub, a pěna wzteklá kypěla z rozšklebených koutků. Tak zpotwořen tu stál před Jiřím Po-

děbradským, soudcem svým, jako padlý lucifer zohyzděn hříchem před soudcem nebes, když obloha pod ním se lámala a propast věčná jícnem plamenným před ním se šklebila — bez poznání, bez litosti, nad kámen zatvrzelejší.

Radostí jásalo vojsko jednoty z brzkého a snadného zlomení Klečkowa; jen Wěncslaw Skurowský s twáří až na smrt ubledlou, nejhlubším hořem politou, obecnému jásání přihlížel. Weskrz a weskrz prohledaw skalnatou twrz, sestru milenou najíti nemohl; tudy jeho žel, jeho hoře. Na pokynutí věhlasného Poděbrada poslušně rozstoupilo se vojsko, a lysý Želoň po celém těle se chvěje, pokorně před shromážděné bohatýrstvo předstoupil. Minulou nocí sestárnul o čtvrt století, a twář jeho wyzrála k suchopárnosti kostliwce.

„Slawný Poděbrade!“ zachwěla se řeč jeho — „statný Woku, a weškeré panstwo! Slyšte a suďte starce, zrádným zpronevěřením nešťastného — těžce winného!“

Mnohým z wás“ počal po přestávce, zhluhoka si oddechnuw, „známo bude, jaká pohroma před dwadceťi lety potkala rod rytířů Klečkowských. O běda!“ zasténal bolestně — „od té chvíle prchla šlechtnost z těchto zdí, druhdy ctných a zbožných. — Jako

prudký proud říční ničím běh svůj stawiti nedá : tak tenkrátě wítězství Čechů pod zprávou Prokopa Welikého ničím přetržena býti nemohla. K welikému do Němec tažení strojili se bojowníci kalicha, mnohiletá bezpráví a škody pomstiti chtěce. Petr Klečkovský, souwěký sláwy české tohoto hradu držitel a pán můj, záwidě na vzdálené twrzi bratřím kalicha jich sláwu, wítězného tažení účasten býti usilowal ; a tak proti wůli všechněch swých wěrných, nešetře horkých slzi krásné choti swé, ctnostné Adeliny, s třidceti zbrojenci do dalekých krajů zaběhl, mně hradníku zkušenému zpravu a ochranu twrže zůstawiw. Ctná Adelina od drahého chotě odloučena přilnula láskou sesterskou k mé manželce, zpanilé Elišce, a srdce jejich tím wřelejším se sprátelily soucitem, an obě w požehnaných okolnostech se nalezaly. — Welká powěst o udatenství českém přicházela z Mišně a z Durynk. Já toužebně očekáwal návrat pána swého ještě před porodem — čekal sem ale nadarmo. Bohatýrka porodila pachole krásné w nepřítomnosti otcowě — a w tu samu noc i Eliška moje oblažila mě synáčkem ! — a já ho zdwihl na loktech swých a celowal — a jásal. O, proč nezdrtil nás obá posel boží w tutěž dobu bleskem smrtícím !“

Tu pohnut bolestně krátkou činil přestáw-

ku. — „Paní Adelina“ smutně pokračoval, „onemocněla; ještě větší chorobě podlehl má choť. Já, zdraví obou pečlivě, důvěrou v Boha mírnil sem svou strast. O, tenkrát“ — úpěl litostně — „směl sem ještě v Boha doufati! Ale nastojte! Třetí den po porodu přistálo čtvero jezdců před branou s hlavou swislou, twáří smutnou — byli to zbytek zbrojenců, jež rytíř Petr s sebou do německých sečí pojal. Z dwadceť čtyři nejwěrnější wrátili se (ostatní nechtěli wíce od wojška Prokopowá odrazit), zprávů truchliwou nesouce o zahynutí Petrowu, jenž u Norimberka hrdinně Němce stihaje, daleko od swých se vzdálil, a od nepřátel obklopen zahynul. Zpráva tato chorobnou Adelinu zklátila do hrobu, již Eliška moje, hořem nad ztrátou drahé přítelkyně staw swůj zhorsiwši, po týdni následowala. Já bēdowal, já málem zoufal, nemoha břímě utrpení sněsti; ale šťastný, třikráte šťastný sem byl, maje wědomí čisté a Boha za přítele. Osirelý jako strom na poušti zbyl sem na zemi k pěstování zdravých pacholátek.“

„Ach, tu swedl mě ďábel a zplodil myšlénku w duši mé, která mnou uskutečněna, blaha wězdejšího — snad i swětla wěčného mě zbawila. — Jak — lákal mě swůdcé temnosti — jak, abysi krew swou powznesl ná ho-

dnost rytířskou? — abysi hocha swého wy-
dal swětu za syna Petrowa? — Tak se i stalo.
Nabídnuw se sám k opatrowání robátka bo-
hatýrského, a chůwy nočními hlídkami zmo-
řené na lůžko odeslaw, wyměnil sem noční
dobou dítě swé za dítě bohatýrské. Já plesal
w duchu, již napřed wida synka milého, mou
zprávou a radou wedeného, na statného ry-
tíře wzrůstajícího. Po týden pěstowal sem sy-
na Petrowa w bytu swém; než házeň, by
někdejší podoba jeho černý skutek můj ne-
wyzradila, počala mě swíratí. Já přemýšlel
diwně. Tentýž duch, co k prwnímu kroku mě
swedl, šeptal swůdně: **Zawraždi pachole a**
budeš jist nawždy! Toho však sem se zhro-
zil, a děkuji Bohu swému bez přestání, že
tak hluboce mně klesnouti nedal.“

Jakoby tíž ohromná z prsou mu spadla,
oddechl sobě Želoň, a pak znova hlasu po-
zwednul: „W tom nowá bouře zdwihla se
po Čechách: k tažení křižáckému proti Če-
chům spojilo se weškeré Německo, s woj-
skem před tím newídaným do Čech wtrh-
nouce, kámen na kameně zůstawiti nechťce.
K nowému udatenstwu probudili se Čechové.
I Jan Wok Skurowský, lupů a zhoubného
drancowání protivník, s lidem swým k čest-
nému boji tomuto do pole wytáhl, zůstawiw
doma milenou choti, ušlechtilou Anežku, pr-

wni úwazek manželské lásky pod srdcem nosisi. Ctnosti a dobroty její pomník až dotud w srdci celého okolí nepodwratně stojí. — „Tobě cherube swěřím syna pána swého,“ — tak pomysliw sem i učinil. K rozsáhlým kořenům poswátne lípy složil sem robátko wěda, že zbožná Anežka denně swé modlitby tady koná — sám pak w chrastině los u-bohého wyhostěnečka očekawaje. Přišla Anežka, ta swětice boží, zdwihla osiřelce, líbala s pláčem, řkouc: Která duše bohaprázdná mohla, andílku, takto učiniti tobě? — Já ti hojnou budu náhradou! — Wýrok její“ — s pohnutím jistil stařec — „co anděl pomsty až podnes mě stíhá. — Tajně přinesla pacholátko na hrad, tajně je chowala; když pak w den pátý na to dcerušku porodila, wzešla powěst, že paní Skurowská zpanilá dwojčátka, syna a dceř Wokowi, proti škůdcům vlasti bojujícímu, porodila. — Chtěje Pán nebeský skwělé rady swých wywolených rozmnožiti, powolal brzce po porodu šlechetnou Anežku k sobě. S ní tajemství ono šlo do hrobu. Jan Wok wrátiv se z bitew wítězoslavných, bolnou slzu ronil nad drahou mrtwólou, a celým srdcem přilnuw k mileným dítkám, potomka Klečkovského newědomky co vlastního syna wychowal. Patřte, rytířowé wěkowitější“ — wzbuzowal Želoň — „patřte támta na

Wěnceslaw **Skurowského!** **Nepodobá-li se**
we twáři jako hwězda hwězdě Petru Kleč-
kowskému? "

A bohatýrstvo vlasů již prokwětlych po
krátkém zpytování zvolalo: „Ano, ano!“

Wok Skurowský ztrnuw podiwením pra-
wil: „Nyní pochopuji, proč srdce mé, ač sem
obě dítky wřele milowal, wždy wíce k Mi-
lině se chýlilo; nyní wyswítá mně jich obou
něžná, wřelejší než pokrewní láska.“

„Ustaň, ustaň starče!“ **bědowal Wěnce-**
slaw — „ty mně bereš otce, bereš sestru —
bohužel, snad nawždy ztracenou!“

„Nikoli! potomku pána mého!“ **sutěchou**
zvolal Želoň — „otec ti zůstane otcem, a
sestra — wíce než sestrou ti bude; to jediné
mírni žel můj, že tobě, na němžto těžce sem
se provinil, alespoň poněkud náhradu činím.“

Radost nedočkawá jewila se w obličeji
Wěnceslawowu. „Hřích můj“ **bědowal Želoň**
dále — „pomstu hroznou wylil na mne bídni-
ka! — Rytíř z Náchoda, dwacetiletý diwoch,
onen strašný Kolda, co blízky pokrewenec u-
jal se domněle osiřelého poupěte Klečkow-
ského. Odnesl na hrad swůj syna mého a
poručil jej pod dohlídku ženě, w bitwách hu-
sitských nad muže statnější a ukrutnější —
oné zšílené Maruši. Hned z mládi na loupež
s sebou jej wodě, k ukrutnostem bez kázně jej

odchovával, mladistvé srdce jeho ode všeho dobrého odvrátil. Tak w bezbožnostech zrůstalo dítě mé, a když před třemi lety z poručeníství jej propustiv na otcowský hrad odeslal, tu téprva zhrozil sem se činu swého, seznaw, že peklu zplodil sem padoucha. — 'Tento wyrůstek temnosti' — ukázaw na spoutaného Mikuláše — „tentě, o běda, běda! syn můj!“

Tu zuřil Mikuláš wztekem ďábla, a zuby mi skřípě říčel: „Zlořečený, prokletý tatku!“

— „Kde jest Milina?“ úzkostně a nadějně tázal se Wěnceslaw.

„W pekle, w pekle jizliwém!“ šklebil se Mikeš smíchem ďábelským — „já ji zabil — hahá!“

„Nezabil!“ odušil lysý Želoň — „chůwu swou, zšílenou Maruši, spolupůwodkyni swé nešlechtnosti zabil si! Já tušil, bídníku, twůj úmysl po ztracené bitvě kostelecké; pročez pádil sem cestou nejkratší ku Klečkowu, tajným, ni tobě nepowědomým průchodem podzemním Milinu sem wywedl, i odewzдал sem ji wladari zemskému, slowutnému Poděbradu. Toutěž cestou tajnou woje jednoty do hradu sem přiwedl, abych tebe, odrodilce krve swé, wydal w ruce spráwedlnosti, a tak alespoň poněkud wínu swou napravil.“

Tu klesl wnitřní předhůzkou, lítostí a ža-

lem nad synem, bidákem, zhrocený stařec, slabě usty bledými úpě: „Panel milost, milost!“

Tu pokynul opět Poděbrad, a čestná stráž jeho přivedla na jewiště dnešních udalostí, radosti a překwapením co dítě plačící Milinu. „Bratře!“ „Sestro!“ něžně protknulo powětri — a Milina spočíwala w objetí Wěnceslawowu. S pohnutím žehnal Wok Skurowský dětem swým; ni chrabrý Poděbrad netajil slzu pohnutí, a přikročiw k Wěnceslawowi, mezi rytířstwo jej powyšil, statek Klečkowski co prawému dědici mu přirknul.

Když slunce na poledne wystoupilo, pusté ticho opanowalo wybitý Klečkow, jen žrawý drawec kulichal na cimbuří, hladové oko upíraje na padesáte z oken zwěšených mrtwol, w jichžto středu mrtwola Mikulášowa čněla. Nedělo se wíce oprawy na Klečkowě pustém, báзлиwě wyhýbal se powěstné twrzi pocestný; jen lysý stařec sedáwal pod hradní skalou, nářek trpký ku zwěšencům wysílaje. Když však dwakráte po dobytí Klečkowa luna shodila rohy swé, nalezen byl mrtew u paty skály.

Když pak slunce k západu se chýlilo, klečely tři osoby we zbožném díkuwzdání u

posvátné lípy nad Skurowem: Jan Wok, Milina a Wěnceslaw.

„Dítky!“ zwolal Jan Wok, modlitbu dokonaw; „na tomto místě prozřetelnost božská swazkem lásky bratrské wás spoutala — na tom samém místě spojují wás swazkem jiným, swazkem blahým manželského zasnoubení.“ Tu wložiw ruku žehnající na týmě jejich, s obráceným k nebesům okem zwolal: „Oblážený duchu drahé Anežky! zezři s nebes stanů a požehnej i ty dětem swým!“

Tu wětérek wlažný líbě zašeptal wětremi posvátné lípy. „Ona požehnala!“ doložil s pláčem otec a blažení snoubenci celující ruku otcowskou ronili slzy radosti, za rodičku zesnulou se modlíce. — —

Dlouho ještě stála posvátná lípa snoubenců nad Skurowem. Rytíř Wěnceslaw kapličku nákladnou tu wystawěl, často s milenou rodinou poutě sem konaje; až posléz během času welební pp. Karmelitáni kostel farní sw. Jakuba tu založiwše, posvátnou lípu ku wzdělení oltářů sou obrátili, aby na dřewě, drahou minulosti památkou posvátném, obět nejsvětější Bohu na wěky se konala.

Zjewení pod Černým lesem.

Národní powěst z časů Trebonie Pernštýnské.

Hlučno bylo po obci Kwásinské za jasného podzimního spoledne léta spásy 167*. Dwa důležité předměty poutaly rozčilenou mysl prostých wesničanů. Při wřeštiwých dudech, kwikawém kolowrátku a zwučném cimbálu vykračowal sobě po náwsi nejproslulejší w celém okolí swatební družba, čtyrmi mládenci prowázen, nemálo nadmut, od chatrče k chatrči vážně se berouce, všechněm bez rozdílu obšírné pozvání k swatbě bohatého Klmoně s chudobnou Bětuškou uhliřowic wyřizující. — Této strany drželi se rozpustilí wyrůstkowé, čtweraciwá děwčata s nesčislným hejnem drobnější wesnické chasy, od domu k domu co čestná stráž weselé swadebníky prowodíce.

Starší, následowně také moudřejší wesničané málo dbajíce na hrdého družbu, nehudebnou hudbu a celý ten skotačiwý průwod,

přimo po wesnici pospíchali dolů, před zám-
kem w četných houfích stanouce, jelikož k
uwítání túžebně očekávané wrečnosti: zbo-
žné paměti slečny Trebonie z Pernštýna, se
scházeli,

Powěsti nábožné a dobročinné Trebonie
přilákáni, hrnuli se i z cizopanska zwědawi
wenkované jako k výroční slavnosti ze vše-
chněch stran,

Tlupa takovýchto poutníků vycházela
právě od západu ze stínu bujné bořiny, wů-
bec „Černým lesem“ zvané, shrbeného še-
diwce za wůdce majíce.

„Již po čtvrté ji jdu wítat,“ howořil ten-
to, a s uchem napnutým poslouchali ostatní;
„minulo sedm let, co tady nebyla. — Máš
plnou hlavu welikých počinání; jak sem si
dal říci, založila tuším wtom čase nábožné
školy w Litomyšli.“

Mezi tím došel šediwý wůdce s lidem
swým k bílému kamenu, jenž pod lesem zna-
menaný křížem při cestě stojí.

„Toto místečko“ počal opět, nové látky
k řeči nabyw, „nejraději nawštěwuje; ani ha-
líř za to nedám, že ještě dnes sem se podíwá.“

„Co se ti tu as tak líbí?“ ponawrhl mla-
dý wesničán.

„Hm, hm,“ wrtěl hlavou stařeček, ja-
ko newědomost mladíkowu káraje; „což ne-

wíte, na jakou powěst kámen tento upomíná?“

„Newíme, newíme!“ ozvali se mnozí.

„Nu, tedy wám to powím!“ nabídl se šedec a všickni bedlivě poslouchali.

„Již drahně tomu dob,“ začal kmet, „co tuto nad lesem stávala rytířská twrz. Bylo to tenkrát, když křesťanské panstvo wojenské konalo poutě do zaslíbené země, aby newěřícím odejmul o swaté město Jeruzalem a hrob Páně. Tehdejší rytíř nad Černým lesem měl spanilou dceru, která sprostého panoše we službě otcowě pro krásu těla a dobrotu srdce tak sobě oblíbila, že zároveň s milánkem swým před otcem kleknouce o swolení we staw manželský sou žádali. Nad tím rozlil se otec a tento nad ubohými milenci pronesl soud: „Až na swaté půdě hodnost rytířskou sobě wybojuješ a z dewíti brad saračenských wyškubaneý wous na důkaz swého hrdinstwí mně doručíš: pak naplním prosbu waši.“

„Tedy dostůjte slowu swému!“ krátce odslowí rozhodnutý panoš, a hbitě z hradu černoleského zmizel.

Slečna tonula w slzách, umírala hořem, a to tím wíce, jelikož rozhněwaný otec neustále k swazku manželskému se sousedním rytířstwem ji nutil, jaktěžiw nemysle prostě-

mu panošowi urozenou pannu za manželku dáti. Dlouho wzdorowala nešťastná — až posléz po tříletém zdrahání rozhodnutím prchlého otce jednomu ze šlechticů sousedních proti své vůli za manželku připadla. We hlučném průvodu wedl jásající ženich ubledlou newěstu na svůj hrad; ale když z lesa vyjíždějí, tu tryskem wstříc žene se tlupa jezdců — jim w čele rytíř zlatoskwělý, dewatero chumáčů saracenských wousů we štítu nesoucí. S užasnutím wzkřikla slečna, milánka svého poznawši — a dříve nežli kdo zabrániti mohl, w objetí jeho nešťastnou slzu shledání ronila.

„Padouchu! ký ďábel na cestu nám tě vyplil?“ lál rozhněwaný otec — „nesahej po ženě cizí!“

Polekán ustoupil hrdinný panoš, co bohatý rytíř se mnohou čeledí z posvátných sečí se wraceje, úkol svůj naplniw.

„Otče nemilosrdný!“ zakwilela díwka — „z tohoto místa mě žiwou neodwlečeš! Na wěky nemá wnucený manžel ni prstem mě se dotknouti!“

Tu zahorel otec hněwem nelidským, a s hřebcem diwokým na ubohou se wrítiw, rozsápal wražedně své vlastní dítě. Hrdinný panoš wrátil se opět do Palestíny, kde w boji

proti pohanům žádoucí smrt na hrobě Kristowu nalezl.

Na to upomíná bílý kámen tamto při cestě. Proto slečna Trebonie sem tak ráda putuje, jelikož starobylým powěstem nad míru přeje; snad že za duše ubohých milenců se modlíwá.“

Stařec domluwil; všickni žasli.

Sumicí wětýrek donášel k uším putujících wenkowanů lomozné zwuky hudby a swatebního weselí ze wsi.

„O, že dosud“ žehrala letitá wenkowan-ka, „mnozí rodičowé tak nerozumně děti swé ke sňatkům nelibým nutějí! — Bětušku uhliřowic také tuším ke starému Klmoňowi přinutíli — a děwče, jindy jako karafiát, wadne pryč co růže od čerwů nažraná; ta jistě k lomoznému výskotu někde potají pláče!“

„Prawda, prawda,“ odsłowi šedec; „domníwají se zpozdi, že s bohatstwím láska se najde; ale jsou na omylu. Ostatně, jak si kdo udělá, tak má; snad že pozdě budou bycha honit.“

Takto howořice došli k panské zahradě we Kwásínách.

Stejným směrem všecko pádilo ku wsi kwapem radostným — jen jediná osoba ubí-

rala, ba potácela se ze vsi hlubokým úvozem, aby zwědawým diwákům ušla, do pole k Černému lesu. — Byla to mladá wesničanka, spanilá co růže w prwním rozwinutí. Jako cesta její různila se od cesty ostatních: tak i citowé její lišili se welice od radostného pocitu obecenstwa. Boubelatou twář kropily slzy co bohaté hráchy, kyprá nádra chwěla se štkáním, a když powyk swatební hudby o její ucho zawadil, spínala zoufanliwě ruce nad hlawou a we hlasitý vypukla pláč, až jí srdce usedalo. W hoři swém celá pohřbená nepowšimla sobě radostných ryků, příchod slowutné Pernštýnky před zámekm slawících; cestu pak slzami kropíc, došla newědomky až k lesu, kde památný kámen u cesty se až po tuto dobu bělá. Jedwa powěstný kámen zahlídnouc, nowým se rozlitostnila pláčem. „Ubohá, ubohá slečno!“ zajíkawě zwolala — „dnes teprwa twé neštěstí, twé hoře oceňuji, an sama je cítím! Ach i mé srdce přisná wůle otcowská rozerwává, jako tebe vlastní ploditel ukrutně rozsápal.“

Pak uwrhnuwši se na zem, hojným proudem slzí smáčela půdu, druhdy krwí slečny Černoleské zkropenou. „Matko boží! jestli ty mně nezpomůžes — musím, musím zoufati!“ zwolawši ještě hlasitěji bědowala, až hořem zmořená usnula, litostně zlíkajíc. Tak

kwilí osířelé nemluvně, po celování a prsu mateřském prahnouc, až marným pláčem zmoženo, bez utěchy štkavým spánkem se uspává.

Jak mile zavřelo se oko, objasnila se zkormoucená twář její a libý usměch rozhostil se po obličejí dívcím.

„Ano, ano,“ šeptala ze spaní blahým snem potěšená — „ano, svěťice boží! oni mě chtějí smužem protiwným spoutati — o chraň, chraň mě! — požehnej lásce naší s Jeníčkem.“

Jakoby zastihnouti chtěla klamný wýtwor šťastného snu, třesoucí-se wztahovala ruku; ale říše snů, jako skutečností oděna, neprchla před rukou dívcí — a předmět opravdívý zastihnouc, probrala se z mrákot, ke skutečnosti se probudíc.

„Pán Bůh se mnou!“ wzkřikla podiwením a swatou bázní trnouce dívka, widouc welebnou madonu před sebou stojící, lem roucha jejího rukou držíc.

Důstojná to byla postawa, zjewení vyššímu ouplně podobná. Modrojasné roucho we mnohých záhybech až na zem po ní ploulo, ryzozlatý křížek skwěl se jí na prsou, ozdoba skrání na způsob koruny utvořená zářila drahým kamením, zrakowé milostiwě spočíwali na dívce.

„Svěťice boží!“ úpěla dívka, již na ko-

lenou před ní klečící — „tak, tak sem tě we
snu widěla! — Ach nedej“ — sténala téměř
bez sebe — „aby osleplo oko smrtelné w
pohledu na tebe!“

„Nabuď myslí, dcero milá!“ wzbuzo-
wala laskawě welebná ženština; „powěz, co
na twém srdci tak bolestně hlodá?“

„Ach!“ házliwě odslowí díwka, „já
hrozím se popatřit na tebe, a přec důwěrně k
nohoum twým odewírá se srdce mé. — Ty
wiš, swětice boží, že w čistotě srdce powždy
sem sloužila tobě — wiš, že newinně s Je-
níčkem sme se milowali; nyní pak otec brá-
ní, a nutí nemilowaného Klmoně, ach! již zí-
tra za manžele pojíti.“

„Kdo jest onen Klmon?“ tázala se wli-
dně domnělá nebeštanka.

„Jest letitý hospodář na panském dwo-
ře, co boháč a lakomec wyhlášený. Ten po-
žádal otce o mne — otec swolil, já pak nikdy,
neboť wěčně Jeníčka sem milowati přislíbila.
Neslyší však otec hlasu mého — brozí těžce
— a já uposlechnouti musela.“

„Kdo je miláček twůj?“ opět se přiwě-
tiwě tázala neznámá.

„Ten ubohý jest we službě Klmonowě,
soka swého — nejcnostnější mezi weskou cha-
sou. Čtwrtý rok co zkušený čeledín celé ho-
spodářstwí wedl — a říkáwal, jak pán jeho smi-

loštiwou wrchností nesprawedliwě hraje. My čekali túžebně, až slečna Trebonie na panstwi se podíwá: tu že k noboum ji padneme, o dosti malou službu a mateřské požehnání žádající. Než běda! dlouho nejela — zatím o mou ruku Klmoň požádal, a Jenička předwěrem ze služby wypowieděl. Nesměl ubohý se sokem swým se měřiti — Bůh wi, kam zašel — kde hořem a litostí se utrápil.“

„Upokoj se, dítě drahé!“ těšila wznešená paní — „nawrať se k otci swému. Buď poslušna jeho wíle a pomni, že dětem rodičů swých poslušným již tuto na zemi štěstí se připowídá.“ Tu sejmula skwostný prsten a dívce jej podawši doložila: „Toto ti úwazkem a rukojemstwím budiž, že i na tobě ono přislíbení se naplní.“

Zmámena zůstala dívka na prsten hleděti. Za pouhý sen bylaby všechno měla, kdyby lesknoucí-se prsten o skutečnosti zjewení nebyl swědčil. Dříve však nežli se zpamatovala, zmizela důstojná madona.

Nikdy nesešlo se tak četně swatebních hostí, jako k oddawkám starého Klmoně s ublírowic Bětuškou. Nebyl to však následek lásky neb wážnosti k bohatému hospodáři na panském dwoře, který jen pro oko a chloubu

tolikero hostí sezwati dal, a všechněm ze mnohých příčin protiwný a nemilý byl; než wíce jako z útrpnosti k Bětušce, ode všech milowané a litowané, jižto dnes sousedé a známi, znajíce její nechuť ke wnucenému ženichu, wíce ku hrobu nežli k blaženému snatku prowázeti se domníwali.

Uhlířowa chatrč byla nabitá hostmi, a ještě wětším dawem diwákůw obklopena. Hojně se podávalo pozwaným k rozkazu Klmonoŭwu nápojů a jídel, ale žádný nemohl sousta požřiti. Všickni toužili nešťastnou newěstu spatřiti, až do příchodu ženichowa w komůrce skrytou.

Konečně ozwala se hudba, příchod ženichůw zwěstující. U prostřed dawu letitých sousedů wkročil kopuletý ženich do jizby uhlířowy. Hrdě tiřwořila se dobrými kousky wykrmená twář s tučným lalochem; křiklawě odrážela dlouhá čerwená westa s bílými, pukawkám podobnými knoflíky od krátkých černých spodků, zelené kamizoly a modrých punčoch; na hlavě čněla vysoká, zelená aksamitka se širokým wydrím prymem, w prawici tlustá, stříbrem kovaná špaňhelka, w lewici dlouhý prut rozmarýnowý. Stál tu co wtělený Bachus. — S hrdou samolibostí patrila na množství swadebníků, a diwnými posuňky twáři swé důstojnosti dodáwaje: „Teši mě,“

přítomných wznešeně uwítal, „že ste se za mou maličkost nestyděli a tak hojně w čestný můj den najítí se dali. — Musím wám“ pokračował chloubně — „něco sdělití, z čehož jistě všickni potěšeni budete. Naše nejmilostiwější paní, důstojná slečna Trebonie, zje-
jížto návštěwy všickni se radujem, na mě nehodného sluhu zvláštní zřetel swé milosti obrátit ráčila, Welikomyslně sama zámeckou kapli k dnešnímu obřadu obětowala — sama chce oddawkům přítomna být, aby, jak doufám, mé wěrné, dlouholeté služby odměnila. Našinec také“ — doložil důležitě — „činí co jen může, aby důchod slawné wrechnosti obohatil.“

Nelibost a tajné záští přejelo twáře všech-
něch. „Že se tou lží nezalkneš, starý taškáři!“ myslili u sebe jedni; „čím wětší šelma, tím wětší štěstí,“ zlobili se tajně druzí.

Wnitřní nespokojenost hlasitě téměř vypukala, když starý uhlíř utrápenou, ni slow ni slzí nemající Bětušku co newěstu hrdému Klmoňowi wydával. Podobalať se nešťastnému odsouzenci, jenžto žádnou wíce nadějí žiwota se nekoje, osudu swému mlčky se poddává. Ode všech i od Boha opuštěnou se býti domníwajíc, každou pomoc za nemožnou pokládala — i wčerejší zjewení pod Černým lešem, i prsten na prstě se jí třpytící — vše-

cko, všecko widělo se jí býti šalbou a podwodem.

Ni zraků nepozwednouc, co socha bezcitelná kráčela smutnou cestou; s podobným pocitem sledovalo množství swadebníků.

Již vkročila do zámecké kaple, a plápol rozžatých swicí zářil jí wstříc. Wyjewem tímto z necitelné zádumčivosti probuzená báziwě patřila kol sebe; než jako ohromená ztrnula, widouc důstojnou madonu w modrém rouše se zlatým křížkem na prsou přímo před sebou stojící, a wrhala se před ní na kolena.

Jináce zachowal se k důstojné paní ženich Klmoň. S nesčíslnými poklonami slowutné Trebonii se blížil, roucho její políbiti chtěje; než překwapen nenadálou změnou, odpolou mrtew zbledl a ztuhl.

Hněwiwě totiž wzezřela naň slowutná Pernštýnka, přísně wyřknouc: „Odstup, sluho newěrný! ze mnohých zprnewěření úradně jsi winěn, z kterých dokawad se nezodpowídáš, u wězení pobudeš! — Tento“ — milostně a wlídně proslowila — „ode dneška hospodářem wrchnostenským jest učiněn.“ Přičemž z tajného wyklenku wywedla někdejšího čeledína Klmoňowa, rouchem swatebním oděného Jeníčka, wroucného milánka překwapením a radostí jako prut se třesoucí Bětušky.

Na to odwedli drábowé Klmoně do wězení — Jeníček pak s Bětuškou přiklekli k oltáři, kdež zpovědník nábožné Trebonie, mnich karmelitánský, swazkem nerozptylným na celý čas žiwota w jedno je sloučil. Celé množství plesalo, za moudrou a sprawedliwou Pernštýnku se modlíc.

Sama slowutná Trebonie na zámku swém všecky přítomně hojně wyčastowala, w srdečném rozmaru rozwešeleným hodowníkům wčerejší zjewení pod Černým lesem wyprawujíc. — Neopomenula pak nikdy nowým manželům a jich rodině po mateřsku nakloněna zůstati.

Kříž nad železnou hutí.

Národní pověst ze švédské války.

Krásná a mnohoplodná jest Čechie. Jako téměř veškeré, podnebí svému přiměřené poklady z říše živočichů, bylin a kováčin přičinlivým obyvatelům odvírá; tak i krajiny vši romantickou wnadou oplývající často i w těch nejodlehlejších končinách před divícím-se okem rozprostírá, tak sice, že (jak náš weleoblíbený Rubeš trefně se vyjádřil), kdyby kdekoli mimo Čech se nalezaly, lidstvo jako do zaslíbené země by tam putovalo.

K těmto welewnadným částkám naší milé vlasti směle přičísti lze romantické údolí, od Solnice k seweru rozsáhlým polokruhem se winoucí, Tu, kde požehnané planiny ze dvou stran do klínu se sbíhají, nízkou jen obrubou mělké teprw údolí lemující, prohlédá z čerstvého zelena owocného stromowí starobylá Solnice, rodiště na Parnasu českém známého Silorada. Opodál na prawém, údolí

swirajícím břehu vypíná, co vládcce celé krajiny, vkusný zámek pánů ze Sliwic lesklou bání odkudž údolí se úží, a lemující, na díle trawou na díle habřím porostlé břehy zpone náhla vystupují. We stejném pak směru na východ proti toku modrowlné Alby běží údolí přes hodinu dálky, kdež s nízkými, stromowím zastíněnými domky osady Kwásinské střídají se powěstná bělidla, na nichž výrobkové tkalcowství českého z kolika krajů u činném lomozu dělníků po čerstwém tráwníku se bělají, jako zelené, stříbrem protkávané čalouny w lesku slunečném se skwíce. Po této rozmanitosti odíwá se romantickou diwokostí, powolně k seweru se stáčejíci údolí; lesnaté stráně a skaliska je skličují tak, že cestowatel, wší vyhlídky zbawen, nic než wěčný hwozd netuší. Ale opět odlučují se těsně podle sebe běžící lesnaté wrchy, obrowskými hřbety nowou zaujímající planinu, po níž osada skurowská se rozkládá. — Šem wkročiwszy cestowatel uzří w prawo po pracně zdělané, ohromné stráni obtížnou woznici, k Rychnowu se hatící; w lewo jej překwapuje kolmé skalnaté náwrší, jehožto záwratné týmě skrowné ještě zbytky hradu skurowského nese. Opodál w tětěž výšce bělá se w ledwi táhlé stráně poswátná zeď osamotnělého chrámu Páně, nad nímž — wěru na této skalna-

té půdě neočekávaně — zelená se obširná, mnoholetým přičiněním a nákladem nynějšího duchovního zpráwce wyštípená farní zahrada. — Jakoby se políbit chtěly, sbíhají se opět stráně, weškerý obzor zamezující, a w temný les se zahalují. — Milo jest patřiti na ty příkré wrcholy, kde snědozelené smrčí s jasnější jedlinou, swětlozelené březí s boučím do žluta přecházejícím w jeden nepřehledný, nebenosný koberec se slučují, w jehožto stínu nesčíslní opeřenci prozpěwují.

Tímto pohledem dojat poleká se pocestný, patře ještě jedenkrátě úzké již úžlabí se šířící, kde pojednou wystawné železné hutě se swými, jiskry sršícími dymníky, s usmoušlým obywatelstwem a weškerým lozmozem zraku a sluchu jeho mimo nadání se objevují.

Pak zúží se docela, místem jen kamenité řečiště jekotně pilicí Alby, obsahující úžleby, žádné obydlí lidské wíc nechowajíc, mimo dwou osamělých mlýnů, nad nimiž děsné rozwaliny powěštného Klečkowa čnějí. Konečně až w rokli, dáwnowěkým během wod wymletou, přechází — až posléz docela se trátí.

Nejzáze w železných hutích, jižž w houšti, stojí kowárna, kdež ohromné kusy žhawé litiny mocným tepáním wodou hnanych

kladiw s děsným síčením we dlouhé se natahují pruty. Nad kovárnou strmí příkré skalisko, na způsob trychtýře se úžící, we znamenité výšce kamenným výrůstkem jako římsem kolkolem přepodiwně obejmuté. Tam pak na skalnatém onom pawlanu zakotwen stojí hrubotesaný dřewěný kříž.

Ponejprw krajinu tuto prohlížejícímu přispolčil se starý hutník, samolibě pochwalu, jakou sem o této hrůzowelebné poloze vydati musel, poslouchaje.

Zpozorowaw, že okem tázawým na dřewěný kříž hledím, nabízel: „Pane, wystupme wzchůru, tam wám něco o dřewěném kříži powím.“

Za nemožné pokládal sem, tam se wydrati; než stařec takowým procházkám bezpochybně zwyklý přewzal úlohu wůdce, a snadněji nežli sem doufal, dostali sme se, arciž obtížně, na záwratný říms. Drže se kříže hleděl sem, po celém těle se chvěje, do propastné doliny; ale stařec méně báziwý, na samý kraj se postavil, ukazowal na wyklenek za křížem do skály jako schwálně wtesaný tak, že člověk tam se stěsnati může, aniž jej kdo z důli pozoruje.

Připomenuw letitého společníka na dané slovo strany powěsti o dřewěném kříži, napnul sem pozorliwě ucho. On pak odkašlaw

sobě, dobrou češtinou wtato téměř slova započal :

„Milý pane, snad že ste již někdy slyšel, jaké věci před mnoha, mnoha lety w Čechách se děly, když po třicet plných let nešťastná wojna zurila? — Nejohroznější snad nepřítel, který kdy do Čech wtrhl, byl Šwéda, jenž tak dlouho tu drancowaw, i ty nejodlehlejší kouty země zhoubně a vražedně prolezl. Strašná powěst jej předcházela. Tudiž uklízeli obywatelé těch míst, která šwédské nawsťewy nadíti se mohla, pečliwě jmění a nábytek, mlčenliwé zemi je swěřující; sami pak rozutíkali se po lesích a horách, prázdné chatrče lupičům zůstawiwše. Podobný los i s naším okolím setkal se. Šwéda zmocniw se Rychnowa, celým pohorím se potulowal. Jak jinde po vlasti se dělo, činili i dědowé naši. Co lepšího měli, ukryli a zakopali; sami pak rozběhli se po lesích a skaliskách. Welice hněwali se šwédští pochopowé, weškeré osady jako po wymření naleznuwše, I wymyslili sobě lest, aby msty a lupu hanebnou chtiwost nasýtíli. Po delší čas w zemi se zdržující, seznámili se s jazykem českým. Pročež toulající se po lesích a pasekách, ukládně sou wolali: Anno! — Alžběto! a jiná ženská jména pokřikující — „nebojte se, ty šelmi jsou již pryč — pojdte do-

mů!“ tak ubohé ženštiny z tajných skryší loudice, aby na nich všeho násilně se dověděli.

Tuto, kde nyní spolu stojíme, w této skalnaté štěrbině ukryla se mladá wesničanka, prudkým během od ostatních příliš se vzdáliwši. Hrůzou hynouc, den a noc tuto na modlitbě a bdění trávila: an příštího dne zjitra swým vlastním jmenem pod úskalím jmenowati se zaslechla. Blahou nadějí brzkého vykoupení ze swé brlohy opojená, hlas vlastního chotě swého slyšeti se domníwala. Pozwedla se ze swé skryše. Ale kdo popíše její úžas, když na místě milowaného chotě hnusnou přišeru w postavě lidské na skálu se drápající uzřela! Poděšená wzkřikla úzkostně, čemuž sipawým hlaholem smála se cizokrajná potwora, všemožně wzhůru se deroucí. — Uprchnouti nebylo lze — Šwéda pak hnusnými drápy skalnatého pawlanu jižjiž se chýtal. — W osudném tom okamžení zejmuło se předsewzetí w duši ubohé ženy, neobyčejnou přítomnost ducha jewící. Widouc nepřitele prawou nohou jižjiž na skalnatou obrubu se šinoucího, žene se proti němu útočně, a oběma rukama se silou zoufanliwou do něho wrazila tak, že rownowáhu pozbyw s hrozným šramotem se skály letěl, a nemoha se zadržeti, s lebkou roztlučenou u paty skály

ležeti zůstal.“ — Tu do srdečného smíchu dal se wyprawowatel: „Dobře tak na tebe, pse švédský!“

„Sama pak“ pokračoval vážně a radostně, „jako vyšší mocí chráněna, na úzké římse se zadržela. — Toho ještě dne vytratili se Švédové, w chudobném pohorí hledané kořisti nenalezše. Šiastně dostala se srdnatá wesničanka ku swým; na wěčnou pak její udatnosti památku zakotwili sou tuto předkové znamení swatého kříže, od potomstwa opětně a opětně obnovené. Porouchaná mrtwola švédská pod skalou nepohřbena ležeti zůstala, až drawcowé lesní tělesné zbytky druha swého ze sewerních krajín sou rozsili.“

Stařec dopowěděl, s radostným zwolaje nadšením: „Nemáme-li to krásnou, utěšenou vlast? Každý kámen, každé dřewo památku drahou do duše nám hlásá, a o statečných předcích i z nízkého stawu wyprawuje. A přec prý někteří blázni za tu vlast se stydí!“

Blbý Waněk, zchytralý lhář.

Národní báchorka.

Stál prý jednou w Čechách, kdesi
W jedlowém na skále lesi,
Velký wěžowitý hrad,
Na němž hrdopyšná Běla,
Dívka krásná, plná wnad,
Sídlo měla.
Než ta naše milá Běla,
Ač sličná jako růže,
Byla wyfikáný kos a pěkná kůže.
Nade křemen w srdci zatwřelá,
Co je láska, ani newěděla,
Z mužů si jen posměch tropila,
Blázný strojila.
Její k mužům lostejnost
Wíc a wíc se denně zmáhala,
Až i lstiwá ukrutnost
W nádra jí se wloudala.
Nepřirozené by zlobě
Proti mužům wyhowěla,

W tento výrok odewřela
Ústa svoje w jedné době:

„Nechci vládku statného —
Po rytiři chrabrém netoužím —
Lhaře chci já mít hnusného;
Ten, ten má být chotěm mým!
Wšecko mužstwo, bez rozdílu stawu,
We haleně jako w panském háwu,
Ať se na hrad dostawi;
Tré lzi každý pronest smí.
Takowou kdo lež dowede wymyslit,
Bych hnusností její poděšena
Řekla: „Ne, to nemůž být!“ —
Tomu chci co choť být podrobena.
Kdo však pokusiw se lháti
Neobstojí — tomu nos dám uřezati!“

Sotwa po kraji se to roztrousilo,
Na sta mužů ku hradu páliło:
Na koních, na vozích, mnohý bos —
Každý, koho mrzel nos!
Zchytralá ta slečna milá
Ženílkům zle poswitila;
Mohl lhát, jak jen kdo chtěl —
Bohužel!
Na všecko jim přisvědčila.
A tak weskrz stejným podělení losem,
Wraceli se domů — ne jak staré přísloví

O námluvčích s špatnou pořízenou dí,
S dlouhým — — ale s krátkým nosem,

Ani mužská nobawice

Nepřiblížila se k hradu více;

A když muži jen we zdáli

Uhlídali

Strašného jim hradu báně:

Nos do dlaně

Popadali,

Jako s teplým koláčem pryč utíkali.

Jednoho pak dne po ránu

Přiwráworál se před bránu

Waněk, weský pacholík pohledu blbého,

Křiče z hrdla plného:

„Hoho, chaso, odewřete!“ —

„Co chceš?“ „Zwolá hlásný s wěže — „sel-
ský hřbete!“

„Zwolna, zwolna, horec nakwaščný!“

Odslowi mu Waněk polo-uražený.

„Wšak ty budeš jinou zpiwat,

Až mě budeš pánem swým nazýwat.

Nesu milostslečně lež —

Wětši než ta vaše wěž.

Nic se nesměj, starý brachu —

Mně nenaženete strachu!

Já, jenž doma celé wsi na wrbě straku ma-
luji,

Také waši slečnu obulikuji.“

Hněwem slečna zahořela,
 Blbého když do komnaty
 Waňka vstupujícího widěla.
 Hbitě obelawši nosů katy —
 »Mluw, padouchu!« zasoptěla.
 »Wěz pak: úkolu-li swému nedospěješ,
 Jako čerw k mým nohoun smrtí se za-
 chwěješ!«

Tři oděnci do komnaty wstoupili,
 Rozkazů slečniných šetríce,
 Úsměšně na Waňka hledíce,
 Nože na nos zwolna brousili.

»Nuže tedy,« wece Waněk — »slečno,
 poslouchejte!

A wy páni,
 Swojí zbrani
 Směle uschowejte!«

»Onehdy na mysl mně wstoupilo:
 Jářku, Waňku, jakby to as bylo,
 Kdybys do té modré wyše —
 Do nebeské říše
 Drobátko se podíwal? —
 Slyšte, co sem udělal!
 Když se wečer schylował,
 Jako laň
 Wyběh' sem na naši stráň,

Dobrou noc kde slunce dává,
 Za níž každé noci spává.
 Když pak pěkně dolů sstupovalo
 A za stráž se ukládalo:
 Za pačesy sem ho popadl,
 Drže se bych nespádl.
 Tak sme spolu nocowali,
 Zjitra opět spolu wstali —
 Wstupowali potom wýš a wýše —
 Až sem uzřel, co sem žádal — nebes říše.

Milí braši! jaktěžiwi
 Byste newěřili,
 Jaké diwy
 Oči moje tam změřily.
 Tam to jako tady není!
 Tam se všechno, všechno změnil. —
 Táta můj w měkounkém kožíše
 Za zlatou tam pecí leží na břiše,
 Pije med a smetanu,
 K chlebu krájí tlustou slaninu;
 Wáš pan otec u něj pohunkuje,
 Pase koně, mlátí, robotuje;
 Tátowi co zbyde, rád to zblízne —
 Často jej i táta holi různé,
 Řka: »Na! po smrti máš pocítit,
 Jaká slast sedlákem být!« —

»Co to?« slečna milá

S hněwem proslowila.

Honem se však pamatuje,

Prchliwost swou ukrocuje.

»Dále, dále!« weli — »nemám tu kdy dlít!

Toto wšecko může být.«

Ducha Waniček netrati,

Podruhé počíná lháti:

»Pod naším paloukem w háji

Čarodějné babice

W noci swatojakubské swé schůzky mají,

Ples pekelný slawice.

Zchytra k nim sem se tam přiloudal,

Bych, co kutěj', uhlídal.

Mezi rozličnými čáry zrcadlo též měly,

W němžto pilně nahlížely;

Potom pak se smály,

Až se za břicha chytaly.

Já řku: Sakulenské baby!

Co pak wás tak k smíchu wábí?

Přiblížím se, nahlédnu —

Poděsím se a zblednu.

Spatřím, jaká muka

Hrdým dívkám, co se wdáwat nechtěly,

Muže trýznily a haněly,

Strojí tam ďáblowa ruka.

Na rožních tam nabodené sedí,

Prosebně na muže kolem jdoucí hledí —

Zdarma na wyswobození čekají,

By jím který ruky podal, wolají.
 Nebylo jich příliš mnoho,
 Nebo toho
 Nerozumu málokterá se dopouští —
 Zřídka která ženicha propouští
 Oslyšeného; — než přec —
 Diwná věc!
 Ještě jednu tam čekají,
 Mistečko pro ni chystají;
 Rožeň hrozný nejstarší ten čas
 Pilowal a brousil — slečinko — pro Wás!“

Slečna uražená hněwem plane.
 »Nu, nu — nechť se stane!“
 Prudce odsloví.
 Waněk beze strachu do třetice lže, a dí:

»Hm — co toho o wás také
 Lidé u nás nažwanili! —
 Byloť chwały Bůh wí jaké;
 Mnozí na to se dušili,
 Rowno wám že není w světě.
 Já řku — bloudi, jděte, jděte!
 Totbych sám ji rád uhlídal!
 Hned sem se na cestu vydal;
 Dal sem si však, na mou kuši! —
 Myslím že přec uhlídám
 Osobičku, jak se sluší —
 Jak to já rád takhle mám:

Newelkou a boubelatou —
 Neb jak u nás bez okolku
 Říkáváme — nadělanou, bachratou —
 Takovou sem doufal uzřít holku! —
 Však to sem si dal!
 Kéž bych se byl z domu nehýbal!
 Probůh, k čemu vypadáte?
 Wždyť pak kusa
 Boků, ani prs nemáte! —
 Krk ohnutý, jako husa —
 Oko vypuklé, co wejr —
 Dlouhé twáře,
 Jako slabikáře —
 Bledé, žluté, horší nežli starý sejr! —
 Tenká jako myslivcowa dvojka;
 Krátce — jste wyčouchlá, panská sojka! —
 Našeho souseda Marina,
 To je holka prajiná!
 Jako z másla uplácaná, kwete;
 Ta na swětě
 Wám by ani vody nepodala!“

Tu se Běla
 Zapomněla.
 »Proto jsem tě poslouchala?“
 Zahořela hněwu plamenem,
 »Bys o otci miléném
 Urážliwé řeči kydal?
 I mě w pohanění vydal?“

Nehroziš se naši urozenost potupit? —
 Pse! to nesmí, nemůž být!“

„Jenom pak se nehněvejte —
 A rozumu užívejte!
 Nemyslíl sem, bych vás rozhněval —
 Jáť jen w hrdlo lhal!
 To sem pouze toužil docílit,
 Byste řekla: »To nemůže být!!« —
 Takto jása Waněk lhář,
 Radostí mu rdí se twář.

K panošům dí: »Kamarádi!
 Uložte své bodáky!
 Beze rvačky budem se mít rádi;
 Nač bychom si děli boláky?
 Budem spolu jezdit, honit, pít;
 Budeme se dobře, též i rádi mít.
 Háw rytířský ať mi rychle objednáte,
 Dvojnásobný žold od dneška máte!“

Žoldnéřové plesají —
 Druhům zprávu dají
 Chwátají.
 Chasa hradní již se děře
 Welitele štědrého wítati,
 Sotwa že stačují dwěře. —
 Hrdá Běla, žasnouc zlobou, bledne w twáři —
 Wzdorně sledující Wanka k oltáři.

We skladech Pospjšilowých

w Praze na betlemském plácku (na Starém Městě č. 350)
gakož i w Kolowratské ulici (čísle 847) práwě vyšel
a prodává se také we všech zpráwných knihkupectwch
po kragjch i na Morawě

spis pro wážené řeské učitelstwo a pro mládež wel-
mi užitečný pod názvem:

Z á s o b a
ku

předpisům a diktowánj,

čili rozmanité užitečné wědomosti z historie,
geografie, přírodopisu a t. d., w abecednjm
pořádku sestawené

od

Jana Pr. Příbjka,

učitele k. kragšk. hlawnj školy w Berauně.

Stránek 176 we 12. Cena: 16 kr. stř.

Nenjt zagisté lepšjho prostředku, abychom djtky
we školách obecných s užitečnými wědomostmi, pro
které zvláštnj hodiny určeny jsau, seznamowali, gako
když objráme ku předpisům a kdiktowánj takowé před-
měty, kterými se srdce i mrawy člověka šlechtj a wůle
knásledowánj dobrých skutků nakložuge. Gestliže však
předměty takowé řečj gasnou, mládeži srozumitelnau
sepsány jsau, snadno i w paměti se zachowagj, a ne-
zřjdka i pro celý wěk prawidlem mnohého gednánj zů-
stanau. Články z děgů swěta, ze zeměpisu a z učenj o
wěcech přirozených, gakož i žiwotopisy osob znameni-
tých a wýtečných obzwláště podáwagj přjčinu, že o nich

učitel šjře promluwj, a přispjwagj nemálo k oswjcenj a wybraušenj rozumu mládeže.

Zawdělčil se tedy pp. učitelům nemálo p. Přibjk, podaw gim spisek, genž na 174 stránkách ke 300 kratšjch i delšjch článků z naučenj mravných, z historie, z popsánj země, z přjrodopisu a ze žiwota znamenitých osob, sestawených w abecednjm pořádku, obsahuge.

Sloh w knjžce gest plynňý, srozumitelný a dobropis analogický, kterýž dekretem wys. dw. komisj nad studiemi od 29. ledna 1842 č. 121 konečně i do škol uweden gsa, zagisté zasluhuge, aby se w něm mládež naše cwičila, a protož knjžka tato mnohému učitelj prospěšnau přjručkau w hodině psacj se stane, a skutečně i mnohé giné knihy gemu nahradj.

Wydawatel knjžky této dal sem a tam některé články latinským pjsmem otisknauti, čjmž gakoby, a však welmi přiměřeně, na srozuměna dával, aby se nezanedbávalo mládež vlastenskau cwičiti též w psánj literau latinskau, kteráž, bytby i mnohý hlas proti nj se ozýwal, přede na krátce aneb na dlanze obecným běžným pjsmem Čechů, Morawanů a Slowáků se stane a státi se musj, pakliže se analogicky opraweného, neynowějšjho, čili tak nazwaného skladného přawopisu wůbec, gak se k tomu podobá, užjwati bude.

Wydánj gest auhledné, cena 16 kr. welmi lewná.

Abecednj obsah spisku nadřečeného gest :

Adamant - Afrikáni - achat - aksamjt - alabastr - almužna - Amerika - amíant - Amos Komenský - Arler Petr - Arnošt z Pardubic - artyčok - Arras Matyáš - auğurówé - auhoř - Auljček Dominik - aumysl - Austj nad Labem - autrpnost - Azie.

Balzám - bawlna - bázeň Božj - Běla - Bělák - Bělboh - Benátky - Blanjk - blaženost domácj - bljn - bludice - bobři - bog se swými wášněmi - bohatstwj - Boleslaw II. - Bořiwog - Božetěch - Brandl - Braunow - Brokof - budawcnost - Budeč - Báh.

Cacorka - Cách - cedr - cimbál - Cimbrowé - ctnost -

enkrowá třtina - žagowník - žáp - čas - Čáslawsko -
Čech pravý - čeled' - černidlo - Čestmjr - čistota -
člowěk - čtyry.

Daktyl - Daliborka - Dalibor - Diogenes - Dinzen-
hofer - Diwiš - dobrožinnost - Drake - dral (maĝnet)
- Duval - důvěra w Boha, a giné.

Ebenowé dřewo - Eberle - Eĝyptčané - Ekert - Elam -
Elekta - emailowanj - Eneáš Silvius - Epiktet, a g.

Ferdinand III. - Feničané - fernambuk - Františkáni.

Gazyk - gednota - gistota smrti - gijnj.

Had - Halák - Hayda - Hes - hrobka cjsařská - bro-
zneyš - hwězdářstw, a g.

Chéb - chudoba, a g.

Jacint - Jáchymow - Jaroměř - Jaromjr - jařma - ibis.

Kafrowý strom - kaple sw. Wáclawa - Karel IV. -
Karloteyn - Karlowary - Kaša - Kleopatra - Klopeg -
Králowé Hradec - kyt obecný, a g.

Lapowé - láska křesťanská - láska k vlasti - léko-
řice - Líbuše - Lidmila swatá - luňák, a g.

Mahomed - maudrost otcowská - Mělnjk - medvěd -
Mengs Rafael - Mogmjr - Mutina, a g.

Náboženstw - Neklan - Neumann Petr, a g.

Obelisk - opatrnost - oswědčenj, a g.

Peycha - poznání sebe samého - prawda - Praha -
prach střelný - příkázanj Božj - Přemysl - Přemysl
Otakar, a g.

Quádowé - Qnesternberg - Quirin Jan.

Reysek - rok nowý - rozum, a g.

Safian - saĝo - Sixt z Ottersdorfu - na Slowanech -
Slowané - sluuce - sopky - Stádice - Strachota - škola -
Skreta - Šternberk, a g.

Tetka - treska - Tycho z Brahe, a g.

Upjr - upřjmnost - uběl (alabastr) - užowka rohatá.

Waněk Norbert - Wawák - wděčnost - wěž staroměst-
ského radnjho domu w Praze - wlastenectw - Wogtěch
swatý, a g.

- Xenokrates - Xerxes.

Zahálka - zdrawj - Zdjk Gindřich - zeměpis - želwa -
žula, a g.

Půwodní vlastenské
POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORKY.

S e p s a l
P. Josef Ehrenberger.

Swazek druhý.
(Z okresu wěnného města Poljčky.)

W Praze.
Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

1 8 4 4.

O b s a h.

Nenadálé smíření.

Moc mateřské lásky.

Poslední poprava na Šibeničném vrchu.

Hádanka, čili: Sedlák královským radou.

Nenadálé smíření.

*Historický nástin ze rmutné doby zahynutí Otakara
Velikého.*

I.

»Želej české pokolenie
škody, genž sie stala nynie.«

Stará píseň.

»Želme, želme! otec nás opustil,
Odputował do neznáme země—
Blahodárce, pána milostného
Oplakávej, českých vlasti plémě!«

Wocel.

Daleko vysílá rozjítřená sopka žhoucí
výplivky z útroby své, horoucím lávy proudem
hubíc luhy požehnané; daleko vysílá
sewerní wichřice dechy studené, krásu pří-
rody násilně vraždíc, rouškou ledovou vše-
cko přikrývajíc — — než dále, mnohem dále
wyslal den osmmecitný měsíce srpna léta
spásy 1278 zpráwu děsnou, zpráwu pohro-
mnou, která až do nejhlubších záhybů srdcí
českých se prodrala — ku kteréž nehynula

krása přírody ni ozdoba luhů, nýbrž klid, blaho a sláva národu celého, národu českého! Otakar zahynul w bitwě u Marcheka!

Snad co swět swětem jest, neželel hořem tak upřímným národ žádný smrti krále swého; ale nebylo také mocnáře milostiwějšího a sprawedliwějšího nad tohoto welikána králowských cností. Kwílení bylo všeobecné. Bolesti však nejhlubší úpěla města. Přemysl Weliký znamená swéhlawost a prostopášnou zwolnost odbujného panstwa, nechťel moc swou a poklid národu těmto nejistým a křehkým podporám swěřiti; pročež, aby w přewaze proti šlechtictwu se udržel — aby jiné ještě prostředky k hájení a rozmnožení swé moci a sláwy zjednal: zwláštní zřetel na staw městský obrátil. On nadal měšianstwo wysadami a práwy, při zemských sezeních udělil jim hlasu, krátce: na stejný téměř stupeň hodnosti se šlechtou k nemalému panstwa pohoršení je powýšil. Za to byla jsou mu města tělem i duší oddána, we všechných potřebách ku všemožné pomoci ochotna. I žel osad městských nad jeho nešťastným zahynutím byl neobyčejný, neslýchaný.

Jako otec wěrný dítěti nejmladšímu obyčejně přede všemi přeje, a ono pro lásku tuto ztrátu milného roditele nejbolestněji cítí: tak též nejmladší z měst českých, rukou Ota-

karowou téprwa vzdělané a do měst králowských počtené město Polička zaufanliwě téměř úmrtí milostiwého půwodce oplakávalo. Co toto kormutliwé poselstwí do města se dostalo, sewřela bolest a hoře prsa wěrných měšťanů; než truchlení obecnému třidcátý tepřw den po králowu zahynutí, den osmme-citný měsíce září byl ustanowen. Wysoko po městských zdích na branách a baštách wlály černé korouhwe smutku, kupecké krámy a dílny řemeslnické byly zawřeny, swěže hlawního chrámu hučela rmutná hrana, a lid w oděwu smutku spěl hlasitě wzlíkaje do swatyně. Wnitřek chrámu slohem gotickým šwihle vzdělaného kryla černá sukna, na oltářích smutkem zastřených hořelo na sta swicí; w středu lodi chrámowé stála na vysokém lešení rakew pod aksamitowým, stříbrem bohatě protkáwaným přikrowem mezi nesčíslnými swětly. Na rakwi ležel křížem meč a žezlo; tam pak, kde obé křížmo se dotýkaly, spočíwala koruna; kolkolem po rakwi rozwěšení byli znakové zemí a národů, pod vládu Otakarowu náležewších. Po jedné straně rakwe stála se zbraní skloněnou městská stráž, po druhé pak klečelo třináctero kmetů ctihodných w oděwu černém. Bylať to městská rada s purkmistrem. Nyní dalo se znamení k oltáři. Tu zawzněly trouby,

zarachotily kotle zwuky dušenými, zwuky rmutnými, zahučely warhany pronikawě a listostně. Jakoby následowala žele sirotků plačících nad rakwí otcowou, zněla truchliwě chorální hudba. Hlasem bolestně se chvějícím sloužil důstojný městský děkan slawné requiem. Slzy kanuly po všech twářích. Když po skončené oběti duchowní na nejnižší stupeň oltáře poklekl a hlasem powýšeným zajíkawě zwolal: „Pomodleme se za w Pánu zesnulého krále a otce našeho, aby král nebeský wěčně oblažil ducha jeho, jako on tuto na zemi oblažował nás“: tu newyšlo ze žádných ust slowo modlitby, ale pláč hlasitý wznikl, až poswátným klenutím bolestně se rozléhal. Když pak duchowní podruhé zwolal: „Modleme se i za statné bojowníky, jenž po boku krále hrdinsky dokonali, aby korunou wítězství wěčného Bůh milostiwý je owěnciti ráčil“: tu pronikl hlas úzkostný swatyni — a celé množství dralo se k stolici, kde w tom samém okamžení panna licelepá omdlela.

Zkormouceně rozcházelo se lidstvo z chrámu, jeden druhému wyprawujice, že Jitka purkmistrowa odpolou mrtwa do obydlí otcowa jest nešena.

II.

„... w hostinské komnatě páni beseduji;
Nerozbláží však hody jim w oudech weselost,
Neboť w zatrudněni sedí každý host.«

Wocel.

„Zleč se čemu rozli po utrobie,
Trasechu se lutostiü wši udi.«

Z Libušina soudu.

„Wršowci! pomstěte Kochana.«

Klicperůw: Witek Witkowič.

Bolestí, jakowou zaplakalo wěrné mě-
štanstvo poličské, nedotkla se smrt králowa,
bohužel! srdci všechněch. W ten samý den,
co obřadowé cirkewni tak pohnutelně w chrá-
mě swatojakubském se konali, seděl w komnatě
hostinské na swé otýněné twrzi nad Šwarca-
wou w kruhu swých sousedů a přátel Imram
Imramowský za stolem, zwěřinou a winem
oplywajícím. Nerozbujnily však bohaté ho-
dy ni ohromné poháry weselost w útrobach
shromážděného panstwa; jen na oko a štědré-
mu hostiteli jako k vůli nutili se hodowníci
weselými býti. Tu powstal Imram, muž na
prahu věku šedého jižjiž stojící, soustawy
silné a swalnaté, a plnou čiši vysoko pozwe-
dnuw zwolal:

„Ať žije Milota Witkowič Dědický, jenž-
to králíku našemu na wěčnost poswítil!“

I ostatní chopili se číši, ale jedwa ust se dotekše, zpět na stůl postavili. Jen Martinic Bysterský, kmet, neučinil tak, nýbrž wetchou prawicí udeřiw o dubový stůl, hněwiwě hostitele zakřikl: „Na zdrowí zrádce, a byt i wraha mého zradil, nepiji! — Buď na pozoru, Imrame,“ mírněji pokračowal, „ať se horšího nedočkáš! Ztenčil-li nás w čem Přemysl, učinil náhradu welikou! Neboť mocně powznesl blaho národu, a stan sláwy rozklenul nad Čechii, že poblesk jména českého od moře až k moři zářil. S jeho zahynutím, tuším, zhynula-i hwězda slowutnosti naší.“

„Při sám Bůh!“ přewzal slowo Bořek Dalečinský; „ač sem jej někdy w srdci nenáwiděl, vážnost si na mně přec wynutil. I přemožen welikým zůstal! Nebo hanebně zrazena se wida bojoval prý jako lew, a jen draze život swůj zaprodal. Neodpustím to sobě do smrti, že sem se špetkou lidu swého do boje s ním netáhl. S úctou bude pozdní potomek jmenowati hrdiny, kteří po boku jeho padli — a wěz, Imrame, že blahoslawím syna twého Jaromíra.“

„Dáble!“ rozsápal se Imramowský rykem drážděného tygra, a žily mu zlobou nabíhaly; „proto sem tebe pozwal, abys drápem řeči nešetrně srdce mé rozrýwal? Já nemám — nemám syna!“ A twář sobě rukama zastřew,

s pocitem bolesti opětował słowa poslední :
 „Nemám syna!“ —

„Diwné powěsti“ započal Martinic Bysterský, po krátkém všechněch zaražení, „rozesly se o twém s Jaromírem rozdwovení; než důklad toho přec newím. Slabáť paměť má, nesnáším w hlavě vše co slyším.“

„Žel mně,“ zasténal Imram, „že hanu dítěte swého sám hlásati mám; než účel naší schůzky požaduje odemne, abych učinil tak. Víte,“ wyprawował s patrným myslí pobouřením, „jaký štir založením Poličky nám w prsou se uhnízdil, jenž tukem kostí našich tuční. — Statky moje hraničily až s opatem litomyšlským. Tu w srdci popluží mých wystawěl Otakar tu peleš, to doupě městských krtků — já polowici země swé pozbyl. Žádám náhradu, a jsem odmrštěn. I sprawedliwou při o bujné Bořiny, háje na zwěř nejbohatší, sem ztratil. Nezbylo mně nic nežli nenáviděti příčinu swé ztráty, tu luzu městskou. Dobýti swůj sprawedliwý statek mečem, nebylo lze, an Otakara mělo město zástupcem a záštitou. S tajnou nenáwistí nesu křiwdu swou, snaže se všemožně, do prsou jediného syna swého záští to proti měšťákům wrýti, aby, až snad někdy přízniwější doba šlechtě wzejde, z rukou nepravých držitelů wydrál jmění dědičné. O, jak sem se zklamal! Město počalo míti

slavné trhy — zvědawost tam i Jaromíra přivedla. Tam — ó proč neoslepl, proč nezhy-
nul w pohledu onom! tam uzřel dceru purk-
mistrowu, a zmaten prokletou náružíwostí,
nehrozil se mě o swolení a požehnání ke sňatku s ní žádati! Já naň vychrlil kletbu, zákázaw mu hrad otcowský, dokud by úmysl swůj nezměniw, pomstou neukojitelnou proti městu se nezawázal. — A on — ó hoře srdci mému! — on wíce milowal náružíwost než otce swého! Opustiw hrad dědů swých, tam pohostinu se zdržowal w nešťastné osadě těch poběhlíků, ze všech uhlů swěta slezlých. Já bych jej byl rozšlápnul co štíra! Žádám jej nazpět právem otcowským — ale ta mně dostala se od opowážliwců odpověď, že, koho poctili hostinstwím, toho i żywoty swými proti všemu násilí chrániti chtějí. — A když k poslednímu tažení hotowil se Přemysl — on, kterého sem zplodil, on sám těm městským sy-
slům za wůdce se postavil ku pomoci králowě. Jisté, že odwážliwost jeho do seče nejkrutší jej zawedla — jisté, že zahynul na palouce cizím, že uswadla poslední ratolest kmene Imramowského!“

Poslední slowa pronesl hlasem litostiwým; hbitě však, jakoby cit budící-se lásky otcowské nawždy potlačiti usilowal, dokládal rázně: „Ať zahynul! ať zahynul! Lépe bez

syna býti, než odrodilce synem swým nazýwati! — Přátelé! sousedé!“ končil rozvášněný Imram, „útroba má jest wyheň, jest sopka, horoucí plápoem pomsty! Nebem a peklem se zapřisahám, že neustanu, dokud nevychrlím pomstu strašnou na půwod neštěstí a hoře swého! Lehnout, popelem lehnout musí dílo Otakarowo, osada Poličská! I wám, rytířowé statní! ujma a škoda stala se hnízdem těch padouchů — tudy doufám we wás účastníků a spojenců k tažení tomu nalezti. Pomstěte šediwce, na stará kolena opuštěného! pomstěte otce osiřelého! Kdo poskytnouti chceš ruku pomocnou k podniknutí tomu, pozdwiхни chrabrou prawicí!“

Tu wztýčily se prawice všechněch přítomných na znamení strašného spojení; jen Martinic Bysterský a Bořek Dalečinský od stolu se zdwihše, komnatu opustili.

III.

»O swětice, zawolej dítě swé!
Já zkusila na zemi dobré i zlé,
Já žila i počila lásky.«

Šillerowý: Dítky žele.

We skwostné komnatě w obydlí purkmistrowu u okna, přes ochranné zdi do prostory wedoucího, seděla za wyšíwacím stolkem zpa-

nilá Jitka. Hojným tokem slzí vyhasl milostný plápol ohnivého oka, vnitřní hoře setřelo ruměnc z lepých tváří. Seděla zamyšlena se zrakem na jedno místo upřeným co socha mramorová, jen bolestné oddychání svědčilo o jejím žití, žití strastiplném.

Po komnatě procházel se s rukama založenými muž vlasů již prokvetlých, postavy vysoké, pohledu důstojného. Zwraštělé čelo, prudký chod, zkormoucené wzezření byly neomylným rukojemstwím, že předmět nelibý na mysli mu tane, strastně srdce jeho swírající.

„Otče!“ přetrhla díwka trudné mlčení, „wyjasni twář swou a nezarmucuj swou upřímnou Jitku.“

„Dítě mé!“ s patrným pohnutím wece otec, kroky své zastawiw, „ty mě wyrážíš, an bych já tebe těšiti měl!“

„Pro mě se nermuť, tatíčku!“ měkce prosila panna, „já swůj žel poručila Bohu! Hoře ukrátí dny žiwota mého, a tam u věčném ránu uzřím jej, kde lásce čisté, milování věčnému ni kletba otcowa w cestě státi nebude.“

„Twá zbožná oddanost“ s patrnou potěchou prawil purkmistr, „zaceluje poněkud ránu jednu srdce mého; než hrůza mě obchází, když na druhou dceru swou a osud její pomejšším. — Město, město, péči mé swěřené, s osudem swým co skála na srdci mně leží!“

„Co se stalo?“ uleknutá se tázala Jitka.

„Ještě nestalo se nic,“ povážlivě dí purkmistr, „ale stane, stane se jistě! Kwět mužstva branného poslali sme králi na pomoc — ni noha nepřišla zpátky! Znáš nenávist všech téměř pánů sousedních proti nám — a krále, obhájce našeho, není více! Zášťi dáwno doutnající vypukne, a pochodeň pomsty nad hlavy nám zaplápolá! Nám pak, tobě a mně bude měšťanstvo co příčině swého neštěstí láti!“

„Proč nám, otče!“ vyděšena zkríkla dívka, nad otcowou řečí žasnouc.

„Owšem,“ vysvětluje purkmistr, „naši winou nestalo se, že Jaromír Imramowský w tobě předmět milování hodný nalezl. Kdo włádne náklonností srdce mladistvého? Ani úskoky swůdnými nelákala si jej; ano odvrátiti snažil sem se jej od milosti k tobě; však neplatná byla řeč má, ač sem mu zřejmě oznámil, že nepožehnám sňatku tomu, dokudž i jeho otec nepřiwolí. — „Otcowé zatwřeli! — byla řeč jeho — když tak málo o blaho dětí swých dbáte, potáhnu s tím, který opravdově po otcowsku štěstí všechných vyhledává, do pole buď k wítězstwi buď na smrt!“ — Pak bez odkladu s lidem naším k luhům morawským se obrátil, by w příhodný ještě čas ku wojsku králowu přirazil.“ Další

rozprávku přetrhl domácí sluha, příchod cizího panoše oznamující. Jitka odešla do vzdějšího pokojíka, a hned vstoupil cizinec.

„Přináším vám návěští,“ zněla jeho hrdá a hrozebná slova, „že vůkolní panstvo k tažení posvátnému, k tažení křížáckému proti vám se hotoví. Narownání přátelské hned předem zawrhují, an o věc swatou se jedná, která jen ohněm a mečem porownána býti může.“

„Newím věru,“ důstojně odsloví purkmistr, „pročby válka křížácká na nás pozdwižena býti měla, an žádného kacírství sobě vědomi nejsme.“

„Tatě příčina posvátného hněwu šlechty,“ dí vyslanec, „že lidem ze spolku věřících wyobcowaným, do kletby od swatého otce daným, jakož i Přemysl král byl, čest slavné oběti za mrtvé prokazujete.“

„Tak —!“ trpce usmál se měšťanosta. „Odkud asi takowáto swědomitá zbožnost prostopášnému panstvu do srdce wstoupila? Wyřiď těm, kteří tě poslali: Otec swatý že do kletby sice dal všecky, jenž se nowému králi Německé říše Rudolfowi protiwi, proto, aby vládu mocně nastoupilw neřády po říši tropené vyplnil; než kletba ta nemůž na Přemysla wykládána býti, jenž krále Německa za prawého uznaw, jemu se pokořil,

Že pak Otakar země právem nabyté a neprávím odejmuté zpět žádal dobytí — kdo může míti za zlé? Kdo bude trésti dítě wděčné, jestliže slzu na rakew otce milého roní? Lépe bych já tobě powěditi mohl, proč rytířové bezectní zbraně proti nám se chápají! Jdi a vyřiď jim, na dva tisíce mužů a žen zdravých a silných dotud že chová město naše! Jen přes mrtwoly jich všech branou naší wejdete! Zoufalstwím se ději věci neslýchané — a stranu sprawedliwou chrání Bůh! W něj skládáme wíru swou!“

Purkmistr domluwil, panoš odešel.

IV.

»Diwným smyslem často blůzi,
činie srdci těžkú nůzi.«

Str. rkp. »Prawda neb neustawicnost.«

... »Jáz k wám biezu
snad sie ... dobrze hozu.«

Ze staré hry: »Masticár.«

Králowstwi samo w sobě rozdělene
zpuszne a dům na dům padne.

Písmo sw.

Hlučno a lomožno bylo po náměstí poličském. Wypowězené wálky nezhrozili se měšťané tak, aby malomyslnosti podléhali. Co jen mužem sloulo, zbrojilo se k boji; i

ženy hotowily se potýkati, slibem poswátným wespolek se zawázawše, raději s manžely na bojišti, než do rukou wyhejralého žoldněřstwa panského padnouti. Jen řinkot zbraně po městě se rozléhal. Brány a fortny byly zataraseny, zdě strážemi dnem i noci osazený, tajni poslowé k wyjednání pomoci po přátelích rozsláni. Shrdinnou mysli očekáwalo všecho nepřitele. Tré dni uplynulo a stopy nepřátelské nebylo znamenati. Opět minul den we smutném očekáwání. Slunce zapadlo za horu, mraky potáhly oblohu, noc černá se po zemi rozložila, a podzimní witr skučiwě fičel prostorou, žlutý list se stromu strásaje. Dáwno již minula půlnoc, i péče souženého měšťanstwa ustoupily nepřemožitelnému spánku; jen stráže na zdích kráčely krokem hřmotným, přes chwili na se pokřikujíce a okem bystrým darmo do tmawé dálky slídíce, an strážné ohně wětrem zhasly a tmy neprůhledné na zemi ležely.

Pojednou zalilo se půlnoční nebe rudou září, a we strašném swětle uzřely wyděšené stráže město polokruhem zástupy nepřátelskými obklopené. „Wzhůru! do zbraně!“ jednohlasně pokřik učiniwše, zwuky pronikawé dechem násilným z trub wyrážely. Celé město okamžitě bojowníky se hemžilo. Ale rudá zář, hustými mraky smrdutého dýmu dopro-

wázená, na půlnoci rostla neustále tak, že i woje nepřátelské před branou výjewem tímto wyděšeny se býti widěli.

S příkrého návrší po silnici litomyšlské skokem dolů letěl jezdec na určeném oři — hbitě za ním běžel úprkem daw wesničanů, téměř nahých s hrůzným nářkem a bédowáním. Zástupové nepřátelští zwědawě obklopili jezdce, jiní k wesničanům bédujícím se drali, dlouho s nimi howoříce. Když pak raní zoře návrší leskem jitřním pozlacowala, stanulo tré jezdců před městskou branou, wpuštěnu býti žádající. S přiwolením wší rady jsou wpuštěni a do radnice uwdeni. Tam je očekáwal purkmistr a starší lidu.

„Měštané!“ počal řečiti jeden z nich — „jako lita wichřice wywrátiwši z kořene dub wěkowitý, spolu s ním wšeccko láme a sráží, co klesajícimu welikánu w cestě stojí: tak i pád Přemysla Welikého, to nejhorší, co nás jen potkati mohlo, ještě celé hejno nehod a bíd s sebou přináší. Moc králowstwi našeho se rozpadla! Wítěz Rudolf odejmuw již dříve země Rakouské, i Morawu na pět let k užíwání sobě zanechal; zemi pak českou na pět let odewzdal pod zpráwu synowce Přemyslowa, Ota Braniborského. Ukrutné hospodárstwi započiná diwoch tento! Králownu Kunhutu zajal, králewice Wáclawa s se-

bou odwlekl, zástupy nesčíslné hladových
 drábů urputného lidu svého w zemi nám zů-
 stawi. Ti pak žádostiwi krwe a stříbra na-
 šeho, co drawci loupežně po zemi harcují, ni
 nedužiwých kmetů, ni poswátých chrámů, ni
 newinnosti panenské nešetříce. Wšecka luza
 loupežná a pustá k nim se přidává — a tak
 počet jejich očíhledě roste. Takowýto lou-
 pežný daw, přes tisíc potwor čítající, přepadl
 wčera klášter litomyšlský, škodu newýslow-
 nou učině; odtamtud rovnou cestou wali se
 na wás! Wyslal mě opat pro wýstrahu wám,
 abyste příchodem jich překwapeni nebyli. Wi-
 děl sem dílo jich za této noci — twrz Dešen-
 skou i Ujezdskou s celými wesnicemi widěl
 sem od padouchů těchto plamenem hynoucí —
 slyšel sem kwílení žen, úpěnlivý pláč dítek, ú-
 zkostné wolání panen! Dříve nežli slunce drá-
 hu swou nastoupí, ztékati budou i hradby vaše.
 Přiraziw k branám vašim zhrozil sem se, wi-
 da wás s wůkolním panstwem w boji pohříže-
 ny, an boj jistě tuhý s cizinci wám nastává.
 Teď jednoty jest potřebí! Přemluwil sem pro-
 tiwníky vaše k příměří, silou sjednocenou aby
 ste jim se opříti mohli. Swolili šlechticové;
 nebo nerozrazí-li na zdích vašich diwý Bra-
 nibor bezbožnou lebku, padnou i wůkolní hra-
 dy močí jejich. Pročež aby podezření neměl
 Branibor, wida zástupy wojenské před mě-

stem — aby, až k samým hradbám dorazí, tím snadněji od vás potřen býti mohl: ta žádost rytířstwa jest před branou, aby do města vašeho wpuštění byli, a tu spojiwše se s wami, ze dwou stran na škůdce cizokrajného wypadli.

„Ano,“ dokládali ostatní dva panošové; s poslem opatovým sem přišedši — „ta jest wůle a žádost Imrama, náčelníka našeho; wám pak příměří na čtvrt léta slíbeno.“

S šetrností tázal se purkmistr, zdaliž jaká lest w udání tom newězí; a když opět a opět swatoswatě mu ujišowáno, že tak w skutku jest, přiwolil s celou radou, brány otewřiti. Den sotwa probuzený widěl woje rytířské, před několika hodinami s úmyslem krwožížniwým před město přišedši, co přátele a spojence do města wcházeti.

V.

„... neznámý rek
Krwavě proklestil pánu
... šířý okrálek.“

Wocel.

Jako lítá bouře, prowázena skučením wětru a rachocením hromu, přihnala se zběr braniborská s východem slunce w počtu znamenitém před město, powykem nelidským hulákajíc. Pal a vraždu hlásaly pusté twáře zho-

wadilých diwochů. Widouce hradby neosazené snadného se nadáli wítězství, i bez odkladu k útoku se strojili. Jako druhdy diwoch pouště asiatské, zlostný Tatar — s takovým křikem, wytí šelem lesních se podobajícím, na město se hnali. Než, jako pocestný před rozezlenými žiwly pod dubem wěkowitým se skrywši hrůzou hyne, když nad hlavou jeho prudký blesk strom ohromný drtí: tak zarażiw se leknutím ztrnul Branibor. W tom samém okamžení, co proti městu žene, rozlítla se brána litomyšlská a starohradská — jimi pak rychlostí ptáka ženou se woje rytířstwa i měšťanstwa, ze dvou stran wraha cizokrajného swirajíce. Záhy znamená wůdce braniborský úmysl nenadálého nepřitele, i welí swým ode zdi odraziti a aby jako kruhem od nepřátel obkličeni být nemohli, šíří swé šiky, jednu alespoň stranu pro útěk odewřenu míti se snaže. Již zuří bitwa, bitwa strašliwá! Spojencům wědomí sprawedliwého boje dodává udatenství neodolatelného; Branibora różlicuje zoufalství silou nadobyčejnou. Nade všechny vyniká Imram, ač letitý, hrdinností skwělou. Sáhodlouhým mečem máchaje potírá hosty nezvané — až weden odwážliwou chrabrostí, od swých se odraziw, mimo nadání kolkolem Branibory obstoupena se widí. Widouce Braniboři všechno ztraceno, na něm,

wkterémž brzy náčelníka poznali, alespoň se omstiti chtějí, ze všech stran ranami smrtonosnými na něj doráželi. Znamená Imram nebezpečí, ale tím více zuří, aby lacino život svůj neprodal. W okamžení nejwětší nesnáze jeho nowá tlupa jezdců kwapí od půlnoci w odění černém, na praporu znak městský nesouc. Kwapí, tak se stáčejí, aby jedinou ještě swobodnou stranu Braniborům odejmouc, útěk jim zamezila. Wůdce přichozích, rytíř postawy ztepilé, okamžitě přehlíží staw bitwy, a okem sokolovým skrze spuštěné hledí wídi nesnáz Imramowu. Tam kwapí, cestu krwawou mečem sobě klestě. Již padl kůň pod Imramem — již ranou těžkou omráčen klesá — tu však co anjel strážný zdvihá jej lewicí cizinec, prawicí šermuje mečem rázným, a s nebezpečím vlastního života na místo bezpečné jej odvádí. Odewírá oko Imram, patře na ochrance svého, newidí však twář obhájcowu; ano hledí ji ukrywá; mdloba pak nowá wědomí mu béře.

Boj nenadálým zjewením-se neznámých spomocníků hbitě jest ukončen. Jen malá hrstka Braniborů s bídou welikou uprchla; ostatní zhynuli tam, kde wítězství snadného a kořisti bohaté ještě před hodínou se nadáli.

VI.

„Co od srdce je,
přec jen k srdci jde.“

Národní přísloví.

Lehké jest odpustiti, hlas-li srdce za winníka moeně se
přimlouvá.

Sw. Cyprian.

Drahně uplynulo času, než Imram Imramowský z mrákot smrti podobných se probudiw, k sobě přišel. Jako pachole putujících wystěhowanců w čirém lese za bouřliwého dne usnuwší, a teprw u večer w neznámé hospodě probuzené, očka sobě mnouc newi, kde se nalézá: tak i rytíř ze mdloby okřiwající. W komnatě nádherou a čistotou se skwouci, z brnění swlečen, na lůžku sněhobílém odpočíwal; u hlavy na wykládaném stolku stály nádoby s líkami a mastěmi, u nohou pak mu klečela panna půwabu anjelského. S rukama sepiatýma, s okem zaroseným hleděla na bojowníka raněného; péče úzkostliwá wyswítala patrně z každého hnutí; a widouc, že k sobě přichází, zwolała: „O Bože! Tys wyslyšel prosby dítěte swého!“

Imram, welikou ztrátou krwe zeslablý, omámen patřil kol sebe; zrakowé pak jeho s patrným zalíbením uwázli na panně. Zjewení nadpozemské bylby se domníwal widěti, kdy-

by se životem i probuzená bolest hluboké rány v čele o životu skutečném jej nebyla přesvědčila, připomínajíc mu vše co se bylo sběhlo. „Kdo jsi, dívko zpanilá?“ tázal se temně. „Kde jest ochrance můj? — Jak bitwa se skončila?“

„Tu kwapem radostným powstala panna, a rukou se-třesoucí kapky léciwé rytíři podávajíc, něžně a dětinně k němu se winula, wyprawujíc, kterak příchodem neznámého rytíře bitwa okamžitě se rozhodla, a porážka Braniborů ouplná jest.“

„Anjeli! netaj déle kdo jsi — kde se nalezám?“ laskawě a prosebně ptal se opět Imram, jemnocitem neobyčejným naplněn.

„Pane!“ s okem sklopeným odpowídala tázaná, „w domě sluhů swých se nalezáš, a nejmenší ze služek twých s láskou a péčí dětinnou každého hnutí twého jest bedliwa.“

„Nechápu pannó, řeč twou,“ namítal rytíř; „o, rci a netaj, komu wděkem nejsrdečnějším powinnován jsem?“

„Mnoho — ano všecko, všecko záleží mně na přízni a lásce waší,“ dí zapýřená panna — „než wyznám-li jméno swé, snad nawždy zawře se předemnou mé nebe — přízeň a láska waše!“

„Nikoli!“ prudce zwolal Imram — „a kdybysi dítě wraha mého byla, milost a odpuštění slíbil bych tobě!“

„Nuže tedy milost! odpuštění!“ zasténala dívka, na kolena padší — „milost, odpuštění — dceři purkmistrowě!“

„Jak?“ s podiwením zkřikl Imram, okem pronikavým dívku klečící měře. Než — snad že ztráta krve náruživost jeho zmírnila — snad že pokora a zpanilost panny jej odzbrojila: po malé době proslovil mírně a bolně: „Odpouštím tobě, ač skrze tebe, owšem newinnou, otcem osiřelým, otcem bezsynným učiněn jsem.“

„Nikoli, otče!“ odpovídá hlas powědomý, a z komnaty podlejší kwapí rytíř švihlý v odění černém, a hledí snímaje padá na kolena před lůžkem raněného. „Milost, odpuštění i mně, otče!“

„Ochranče a synu můj!“ volá jásavě Imram, ruku k smíření synowi podáváje. Oba milencové, Jaromír i Jitka, uchopili pravici otcowu, libajíce ji. „Odpuštění a požehnání, otče, nám obaum!“ zawznělo temně z ust jejich.

„Kdo cestám Páně může se protiuiti? — A s wáma, dítky, opravduť jest Bůh!“ s pohnutím doložil otec Imram. „Když jste spřízněním duší a srdci swazek lásky mezi sebou uzavřeli, buďtež šťastni! Oslazujte stáří mé, a Bůh nezpytatelný w cestách swých wám žehnej!“

Opět líbali blazí zasnoubenci ruku otce-
wu rtoma, wděkem a slastí horoucíma.

„Bohu věčná chwála!“ zajásal purkmistr,
z postranné komnaty vyskočiw.

„Otče dcery, ode dneška mé!“ wítal jej
Imram. „Příměří, na čtvrt léta přislíbené, na
čas žiwota prodloužíme!“

„Mír, láska, budiž heslo naše,“ doslowil
purkmistr, až k slzám pohnutý.

„Nyní“ započal znova Imram, „powstaňte,
drahé dítky! Ty Jitko přistup blíže a něco
k owlažení jazyka wyschlého podej, neboť
pomíjí bolest pod hebounkou pěstující rukou
wou. — Ty pak, synu, wypraw, kterak jsi ze
zhoubných sečí wywázl, a k ochraně otce
swého přispěl.“

S milostností newýslovnou posluhowala
Jitka nemocnému, co zatím Jaromír wypra-
wowal takto :

VII.

»Mně byl swět i žiwot w ošklivosti —
Já sem obžíw' — jenom k wůli tobě.«

Langerowy : »Zpomínky.«

„Já bohužel! nepočestně, ač nikoli vlastním
prowiněním z boje osudného wywázl. Před
nešťastnou bitwou u Marcheka na dwa zástupy
rozdělil Otakar woje swé, s jedním a to wět-
II.

ším na nepřítelē chtē udeřiti, druhý pak menší pod zpráwu Milotowu daný w záloze míti tak, aby na dané znamení ku pomoci přispěl. Já se dostal s houfcem swým k oddělení Milotowu. Co žiw widěti budu hrdinného Přemysla, jak před bitwou sobě počínal. W ten den před setkáním donesla se mu zpráva, že někteří z pánů nazejtří w bitvě zraditi jej obmyšlejí. Rozkázaw je swolati, beze zbraně wstoupil mezi ně. „Slyšel sem,“ promluwil důstojně, že zraditi mě w bitvě se strojíte. Tu mě máte bezbranného — prožeňte oceli prsa má, ať zahynu samojediný — ať nezplácejí tisícové newinných zradu waši zároveň semnou žiwoty swými!“ — Bohatýrstwo zhrocené welikomyslnou řečí jeho přísáhlo swatoswatě, že s ním buď wítěziti, buď zemřiti jediné chtějí. Načež rozweselil twář swou a udatenstwí sršelo z oka jeho. „Bratři a ditky moje!“ zwolal nadšeně — „tak-li smejšlite, opět w Boha doufati počínám, že znova leskem wítězoslavným zatřpytí se zbraň česká, že setřeme pótupu swou a jarmo poddanosti swrhneme.“

Netrpěliwě očekáwal sem den příští, den boje, nespokojen jsa, že hned s řady prwními na nepřítelē udeřiti nemohu. S východem slunce zawzněla hesla obou stran. Wojska Rudolfowa, na počet nás přewyšující, wzy-

wala Řím, našinci Prahu. Prudkostí a silou neodolatelnou udeřili Čechové na střed Rudolfových s udatenstwím prawočeským. Jako plaché owce couwali žoldnéřové, ze všech koutů země sebrání a najatí, před wítězným lwem českým. Již již pokřik wítězný našinců rozléhal se po bojišti. Netrpěliwě hrabal pode mnou bujný wraník, mimowolně chápal sem se meče, na boji a sláwě podílu míti žádostiw. Tu dáno i nám znamení k útoku. — Než nastojte! w tom samém okamžení wůdce náš, zrádný Milota a s ním mnohé duše padlé „běda, běda!“ počali wolati, úprkem na útěk se dávající. Za nimi pádilo ostatní wojsko. Newěda co se děje ujižděl sem s nimi — a na hodinu cesty od bojiště vzdálen znamenal sem teprw, že ohawná zrada na králi se páše. Odtrhnuw s houfcem swých od hanebníků, zpět na bojiště se ženu, abych s králem mohl umříti. Přirazil sem pozdě. — Již nezuřil bluk bitwy — krále, od swých vlastních zrazeného, nebylo wíce — a tisíce wěrných Čechů krylo ztracené pole. Já zoufal! — Mrtwolu Přemyslowu, wší ozdoby královske zbawenou, tupenou, od diwochů posmiwanou zawezli do Wídně. Já nemohl opustiti zemi nešťastnou, kde sme s králem i sláwu národu pohřbili, dokud bych ubledlou twář mileného Otakara naposledy

nespatřil. Powoleno mně a některým wěrným od wítěze. Tam na odiw daný ležel ten, k jehož rozkazům miliony se kořili, nehodně důstojenstwí swého přioděn. Ani hrana, ani modlitba, ani zpěw pohřební neslawili, neželeli smrti jeho — jen nemá slza stráže české swědčila, že jsou, kdož ztrátu nenaprawitelnou mocnáře welikého oplakávají. Rozkacen w duši swé opustil sem Wídeň, kde sem poslední hwězdu sláwy české zašlou widěl, cestou nejkratší přes Morawu do vlasti se ubíraje. Žiwot se mně protiwl — jen s tebou otče, se smířiti, tebe milenko drahá spatřiti přál sem sobě ještě — a toto přání jedině na žiwot mě poutalo. Wkročiw do Morawy slyšel sem nárek žalostiwý, kterak spojenci Rudolfowi ubohou krajinu hubí. Obáváje se prostopášníkům do rukou wběhnouti, u Znojma přešel sem do Čech. Tam sem se dowěděl, že panstwo české, protiwc se požadowání Rudolfowu, u Kolína k boji proti němu se hotowí. S radostí wstoupil sem s houfcem swým do řad jejich, krále milowaného, byt i ztrátou vlastního žiwota, na císařských omstiti se stroje. Na bitwu však nedošlo. Odřekl se Rudolf poručenstwí země české, odezdaw je Ottowi Braniborskému. Bera se od Kolína k drahé otčině, doslychám, že poslední věci horší jsou prwních. Celé Čechy hemžily

se Braniborci, jenž w dosti znamenitých odděleních zemi křížem a křížem probíhajíce, věci neslýchané konají. Brzy sem jedné tlupě těch drawců na stopu přišel, jenžto stejným směrem se mnou do jihovýchodního Chrudimska táhnouti se widěla, cestu svou palem, lupem a vraždou znamenajíc. Sleduji opatrně zběr tu s houfcem svým, abych, kdyby kdes odpor jim byl učiněn, potříti je napomohl. Úmysl pak svůj teprw tu před hradbou polickou sem provedl.“

Wyprawováním Jaromírowým zasmušila se bolestně twář Imramowa. „Já newěděl co činím, nenáwidě Otakara!“ zašeptal lítostně.

Jitka s otcem svým plakali hlasitě.

W třicátý den po rmutné umrlčí slavnosti, památce mileného Přemysla Otakara konané, slavnost nowá, slavnost radostná děla se w chrámě swatojakubském. S průvodem zwučné hudby zpíwalo blahé měšťanstwo: „Bože chválíme tebe“, k slavné oběti, kterou důstojný děkan na poděkowání Bohu za šťastné potření wrahů cizích, na poděkowání za nenadálé smíření se sousedním panstwem podával.

Po skončených službách božích přiklekl, nesčíslným panstwem doprovázen, Jaromír s Jitkou k oltáři, aby swazkem nerozptylným swatého manželstwí spojeni byli. Celé město žehnalo sňatku tomu, dokládajíc, že zpanilejších snoubenců před oltářem swatojakubským ještě nikdy neklečelo.

Moc mateřské lásky.

Powěst ze šwédské wálky.

Třidcetiletá wálka dozuřila — zazelenala se konečně ratolest přežádoucího míru; než i uzavřením všeobecného pokoje proud záhuby a zkázy úplně zastawen býti nemohl, jelikož rozpuštění žoldnéřowé, zpusťlosti a newázanosti uwyklí, pokojnou drahou pospolitého žiwota nikterak kráčetí nechtěli a raději w loupežnické spolky se srotiwše, obce přepadali, cesty znepokojowali, loupili a vraždili, k hrůznému úžasu wenkowanů Šwědy se nazýwajice. W běhu wálky hornatá pomezní místa neschodností swou hostí nežádaných sice elákala — nyní však přece okoušeti měla lítou

ukrutnost oněch zákeřníkû, nazwíce lesnatými horami se loudících, jelikož jim častých brloh a skryší před císařskými pluky poskytovala. Slawné totiž paměti císař Ferdinand III. ničehož neopomenul, aby se tato diwá zběr vyhladila a tak zkwetajícimu míru wíc nebránila.

W těchto dnech bídy a strasti sběhla se udalost jak zní:

Byl prý jasný podzimní den, den to každému wěrnému Čechu drahý, zasvěcený totiž památce swatého Wáclawa, vlastence a zastupitele našeho před stolcem Welebnosti. Paprsky odpoledního slunce padaly na lesnaté a hornaté končiny východních Čech, ozlačující náwes Ko.... skou.

Rolník uděšený nowou a opět nowou zprávou o nelidském ukrutenství Šwédû, kolko-lem se potulujících, dnes jaksi bezstarostněji dýchal, w ochranu swatého patrona se důvěřuje. Stwáří radostně ozářenou prozpěwował shrbený kmet na výsluní k weselému poskakování laškujících wnukû:

„Swatý Wáclawe, wejwodo české země,
Kníže náš, pros za nás!“

Tu starostliwé hospodyně o ukrywání nejlepšího nábytku před drawým Šwédem wyprawowaly, howoříce o tóm jako o neštěstí vzdáleném, o kterémž se i nadíti dá, že minouti může; onde pak u prostřed náwsi na

rozlehlém bělisku stál celý sbor hospodářů, w hlubokém rokování pohřižený.

„Což naplat, milí sousedé!“ mluwil nejstarší z nich, konšel weský. „Je-li nám tak Bohem souzeno, kam se utečeme před jeho kárajícím prstem? Nenadále nás Šwéda překwapiti nemůže, jelikož po všech stezkách k naší osadě wedoucích tajné stráže rozstaweny máme, kteréž při nejmenším hnutí výstrahu nám dají. Lepší nábytek již napřed swěřen mlčenliwé zemi, dobytek rozpuštěn po lesích — sami pak rozprchnem se po skaliskách. W ohromné sluji na Myškové stráni nad potůčkem uschowáme ženy s dětmi; co sílu w údech má a mužem sluje, ozbrojí se sekerami a kyjemi, ukryje se po stráni w chrastině, a přiblíží-li se ta luza až ke sluji, Bůh jí buď milostiw!“

Co šedec ještě byl mluwil, pádí jinoch ode strany nejschodnější uděšen a jedwa dech popadaje ku wsi, pádí a celým hrdlem wolá: „Lidé! pro Bůh, spaste duše — Šwéda jde!“

„Šwéda jde, Šwéda jde!“ zawznělo sterými ústy, a mladi staří, puzeni strachem zoufanliwym, úprkem se hnali k lesu, hnali k sluji nad potokem.

Na konci wisky, tam kde hustá jedlina rozkládati se počíná, stála druhdy chyše Weroniky, nowě osiřelé wdowy ublířowy.

W nízke čistotné jizbě dřímalo w libém spánku na kolébce jedinátko owdowělé Weroniky¹, až po otcowu na wěčnost odchodu zrozené. U skrowného ohniště dlela pečlivá máť, připravujíc na železném rendličku krupičnou kaši spícímu miláčku, začasté dohlížejíc, by nepokojné muší plémě spánek draheho synáčka nerušilo. Z této pak utěšené zábawy pojednou wytrhne ubohou matku ouzkostné wolání: „Šwéda jde! Šwéda jde!“ W pitomém zmatku opouští letem jizbu nešťastná, zapomíná na všechno, i na synáčka w kolébce, jako zšílená pádí wen a s ostatním množstwím hloub do lesů chwátá.

Hluboko w lesním temnu, kde potůček bažinatým paloukem se krouže, o střemchové a wolšové kořinky wlnku rozráží, strmí tak zwaná Myškowa stráň. Kolem paty hustá se rozkládá paseka, ukrywajíc w boku té stráně stezku kohromné sluji; ostatní však stráň, břízím a borčím až nad ledwiny pošetá, jen holé týmě k nebeskému modru vypíná. Tam uchýlil se sbor ubohých prchajících. Ženy s dětmi, kmetové a stařeny do tmawé se drali sluje, jinoši a mužové po stráni opatrně se skrýwali. W takowémto úzkostném shonu zaplakalo we sluji jakési nemluwně, a tím wyděšena dere se ze sluje žena. „Pro Boha! já swé dítě zapomněla!“ stisněným hlasem stená

a po celém těle se třesouc, k dědině chvátá. Byla to nešťastná Weronika. Jižjiž během prudkým byla wisku téměř dosáhla; než tu co hlahol pekla zawzní jí wstříc ječiwý, pokřik a oplzlý chechtot, jistou přítomnost Šwédowu zwěstující. Jako ledowou rukou kostliwce dotknuta zarazí se. Soběcký strach o wlastní zachování wešel w kratičký zápas s láskou mateřskou. Tato zwítězila. Co lwice hájící swé mládě do jizby se řítí, libě dřímajícího synáčka popadá, bere i z ohniště rendlík se ředinou krupičnou a k lesu jako střela letí.

Jedwa však že w lesní stín wstoupila, hrůzonosné w patách jí zahřmí zlořečení a welikán wousáč Šwédský s mečem wytaseným za ní se žene. W zoufalstwí uwržená matka k prsoum wine plod swůj drabý, hyne úzkostí smrtelnou, hyne útrpností nad newiňátkem. „Matko sedmiboletná, pomoz, zastíň!“ wolá, křečowitě napřaženou rukou rendlík plný wrělé kaše we twář welikána Šwědy metajíc. A hle! zázrak boží — padá, jakoby kámen z praku Dawidowa hříšnou mozkowici byl rozpoltil, klesá přemožen a mrtew k zemi welikán. Radostný úžas, strach a nádeje okřídliły nohy šťastné matky, a beze škody ku skalnaté sluji přikwapila.

Slunce se uhostilo za horami, temnost skryla lesnatou krajinu. Po stráni roztrouše-

ni wesničané widěli hustý dým a rudočernou září k hwězdnatému nebi wstupowati. „Wes hoří!“ wolali hlasem wíce jásajícím než kwilicím, té jsouce nádeje, že Šwéd po swých se béře. Tak i bylo; na druhý den po Šwédowi ani stopy. Božskou a společnou pomocí wes znova sobě wystawěli, po čase opět se i zmohli, nejdražší člověka hřiwnu, život totižto zachowawše. Oni však škůdcowé záhy po tomto ukrutném činu zachwáceni bywše plukem císařských, do jednoho zhynuli. Nic však méně až podnes pouhé jméno Šwéda prostičkou mysl zdejšího rolníka strachem naplňuje, tak sice, že matky prostopášně placící dítky slowy: „Šwéda jde!“ k umlknutí přiwádějí.

Poslední poprava na Šibeničném wrchu.

Dle národní pověsti.

»Slyš! či to bránky wrzání?
Záworka-li již zachřesti?«

Šillerowo: Očekávání.

»Ach kak welmi boli,
kdež trdlem hlavu holí.
A však více boli,
kdež milá jiného zwolí.«

Starob. píseň.

Jemná letní noc zahalila swým zádumčiwým záwojem požehnané okolí polické. Černé mračno nepohnutě stálo nad celým obzorem, dušné powětří k dolinám zemským tisknouc; na západě se křižily blesky. Mrtvé ticho wládlo krajinou, jen na Šibeničném wrchu hnusně kulichal sbor drawců, mrtwoly dwou před týdnem utracených cikánů hltawě klubajících. Se swatojakubské věže padala jedenáctá noční hodina.

Pod městskou zdí na hrázi nad rybníkem stála co beztělesný stín postawa lidská, o wěkowitou lípu na díle se podpírajíc, na díle za ní se ukrywajíc — stála tu jakoby s úmyslem zákeřnickým na kohosi číhala. Než ospravedlněnu z podezření toho ukázalo ji býti mámiwé swětlo blesků, tmu noční prorýwajících. Byltě to muž mladý sotwa pětmećitmaletý, audů silných, obličeje ušlechtilého, ale tak zkormouceného pohledu, jakoby weškerá nádeje z prsou jeho nawždy se byla wystěhowala, jakoby nad hrobem swého wezdejšího blaha bědował. Oblekem swým přiznáwal se k třídě cestujících řemesníků; na hřbetě mu wišel tlumok pocestného, w prawici držel na místě hole za rohowý jílec we dlouhé dřewěné pochwě ukrytý bodák, w lewici, bezwładně po boku dolů wisící, hedbáwný šátek. Přes tu chvíli obracel netrpěliwě zraky swé k fortně, pod wysokou baštou do města wedoucí.

„Bloude Bedřichu!“ powzdechł sobě, mrzutě pěsti do čela se udeře, a již ze swého stanowiště chtěl se ubírat. Než w tom samém okamžení wrzla fortna, z nížto krokem bázwíwým se loudala ženština, dobrodružně zakuklená. Bedřich wystoupil ze swé skryše, a obadwa u vzdálí asi pěti kroků mlčky proti sobě stáli zůstali. Po krátkém mlčení promluwila příchozí: „Podiwno mně přicházelo,

milý Bedřichu, pozvání, které ste mně, manželce muže cizího, po své staré matce k této noční schůzce učinil. — Wím, že tyto kroky moje hříšné jsou — a nebyla bych je nikdy učinila, kdybych o šlechetnosti vaší úplného přesvědčení neměla. — Mimo to powinnosti se mně býti widělo, před wámi z křiwo přísahy, kterouž mě winíte, se zodpowídati. — Owšem, s hlubokým wzdychnutím pokračowala — „byla sem někdy milenkou vaší — a jen nouze blažený sňatek nám zapowíдалa. Tu do swěta ste se odebral, štěstí zkoušeti — já pak přísahou se zawázala, dvě léta na wás čekati. Dvě léta minuly — wy ste se newracel; již třetí rok ku konci se chýlil, a wás tu nebylo dotud. — Tu mně umřela matka. Její nemoc poslední zbytek našeho skrowného jmění ztráwil. Já byla na swětě samotna, jako osamělá bříza na daleké poušti. A žena osamělá wěru křehká jest a bezdůstojná třtina. Wás sem již dáwno co ztraceného oplakávala — pročez, můžete-li mně za zlé míti, že sem městskému konšelowi Pečenému, muži ctihodnému, na jeho snažnou prosbu ruku swou podala? — Bedřichu! měl ste poswátný swazek manželský u wětší uctiwosti míti a tyto kroky nikdy odemne nežádati.“

„Odpusíte, pro Bůh, odpusíte Anežko!“ zajíkawě zwolal Bedřich, „Nemohl sem dra-

hou otčinu opustit, dokud bych naposledy ještě vás newiděl a před vámi ze svého tak pozdního se-nawrácení účty nesložil. — Dáleko do ciziny sem zašel; štěstí mně přálo, nalezal sem dobré práce a znamenitý peníz zachoval. Již na perutích slastné nádeje chvátal sem k domu — než tu bohužel! nemoc těžká přepadla mě we Frankobrodě. Již již na prahu věčnosti sem stál. — O, že si mě tenkrát, Pane, nepowolal k sobě! K swému neštěstí sem okrál — a když do brány drahé otčiny wcházím — tu slyším — o běda, běda!“

„Nebědujte, Bedřichu!“ domlouwala laskawě Anežka, o krok blíže přistoupiwši. „Poručte žel swůj Bohu, zachovejte mě we swé paměti, jako i já za vás bez přestání modliti se budu.“ Domluwiwši rychle k odchodu se míti počala.

„Jen slowo ještě!“ prosebně zwolal Bedřich. „Jste šťastna, Anežko?“

Wážně odpowěděla konšelová: „Já etím a vážím sobě chotě swého, a to, doufám, dobrý jest základ domácího blaha.“

„To mně utěchou bude,“ odtušil Bedřich. „Já opět odeberu se do ciziny a newejdu wíce do bran otčiny swé. — Tento šátek“ — lewici pozwednuw prawil — „na prwní cestu swou obdržel sem od vás na památku. Byltě

mi zpomínkou drahou, rukojemstwím budoucího štěstí, mou modlou! — Nyní pak bylby neustálým hlasatelem hoře a zoufalství; tudy nazpět vám jej dávám.“ Jedwa domluwiw pitomě počal se potáceti.

„Pro Bůh! co vám je?“ hlasem něžným a soucivým zkřikla Anežka, až k samému přiskočiwši.

„Nic, nic,“ temně odpowidá Bedřich, „mdloba se o mě pokouší — než bude opět líp.“ A tu tak prudce počal nosem krváceti, až oděw Anežčin pokropil; krvawý pak proud zastawiti se snaže, mimowolně hedbáwný šátek na krvácející oud přiložil.

„Již se cítím líp,“ pokojně sice ale s bolem netajeným dořekl; — „a tehdy s Bohem, s Bohem na wěky, Anežko drahocenná!“ — S těmito slowy rychle odkwapil, zkrwácený šátek do rukou jí wtiskna.

Nyní klesla síla Anežčina, zmužilé zásady se zhroutily, a cit lásky, až dotud w srdci jejím mocně doutnající, se probudil. „Zůstaň, Bedřichu!“ sténala úzkostí hynoucí Anežka do tmawé noci. Než Bedřich pln zoufalosti nezaslechl hlasu jejího. Wzchopiwši se chwátala za něj, dostihnouti jej chtíc; ale toliko pochwu dřewěnou zachytla. Bedřich silnou prawicí rohový jilec drže, s bodákem obnaženým

newědomky odkwapil, Anežce pochwu wysmeknutou w ruce zůstawiw.

Stála tu w čiré noci co hromem omráčena, pochwu a šátek krví zbrocený w rukou, až hluboké hřímání na západu vědomí ubohé nawrátilo. „Ha! hněvem svým Bůh hrozí newěrnici!“ jako osika se chvějíc bédowala, a úprkem pádila k fortně, odkudž právě dvě postawy vyskočiwše, jakoby ďablem štwány, do prostory po hrázi uháněly.

Uleknuta výjewem tímto, opatrně zamkla fortnu Anežka, do domu Pečenowského, při samé fortně stojícího, zadními wraty wklouzouc. Když u wnitř wrata zamykala, hučela s věže swatojakubské dwanáctá půlnoční. Tím bázní takowou dojata byla prostičká její mysl, že newědomky pochwu na zem pustila. Sama pak se šátkem w ruce do své ložnice wběhši, neodstrojena na lůžko se wrhla, dlouho a hořce plačíc, až posléz wíčka pláčem zarděná se zamkla.

II.

»Aj tu leže, teplá krew
Za dušiců teče, za otletů.«

Z Rkp. Králdw.

S welkým hořem usnula Anežka; ale k mnohem, mnohem většimu nešťastná se pro-

budila. Krew stydla w útrobě její, když na uswitě jedwa probuzeného dne wěrného a we službě Pečených zšediwělého Beneše, muže powždy rozmaru dobrého, děsně ba až proti Bohu reptawě bédowati zaslechla.

„O že sem se toho dne měl dočkati!“ kwílel lítostiwě — „proč nehniješ, lebko šediwá! — Pán můj, dobrý, dobrý pán zavražděn! Proč nemohl já na místě něho zemříti?“

Slowa tyto jako meč stohranný prohnaly duši Anežčinu. „Bože nedej!“ zwolala wyděšená, co střela do ložnice manželowy letíc. Tu zřela, čemuž uwěřiti se hrozila: chotě swého w krwi na lůžku ležícího, a dýka wražděná až dotud w prsou jeho! S očima vypuklýma, jako na smyslech zmatená hleděla naň, až utrpení a hoře, vypukše ze srdce zboždaného, hojnými slz prameny a nárkem bolestným průchod sobě učinily. I wrhla se na mrtwolu manželowu, celujíc usta chladná a jako s wýčítkou bez přestání bédující: „Pane, ty wíce ukládáš, než slabé ženě snéstí lze!“

Starý sluha Beneš, newěda hořem co činiti, wyběhl na náměstí, s powykem žalným o zavraždění pánowu wyprawuje. Houfně sbíhalo se lidstwo, do domu konšelowa se derouc. Wšecko tlačilo se k ložnici. Každý zavražděného litowal, každý o něm cos chwalebneho říci wěděl; mnohé oko tonulo w sl-

zich. — Než na Anežku hořekující jaksi zarputile a nedůvěrně celé téměř množství pohlíželo.

Wíme, že zámožný a letitý konšel co sirotka nuzného za manželku ji pojal, čímž záští a nenávist mnohých, v naději své zklamaných matek a otců docela bezvinně na se uwalila. Mimo to známa byla její první láska k Bedřichovi i poněkudní nechuť, s jakovou konšelovi se zasnoubila, na svého Bedřicha zapomenouti nemohouc; pak po celý čas, co se choť konšelowou stala, neobjasnil líce její ni jediný rozmarný úsměch, což za jistou známku vnitřní nespokojenosti se vykládalo; — a co konečně Bedřich za posledních dnů nenadále z ciziny se vrátil, plno bylo město podivných povídaček. Tudíž se stalo, že v každé mysli mimowolně jakési podezřelé zdání proti ubohé se budilo.

„Per codicem Justiniani!“ zasípělo mezi dawem lidstva z tučného hrdla — „res inauditaе — já řku, neslycháno, newidáno, co se in gremio civitatis nostrae děje!“ a s rachocením zbraně blížila se weškerá stráž k ložnici zavražděného.

Uctiwě ustupowal lid městskému písaři, k ohledání zpáchané vraždy od práwa vyslanému w průvodu několika žoldnérů s pikami.

S úsměchem záhubným blížil se k bědující Anežce, jejímž nepřitelem od té doby se stal, co ucházeje se ještě před konšelem o lásku její, košíčkem byl podělen. „Nechme pláče, *parcamus lacrimis* — já řku,“ slowy posměšnými rozkládal; „mámí za to, že se brzy s panem manželem in orbe alio, jako řka: na onom swětě shledáme. — Jsme odesláni,“ vážně a nadutě slowem přísným hlásal, „abychom sic dictum visum repertum slawnému práwu donesli. Ohledali sme celý dům, ale *nullum vestigium vifariae invasionis* — žádnou stopu násilného se dobytí sme nenalezli. *Furtum quoque nullum*, jako řka, krádež žádná při vraždě se nezpáchala; u wrat na dvoře sme našli *vaginam cultri* — já řku pochwu, kteráž bezpochyby dýku tamto w prsou páně konšelových wězíci přechowávala. — W ložnici pani Anežky ležel na zemi pohozen klíč od fortny a *sudarium sanguine infectum* — jako řka: zkrvácený šátek; a tyto *maculae cruentae*“ — na Anežčin oděw bystře hledě — „tyto krvawé skwrny na oděwu vašem, pani Anežko — unde? já řku: odkud? — To všechno dohromady nám krásné *corpus delicti* podá!“

„Člowěče, pro Bůh!“ zhrozila se Anežka, „nyní teprw chápu hrozný smysl řeči waší!“

„Nehoršme se, nehoršme se,“ lstiivě švitořil pisař, dlouholetým w případnostech krwawých úřadowáním bezcitelný; „až jen coram iudicibus — až jen uzřime torturam — však my ještě lépe pochopíme.“

Hned na to pohpána byla Anežka i s čeledi swou, dvěma osobama, před právo na soud.

III.

»... w obwyklou hodinu

... pronesu nález rozvázný.«

Z Turinského: »Virginie.«

W dlouhé a vysoké sini nowě a nádherně wystawěné radnice zasedlo městské právo, purkmistr a konšelové k soudu. W černých úředních pláštích zahaleni, seděli s twáří důstojnou kolem podlouhlého stolu. Na sedátku o něco wyvýšeném, všem w čele purkmistr; z každé strany nalezalo se šestero židlí nižších, konšelských. Stůl i sedátka krylo černé sukno; na prostřed stole stál mezi čtyřmi plápolajícími swícemi krucifix, před nimž umrlčí lebka se šklebila; w prawo ležela pochwa s nastrčeným tulichem a šátek krwi zbarwený, w lewo bylo widěti dva křížem ležící titinové pruty. Sezení bylo plné; jen sedátko po prawici purkmistrowě stálo tu osiřelé. Před ním na soudném stole hořela swíce, židle pak

nesla nápis: „Lehké odpočinutí dej mu Pane!“ Bylotě to místo zavražděného konšela Pečeného. — Sín přebírálo nízké zábradlí; za zábradlím w zadu síně bylo lidstwem jako nabitó. Před právem stál starý sluha Beneš, obstarožní služka Anna, a paní Anežka. Žádný ni oudem nehýbal.

Trudné mlčení zrušil purkmistr.

„Zločin,“ započal hlasem powýšeným a truchliwým, „této noci na měštanu a konšelowi osady naší welectíhodném zpáchaný, k tomuto nenadálému sezení nás swolal; neboť, má-li zločin wyšetřen býti, hned na stopě ať se stíhá, dokud zlosýn lží a lstí nezocelil prsa prokletá! Jelikož ale žádnou stopu násilného do domu Pečenowského se dobytí nenalezáme, prawdě podobno se nám wídi, že někdo z domácích spoluúčastníkem vraždy býti musí. Pročež Bohem a swědomím tě zapřisahám, starý sluho Beneši, abysi nám powěděl, zda-liž o zavraždění pánowu tobě cos powědomo jest?“

„Pane!“ prostosrdečně a upřímně odpowěděl tázaný, „jak w Boha a jeho swaté ewangelium wěřite, wěřte i mně, že o ničem té nejmenší wědomosti nemám. Wečer zdravého sem opustil — ráno, bohužel, zavražděného nalezl.“

„Tím samým záwazkem táži se tebe,“ po-

kračoval dále u vyšetřování purkmistr, „služko Anno, zdali ty o činu hrozném co powědiš?“

„Ani já,“ odwece tázaná, „Bohem se dokládám! newím ničehož; to tím méně, an sem rozkazem paní Anežky wčera dřiw než obyčejně na odpocinutí se odebrala.“

„Wěru, podiwno!“ přewzal slovo soudce, „žádné násilí se nedělo, žádná krádež se nestala — toť nebyl wrah obyčejný! Nuže, ani wám, paní Anežko, nic známo není?“

„Není — Bůh wí, není,“ odpověděla Anežka bez bázně, newinnosti swé sobě wědoma.

„Tedy“ — zwolał purkmistr, k lidu shromážděnému se obrátiv, „wás, sprawedlnosti milovní občané města našeho se ptám, ptám před Bohem, abyste wyznali, w čem byste kdo jaké i sebe menší podezření wzhledem věci této měli? Pro blaho města, pro sprawedlnost, která základem jest každé obce, wás wyzywám!“

Nastalo okamžité mlčení.

Tu wystoupil z dawu lidstwa šedec shrbený a sešlý.

„Slawné práwo, otcowé města našeho!“ zněla řeč jeho, „znáte mě a wíte, že nepoškrwnila nikdy lež usta moje. Já strážný nad fortanou rybnickou podle obydlí Pečenowského odewzdał sem, jak mně weleno, již před měsícem klíč fortní nebožtíku konšelowi, jelikož

se fortna jen w čas jarního setí a w čas žní odewirá, pak ale neustále zamknuta se chowá a žádný ni newchází. Tudiž podiwno mně za dnešní noci spáti nemohoucímu přicházelo, když sem w době půlnoční známé, ač jen lehké wrznutí fortny. jako se zawirající, zaslechl. — I vyhlížím okénkem na wenek a tu se mně mi-hně štihlá postawa, jako postawa ženštiny, do wrat Pečenowských wklouzší. Kdoby to byl — říci nemohu.“

Ukloniw se uctiwě odstoupil.

Na to wyšel muž tělnatý, wěku středního, hospodský od „zeleného stromu“ s těmito slovy: „Wčera u večer wstoupil do krčmy mé Bedřich Šlerka, na cestu do ciziny připrawen. Byl bledý na smrt, mluwil sám k sobě a tak si počínal, že sme se ho všickni zhrozili, myslice, že jistě nic dobrého nekuje. Dnes w celém městě ani stopy po něm.“

„Wčera po mši swaté“ swědčil kostelník od swatého Jakuba, „widěl sem matku onoho Bedřicha s paní Anežkou w osamělém koutku za špitálem dlouho a tajně howořiti —“

„Pochwu, kterou na stole máte,“ jistil truhlářský mistr Wornay, „před třemi lety sem zhotowil témuž Bedřichu, na cestu ponejprw se chystajícímu; i začáteční písmena jména jeho B a Š, jak žádal, a jak posud widěti jest, do ní sem wřezal.“

„Také šátek tamto pokrwácený“ ztwarděla žena, „jest mně dobře znám, a vím bezpochybně, že jmenovaný Bedřich na hrdle jej míval, hned na první svou cestu od pani Anežky darem jej obdržew.“

„Pane na nebesích!“ neočekávaným svědectvím překwapen zvolal purkmistr. „Anežko! co tomu říkáte? co odpovídáte na to všecko?“

„Welemoudři pánové!“ důstojně odpovídá Anežka. „Jako sem nikdy vědomím a zlomyslně neurazila: i vás obelhati nechci, nemohu. Prawda! jest, co starý fortnýř mluvil. Já vyšla minulé noci nadrybnickou fortanou — nikoli však abych wrahy na chotě svého ni pouštěla! Pochwa na stole soudném jest pochwa Bedřichowa — než tulich krví konšeloŭou zbrocený nikdy newězel w ní! Šátek tamo ležící jest Bedřichůw — než krew na něm lpící nekolowala nikdy útrobou konšela, chotě mého! Slyštež prawdu, prawdu nejprawdiwější z ust mých — a pak suďte dle sprawedlnosti nademnou.“

Na to upřímně a prawdiwě wyznala všechno, jak a proč se za té noci nešťastné s Bedřichem sešla, a kterak ostatní okolnosti se sběhly, tak důtkliwě proti ní svědčící.

Wěrná wypowied její smutné přinesla owoc. Purkmistr hněwem rozmlcený zahřměl:

„Ustaňte, nešťastnice! Což zločin zločinem chcete omlouwati? Taková jest věra manželská v městě našem? Odkud již wstávají kradmo ženy u nás od boků manželů swých, aby hříšně s tuláky za temných nocí se slizaly? — Běda nám, jestli na takovýchto základech spočívá swatost manželství u nás! Bídnu ste to báchorku k osprawedlnění swému vymyslíla! A byť tak i v prawdě bylo, stejně trestuhodnou zůstávajíte!“

„Učiňte semnou, jak Boha znáte,“ pokorně a oddaně wece na bouřlivá ta slova Anežka; „můj předešlý život swědčíž, čeho-li takového schopna jsem.“

„Marně se odvoláváte na bezouhoný život swůj,“ přísně na to dí soudce; „ze zkušenosti wím, že beránek tichý, vášní uchvácen, tygrem lýtým se stává.“

„Těžké na mně leží podezření,“ zmužile a rozhodnutě dí domnělá winnice; „a pro to samé, ač newinna jsem krví chotě swého, děle sobě žiti nežádám! Kdo odejme, kdo mě očistí z podezření hnusného? Tímto pak ztížena, jen powrhelem byla bych před očima wás všeehněch. — Mimo to skutečně příčinou smrti chotě swého býti se uznávám, anož by to snad nikdy nebylo se stalo, kdybych fortune a dvěře domovní nebyla odewřené zůstawila. Těmi museli se wrahowé wlouditi, jež w oněch

dwou mužích poznáwati se domejšlím, co předomnou kwapně z fortny vyskočili.“

Opět nastalo mlčení.

„Ctihodné měšianstwo!“ znova započal purkmistr. „Swědomitě wvřkli ste žaloby proti innici; pročez wiš-li kdo co k osprawedlnění jejímu pronésti, wvřkni swědomitě.“

Tu powstal jeden ze sboru konšelstwa, kmet důstojný. „Před týdnem“ prawil, „když onino dwa z krádeže a čárů obwinění cikáni, nejwice hlasem nebožtíka Pečeného odsouzení, již na poprawišti stáli, a jeden z nich před samou poprawou bolestně jméno: „Jarino, Jarino!“ zwolal: tu zrowna za mnou strašně se zapřisáhl někdo mluwou těchto tuláků, poněkud mně powědomou: že co týden mine, pomstou krwawou otce umírajícího omstí. Než sem se obrátil, zmizel neznámý, a zástupem diwákůw utíkal kdosi, rukama sobě twář zastíraje. Nepatrná se mně zdála hrozba tato; nyní však, kdež konšel Pečený nenadále zawražděn, teprw na mysl mně celá událost připadá. Mám za to, aby rozsudek se odložil; snad že budoucnost mnohou wěc nám objasní, kterou nyní temnost neproniklá kryje — zwláště až Bedřich, spolu w podezření kleslý, by dostižen a na soud postawen byl.“

Náwrh tento ani ostatním přisedicím ani lidu shromážděnému se nelíbil.

„Co se vám zdá, konšelové?“ tázavě ke sboru soudců zasmušilých pronesl purkmistr.

Načež jednohlasně znělo z ust jejich: „Nálež dle práva bez odkladu budiž učiněn!“

„Nuže, mluwtež sluhové spravedlnosti, jakého trestu hodnou ji býti soudíte?“ zvolal purkmistr.

„Sama“ šumělo sborem konšelů — „příčinou smrti chotě svého se býti praví — sama, vědoma sobě winy nesnesitelné, déle žiwa býti sobě nežádá; pročez, jak sama sobě ortel vyřkla — nebudiž žiwa! Smrti hodna jest! Mečem zahyň!“

„Mečem zemři!“ powstana zvolal purkmistr, k Anežce obrácen, a zlomenou třtinu k nohoun jí wrhl.

„Bůh ti buď milostiw!“ wolal lid w prsa se bijíc — a Anežku, bez sebe k zemi klesající, zachytil starý sluha Beneš do náručí svého.

IV.

» . . . skládám na tebe
wše zlé, jemuž jsi mohl ubrániti.
Moudrest twá odlož soud.«

Z Turinského »*Virginie*«.

»Na shledání! slastné pomyšlení!
Na shledání tam, kde bolu není.«

Šillerowa »*Pohřební fantasie*«.

Za ranní doby příštího dne stáli proti sobě w soukromé komnatě na radním domě

dwa mužowé, w tajném howoru hluboce pohřižení.

S opravdowostí poswátnou slowem důstojným mluwil právě prwní, w němžto již dle kroje správce duchowního poznati lzelo: „Důwěru nemalou a moc wěru nejvyšší swěřila wám vláda zemská, když práwo rozsudků hrdelních do rukou wám wložila. Není život lidský hříčka, kterouž by zwolně porušiti lzelo! Opatrnosti nejprísnější zapotřebí u rozhodnutí nad životem člověka; neboť wězte, že krew newinná k samému Bohu o pomstu wolá! Pročež, Bohem wás zapřisahám! změňte úmysl swůj — odložte poprawu, ať krew snad newinně prolitá nepřijde na wás i potomstwo vaše!“

„Ctím a vážím sobě wás, ctihodný otče!“ chladně odslowí muž druhý, přednosta wčerejšího soudu, purkmistr městský; „znám a oceniti umím také důwěru a moc, od zeměpána mně swěřenou; wím, že nad život lidský není perle dražší. Než w této případnosti jináče mně učiniti nemožno. Lid pobouřen jest činem neslýchaným. Neuzří-li pokutu krwawou, pohorší se, ano i spiknutí se obávám. Mníte, že w prolévání krwe sobě libuji? — mníte, že útrpnost s nešťastníci nemám? Bůh wí, že pokuty prostou na swobodu bych ji propustil, kdybych o sobě to učiniti směl. Uvážím-li však okolnosti proti ní swědčící — uvážím-li hlas obe-

censtwa, nemohu jináče! Obět svou požaduje spravedlnost, a dobré jest, aby člověk jeden umřel za lid — lépe jest, doufám, aby třeba i newinný jeden pro zachování kázně a na postřach zahynul, než aby k pohoršení všechněch, na zkázu pořádku a dobrých mravů winník byl propuštěn; — a winnou, těžce winnou po zdравém všeho uvažení Anežku nalezám. Nezvrátím úmysl svůj! Dnes pohřben bude zawražďený — dnes i wražednice ať krwáci.“

„Nezapomínejte,“ namítal přimluwčí Anežčin, „že soudcem neobmezeným nejste — že soudu zemskému rozsudek svůj k potvrzení předložiti máte. Není možné, aby w tak krátké lhůtě posel váš z Prahy se byl wrátil. Nestrojte sám sobě odpowídání těžké!“

„Jen pro uctu stawu vašemu powinnou,“ rozhorlil se purkmistr, „poslouchám řeč wasi. Wězte, že žádný ještě takto nemluwil semnou. Wězte ale také, že odpowídání jakékoli na se беру a jináče neučiním!“

„Učinil sem co možného,“ s pokojnou myslí odsłowí duchovní. „Bezpráví-li jaké, o čemž nepochybují, wasím přenáhlením se stane, budiž na was!“ Domluwiw, hbitě purkmistra opustil.

W žaláři swětlem bez pout nalezala se Anežka. Wíce způsobi wyřknutí, než ortele samého se zhroziwši, wědomí na soudě byla ztratila; ze mdloby však probuzena, mysl nad

wěk a pohlawí swé hrdinnější jewila. Netrnu-
la hrůzou zlosyna obyčejného, ano i přirozenou
bázeň před smrtí mocně přemáhalo vědomí ne-
winnosti. Přede vším po útěše náboženské
toužila. S účastenstwím nemalým nawštíwil
ji sluha církwe. Ctný a bezúhonný její život
hned od prwního dětinstwí dobře znaje newěřil
tomu, z čehož winěna, proč i odsouzena jest.
Hbitě seznal také z prostické a srdečné řeči
její, že křiwě nad ní souzeno; tudíž i horliwým
přimluwčím jejím jest učiněn. —

Co rozprávka obou správčí, duchowního i
swětského, Anežky se týkající trwala, klečela
nešťastná wžaláři swém před obrazem Ukřižo-
waného. Modlila se tiše s twáří sněhobílou,
modlila se horliwě, až se zaskwěla slza w oku
ejím a slova hlasitá božského nadšení z ust jí
se drala: „Pane! já wždy se kořila myslí dě-
tinnou božskému zjewení twému. Usty a sku-
tky wyznávala sem powždy wíru swatou; ale
moc a sílu náboženstwí nyní teprw cítím a po-
znávám úplně. Co bych byla, průwodkyně
slastná po údolí slzawém, bez tebe? Zoufal-
stwí měla bych za podíl! Ty mě sílíš, ty uka-
zuješ toho, jenž příkladem swým we všech ži-
wota strastech nás předešel. On, wtělený Bůh
a spása má, tou samou kráčel cestou, kterouž
i mně kráčetí bude. Odsouzen neprávě s po-
tupou a bolestí newýslnou dokonat, dřív

nežli wešel do sláwy své, a jako beránek tichý neodewřel ust svých. Wylej do srdce mého tu samu swatou zmužilost, abych cestu kříže svého důstojně dokonala; abych silou wíry wítěžila tam, kde křehká nádoba přirozenosti lidské mdlobou klesá. S tebou, Pane můj, k Otci světél wolám: odejmi kalich ten odemne! — nikoli však má, nybřž twá wůle staň se!“

„Twá wůle staň se!“ doložil, pohnut jsa hluboko w srdci, duchovní do wězení vstupující, jenž byl poslední slova zaslechnul. „Podrob, dcero milá!“ mluwil dále, „we všem wůli swou všemohoucí wůli boží; neboť, pokudkoli jen to, co Bůh chce, i ty chtěti budeš, vždy wůli swou naplněnu nalezneš; tudíž co i zlého a strašného tě potká, jen polou zlé a strašné přicházeti tobě bude.“

„Otče!“ zvolala Anežka, na zpovědníka svého pevně hledíc, „wím dobře, proč ste mě před chvílkou opustil. Poznávám také ze zkormoucené twáře waší, že ste marnou konal cestu — poznávám, že vykoupení není žádného. — O, rcete a netajte, kdy cesta ona poslední mně nastává. Připrawena jsem slyšeti tu zprávu osudnou! Sám ste mě ujistil, že palma mučednická we stanech nadhvězdnych mě očekává, trpím-li newinně; sám jste mě ubezpečil, že zpytatel srdcí a ledwí lidských na soudu posledním před celým nebem a zemí ne-

winnost mou ukáže, a winníky k poznání a lítosti přivede. Nelekám se smrti — ano toužím shledati se s chotěm svým a rodičkou milenou w kraji boluprázdném. Pročež netajte ni dne, ni hodiny!“

„Duše silná, duše věřící!“ w obdiwu takowéto dušewní síly zwolal duchowní; „popať na obraz Spasitele swého! Hle on k tobě wolá: Dnes ještě semnou budeš w ráji!“

„Bože můj!“ úpěla Anežka, tak neočekávaně blízké smrti se nenadějíc — „duch silný jest, ale tělo nemocné,“ a potácejíc se mdlobou w nowou mrákotu klesala.

» — než se dozvoní,
klesneš co mrtwola w krwawou semlu

Wocel.

S odbitím dewáté ranni hodiny rozlétla se po městě žálná směsice táhlých smutných zwuků, ze všech věží wyzvánějících zvonů. Dvěře obydlí Pečenowského se rozstoupily, jimiž průwod pohřební vycházel. S nápěwem truchlotemným předcházel rakew chorální sbor, za zpěwáky kráčelo tré duchowních w těžkých, stříbrem krumplovaných černých pluwialech. Šestero konšelů neslo na skwostných marách dubowou, černě se lesknoucí rakew, tělesné zbytky zavražděného ukrywající; po každé

straně popocházelo tré konšelů jiných, rozžaté pochodně nesoucích. Za rakví krácel purkmistr; jemu po pravici věrný sluha Beneš, po levici služka Anna, kwilíce a bědujíce. Celé město doprovázelo nešťastného spoluměšťana svého k obydlí chladnému na pole swatomi-chalské.

Jedwa že průwod určeného došel místa, jedwa že po skončených modlitbách církewních rakew do trudného lůna země spustili: jiné nastalo diwadlo, předešlého truchliwější, diwadlo děsné. Hlasem pronikawě žalujícím zazněl umíráček. K těmto strašným zwukům zarchotil od radnice po twrdé dlažbě jednosprežní wůz, městskou stráží kolkol obstoupený. Na woze seděla Anežka se swým zpovědníkem. Bledost twáře přewyšowala bělost roucha, jakowým druhdy odsouzenci na smrt wedení se odiwali. Newšímajíc sobě množství diwáků, celou pozornost swou wěnowala duchownímu.

Již celý ten průwod poprawní minul bránu města, již po rozlehlém pastwišti wstupowal zhůru na místo pokuty, na Šibeničný wrch. Uzřewši Anežka lešení, k swému poprawení zhotowené, oběma rukama sewřela prawici duchowního, hlasem pohnutým wolajíc: Otče, okamžení žiwota mého jsou sečtena! Nyní, kdež na rozcestí žiwota wezdejšího stojím, ještě posledně před Bohem wyznávám, že umírám ne-

winně. Odpouštím od srdce winníkům svým, aby i mně milostivě odpuštěno bylo. — Jedinou jen prosbu ještě na vás vznáším. W paměti lidstva potupnou budu míti památku — alespoň wy s láskou a bez předsudku při nejdražší oběti na mne zpomínejte.“

Se slzami přisvědčil zpovědník zbožné žádosti její, a k potěše i posile na smrt se hoto-
wící krátké průpovědi z dobrých kněh křesťan-
ských předříkával. Opětowala zbožně Anežka
slova posily sobě předříkáwaná; ale když du-
chovní w proudu řeči takto dí: „Skloňuji se
pod sprawedliwý soud twůj“: tu hrůzou osudu
swého neobyčejně dojata zwolala Anežka: „Ano
kořím se soudům Páně — než odpusť na nebe-
sích Pane! — těžké, těžší nežli smrt jest, w sta-
wu mém sprawedliwé řízení twé poznati!“

„Dcero!“ hbitě přewzal slovo duchovní;
„ač nepochopitelné, přece sprawedliwé jsou ce-
sty jeho.“

Dalšímu dosvědčování nenadálá událost
zabránila.

Skokem tu od města letí jezdec, vysoko
nad hlavou jeho wlaje prapor bílý. „Staňte!
Newinná!“ znějí spasná slova jeho.

Sprawedliw jest Bůh!“ zajásal duchovní;
Anežka pak změnou nenadálou překwapena,
tuhla w náručí zpovědníkovu,

V.

„Hle! za první rakvi druhou
... nesou.“

Wocel.

Opět sedělo městské právo k soudu, opět hrnul se lid do radnice. Před právem stálo několik uhlířů, jim v čele pocestný řemeslnický tovaryš Bedřich Šlerka, dvě na kříž spoutaných cikánů uprostřed majice. Na pokynutí přísedících práva pozvedl Bedřich Šlerka hlasu svého: „Pewný byl úmysl můj, ni nohou wíce newstoupiti do otčiny své, kde toliko nad ztraceným rájem žiwota mého bédowati mně jest. Ale událost neobyčejná změnila předsewzeti mé. — Za oné nešťastné noci, kdež nesmyslnou dotírawostí swou ženu jistě nejcnostnější w tak hrozné sem uwrhl nebezpečí, co šílenec utíkal sem do šírého swěta, newěda kam, jen abych daleko, daleko od domowa zašel. Musil sem kwapem nelidským se hnáti, an při prwním ranním úswitu pro unawení kroku učiniti sem nemohl. Nalezal sem se w krajině nepowědomě, w úzkém úžlabí, zwláště z jedné strany ohromnými skaliskami obmezeném. Tu wrhl sem se do skalnaté štěrbiny, násilným příwalem wymleté tak, že widěti mě nelzelo, lečby k samému kdo byl došel. Já nemyslił, já necítil, toliko wěda že žiji a laje proč ještě

živ jsem. Hlasové a kročeje nademnou w úskalí se rozléhající pozornost mou probudili.

„Dále ani kroku!“ řekl kdosi; „tu w sluji přes den pobudeme, s večerem se pustíme dále; zejtra na usvitě dorazíme k našincům.“

„Spatně nás budou chválit“ odsloví muž jiný, „za kořist, kterou přinášíme!“

„Pošetilče!“ zakřikl jej předešlý, „kdybychom s vraždou i krádež byli provedli, neomylně wina celá na ubohé cikány by padla. Wiš, jak nás město stihá — i pro smyšlené nepravosti na hrdle tresce! To bychom nowou metlu na své vlastní plémě byli spletli. Tak nás podezření mine — a newinný otec můj přec omstěn jest krvavě! Nebude wice zlostný Pečený w krvi naší se brodit!“

Rozprávkou touto úplně přišel sem k sobě. Cizincové vysoko nademnou když umlkli, vykrádám se opatrně ze své skryše a k nemalé potěše poznávám i krajinu. Nalezal sem se pod Bálským lesem u samé wesničky František, od uhlířů obývané. Tam pílím, a sotwa wypowím co sem slyšel, hned i celou osadu k zatknutí podezřelých cizinců w úskalí ochotnu nalezám. Ještě před západem slunce vyslídili sme opatrně brlohu lotrasů, a přepadše je spící ztuha sme swázali. Ještě w noci vydali sme se na cestu, žádného stání nemajíce, ani newědouce proč. A Bohu věčná

chwála! došli sme dříve, než pokuta, zlosyny
těmito zaviněná, na duši nad slunce čistší jest
vykonána.“

Tu oko plamenné upřew na lotry kmene
podlého zahřměl purkmistr: „Znáte se, přišery
hnusné, k činu potvornému?“

Se smíchem opowrhujícím odpověděl drze
jeden z nich: „K čemu wám, soudcowé spra-
wedliwí, wyznání winěného? Kdo z nás do
rukou wám padne, ten sám sebou jest odsou-
zen! Ale abyste se styděli za rozsudek swůj,
nad ubohou ženou učiněný, wěztež, že já za-
wraždil spolukonšela vašeho právem, jelikož
on neprávě a powěrečně otce mého skrze
čáry na smrt odsoudil. Ani newešel sem
k omstění otce swého fortnou odewřenou —
zpozdilci! cikánu mstou rozlícenému jsou wa-
še zdi krtčím hrobkem — a když ženština ja-
kási z domu vycházela, stál sem již u ložni-
ce wraha otce mého. Zlořečím wám a celé-
mu pokolení vašemu, neboť wámi jediné zká-
za a záhuba nám se strojí. Tento padouch“
ukázaw na druha swého, „jenž není zrozenec
náš, nýbrž ještěr krwe waší — ten přidaw se
k nám a úskoky lstnými nad cikána wybrou-
šenější, nemohl naučiti se řeči naší. Jen wa-
ším prokletým jazykem lzelo s ním howoriti, a
tudiť i celé ono tajemstwí tam w skalnaté sluji
přišlo na jawo.“

Rozkazem práva byli wrahowé do wězeni nejtemnějšího odwlečení.

Po skončeném výslechu bralo se krokem vážným celé právo k obydlí Pečenowskému, aby Anežku, jižto celou tuhou a bez sebe s poprawiště domů přivezli, za učiněnou křivdu veřejně odprosili. Wstupujících do domu žalostný uwítal nárek, neboť nawzdor všemu přičinění a léčení newracel se do tuhých oudů uprchlý život. Ji, kteráž úzkostem smrtelným odolala silou wiry, radost z nenadálého oswobození zklátila do hrobu.

Na druhý den opět vycházel pohřební průvod z domu Pečeného, a celé město s pláčem hlasitým wyprowázelo ke hrobu tu, po jejímž zabymutí tak nenasyceně žížnilo. Jen jediný muž, s tlumokem pocestného přes plece, utíkal během zšilence limberskou branou z města, twář sobě zakrýwaje, do šírého swěta. Byl to Bedřich Šlerka, kteréž od té doby wíce w městě widěti nebylo.

Hned po pohřbu zakulichał umíráček, a cikáni dwa wedeni jsou k poprawě na Šibeničný wrch. A o poprawě dwou cikánů, kolem lámaných, jakožto o poslední poprawě na Šibeničném wrchu již co pachole od praděda swého sem slýcháwal, anaž brzy na to oprawa w zemských práwech se stala a moc rozsudků hrdelních městám byla odejmuta.

H á d a n k a,
čili:
Sedlák královským radou.

Národní báchorka.

Newím, kdy to právě bylo,
Českému když kterémusi králi
Pojednou se zalíbilo
Po šíři a dáli
Králowstwi své projížděti,
Lecos také wyzwěděti,
Co se za nowinu
K trůnu snadně nedostává —
Rozličnou co pro příčinu
Wládcí tajným pozůstává.
Dowěděl se mnoho —
Až jej hlawa zabořila z toho.
Tenkrát když se na fakulty jižjiž dělilo
Pražské učení, to býti musilo.
Nejspíš to byl Wáclaw Líný,

(Jak nám snadné bude pozorowat),
Neb by sotwa který jiný
Tak dowedl zažertowat.

Domů když se opět wraci
K sídelnímu městu,
Kolem popluží si zwolil cestu,
Kde za rádlém šedec rolník kráčí,
Bujnému spřežení sotwa stačí.
Outrpně naň hledí král,
»Příteli!« tak s ním se do řeči dal —
»Což nemůžeš sobě
Ani w strastné stáří swého době
Ani trochu pohowění přát?
Což nemůžeš miti čeledína?
Ani tobě nedal Pán Bůh syna,
Kterýby moh' místo tebe pracowat?«

»Pane!« wece rolník, »tři já syny mám;
Nezrostli mi ale ku podpoře —
K nesmírným jen wýlohám!
O všecko mě připravili —
Kapsu na dno wylowili!
Tak — ó stáří mému hoře!
W potu twáři pracowati musím sám.«

Králi oko hněwem plane.
»Wěčný na nebesich Pane!«
Wolá, »kde jsou, čím jsou děti nehodné,

Starče, jenž tě tolik stály?
Plémě newděčné a podwodné!“

Načež rolník: »Diwnými se ptáky stali;
První poprawči a druhý zloděj jest,
Třetí žebrák — na mou čest!“
»Nežertuješ?“ ptá se kníže; —
»Wyswětli mně řeč swou blíže!“

»Nu, nu — mohu wám to powědit —
Že jsme taďy sami,
Sic by se nám mohlo špatně dít
Nuže tedy, mezi námi,
Dokawad to nikdo neslyší:
Na učení na wyšši
Dal sem syny swé.
Lékařem z nich první je.
Stará kazajka to, milý pane!
Zčtenému i zběhlému
Že se někdy notná kaňka stane;
Lékaři i moudrému
Že se nyní jako jindy
S pacienty přihazují
Propadené brindy —
Že tak někdy kurirují,
Až bolestí nawždy zbawí,
Když do hrobu rakew stawí.
O tom jak se dobře wí,
Báby si již dáwno klewetí;

Já pak vždycky za to mám,
 Že w tom, co se za klewety mívá,
 Aspoň jadýrko vždy prawdy bývá;
 Myslím, že se neklamám. — —
 Druhý přidržel se práv,
 A to wíte, že ty pány adwokáty,
 Kdo jen jednou do rukou jim wpad',
 Nenazývá jinač nežli katy,
 Modle se pak napořád:
 Pane, ode nich mě zbaw!
 Jen se jich o radu ptejte —
 Měsíc hnedle pohotowu mějte!
 Tu jsou štemple, tu jsou taxi —
 A kdo wí,
 Kterak zní
 Wšecky paragrafy, wšecky faxy!
 Oni sobě ostrým pérem dopisují,
 Ostře spolu disputují —
 Před klienty!
 W srdci pak se jenom smějí,
 Jeden druhému žiwobytičko přeji
 Safienti!
 Když pak dosti dlouho byli w boji,
 Přijde posléz ten rozsudek blahý.
 Oba soci proti sobě stojí:
 Jeden w košili, a druhý nahý;
 Prátersky se srownávají,
 Ruce sobě podávají.
 Při sic jenom jeden wyhrává;

Než co měli, profikli jsou oba dwa.
 W tom se nesrownalým dobře stává;
 Neb, jak přísloví již swědčí:
 Blázen jest, kdo sám chtě dáwá;
 Kdo nebere, ještě větší. — —
 Třetí na kněžství se dal.
 A tu — zeptejte se koho chcete,
 Všudy stejnou poslechnete —
 Žebnat aby nepřestal!
 Stane-li se w cizině,
 W Bůh-wi které dědině,
 Ňáká swízel, Ňáká trampota:
 Hned se musí držet kolekta,
 Což tak začasté se stává,
 Že se mnohý do kostela jít obává
 Nowému by ušel wydání,
 Do hospody raděj zajde, když se sezwaní.
 Jsau-li křtiny, je-li kopulací,
 Musí žebnat do chudobné kasy —
 W mnohé wsi a w mnohém městě,
 I na ty stromky při cestě!
 Má-li se co w chrámě zvelebit:
 Musí krásně po žebrotě jít! —
 A jak sem to we sprostnosti wyšetřil,
 Wěřte — žeby mnohý sám almužnu zasloužil.
 Na příklad: když přirownáme
 Roční wydání k kaplanským štancem:
 Tu, že hrozně brzy jsou — poznáme —
 Chudasowé na konečku s amolancem. —

Tak, tak, milý pane, celý svět to věz, „
 Dokonává rolník powídačku swoji —
 »Tito synové jsou moji:
 Lékař, adwokát a kněz.“

»Starče, ty jsi ferina!«
 S úsměchem král počíná.
 »Nu, ať wiš,
 S kým to howoříš —
 S *králem* swým jsi sobě zažertował!
 Cos mi ale wyprawował,
 Žádnému ať nepowiš,
 Dokud twář mou stokrát neuzříš;
 Nemá tobě škodno býti.
 Žert já míním sobě způsobiti.
 Nenaplníš-li však žádost mou,
 Nemilost pocítíš králofskou!«
 Domluwiw to kníže odtud pílí.
 Rolník za ním notnou hledí chvíli,
 Až pak prásknuw bičem w oře,
 Za pluhem se běře po úhoře.

Jak se mocnář wrátil domů,
 Hostinu dal wystrojit,
 Příkázaw, by k kwasu tomu
 Všickni dwořané se dali wynajít.
 W dobrém rozmaru byl král,
 Bohatě je častował.
 Když pak notně kolowala číše,

Powstał ze sedátka swého ;
 Hlas pozwednuw výše
 Dí: „Já cosi neobyčejného
 Z cesty přinesl sem wám ;
 Což ku konci kwasu předkládám :
 Hádanku to k rozluštění —
 Slyštež, příliš těžká není ! —
 Otec, chtè mít syny: poprawčím,
 Zlodějem a žebrákem,
 Přispět musel statkem vším,
 Učiněn jsa nuzákem.
 Ač pak jména tyto špatně znějí,
 Synové přec jeho w hodnostech se skvějí.
 Tři dny wám
 Lhůty dám ;
 A kdo uhodne to tré,
 Jistý buď milosti mé !“

Lámaní nastalo hlav.
 „Krále sobě zawděčiti,
 Tobý bylo terno !“
 Myslíl celý dwořenínů daw ,
 Než pohádku rozluštiti
 Bylo krušno, bylo perno.
 Druhého dne po ránu
 Jeden z panů dwořanů
 Ná zdrawě si powětrí
 Wyšel za bránu,
 Mysle, tam že wtip si přiostrí.

Špekuluje neustále,
 Při tom pěkně kráčí dále;
 Až tam se přiloudal,
 Kde se rolník po úhoře wráworál.
 »Konec — marná všecka trýzeň!«
 Mrzutě dwořenín k sobě dí —
 »Nedobudu králowu si přízeň!«

»Na mou milou!« oráč volá,
 Jenž tu právě k němu dojíždí —
 »Co pak tu tak chodíte do kola
 Ztrápen, jakoby vám slepice
 Byly snědly podplamenice?
 Powězte pak, kde vás bota tlačí?
 Sedlák, třeba hloupým se zdál být,
 Někdy umí poradit,
 Kde dost hodný rozum nepostačí.«

»Co bych se mu neswěřil!«
 Dwořenín si pomyslí;
 Potom krátce wyprawil,
 Jaký úkol zlý
 Zeměpán mu uložil.
 »To nechápe« wece rolník, »mysl vaše,
 Študovaný panáčku?
 Hledte! pomohu vám z této kaše,
 Sáhnete-li hodně do sáčku;
 Sto-li bílých bez jednoho wysázíte
 S podobiznou králowou na líc:

Celý ten špás jako nic
 Se dowíte.
 Jestliže wám neprospěji,
 Ať mě šelmou sedlákem pokřtěji.«

»Bílých sto mě nezabije!« —
 Jižjiž trávník ryzí stříbro kryje.
 Načež sedlák wyswětlil:
 Poprawčí, i zloděj, žebrák kdoby byl.
 Potěšený pán si pílí tam kde Praha;
 Oráč po běličkách sahá.

Když se přiblížil den třetí,
 Powolal král dwořeníny.
 »Nuže, mluwte, milé děti!«
 Ale ani jediný
 Nemohl na krále pohleděti.
 Stál tu každý zaražen,
 Jako chlapec před kantorem,
 Na klouzačce postižen. —
 »Tak, ni celým dworem
 Nemůž býti rozluštěno,
 Rolníkem co sprostým powěděno!«
 Zahřměl kníže.

Na to jeden z nich
 Přistoupil ku králi blíže,
 Powídal,
 Co mu oráč odprodal,

Až se we všech zmáhal smích.

»Dobře,« wece král —

»Wyznej ale, kdo twým rádcem byl?« —

»»Rolník orač mně tak poradil.««

»Počkej, starý brachu!

Za to, že jsi žert mně pokazil,

Naženu ti drobet strachu!

Mocnář pohrozil.

Panošům pak welí,

Pro orače aby hbitě jeli.

Dřív než dvě hodiny uplynuly,

Jezdci s oračem se přihrnuli.

»Zrádce!« král se naň rozliti —

»Tak jsi plnil slowo králi dané?

Uzříš, co se s tebou stane —

Hlawu dám já tobě stiti!«

»Ale, ale, na mou kuši!

Proč pak bychom se tak pohněwali?«

Beze strachu šediwec oduši —

»Tak sme spolu nesmlouwali!

Wy ste prál,

Abych žádnému nic neříkal,

Dokud bych wás stokrát newiděl;

Učinil sem jak ste chtěl!

Ponejprw, jak ráčíte tu stát,

Na swém poli sem wás uhlídal;

Dewadesátkrát a dewětkrát

Jakýsi pán w obrázkách
 Na stříbrných penízkách
 Mně wás pěkně ukázal;
 Když sem wás tak stokrát uwiděl,
 Tak sem mu tu pletku powěděl.“

»Nuže,« wece kníže, »za twůj ostrowtip
 Má se tobě wěsti líp,
 Nebudeš wíc orby hledět —
 W naší radě ode dneška budeš sedět!“

Rolník tu na místě dikůwzdání
 Počne sebou potrásati;
 Po komnatě se prohání,
 Rukama kol sebe mlátí.
 Dwěře odemyká,
 Plantu s sebe swlíká,
 »Půjdeš mrcho! táhneš k š.....!“
 Pokřikuje,
 S plantou tchořowici
 Wyhazuje.
 S podiwením král se ptá:
 »Kolečka-li se ti pomátla?“

»Jenom nechat! wím já co se přináleží!
 Když jsem pánem učiněn,
 Sedlák z těla musí wen!
 S plantou vyhodil sem jej ze dweří,

Aby — w radě až si budu sedět s wáma —
Nelezla mi z boty sláma.

Pryč, pryč musel selský hrubián!

Neboť přísloví již swědčí:

»Nemůže být šelmy větší,

Jako stane-li se ze sedláka pán.«

U nakladatele tohoto spisu vyšlo :

(Ceny ve stříbre.)

- Lyra a Meč.** Básně, věnované Slovanskému národu. Od D. M. barona Villani-ho. Seš. za 30 kr.
- Stará láska nezahyne.** Weselohra ve 4 jednáních od Wl. Rirenšafta. Seš. za 16 kr.
- Prostonárodní dějepis české země.** Od J. B. Malého. Kniha 1.: Historie o prvních, pohanských knížatech w Čechách. S obrázkem. Seš. na pěkném pap. za 8, na sprost. za 6 kr. Kniha 2.: Historie o křesťanských knížatech českých až do té doby, když titul královský dědičným se stal. S obrázkem. Seš. na pěkném pap. za 12, na spr. za 10 kr.
- Černý Bedřich.** Wlastenská powídka z třicetileté války, w něm. jazyku sepsaná od K. Pichlerové, přel. od A. Čepeláka. Seš. za 12 kr.
- Zásoba ku předpisům a diktování.** Od Jana Pr. Přibíka. Seš. za 16 kr.
- Jarohněw ze Hrádku,** powídka z časů Jiřího Poděbradského, od Jana z Hvězdy. Seš. za 1 zl. 12 kr.
- Horník.** Almanach na rok 1844. Sestawil a vydal P. M. Weselský. Ztuha wáz. za 1 zl.
- Masopust.** Kukátko, postawené w hluku a tísni pražského žiwota. Od J. K. Tyla. Seš. za 6 kr.
- Sestry.** Obraz z domácího žiwota od J. Kaj. Tyla. (Pomněnky na rok 1844.) S podobiznou Jeho Cis. Král. Wysosti Arciwéwody Štěpána.
- W rozličných wazbách za 24, 15, 12 a 10 kr.
- Malá Chrestomatie.** Od rozličných spisowatelů. (Wyňata z praktické části české mluwnice od T. Buriana.) Seš. za 12 kr.
- Protichůdci.** Báseň od Wáclawa Nebeského. Za 10 kr.
- Půwodní wlastenské powídky, powěsti a báchorky.** Od Jos. Ehrenbergra. Swazek 1. a 2. Seš. po 12 kr.

Půwodní vlastenské

POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORKY.

S e p s a l

P. Josef Ehrenberger.

Swazek třetí.

W Praze.

Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

1 8 4 6.

Na mili země k jihovýchodu od Chrudimě vzdáleno, mezi jmenovaným krajským městem a Luží nalezá se městečko Chrast, od císaře Leopolda za takové prohlášeno a výhodami nadáno, ve štítu svém nesouc černého orla v bílém poli.

Nadzmíněný městys hlavním spolu jest místem panství stejného jména, panství Chrastického, jehožto popluží, jak z udání polohopisného viděti jest, v srdci Chrudimska se rozkládají.

Jak dalece s jistotou víme, byli jsou nejstaršími držiteli dotčeného panství páni Slawatové, po nich následovali páni Berkové, a co poslední majitelkyně světská uvádí se Anna Eusebie hraběnka z Harrachu, od kteréžto slavné paměti císař Leopold na rok 1656 panství to v ceně osmdesáti osmi tisíců zlatých odkoupiw, nowě založené biskupské stolici v Hradci Králové je daroval a přiřknul pokaždému vrchnímu zpravci diecese Královéhradecké na výžiwu.

Mezi dvěadwaceti osadami celého panstwi dějepisně nej památnejší jest osada Podlažická, kdežto druhdy nalezal se klášter řehole Benediktinské, dle zdání již okolo roku 1159 založený a r. 1422 od Husitů zbořený.

Co se romantických položení týká, zasluhuje na panstwi Chrasteckém podotknuto býti utěšené údolí Podskalské, ježto s obou stran obejmuto příkrým skaliskem a bujným lesem owěněno, od osady Podskalské až k Chacholicům se wine, a potokem rychlotokým protkáno utěšený a malebný pohled působí.

Obě tato místa drahými minulosti památkami posvátná jsou, jak hned bude powědíno.

Poslední opat kláštera Podlažického,

anebo :

Wira nad lásku.

Powídka dějepisná ze dnů husitských.

I.

Po chodbách kláštera Podlažického rozlévalo letní jitro první paprsek svého světla. Bylo tu ticho jako po vymření, a to proti všemu obyčeji. Jindy rozléhal se tu toutéž dobou zvučný nápěv nábožných žalmů, z kůru modlících-se bratří; později zaznívalo cinkání zvonků z chrámu, mezi zděmi klášterními stojícího; a pak ozyval se posvátným bytem owšem jen skrowný lomoz denního zaměstnání nábožných obyvatelů. Ale dnes se tu nic ani nehnulo. Wšecko zdálo se býti převráceno, a řeholní kázeň tatam! Co však nejpodivnějšího — klášterní brána, jediný to přístup pod tiché přístřeší, jindy pečlivě a neustále zamknuta, otewřena do kořan.

Na prahu otevřené brány stál za onoho jitra mladík krátkého ale sporého zrůstu. Jeho zewní strana swědčila zřejmě, že do počtu řeholníků nenáleží. Byl upnut do jakési barewné kamizoly, až do polou stehen sahající; úzké nohawice wbíhaly nad kotníkem do neforemných škorní; na hlavě mu seděla okrouhlá točenice s lyštinou, pod lewou paží držel w loktuši swázaný uzlík, w prawé ruce tlustou liskowku, a pak — abychom nezapomněli — boky mu objímala zakasaná, na lewé slabíně za tkanici zastrčená zástěra z čistého plátna, za nížto co známka mladíkova umění po předu kuchyňský nůž s wařečkou se nalezaly.

Zdál se býti na cestu odhodlán, a přece nijak se s místa nehýbal. Jeho zdravá twář jewila wnitřní pohnutí. „Bůhí wí! nerad wás opouštím, zasmušilé zdi,“ wywinulo se mu po chvíli z prsou s hlasitým powzdechem. A ještě jednou ohlédnuw se do wnitř kláštera, „s Bohem!“ zašeptal, a oko nawlhlo mu slzou; načež jakoby uteci chtěl před tím, co mu srdce swíralo, rychle klášterní práh překročil.

Sotwa že však prwní krok učinil, znova se zastawil. „Stůj, Božejí!“ zakřikl sebe sám a pěst mu drkla o čelo. „To bys to byl wywedl! Otec Jan není z obyčejných lidí, ten tu jistě ještě bude.“ Mezi touto samořečí wracel se do kláštera nazpět.

Bral se temnou chodbou, a došel ku příkrym schodům vstupoval po nich do hořejšího oddělení konventu. Po schodech wešel do těsné předsíně klášterních celí, a hned u prvních dveří se zastavil. Smeknuv točeni a odloživ hůl s uzlíkem, přejel si dlaní čelo, rozčuchané vlasy rovnaje, a pak zpozvolna zaklepal.

„Wstoupiž we jménu Páně!“ ozvalo se uvnitř temným hlasem, a mladík stisknuv zlehýnka kliku uctiwě do celi wstoupil.

Byla to sednička skrowná, o málo delší nežli širší, vši ozdoby prostá, ale čistotou se skvoucí. Z lípového dřeva umělou řezbou zhotowená podoba pnícího Wykupitele na kříži s klekátkem, sprosté lože pokryté tlustou húní, skříň s několika knihami, stolec a wetchá židle, to bylo celé nářadí řeholní celi. Obywatel těsného příbytku, jak ze dlouhého hábitu a řidounkých vlasů widěti lzelo, stareček mnich, seděl ode dveří odvrácen za stolkem, welikou knihu před sebou rozloženou maje. Četl z ní polohlasitě, ani příchodem mladíkovým pomásti se nedada, takže přichozí poslední tato slova ještě zaslechl: „Pláčící plakala dcera Sionská a slze na lících jejích — není, kdoby ji potěšil, a synové její učinění jsou jí nepřátelé.“ Tu umkl na okamžení, a po krátkém rozjímání slow právě

přečtených zachwěl se bolestně hlas jeho: „Prawý to obraz vlasti, kwilící vlasti naší — w slzách tone, a synové vlastní jsou nepřátelé její.“ Zamlčel se opět mnich stařeček a w trudoplňném rozjímání hluboko až na prsa sklonila se hlava jeho. Přítomnost mladíkovu pustil docela z mysli.

„Otče opate!“ počal za chvíli tento slowem nesmělým. „Odpusíte, že w modlitbách vašich wytržku činím.“

Promluwením tímto zpamatoval se řeholník a powstal se židle. Byla to vysoká, úctu wyžadující postawa, wliďného pohledu, twáří takorčka mládeneckých. „Co přinášíš, Božej?“ otázal se přiwětíwě.

„Odpusíte, otče Jene,“ podruhé se začal omlouwati přichoží hlasem ještě nejistším, „jestli jsem w modlitbě waší...“

„Dobře, synu,“ přewzal řeč mnich, domluwiti mu nedaje. „Nebyla to právě modlitba — ach! a přec mnohem více než modlitba!“ wzdychl s wyrazem bolesti nejhlubší sám pro sebe. „S Jeremiášem seděl jsem w duchu na sutinách Jeruzalemských a oplakáwal zkázu vlasti naší. — Wšak co žádáš, synu můj?“

„Inu —“ otálel odpovědi Božej, „já, otče opate — já minim odtud se stěhowati!“ A poslední slowa tak rychle wyřkl a s tak srdeč-

ným oddechnutím, jakoby radoval se z toho, že mu w krku neuwázly.

„Odejdi w pokoji,“ byla krátká odpověď opatowa. „Nemáš-li chuti zastáwati déle službu kuchtickou, lepšího místa ti wykázati nemohu.“ A opět zasedal za stolec.

Než kuchtík takowouto odpovědí jaksí nemile dotknut, spustil o něco směleji: „Wšak ono by se mně u wás dost líbilo — ale k čemu tu ještě kuchtíka? Wy již třetí den jste sousta nezažil — a mimo wás není živé duše w celém klášteře. Těto noci wystěhowali se bratři do jednoho —“

„Jak že prawiš?“ podiwil se opat, znova se pozwednuw. „Jak že prawiš?“ — a čelo se mu zamračilo. Ale hbitě rozletly se mráčky a mysl pokojná obrazila se w obličejí jeho — jistý to důkaz dobytého wítězství nad weškerou wášní lidskou. „Toť jsem mohl do soudného dne čekati, brzy-li zazní znamení do kûru,“ prohodil skoro žertowně. „Znám příčinu jich tajného útěku, anziž jim za zlé pokládám. Duše obyčejné nemohou jináče. Ty jen směle jdi za nimi,“ laskawě se obrátil k Božejowi; „tebe nepoutá slib žádný k těmto stěnám.“

Ale kuchtík jako wkořeněný zůstal na jednom místě státi, a s nowým wzdychnutím

wyklouzlo mu z ust: „Otče opate! tak zhola, přísám Bůh, odejítí nemohu!“

„Rozumím, rozumím!“ usmál se opat. A wyndaw z tajné skříně pod klekátkem váček s penězy, podával kuchtíkovi rka: „Přijmi tuto maličký doplatek za věrnou službu. Jdi s Bohem a choď powždy po cestách zákona jeho.“

Pro věčné rány!“ zvolal Božej. Twář se mu zarděla a oko se zalilo slzou. „Wy mě neznáte, otče, wy mě neznáte! Sirotka opuštěného přijal jste mne z lásky křesťanské; milosrdenství jste na mně konal pro Boha — a takto mne propouštíte? Již widím, že mluwiti musím řečí jinou! Otče, já nemohu odtud sám.... wy musíte semnou!“

„Nebuď bláhowý, synu můj!“ dí opat, wděkem kuchtíkovým srdečně pohnut. „Což newíš, že swazek nezrušitelný k místu tomtu mne wíže? Nesmím, nemohu — leč bych swědomí poškrnil, a to se nestane nikdy!“

„I mluwte si cò chcete,“ neohroženě odmlouwal kuchtík. „Já také wím, co může být — a tady wás nenechám, kdybych i násilí použití měl.“

„Ty třeštíš,“ přísně naň pohleděl řeholník. „Nezapomínej, s kým mluwiš.“

„Wšak já dobře wím, s kým mluwím!“ ještě neohroženěji pokračowal kuchtík. „A

právě že vím, s kým to mluvím, musím mluvit tak! Mluwím se sluhou Páně, jenž co anděl útěchy dobře čině všem po cestách Nejvyššího powždy krácel — a nedopustím, aby cherub ten pod rukou nešťastných zaslepenců ohawně zahynul. Musíte, musíte se mnou! Žížka leží polem před Rychmburkem,“ mluwil dále hlasem na díle prosebným, na díle výstražným. „Wíte, co pomazaní Páně od něho očekáwati mají. Snad ještě dnes ztěkati bude šílená luza tyto zdi! O newydávejte se sám w ruce jejich! Oni neznají žiwotá vašeho swatost, a byt i znali — mysle naružiwostmi rozkwašené, předsudkem pojaté nehledí na nic. Pryč, pryč odtud! anebo někdy na soudu Božím ze samowraždy wás winiti budu!“

S podiwením poslouchal opat řeč kuchti-kowu. Oprawdiwostí swatou zastřel se obličej jeho a tónem rozvážení a odhodlanosti plným odpowěděl: „Známi já powinnosti člověka k sobě samému; wím, že zawázán jest swatoswatě, žiwot swůj, dar nebes nejkrásnější, k swému a swých bližních prospěchu, dokud s vyššími powinnostmi to obstáti může, zachowati a chrániti. K jakému však medle prospěchu má byti ještě žiwot můj? Jakou já službu lidstvu a vlasti nyní ještě mohu prokázati? Slowo wěčné prawdy, kterýmžto sem

dotud krajany drahé vzdělával, kdo w tomto zlostném zmatku bude chtít poslouchati? Bratrstwo řeholní, ježto sem řídil dosawáde, rozplašeno; a skutků milosrdných odkud prokazowati lidstwu trpícímu, an statky klášterní co newidět rukou nešťastných krajanů popleněné zpustnou? Neužiteční byliby příští dnowé moji, jako strom podtrhnutý w kořeně bez lupení, kwětu i ovoce. Tento neplatný život nechci zakoupiti poškrwnou svědomí a zradou nad řeholním slibem. Padnou-li tyto krowy, jimžto jsem se na čas svého života zaslíbil, nuže ať mne pochowají pod svým rumem! Priprawen jsem w každém okamžení složit oučty ze wladařství svého. Tak doufám skonati na cestě powolání, co wyznawač prawdy — a smrt takowouto přál bych wěru každému. To wěz, synu můj, a odejdi w pokoji!“

Řeč opatowa tak mocně působila na Božeje, že pln podiwení a úcty nad takowouto silou ducha ani slowa déle namítati se neosmělil. Zlíbal ruce kmetowy a s pláčem hlasitým odcházeje, ještě mezi dvěma zwolal: „O, jestli se toho dočkám, čehož jako muk věčných se hrozím, já snad zzoufám! Ale nikoli —“ mluwil již wenku, „toho dočkati se nesmím! Pryč na Rosice popílím, ať wywe-de pan Još Rosický z osidel záhuby přítele svého drahého.“

Po těchto slovech sběhl krokem rychlým kuchtík klášterní po schodech dolů a otevřenou branou uháněl do prostory. Řeholník dávno se již opět klidně před knihu byl posadil a dále zachvěl se hlas jeho: „Cesty Sionu kvůli, protože nejsou, kteří by přicházeli k slavnosti: brány jeho zkažené: kněží lkající“

II.

Rok spásy 1422 písmem krvavým zaznamenán ostane w dějinách Chrudimska; neboť rok tento všecku hrůzu a ukrutenství války husitské na požehnanou onu krajinu přivalil.

Nepřemožitelný Žižka hned po jaře učinil s bujnou družinou svoji výlet vojenský po celém Chrudimsku až k samému pomezí Moravskému, a na této cestě mnoho krvavé práce vykonal. Nejprvé vybil klášter Augustiniánů Lateránských w Lanskrouně; také učinil křižovníkům s červeným srdcem w Branděse nad Orlicí; pak způsobil velké krveprolití w Mýtě Wysokém, kdež vyhubil Minority a panenský klášter sw. Kláry vypálil; a posléze s celou mocí hnul se k Radvani anebo k Rychmburku, aby hradu toho přepewného dobýwal, anto zatím Chrudimští

měštané jako na počtu a k uwítání bližícimu se mnichobijci klášter Strádowský přepadli a postižených tam čtyrmecitma mnichů Minoritských rovněž upálili.

Počátkem léta položil se Jan Žižka z Trocnowa polem před Radyní. Hned jak se polní stany zarazily, rozeslal hrdinný slepec posly své ku všem vůkolním pánům, žádaje jich s přátelským pozdrawením a spolu s vyhrůžkou strašné pomsty, aby se i s lidem svým k zástupům wojínů jeho přidali; a to proto učinil, jelikož mnozí pánowé a rytíři až dotud straně katolické od srdce přejíce, všecku nowotu u wíře a celé počínání Žižkowo nenáwiděli potají, k veřejnému však odporu pro slabost sil svých se postawiti obávající. To wěděl Trocnowský a nynější okamžení za dobu nejpríhodnější považował tajné odpůrníky sobě získati, jelikož přítomnost jeho a hrůza před ním pohnutkou byla nejmocnější, úmysl panstwa přewrátiti. Lhůta tři dnů wytknuta, w kteréžto všickni pode ztrátou přízně Žižkowy s lidem svým k táboru husitskému před Radyní přiraziti měli. Za ten čas ničehož nepodnikl vůdce slepec a lidu svému oddechu popříwal po pracech wykonaných, aby spolu k počínání nowému síly nabył.

Popluží Rychmburské hemžilo se bojovníky kalicha. Bylo to podíwání na ty postawy

obrowské, parnem osmahlé, železem obrněné, kterak s meči sáhodlouhými po boku, palcáty ohromnými sobě pohrávající po ležení se procházely. Kázeň však nejprísnější panowala mezi nimi, a jen praskot polních ohňů a semotam zaznívající wálečné písně ticho po táboře rušily.

Lhůta ku shromáždění-se wůkolního panstwa pod korouhew kalicha uplynula, třetí den cbylil se k západu. Otec Jan, jak jsou bojownicy Žižkowi wůdce swého nazýwali, svolal před samým wečerem přední členy swé vojenské rady k sobě do stanu, aby s nimi porokowal.

„Nuže, moji wěrní,“ pozwednuw se se sedátka uwital výbor rady swé, „jak po řinčení ostruh a po hlaholu pozdrawení poznávám: jste tady všickni. Otázati se wás toliko chci, jaký wýsledek mělo naše wzkázání k těm potměšilcům — dostawili se všickni?“

„Až na jednoho,“ odpowěděl z přítomných nejbližší.

„A kdo jest to?“ osupil se Žižka s twáří hněwem zarděnou. „Hrome boží! kdo jest ono plémě Beliašowo?“ opětowal otázku s prudkostí hrůzoděsnou.

„Jošt Rosický,“ odpowídal tentýž co zprwu.

„Jošt Rosický, prawiš?“ zahřimal Trocnow. „Ať jej posel boží zdrť! — již ode dávna mně popsán co přítel a ctitel mnišstwa; běda mu!“ A ke slowům těmto zaskřípěl zuby a pěsti zatknutou strašně pohrozil.

„Dobře prawiš, otče Jene,“ přewzal slowo kdos jiný; „mnišstwa přízniwec je zapálený! S opatem Podlažickým žil po mnohá léta w přátelstwí nejužším; jemu jedinou dceru swou dal cwičiti, a rodinnou hrobku swou ji přenesl rovněž do kláštera Podlažického, kdež také swou nebožku choť pochował.“

„A co to mluwiš o Podlažicích?“ znova rozhorlil se Žižka. „Což jste tu brlohu temnosti ještě nezhroutili?“

„Pane, dosawáde jsi newelél,“ odpověděl předešlý.

Tu nastalo okamžité mlčení. Obličej Žižkůw do temna se zakabonil a čelo zwraštilé pokryl širokou dlaní. Než hbitě wyjasnila se zasmušilá twář a úsměw, owšem nic dobrého newěštící, brázdy na čele poněkud wyrownal.

„Hrome boží!“ zajásal wůdce Husitů, rukama mocně potleskáwaje — „toť nápad králowský! Duch Páně dosawáde neopustil Jana Trocnowského!“ — načež do hlasitého se dal smíchu. „Wiléme ze Smrčku!“ jal se ještě mezi smíchem wolati.

„Tu jsem, otče Jene!“ ozval se mužný hlas, a z prostřed shromážděných vystoupil mládec bojovník oka i twáře významuplné, uctiwě před Žížkou se ukloně. „Co chceš, abych učinil?“

„Dobře, synu můj!“ dí Žížka rozmarně, jak jen zřídka kdy jej bylo widěti. „Slyšeli jsme, že jsi častým a wítaným hostem na Rosicích býwal, dříve nežli jsi kalich Páně hájiti započal?“

„Tak jest,“ odslowil mládec bojovník.

„Tuším, že jsi také panně Rosické o sladké milosti do úška cukrowáwal, a však pro lásku ke kalichu Páně košíčkem podělen byl?“

„Ano, otče. Milosti panny Růženy jsem téměř jist byl a jen rozdílnost u smejšlení náboženském rozdwojila nás, jelikož nebožka máti a zvláště opat Podlažický bludem starým nenaprawitelně srdce slečnino nakazili.“

„Aj, aj synu můj!“ neustále se usmívaje přewzal opět Žížka slowo, „hlas twůj zní tak rmutně, jako bysi dosawáde srdéčko mezi kalichem Páně a zamilowanými tretkami rozdělono měl. Wiš-li co? — pojeděš na Rosice. Můžeš tam s strany záležitosti srdce swého také pojednati — ale přede vším, rozumíš? přede vším wyřid panu Joštowi: slepec Trocnowský že mu wzkazuje s pozdrawením spolu swé podiwení nad wáhawým příchodem je-

ho, a jelikož lhůtu určených tří dnů zameškal, jeden ještě den že mu přidává s tím doložením: aby na cestě sem ku táboru kalicha klášter Podlažický pomocí lidu svého zemi rovným učinil a Jana opata vlastní rukou spoutaného sem přivlekl. Rozumíš, Wiléme! vlastní rukou spoutaného — jen pod tou výminkou minouti ho může hněv můj!“

Hlaholem diwokým rozesmál se opětně slepec Žižka a pěsti sewřenou powětřím zashermowaw úsměšně doložil: „Nyní jsem mu tu mnišskou přízeň tuším důstatečně osladil! Slyš mě mučedníku boží Jene z Husince!“ zvolal posléze hlasem mocným a opravdovým — „slyšíš mne zároveň s miláčkem božím Jarolímem Pražským, že neušetřím ničehož, co spolu winno jest newinné, mučednické smrti waší!“

Na to mlče pouhým pokynutím rozpustil wojskou radu swou, toliko za Wilémem ze Smrčku wolaje: „Na úswitě wyjedeš z tábora, a k večeru budu tebe zároveň s Joštem Rosickým a lidem jeho po wykonané práci očekáwati. Tlupu jezdců swých odešlu s poledne k Podlažicům, dilem na pomoc dilem abych měl swědky očitě, zdali pan Jošt rozkaz můj na slowo vyplní čili nic.“

III.

Za ranního jitra w tu asi dobu, kdežto kuchtík Božej s opatem Jenem onu swrchu uwedenou rozmluwu wedl, uháněl jezdec na wraníku rychlonohém od ležení Husitů cestou nejprímější k Rosicům. Hnal se jedním cwálem neunaweně, až se na wrcholku Dobrkowském ocítil. Tam se zastawil na okamžení a do krajiny před sebou rozprostřené pohlížel.

Byltě to pohled dojímavý. Na zadním obzoru rozkládala se mezi bujným stromowím ranní mlhou zastřená osada Chrastická; w mělkém úžlebi po lewici leskly se pozlacené bány kláštera Podlažického w záři ranního slunce; po prawici opodál vypínaly se bašty Rosické, a celá krajina, od dáwných již wěků přičinliwou rukou dbalého rolníka wzdeláwána, požehnáním božím oplýwala. Do krajiny této hleděl jezdec a oko jeho bezděčně spočinulo na báních Podlažických. „Aj wy zlaté bány,“ promluwil sám k sobě; „lesk váš podobá se poslednímu úsměwu umírajícího — dnes trpytíte se naposledy!“ a mimowolné pohnutí ňader slowa tato doprowázelo. Ale hned pokáral sám sebe bujarý Žižkowec, jakoby se za lepší cit lidský hanbil, řka: „Zardi se sám před sebou, boží bojowníku! Jež-

to jsi kalichu Páně hříčku srdce nejmilejší — milost Růženy Rosické obětował, chtěl bysi zbabělým vzdycháním želeťi zkázu této kupy necitelného kamení, která nadto protiwniky kalicha Páně přechowává? I zarděla se twář jeho jako hněwem a pobídnuw wraníka k nowému trysku, zpřímá k Rosicům pojížděl.

Ale čím více cíli swé jízdy se blížil, tím wolnější byl cwál jeho. Twář bez přestání barwu měnící, pohled jaksi bázliwý, mocný tlukot srdce hlásaly zřejmě, že nepokoj mysli jezdcowou zmítá, w kterémžto pohnutí wraníka pobídnouti ani nezpomněl. Ale to trwalo jen na okamžení; jakoby hlodawý nepokoj od sebe zapuditi chtěl, otrásl se newrle s těmito slowy: „Umlkni srdce! Kde rozum, prawda a přesvědčení káže, rozmazlený šepot twůj muži a bojowníku Páně poslouchati nelze!“

Po těchto slowech boj wnitřní w prsou jeho se utišil. —

Na dvoře hradu Rosického stála zatím tlupa oděnců na koních w plné zbrani, příchod wůdce swého netrpěliwě očekáwajíc. Pan Jošt uwážíw nebezpečenství, jaké by přícení-se rozkazu Žižkowu newyhnutelně na něj uwálilo, wyprawil lid swůj, práwě nyní do ležení Husitů s ním se odebrati stroje.

Před samým ještě odchodem rozmlouwal

s jedinou dcerou svoji, zpanilou to Růženou. V ozdobné komnatě stál pan Jošt, muž statný ač vlasů již silně prokvětých, v brnění vojenském naproti jedináčku svému, panně ušlechtilé. Bělounká ruka chvějící-se panny spočívala v pravici otcově; s tvářmi ubledlou, okem zaroseným hleděla na otce svého, jenž to marně snažil se upokojiti a potěšiti těžce zkormoucenou.

„Jen pomni, dítě drahé!“ zněla slova jeho, „že mně nic jiného učiniti nezbyvá. Proti proudu a to divému komu lze plouti? Hlavou zeď nepoboříme! Nebudu-li po vůli tygru tomu slepému, co wrahowé přepadnou nás ti šilenci wztekli, a síle jejich kdož odolá? Pod rumem hradu otcowského pohrběji nás, aneb mukami po ďábelsku vymyšlenými utřýzní! Zlé dvojnásobné tady nastává; k menšímu sáhnouti jest po rozumu. Kdybych věděl, že spravedlivá věc tím zwítězí — kdybych věděl, že obětováním sebe a žiwota svého to ukrutné plenění a krweprolití zastavím: s radostí a plesáním sklonil bych šíji svou pod wražednou ruku Husitů! Ale tím ani vlasti ani církwi neposloužím. — Pročež nabud myslí a moudrému uwážení místa dej!“

Tu sklopila panna oko své a hlasem slabým promluwila: „Snadně jsem wyrwala ze srdce svého kořen zrůstající milosti, Wilé-

mem ze Smrčku tam wštipený; snadně, prawím! — ač srdce moje bez poranění nezůstalo; neboť snáze jest duši prawověřící bolest wšecku přestáti, sterou smrt podstoupiti, nežli we spolku nepřátel božích se nalezati. Ale nyní, anto i otce swého obcowati widím skacíři a kněžobijci, útěchy a upokojení nenaleznu žádného!“

„Nebud bláhowá!“ znova konejšel otec pobouřenou mysl dceřinu. „Celou duši nenawidím tu nešťastnou nowotu we wíře a w srdci nikdy nezprnewěřím se církwi prawé. Jen okolnosti na čas mě přetwářencem činějí.“

Ale díwka neposlouchala řeč jeho, a wywinouc útluu prawici z ruky otcowy, s pláčem litostiwým zwolala: „We snách noci minulé widěla jsem hrůzu nastáwající — widěla jsem roj kacírů, kterak mileného učitele mých let děckých, opata Jana w širém poli ke kolu wíží a otepěmi paliwa a slámy obkládají! Widěla jsem jiný zástup, kterak swatyni Podlažickou spolu i s hrobkou matěře mé drahé swatokrádežně loupí a boří — ach! a podobu twou, otče, widěla jsem mezi nimi!“

„A kdybych oboje toto dílo strašné“ zwolal Jošt s onou zoufanliwou odhodlaností, která člověka w nastáwajícím nebezpečenstwi žiwota uchwacuje, „k rozkazu mstiwého slepce

Žižky wykonati musel: sewřen bídou nynější kam se poději?“ —

Již před chvílkou byl domácí žoldněř příchod posla Žižkova oznamował, ale zprávy této nepowšiml sobě ani Jošt ani Růžena, w osudné rozmluwě hluboce zabráně jsouce. Tak se stalo, že wyslanec husitský, Wilém ze Smrčku, za dweřmi pootewřenými na pokynutí ku wstoupení čekaje, poslední částku oné rozmluwy zaslechl.

Když pan Jošt poslední slova dořekl, nemoha se zdržeti Wilém Smrčecký s uctiwou poklonou a s těmito slowy do komnaty wešel: „Těši mne welice, statný rytíři, pro naše dáwné přátelstwí, že wás tak odhodlaného naležám; neboť ten právě jest rozkaz otce Jana Žižky Trocnowského, abyste za pokutu otálení swého s lidem swým ještě dnes klášter Podlažický pobořili a Jana opata vlastní rukou spoutaného do ležení k Rychmburku přiwedli. Jen pod tou wýminkou milosti Žižkowy ujistěn a záhuby jisté zbawen býti můžete.“

Růžena hned při wstoupení Wilémowu neočekáwaným wýjewem překwapena, téměř bez wědomí klesla na sedátko. Pan Jošt, zdánliwě na vše odhodlán — zpráwou touto takorčka omráčen ani slova pronesiti nemohl. A Wilém pokročiw blíže k sedátku, kdežto

slečna překonána násilím citů pobouřených téměř omdlévala, hlasem sladkým, s očima sklopenýma promluvil: „Slečno! jestliže smejšení vaše jen poněkud podobá se odhodlanosti páně otcově — jestliže i vy přívalu okolností moudře ustoupiti za dobré uznáváte: o, tedy snad přece naleznu ráj svůj ztracený, ale dotud neoželený...“

Slowa tyto wywedly slečnu z mrákoty, smysly její omamující. I powstala se vši vážností panenskou a twáře jí planuly. „Neočekávala jsem nikdy,“ počala sice mírně, ale čím déle mluvila tím ohnivěji a prudčeji plynula slowa z ust jejích — „ano nikdy neočekávala jsem, že byste kdy ještě překročiti mohl práh hradu otce mého. Pomněte na poslední rozejití-se naše — ‚Nemůžeš-li milosti mé blud svůj obětovati, Wiléme‘ — zněly důvěrně slowa moje — ‚widíme se dnes naposledy.‘ — ‚Budiž!‘ byla pohrdavá odpověď vaše; a od té doby plný rok uplynul. Já želela zpočátku ztráty vaší — nikoli však proto, že zrušen byl na čas pokoj srdce mého, ale více proto, že vás peklo do osidel záhuby časné i věčné zapletlo. Ale w krátkosti seznala jsem ze zpráv jistých, že žalu mého hoden nejste. Ze všech stran slyšeti bylo, kterak Wilém ze Smrčku w ukrutnostech a příkoří církwi swaté činěném i ty nejzarputi-

lejší Husity předčil a krví kněží, řeholních panen a jiných bohabojných duší začasté se poškrbnil. Od té doby nenávidím vás co vražedníka newinnosti, co swatoloupežníka a nepřitele božího! Od té doby nemodlím se již, aby Bůh milostí swou vás napravil — ale za to modlím se, aby bleskem hněwu swého a věčné pomsty zachwátila vás nebesa! Srdce mého pokoj zrušil jste na čas — ale ten věčný mír, který swět dáti nemůže — ten z poznání wíry samospasitelné plynoucí, nezrušitelný pokoj mně neodejmete!“

Tu se spolu obrátila k otci a ještě prudčeji hrnula se slova z ust jejích, lítostí a žalem se zajíkájících: „Nyní se již odeberte, spojenci zlořečených kacířů, k swému prokletému dílu! Jděte, abyste vlast swou proměnili we spoušť hrůzoděsnou — jděte, abyste oloupili národ swůj o čest u všechněch swěta obywatelů, pro kacířství jej proklínajících! Otče necitelný! jdi zatknouti přítele wěrného — jdi pobořiti a zneuctiti hrobku choti swé! Zapři Boha, zraď wíru swou, abysi o několik dnů déle zachował swůj malicherný život! Kletba a zlořečení wám všem!“

Po těchto slowech jako šípka w zápalu skoro zimničním vyběhla z komnaty.

Mužové oba zaraženi slowy jejími stáli tu co sochy necitelné. Pan Jošt zhroziw se

tak prudkého hnutí mysli dceřiny, „Růženo, Růženo!“ wolaje za ní vyběhl, ale okem ji wice nezastihl. Pročež swolaw čeled žen-skou prikázal, aby slečnu honem hledaly a nalezše ji do komnaty její uwedly a až do nawrácení-se jeho pečlivě ostříhaly.

A však čeled marně w celém hradě po slečně se sháněla.

IV.

Den wystoupil na poledne, letním parnem oněměli šwitořiwi opeřenci, ticho wládlo poswátným chrámem přírody. Slunce žhawým paprskem swým opíralo se o ctihodné zdi kláštera Podlažického, a záře jeho pronikala skrowným okénkem do prostinké celi, kdežto řeholník stařeček dosawáde před otewřenou knihou za stolem seděl. Ale již dáwno zraky swé od liter w knize uměle nakreslených odwrátil, w hluboké rozjímání pohřížen. Předmětowé opravdiwi a rmutní na mysli mu tanuli, jakž dle obrazení-se pocitu wnitřního we twáři souditi lze bylo. Konečně powznesl hlawu swislou, chmury tesknosti zmizely mu s čela, a pokoj nebes owanul twář důstojnou. Powstaw se sedátka k obrazu Ukřižowaného přikročil a roznicen touhou vyšší, pln nadšení

božského zvolal: „Žádost moje jest rozdělení byti a přebýwati s tebou, Spasiteli můj!“ a okem po věcech nepomíjitelných roztouženým zíral k nebesům.

Z nábožného však zamyšlení nenadále jej vytrhl po ambitách klášterních se-rozléhající lomoz rychle blížících-se kroků a v tom již také okamžení otevřely se dvěře řeholní celi.

Na prahu objevil se mladík sporého zrůstu v barewné kamizole s vařečkou a kuchyňským nožem popředu zastrčeným. Na twáři mu seděla hrůza, nohy chvěly se mu ouzkostí.

„Otče opate!“ jektavým se rozkřikl slowem — „věci hrozné, věci neslýchané dějí se — zkáza a smrt walí se za mnou v zápětí! Jen rychlý útěk a zakuklení wás může spasiti!“ Při kterýchžto slowech plátěnou halenou a plstěný širák opatowi mermomocí wtíral.

„Aj, aj Božejí,“ pouсмál se opat, „úmysl a předewzetí swé snad dosti pochopitelně již dnes ráno oznámil jsem tobě. Nebudu na sešlá kolena třtinou wětrem se klátící.“

„Otče! wy newíte co se děje!“ pln úzkosti do řeči mu wpadl kuchtik, domluwou opatowou pomásti se nedaje. „Já honem zrána běžel na Rosice k panu Joštowi, aby on co dáwný přítel wáš zahynouti wám nedopustil. A tam — o hrůzo boží! co spatřilo oko mé!

Wyhlášený onen přízniwec katolíkû, wáš důwěrný přítel, práwě s lidem swým hotowil se na cestu do ležení prokletých kacírû, co spojenec Žižkûw. A co wíce — hanebný zpronewěřilec, Wilém ze Smrčku, w tutěž dobu s rozkazem Žižkowým na Rosice dorazil, aby pan Jošt za to, že až posud k prawé církwi se hlásil, poswátňý byt tento pobořil a wás vlastní rukou spoutaného ještě dnes do drápû Žižkowych odewzdal. Toho jsem se dowěděl od chasy Rosické a spolu také, že pan Jošt pekelný rozkaz ten naplniti se chystá. I pádil jsem během jelením, abych wás o všem tom zprawil — a na cestě widěl jsem u vzdálí od Košmberka jako mrak waliti se houf jezdcû — jistě že to rota Žižkowa, pádící na pomoc k wykonání pekelného úkolu, Rosickému uloženého.“

Ale kmet řeholník s myslí docela pokojnou wyslechl tu strašliwou zpráwu. „Děkuji ti, synu milý!“ odpowěděl laskawě „za twé upřímné mínění. Hotow jsem w každou dobu složiti účty ze wladařstwí swého na zemi. Umřiti jest mi zisk a smrt w každé postawě wítaným cherubem pokoje, ježto z motanin zmatkû wezdejších wywede mne a doprowodí tam, kde wěčný mír trůní a swornost a láska.“

Ještě nedomluwil opat, an šustění krokû

lehkých před samou celi zaznělo a do sedničky klášterní vběhla panna krásná co anjel, s twáří během zarděnou, a beze všeho promluvení opatowi k nohoun se wrhnouc objímala kolena jeho.

„Růženo!“ s podiwením zwolal řeholník, nenadálým výjewem uleknut. „Co w tuto dobu osudnou přiwádí tě sem?“

„Milený učiteli můj!“ odpowídala panna s roznícením zoufalosti podobným ještě na zemi — „co poselkyně smrti přicházím! Již se bliží, již jdou wrahowé, kacíři — a otec můj mezi nimi!“

„Powstaň, dcero milá!“ zwedal opat laskawou rukou Růženu se země. „Nic neočekáwaného mně nezwěstuješ, o všem tom zprawen jsem.“

„A však nepřicházím já,“ mluwila panna se zápaľem napořád zrůstajícím, „abych wás warowala — nikoli! Který prawý ctitel boží přál by sobě w tomto zmatku ještě žiwu býti? — Naposledy toliko přicházím hrobku swé rodičky milené nawštíwit — a pak umříti s wámi!“

„Ne tak, Růženo!“ odpíral opat. „Na tobě není ještě umříti, k potěše a obsluze otce již stárnoucího žiwa budiž. Odejdi w pokoji!“ A obrátiw se k Božejowi, nad řečí slečninou žasnoucimu, doložil: „Ty synu dopro-

woď rychle slečnu na hrad otcowský, ať k úrazu nepřijde.“

„Marnáť jsou slova vaše!“ zvolala Růžena s výrazem lítosti, hněvu a zoufalé odhodlanosti. „Otce nemám! Kdo roztrhl swazky ku shromáždění prawowěřících swatoswatě jej poutající — kacír podlý není otcem Růženy Rosické! Duch wíry, wámi otce a materi nebožkou do srdce mně wštipené, umřiti mně radí a pohrdnouti swětem tímto, kde jen neřest panuje, neprawost se páše a Bůh den ke dni zúmýslně se uráží!“ —

Tu zawál wítr a se šumotem jeho započetěl oknem otewřeným do celi klášterní ke sluchům tam přítomných diwoký powyk z nescíslných ust, strašné řinčení zbraně a dupot konský.

„Hodina wykoupení se blíží!“ zvolal opat, pln swaté zmužilosti; pak nahlédnuw oknem wen doložil tiše: „Jsou to oni.“

A w skutku celý klášter kolkolem oboustoupen byl nepřátely, w jichžto rukou leskly se meče sáhodlouhé a smolnice rozžaté plapolaly.

„Odejděte, dítky,“ nabízel opat hlasem měkkým Růženu a Božeje — „ano, odejděte, abyste nemuseli hleděti na to, kterak ruce na mne klásti budou. Ty Božeji odewzdej pan-

nu do rukou otcových; stojí před klásterem — mezi zástupem hned jsem jej poznal.“

„Běda, běda, že to slyšeti musím!“ zahorekowala Růžena. „Dívati se na zradu, kterouž přítel na příteli páchá — to nemohu! S Bohem, otče Jene, s Bohem na brzké shledání w kraji lepším!“

S těmito slovy dotknouc se usty swými oděwu opatowa vyběhla z celi a Božej strachem takorka umíraje za ní.

W ambitech klášterních zmizela Růžena zrakům Božejovým; a co tento do zahrady wběhnuw, na swobodu a do prostory dostati se hleděl, stála slečna w osamělém zákoutí za zakristií u dubových dveří. Tam wyndala klíč z nader a odemknuwši sobě, sstupowala po šesti schodech do podzemní kobky, kterou záře z lampy u stropu zawěšené osvětowala. Bylo to klenutí okrouhlé, mramorem i zlatem ozdobené, a u prostřed stála na nízkém lešení cínová rakew.

Na rakew tuto wrhla sebou Růžena. „Matěři drahá!“ zvolala hlasem úzkosti i strachu prostým — „twých naučení šetříc tuto setrám, od tebe neodejdu, ať se stane, cokoliwěk Pán u swé nezpytatelné radě ustanowil.“

Mezitím co se toto dalo, strhl se mocný křik před klásterem jako druhdy přede zděmi pevného Jericha; neboť Husité strojce se

k dílu předsewzatému, dle obyčejě swého
písni wálečnou chuti a srdce sobě dodáwali.
I počali před klášterem Podlažickým w ten-
to asi smysl:

Wzhůru boží bojownici!
Pásejte se pomsty mečem;
Pněte palcát, cep, palici
K swatým bojům, k swatým sečem!
Ať zastihnou hněwy naše
Zlostně syný Beliaše —
Nectně swětaswůdné mnichy
Pro jich neprawost a břichy!

Mučedníka že swatého
Na hranici upálili,
Jana z Husince milého
Zaslepenci usmrtili:
Za to jejich hnízda bořme,
Mečem pomsty zlost jich kořme;
W krvi swé ať všechno pluje,
Co jen w Čechách mnichem sluje!

Amen rač to Bože dáti!
Amen rceme: má se státi!

Swatý Wáclawe,
Wévodo České země!
Učiň, pranic ať nedýchá,
Co jest protiwník kalicha!

Kirieleison.

Po skončeném zpěwu jako lační, krwo-
žizniwí wlcí hnali se k útoku; ale když zá-
dného odporu neokoušeli, zesmutněli welice,
nedomníwajíce se jináče, nežli že ani žádoucí

kořisti nepolapí, aniž jakého mnicha postihnou. Proto však přece do kláštera wtrhli, všechno všude přehledávající; a co se kořisti týkalo, zaradowali se náramně, neboť zvláště chrám Podlažický mnohým posvátným nádobám z ryzího stříbra se honosil, od rozličných dobrodinců sem věnowaným.

Jan opat slyšel všechno toto hrozné počínání, a poroučuje se Bohu na milost, příchod lotrů očekával. A nečekal dlouho nadarmo. Brzy otřásly se schody a podlaha předsíně pod mocnými kročejí blížících-se Husitů. Kmet řeholník dobře znaje účel návštěvy této, přehodil škapulír přes hrdlo a pásem řeholním w polou se přepnuw, wešel jim naproti.

Před samým prahem celi své setkal se s nepřátely swými. Celé tlupě nahoru se hrnoucích Husitů stál w čele bojownik mládec, w němžto Wiléma ze Smrčku poznati lze bylo, a jiný ještě rytíř obstarožný se spuštěným hledím přes obličej, znán býti nechtě.

Když ctihodná twář opatowa přichozím se objewila, zarazili se všickni, ruku naň wložití wáhající; ale opat sám pobídl je řka: „Co wáháte? Tu jsem!“ a k muži zakuklenému se obrátiv, bez předhůzky k němu promluwil: „Co ukrywáš, Jošte Rosický, obličej swůj přede mnou? Odpouštím tobě, ani za zlé nepokládám!“ náčež sám ruce své ku spoutání

mu podával. A rytíř se spuštěným hledím rukou třesoucí-se zadrhl okem provazu konopného ruce opatowy.

Mléky, bez diwokého plesu proti všemu obyčeji wedli opata z kláštera; a jak mile práh klášterní s ním překročili, w tu chvíli lítaly se všech stran plápolající smolnice na kryt posvátné budowy, ohněm okamžitě ji obalíce.

V.

Sjekotným powykem klusala čeleď Žižkova po vykonané práci nazpět do hlawního ležení před Radyní, nalowenou kořist na mnoha wozích a spoutaného opata na polní káře čili wozíku o dwou kolách s sebou wlekouce. Chasa Rosická dobře sobě libowala w tomto nowém towaryšstwu, zároweň s ostatními rozpustile lomožíc, toliko pan Jošt nesdílel všeobecný nelidský ples. Zkormouceně hleděl do hříwy wraníku swému, jakoby jednotliwé žíně w ní chtěl spočísti; a když přes chvíli oka swého pozwednuw na spoutaného mnicha, přítele swého pohleděl, zachwěl se po všem těle, jakoby jej ruka ledowá za šíji brala.

Za zády nelidských zhoubců stál co ohniwý sloup na poušti plamenem obalený klášter

Podlažický. Krwošlehy ohně zbarwily společní nebe, strašný praskot rozléhal se daleko široko kolem. Těžkým pádem ohromných trámů bořilo se pewné klenutí; lesklé bane, w záři ranního slunce ještě se třpytiwši, wečerní zoře se nedočkaly. Sklesly se šramotem welikým. Smutně zahučel horkem již tekoucí kow poswátných zwonů we swém prudkém pádu s vysokých věží — smutně a lítostně poslední „s Bohem!“ do krajiny wysílaje. Dříve nežli slunce na západ dospělo, w rozwalinách tu leželo poswátné přístřeší, smrdutým zahaleno dýmem doutnajícího dříví — w rozwalinách prawím, z kterýchžto nepowstalo wice.

Zatím byla tlupa plenitelů swatokrádežných od Podlažic do tábora dorazila. Všecken zástup bojowniků kalicha w ležení hrnul se k hlawnímu stanu slepého wůdce. Tam seděl Jan Trocnowský na polním sedátku, před ním stál Jošt Rosický a spoutaný opat Jan.

„Nuže tedy, pane Jošte,“ promluwil Žižka po krátkém zamlčení a úsměw uštěpačný přeletěl přes twář jeho — „již jsi upustil od přízně mnišské? Přisámboh, měl jsi na čase! Nerad bych byl k vůli mnichu, protiwníku božímu, twou urozenou lebku palicí swou rozpoltil! Přiwádíš, jak jsem welel, to plémě te mnosti?“

Ale Rosický nebyl s to na poslední slova tato odpověditi. Wida opat bez bázně s twáří pokojnou tu stojící nesnáz páně Joštowu: „Ano, tu jsem, Jene Trocnowský!“ na místě něho odpověděl. „Zhas swětlo žiwota mého, a wděkem ti powinnowán zůstanu, neboť službu milou mně prokážeš!“

„Aj ty plemeno ještěrcí!“ rozzlobil se Žižka, „s jakou to drzostí usta swá otwíráš? Nebudu já zhašeti swětlo žiwota twého — plamenem twůj žiwot zhasne! Hrome boží — plamenem! prawím.“ Pak rozkřikl se hlasem welikým, že po celém téměř ležení mohl slyšán býti: „Strojte hranici! zpiwejte žalmy! Koranda kněz ať káže — musím já slawný pohřeb tomu bazilišku wystrojiti!“

Na slova tyto stalo se weliké hnutí po všem táboře. Zbrojenci odwedli opata, jenžto co beránek tichý neotwíraje ust pošeptmo k Bohu o posilu se modlil, a uwedli na místo prostranné, kdežto čněl kůl hluboko do země zaražený. Ke kolu prowazy pevně přiwázali ubohého, na hlavu mu postavili vysokou čepici papirowou, na nižto namalowáni byli ďáblowé a jiné přišery potworné, a okamžitě nahromadili weliké kupy otepí slamných a rozličného paliwa. Napotom kolkolem obstoupivše hranici wytasili široké meče swé, a hlasem welikým zpiwající šermowali dwa

a dwa proti sobě a tak způsobeným cinkotem
po přestávkách zpěw svůj doprovázeli.

Zpíwaliť bratři kalicha asi w tento smysl:

Rychle, rychle bez meškání
Obět obětujte Pánu
Na potupy vymazání,
Učiněné otci Janu
Husowi
Mučedníkowi!

Swaté prawdy odpůrnika,
Krwe Kristowy kalicha,
Proklatého protiwnika,
Swětaswůdného to mnicha
Nežiwte,
Rychle upalte!

Amen, rač to Bože dáti!
Amen, rceme: má se státi!

Swatý Wáclawe,
Wévodo české země,
Bludu nedej zwítěziti,
Kalich Páně rač chrániti,
Kirieleison!

Po skončeném zpěwu wystoupil ze řad
bojowniků kněz pod obojí, mladistvý ještě
Koranda. W prawici drže rozžatou pochodeň,
w lewici meč, s okem pomstu sršícím a hla-
sem hřimavým jal se mluwiti takto: „Budete-
li kráčetí po cestách přikázání mých a nebu-
dete-li se uchylowati k bohům cizím: dám
nepřátele vaše do rukou vašich. Tak prawi

Hospodin. „Slova tato uwedl jako heslo a pak pokračował dále: „Muži bratři! bojovníci boží! přátelé kalicha Páně! U figure mluvil Hospodin w zákoně starém; zákon nový jest figury naplnění. Národu wywolení! Synům Israelským, dokawád chodili po cestách zákona, wydal Pán do rukou Kananejské, Moabity, Amonity, Filistenské, aby temnost bludu zhynula a w swětle wzešla prawda. Ejhle předobrazení vaše! Wy! jste figury naplnění! — wywoleni od Pána, potření blud temnosti, rozšíření swětlo prawdy. Až dosawáde dává Hospodin nepřátele do rukou wám, protože chodíte dosawáde po cestách prikázání jeho, hájíce kalich Páně, potírajíce nepřátele boží. Neuchylujtež se k bohům cizím, neustupujte s cesty této! Pokořujte syny Beliáše, mstěte mučedníka božího Jana z Husince, až wykořeněn bude starý blud a prawda vysoko wypne prapor swůj — a bude jeden owčinec a jeden pastýř.“

Pak wypnul vysoko pochodeň a zwolal hlasem velikým: „Hle oheň s nebe padá na Sodomu!“ a k těmto slowům uwrhl hořící pochodeň na skupenou hromadu paliwa — a výskot a plesání všechněch doprovázelo slowa jeho. Paliwo okamžitě vzniklo w jeden plamen.

Mezi plamenem u sloupu bylo widěti Ja-

na opata, kterak k nebesům důvěrně hledě se modlí. Welebná a tichá twář jeho, ozářena plamenem šlehajícím, podobala se bytosti vyšší, bleskem nadpozemským ozářené. Zmužilost jeho naplnila úžasem a podiwením zatvrzelé Husity, takže všickni umlkli a mnohý s potlačenou útrpností hleděl naň.

„Bratři a krajané!“ z hranice zwolal kmet důstojný. „Kletba a zlořečení mnoha wěků přijde na vás pro skutky vaše! Kacirowati vás bude mnohé a mnohé pokolení! Já však w díle vašem nalezám jen ouplné wywinutí celé síly národa — a více obdiwuji než abych zlořečil wám — ač ku poznání tomu a k ocenění welikých duchů vašich člowěčenstwo ještě dlouho se newyšine.“ — Dále chtěl mluwiti, ale plameny uchwacowaly jej se všech stran. „Pane, přijmi ducha mého a odpusť jim, jako já jim odpouštím, neboť pokrewenci a bratři jsou moji!“

Ta ještě slova dořekl a již nebylo ho slyšeti ani pro zmáhající-se plamen widěti.

„Přisám bůh!“ zwolal Žižka, „mnich ten promluwil moudře. Možná-li, oswobodte jej!“

Ale žádný neučinil kroku k oswobození jeho, neboť klesala již hranice, a se sloupem přepáleným a překoceným krylo žhawé uhlí ztráwené tělo prawého to mučedníka.

VI.

Třetího dne po zboření kláštera Podlažického opět panowalo živé pohybowání mezi očazenými rozwalinami jeho. Množství lidu wesnického zaměstnávalo se tady odklizením rumu, sesutého kamení a nestlelého dříví z onoho zvláště místa, kde druhdy stávalo osamělé zákoutí za zakristií.

U kupy dělníků stál pan Jošt Rosický, utrápený, sobě téměř nepodobný, s úzkostí výsledek jich práce očekávaje. Choroba těla i ducha zmocnila se ho již w ležení Husitů před Radyní, takže s přiwolením Jana Žižky na swůj hrad odvezen býti mohl; a však žal a hoře nové přepadlo jej doma, jelikož jediná dcera jeho hned ode dne odchodu jeho zmizela, ni žádným způsobem nalezena býti nemohouc. Tato poslední událost byla jej takoruka w zoufalství uwrhla. Nyní, jak řečeno, stál mezi rozwalinami klášterními u dělníků swých, rozmlouvaje s mladíkem zrůstu sporého, w barewnou kamizolu oblečeným, s wařečkou a kuchyňským nožem popředu.

„Jak wám powídám, pane rytíři,“ mluwil právě mladík, „u otce opata jsem slečnu widěl. Tam odtud vyběhli jsme spolu, když Husité před klášterem lomoziti počali; ale

slečna jako duch zmizela w ambitech zrakům mým. Já pak hrůzou celý tentam wběhnul do zahrady, skočil jsem do staré studně, ježto dávno již pro nedostatek vody měla zasypaná byti — a tak jsem život zachoval.“

„Mé tušení jest hrozné!“ vzdychl sobě pan Jošt z hlubin srdce nejskrytějších; „a jelikož klíč od rodinné hrobky doma nenalezám, zrůstá tušení toto čím déle tím více.“

„Již jsme u dveří!“ zvolal jeden z dělníků. „Na mnoha místech jsou propálené a klíč pokřiwený trčí w nich.“

Slowa tato jako hromový blesk projela mysl páně Joštowu. Rukou se-chvějící otvíral dvěře a sstupował do klenutí temného.

Žalostným vykřiknutím otrásla se posvátná kobka, a pád jako člověka klesajícího zazněl na wenek.

Na powyk tento nahlédli nejmoudřejší z dělníků co se děje — uzřeli však diwadlo strašné.

Přes cínovou rakew napříč ležela swisle mrtwola panenská, dýmem a čoudem jak se zdálo zardoušena; u nohou jejích ležel nešťastný otec — rovněž co mrtwola bez sebe.

W šestý den po této truchliwé události stalo se wedením pánů Talackých, nejbližších pokrewenců a dědiců panstwa Rosického, přenešení nešťastné rodiny Rosické z roz-

walin klášterních čili z hrobky nové do staré rodinné hrobky, we swatowáclawském kostelíčku na Rosicích odedávna se nalézající, s plácem a nárkem všech poddaných.

Kuchtík Božej našel milost u nové wrchnosti **Rosické**, u pánů **Talackých**, kdežto we wěrné službě po mnoha teprw letech život swůj dokonal. **Wilém** pak ze **Smrčku**, **Husita** ten zapálený, toho ještě roku w sečích na **Morawě** swedených zahynul.

Ale klášter **Podlažický** nikdy více z rumu swého nepowstal. **Bonifác** z **Wolkenšteina**, jehožto jméno klade se na rok 1448, snažil se znova z rozwalin wywéstí jej, ale nadarmo; pánové, statky klášterní owšem neprávě držíce, nawrátiti je nikterak nechtěli. **Zdeněk** z **Postupic**, zakoupiw statky ty w ceně tisíce kop grošů bílých, i od **Jiríka** z **Poděbrad** i od krále **Wladislawa II.** na rok 1500 zvláštního potvrzení sobě wymohl.

Také za pozdějších dob obmejšlel **František**, swobodný pán z **Talmberku**, biskup **Králowéhradecký**, klášter ten obnowiti; ale jeho dobré wůli scházelo dostatečných prostředků. Tudy alespoň ku zwěčnění jména swého kostel pěkný a nákladný k počtě sw. panny **Markéty** w **Podlažicích** postavil.

Tichý nad silného !

Powěst národní z dob tažení křižáckých.

Za oněch dnů, kdežto knížata a králowé křesianští wojenské výprawy na východ konali, aby hrob Páně a ostatní posvátná místa na newěřících Saracenech nazpět dobyli, nalezalo se utěšené údolí Podskalské i s osadou tady založenou a spolu celé wúkolí w držení statečného rytíře Jiřika, kterýžto se pánem w Podskalí a na Kostelci nazýwal.

Kmen pánů Podskalských byl prastarý, powěst jich nepoškrvněná, slowo w radě wěhlasné, a prawice w secích statná. Ale nade všecky předky swé wypnul se slowútností pan Jiří. Pro swou zkušenost, moudré náhledy a weleznámou hostinnost požíwal wážnosti a lásky všeho urozenstwa po celém kraji; a jako starší zemanové se srdcem přátelství plným začasté na Podskalí přijížděli, aby s panem Jiřím upřímně porokowali; rovně

tak blížili se kwětoucí panicové se srdcem tlukoucím ku bráně hradu páně Jiříkova, aby jedinou dceru jeho, spanilou Zdenku uhlídali.

A wěru byla to díwka, ježto za podíwání stála! Štíhlá a zdrawá co lesní laňka, čistá co lilie, krásná co růže w prwním rozkwětu, plna půwabu a dobroty. Co tedy diwu, že urození panicové jako okouzlení jeden přes druhého do Podskalí přijížděli? — co diwu, že všickni stejnou opojení touhou o milost spanilé Zdenky se snažili? — a to tím wíce, jelikož ona co poslední wětew'rodu Podskalského jedinou dědičkou znamenitých statků otcowských státi se měla.

Hosty na Podskalí ze všech nejčastějšími býwali: Hroznata panic Honbický, Jaromír panic Trojowský a Ješek z Tejnice, po barwě swých vlasů také Rezatec jmenován.

Hroznata a Jaromír ucházeli se zřejmě o milost slečninu; Ješek, muž wěku již dospělého a po kolik let owdowělec, zdál se wíce o přízeň páně Jiříkowsu státi, ač neopominul při každé příležitosti uctiwě a dworně ku slečně se zachowati.

Hroznata a Jaromír byli stáří skoro stejného, nalezajíce se oba na prahu wěku mužského, oba sliční, oba ctní — ale powah docela rozdílných. Hroznata, pln tělesné síly, stál w powěsti nejlepšího jezdce, nejšťastněj-

šihó lowce a na kolbišti w powěsti nejstateč-
nějšího zápasníka; při tom skwěl se mrawy
dle tehdejšího způsobilu uhlaženými, myslí do-
brou, jen že příliš prudkou — ačkoli když
slečně Podskalské do obličeje hleděl, tišší
byl než beránek.

Jaromír, dle soustavy tělesné slabší, na-
dáním ducha daleko předčil soka swého. On
nenáviděl pŭtky a boje, ano i low zdál se mu
býti vyražením ukrutným; naopak ale zpyto-
vání přírody a krás jejích za rozkoš pokládal
nejwětší; proto také zahrady Trojowské při
hradě jeho darmo hledaly sobě rovných po
pŭl takorčka králowstwí. Jemnocitem protkána
byla prsa jeho naskrz, a následkem měkké
mysli swé zanašel se rád skládáním písní mi-
lostných, jakož i k warytu libě uměl zpíwati.

Ješek, oběma milencům dle obecného
zdání docela neškodný, byl powahy potmě-
šilé, všem stranám howě — ale jen vlastního
zisku powždy hledě.

Onino jinochowé oba náwiděli Zdenku
milostí wroucnou, jen že láska Hroznatowa
podobala se prudké řece, ježto ničím zasta-
witi se nedadouc vše, co do cesty jí se stawí,
zachwacuje a pryč odnáší; láska však Jaro-
mírowa tichému jezeru, jehožto dna dosáhnouti
marné by bylo snažení.

A Zdenka plna newinnosti libowala so-

bě we společnosti mladíků obou, se stejnou zdvořilostí k nim se chovajíc, takže oba nádeji dobrou míti se domnívali. Než bystrozraký zpytatel srdcí dívcích bylby přec rozdíl nějakého v chování-se Zdenčinu k panicům jednotlivým zpozoroval. Když ohnivý Hroznata živými barvami líčil zápasy rytířských sedání, zajímavost a nesnáze lovu, touhu jewě se šiky nepřátelskými v poli se setkati: tu jen hořela twář Zdenčina a w oku obrazilo se to nejsrdečnější zalíbení. A když něžný Jaromír umělým prstem probíral struny zvučného warty a hlasem libozvukým touhy srdce milostí rozniceného pronášel, upíraje při tom své jasné modré oko na slečnu, jakoby tam w pohledu jejím souzvuak citů swých vyhledával: i tu s podílností poslouchala Zdenka, ale w oku jejím spíše čisti bylo outrpnost nežli zápal milostný.

W tomto poměru stáli oba panicové ku slečně; již přes rok nawštěwowali Podskali, a ani o vlas blíže k cíli žádoucímú žádný z nich nedospěl.

Ale nenadálá událost věci těch twárnost najednou proměnila. Nastalo jaro léta 1147 a s nastawajícím jarem nastalo weliké hnutí po všem křesťanstwí. Swatý Bernard co wyslanec Římského dwora wzbuzował knížata křesťanská k druhému tažení křižáckému, a

tak trefně uměl bídu a nátisky křesťanům na východě od newěřících činěné líčiti, že císaře německého Konrada pohnul, výpravu velikou na východ učiniti. K vůli císaři a vlastním puzením vedení brali také ostatní pánovníci kříž na se, a mezi nimi byl též král český Wladislaw. S králem svým hoto-wil se kwět rytířstwa k tažení tomu, aby i w krajích vzdálených rekownost česká se oswědčila.

Událost tato podala látku k rozprávčkám po celém králowství. Také na Podskalí o tom se mluwilo, jelikož pan Jiří všemu počínání hrdinskému od srdce přál. Jednoho dne, an právě obyčejný třílist na Podskalí se nalezal, vznikla opět řeč o té věci u stolu. Pan Jiří swou ctí a swými šedinami se dokládal, žeby doma nezůstal, kdyby jen poněkud wetchými oudy mohl vládnouti; a slečna s ruměncem na twáři doložila, že ten, kdo o ruku její se pokoušeti obmejšlí, hrob Kristůw widěti a tři ratolesti s cedrů Libanských co swatební dar jí doručiti musí.

Pan Jiří zaplesal nad těmito slowy dcery swé. „Ty mně ze srdce mluwíš, Zdenko!“ zajásal; a bylo také za těch dnů w obyčeji, že panny swým ctitelům na přesvědčení-se o jich wěrnosti a lásce mnohé těžké úkoly k wywedení ukládaly.

„Kdo však je ten šťastný,“ otázal se úlisně Ješek z Tejnice — „jenž maličkost tuto pro zisk tak neoceníteľný, jako jest ruka vaše, smí podniknouti?“

Jemu nedostalo se na otázku předloženou odpovědi žádné; ale oko slečnino s pohledem mnohozvěstným utkwělo na Hroznatowi. Tomu porozuměli všickni.

Již na druhý den bylo slyšeti, že Hroznata z Honbic kříž na se bere; ale také Ješek Tejnický na cestu se strojil, aby, jak sám prawiľ, čest wůkolního panstwa uchránil před potupou, jelikož kromě Hroznaty žádnému ze sousedstwa na pouť tak dalekou se nechtělo.

Jaromír pak Trojowský z úkolu slečnina, ježto choulostiwost powahy jeho znala, snadně poznal se od ní nemilována; a cituplný panic zžírán hlodáním wnitřním upadl do těžké nemoci.

Druhé tažení křížácké konalo se po pewné zemi. Nepřehlední zástupowé bojowniků kříže pokrokem wolným táhli právě planinami rozlehlého Uherska, docházejíce k pomezí císařstwí Řeckého. Tam na břehu kalné Sáwy rozbili stany k oddechu na několik dní, parnem slunce celí zemdleni.

W oddělení tábora, kde rytířstvo české pod stany leželo, procházeli se za jasné noci dva mužové rozmlouvající spolu. Světlo měsíčné padalo na ně a ve světle tomto snadně poznati bylo podoby jejich. Byltě to Hroznata z Honbic a Ješek Rezatec z Tejnice.

„Co dělají asi naši milí domácí — co tvoje zasnoubená, zpanilá Zdenka?“ prohodil mezi řečí Rezatec.

„Marná mysl moje,“ odpověděl s radostným zajiknutím Hroznata, „neustále do ucha mi šeptá, že na mne hodně často zpomíná.“

„Možné dosti,“ pousmál se potměšile předešlý — „pakli zamilované cukrování Jaromírowo při zwuku loutny neposlouchá?“

„Probůh! co to mluvíš?“ zhrozil se Honbický. „Ty znáš prudkou, podezřívou powahu mou, a neustále, dnes již třetí den símě nedůvěry do srdce mně kladeš.“

„I prosím tě,“ stejným tónem pokračoval Ješek, „za rok se mně již půl století přes lebku přewalí — a w takové lhůtě naučí se člověk lidi znát! Zkušenému wěř — praví přísloví! Já pak té zkušenosti nabyl jsem, že takový marcipánový panáček s warytem w ruce, se sladkou písničkou w ustech mnohého statečného muže ze srdce ženského wypudil a wypíchal.“

„A ty bysi w skutku myslil, že Zdenka do druhu takowýchto ženštin také náleží?“ tázal se s welkým nepokojem Honbický.

„Nechci to právě dotwrzowati,“ s ďábelským usmíváním dokládal tázaný, „než to wěc jistá, že wšecky ženy na jedno brdo utwořeny jsou. A hlas mé zkušenosti nemluwí jinak, nežli že tě jen proto z domu wystrnadili, aby swůj úmysl wywesti mohli. Twé příkré powahy se obáwali. Když se nawrátíš — jestli tě mor-aneb damascenka newěřících ušetří — a nalezneš newěstu swou církewním obřadem muži jinému do náručí danou — co počneš? Poželiš sobě, a bude po wšem!“

„Pan Jiří tomu nedopustí!“ s hněwem obořil se Hroznata na rušitele swého klidu.

Ale tento odpověděl s twáří docela pokojnou: „Jen se nedurdi! Není-li tomu tak, ač nepochybují — swými slowy to nezpůsobím. A co se pana Jiříka týká — ó, to bych ti na kopy powídaček mohl wyprawowat, kterak zaslepená láska k dítěti i toho nejstatečnějšího muže slabým učiní.“

Po těchto slowech odešel Hroznata kwapným krokem do swého stanu, ani na „dobrou noc“ s Ješkem se nerozloučil. Ještě dlouho chodil po stanu, krew se mu walila do hlavy; každý laskawý pohled Zdenčin Jaromírowi wěnowaný vstupowal mu na mysl — i widěl

okem žárlivým všecku wypowied Ješkowu skutkem naplněnou. Zatinaje pěstě zubami skřípal — až posléze zachechtal se zlostně, jakoby na něčem se byl ustanovil.

Když na druhý den ráno příprawy k dalšímu pochodu se konaly a rytířstvo české na koně sedalo: Hroznaty Honbického nebylo mezi nimi. Jeho tajemnému zmizení diwili se všickni, nemohouce je nikterak sobě vysvětliti. Toliko Ješek Rezatec smál se potají: „Ha, ten chlapec ztřeštěný wrátil se domů! Bez vyplněního úkolu ním Zdenka opowrhne; ten malicherný zpěwák hořem zajde — a pak? Trefa Ješku, twé plány se zřídka kdy pokazily!“

W domácnosti Podskalské bylo zatím ti-cho. Zdenka, Hroznatowi se jako sama zasnoubivši, wíce než kdy jindy s ním na mysli se obírala. Proto milowala samotu, swé modlitby za něho k nebesům a kyžby a touhy srdce swého za ním do vzdálí wysílajíc. Také pan Jiří, zbawen každodenní návštěwy známého třílistu, nejednou zasteskl sobě.

Jednoho dne, an otec a dcera bez mnoha řeči u stolu seděli, oznamowal domácí panoš příchod posla z Trojowic. „Co ten asi přináší?“ diwil se hlawou wrtě pan Jiří. „Snad

se nezhoršila přílišně choroba Jaromírowa?“ Pak předstoupiti mu powolil. Také na obličej slečninu znamenati bylo outrpné hnutí nad stawem Jaromírowým, jehožto co muže jemnocitného a vzdělaného nemálo sobě wážila.

Ale posel nepřinášel zpráwu smutnou. Wyřizował toliko, že rytíř Jaromír již pokřiwá a k swému úplnému pozdrawení o tu přízeň žádá, by opět co přítel domu Podskalského pana Jiřího směl nawštíwiti. Touhu srdce swého nejwroucnější s pomocí boží a rozumem že přemohl a všechno, co dříve se událo, z'mysli pustil.

Pan Jiří poslouchaje wzkázání toto, hleděl na Zdenku, jakoby w obličejí jejím čísti chtěl co odpowěditi má. Ale Zdenka znamenajíc úmysl otcůw sama slovo přewzala: „Wyříd panu Jaromírowi, že nám hostem wítaným powždy zůstane. Těším se srdečně z pozdrawení jeho, a místa co přítel wezdy nalezne w srdci mém.“

Posel odešel, a na Podskalí ještě dobrou chvíli trwala rozprávka o Jaromírowi a radost nad jeho pookráním.

Na druhý den ráno dostawil se skutečně Jaromír. Byl sice dosawáde mdlý a slabý, ale všeho nebezpečenstwí prost; neboť lidé powahy slabší dříve sice utrpení každému podlehnou, však tím samým dříve nad ním

zwítězí. Radost z jeho návštěvy byla velická po všem hradě, jelikož pro wlıdnost a štědrotu swou i přízně čeledi požíwal. Pan Jiří a Zdenka všecku šetrnost a laskawost přátelskou jemu prokazowali, střehouce se všemožně o věcech minulých i o tažení křižáckém promluwiti, aby citelného srdce jeho w ničem se nedotkli. Zdenka znajíc chuť Jaromírowu celý oběd podlé ní ustrojila; při jídle mluwilo se o věcech toliko všedních, a pan Jiří potěšen návštěvou přátelskou wyprawowal tónem tak rozmarným, že i úsměw na Jaromírowi wynutil.

Po jídle žádal Jaromír podíwati se do utěšeného údolí, ježto pod hradem w plné romantické kráse se hatilo; „neboť jen w chrámu přirozenosti poswátném“ — byla slowa jeho — „útěchy srdci swému nalezám.“ S ochotností, s jakowou každé hnutí z nemoci powstávajících, nám milých osob naplňujeme, doprovázeli pan Jiří a Zdenka Jaromíra, w prostřed mezi sebou jej wedouce. Radowali se panie Trojowský radostí děckou z každého motýlka, z každé byliny, welebě Boha, že ještě déle na krásné skutky jeho hleděti smí.

Když takto po údolí se procházeli, objevil se pojednou na wrcholku příkrého úskalí, odkud úzká jen pěšinka do údolí a pak na hrad wedla, jezdec w plném brnění, s čerwe-

ným znamením kříže na prsou. Okem sokolím zíral dolů a sotwa že osoby w úwalu se procházející byl poznal, zařval hlasem drážděného lwa: „Zrádo černá! zrádo pekla! Já wám splatím za waši wěrnost!“ a s úskalí kolmého s mečem wytaseným přímo dolů se řítíl. Kamení hrnulo se před ním se šramotem welikým i letěl téměř, takže jízda jeho zdůli se rejdění zlého ducha podobala. Ale w místě nejpříkřejším zwrťlo se kopyto koňské — a dříve než osoby w údolí se procházející wyjewem tímto polekány zpamatowati se mohly, ležel u paty skalisek i kůň i jezdec — bez sebe se zlomeným wazem.

„Pro wěčné smilování, totě Hroznata Honbický!“ zabědował pan Jiří. Ke slowům těm omdlela Zdenka a Jaromír objímaje mrtvolu stydnoucí, slzemi ji smácel.

Teprwa panaš Hroznatu doprovázející wyswětlil, že Ješek Rezatec štíra nedůwěry do srdce nebožtíkowi zasadiw, k nawrácení-se jej pohnul.

Slečna roznemohla se nemocí těžkou a rovněž tak Jaromír, dosud ještě churawý; ale čas a mladistwá ještě nezkažená síla tělesná uzdrawila oba.

Mezi tím co nemoc slečnina trwala, dal otec Jiří na kwap kostelíček w Podskalí wzdělati k počtě sw. Jana křtitele, a tam se wšī počestností nešťastného Hroznatu pochowal.

Když Zdenka poprwé po těžké nemoci na zdravé powětrí wyjiti směla, objednal otec Jiří potají rovně též z nemoci powstalého Jaromíra na hrad swůj a do nowého kostelíčka je uwáděl. Tam poklekli na hrobě Hroznatowu, za spasení duše jeho se modlíce.

Po skončené modlitbě promluwil pan Jiří hlasem měkkým: „Dcero milá! hlawa má klesá pod tíží wěku — neuplyne mnoho let a i já shromážděn budu k otcům. Nerad bych tě bez podpory, nerad bez průwodčího po cestě žiwota zůstawil po sobě. Pročež slyš wůli mou: možné-li tobě, rukou svojí toho tady oblaž“ — a při těchto slowích na Jaromíra ukázal.

Zdenka neodpowěděla slowem, ale wroucí pohled její, spočiwající na prosebné twáři Jaromírowě, swědčil že wůli otcowu naplní.

Ješek pak Rezáč z pouti Jeruzalemské wíce se newrátil. Newiděli sice ani půdu země zaslibené, neboť celá wyprawa česká, zdržewši se po nějaký čas w Konstantinopoli, kde král Wladislaw s císařem Emanuelem w přátelství wešli, wrátila se bez porízení domů.

Ale úskočného Rezáče mor tam zuřící zachwátíl.

A Jaromír se Zdenkou spojiwše se swazkem manželským dlouhá a šťastná trávili léta, učiněni jsouce prarodičemi slowútného po vlasti rodu pánů z Trojowic, kteřížto na památku: že mírný a pokoje milowný praděd jejich Jaromír nad prudkého a silného Hroznatu byl šťastnějším, ještě w patnáctém století w erbu swém tento nesli nápis: „Tichý nad silného.“

Rek Hnidopich.

My ubozi Čecháčkové
Opravdu jsme chudáčkové!
Máme-li co jenom trochu k světu,
Bytby tomu Trouba říkali,
Dokazuje se nám jako w letu:
Že to německé,
Neb docela francouské,
Marně bychom proto sobě hlavy lámali,
Neb se s někým hádali.
Když i polku naši
Za Němkyni prohlásili:
Že jim w mozku straši,
Dotvrdili. —
»Co se durdí, oč mu běží?«
Snad si někdo pomyslí.
»Když chce slawit Hnidopicha,
K čemu ostatní řeč lichá?
Co mu to w žaludku leží?« —
Inu, prawda, toť se wi!
Ale tam to právě wězí.
Onehdy jsem báhorku tu swoji
Widěl kdes w německém kroji,
A prawšecko se mně zdá,
Ze »Norddeutscher Volksschwank« k ni připsali.
Já říku: »To jste se zas tali!«

Již co děcku
 Chůwa nejednou mi tuším
 O udatném Hnidopichu powídała;
 A ta po německu
 Koukat ani že neznala,
 Za to ručím!
 Hádal bych se do umdlení,
 Báchorka ta Němkyně že není!

* * *

Za těch diwuplných dob, když král
 Bruncwik nad Čechami panował,
 Jakýs chasník krejčiček,
 Hbitounký a chytrý člowiček,
 Do swěta si wyšel na zkušenou.
 Matinka se o něj dobře postarala:
 Sedmnáctníků do kapes nastrkala,
 Buchtami a homolkami naplněnou
 Mošnou bedra opásala. —
 Nyní, když se buchty slupnou,
 Chasníkowi nohy tupnou;
 A co po tom komu? —
 Wracíwá se domů!
 Ale náš pan Hnidopich
 Nebyl z nich!
 Když mu buchta nezbywala nijedinká,
 Cestował přec jako do skoku,
 Dokud která homolinka
 Byla w tlumoku;
 Ale ty když dostáwaly kwapem ubytí,
 Přec jen počal truchliti:
 »Ach, to budou špatné ašpekty —
 Teď se musím wydat na fechty! —
 A co wic?«
 Zwolal hrdinně w swém rozpaku.
 Aťsi nemám nic:
 Smutná mysli táhni ke draku!« —

Pak se klidně posadil,
 Homolku by praposední dorazil.
 Hle, darmo dodával si kuráže;
 Jazyk ubohému uschnul,
 Když si zpomenul,
 Že to zbytek celé jeho menáže.
 Přemejšleti započal,
 Znowa rmoutiti se jal —
 Až pro samé rozjímání
 Se dal do drímání.
 Neminulo drahně času,
 Na sta bzučivých když hlasů
 Z drímoty jej probudilo.
 Protře oči, a k úžasu
 Widí, homolku jak poslední
 Muši plémě osadilo.
 „Šo, šo! mřichy jděte k řasu!“
 Slowem hněwu zahrozí.
 „Počkejte jen, to nebude špásem!“
 Lewačku tu mocně zdvihne,
 Po oplzlých muchách švihne, —
 A hle! jedním rázem
 Dewadesát dewět jich zastihne.
 Tu se počal weseliti:
 „Ha, to jsem vás wyplatil!“
 Hbitě wyndá jehlu, niti,
 A že w psaní honěn byl,
 Na rukáv si wšil:
 „Dewadesát dewět jednou ranou!“

Práci swou co obdiwuje,
 Od lesa tam druhou stranou
 Lowců sbor se objewuje;
 A ti přímo k pocestnému kluší.
 Jak jsou k němu dojeli,
 Jednozračně na rukáv mu hleděli.
 „Stůjte páni! na mou kuši!
 Tu zajisté wěčných říší moci

Nám k pomoci
Reka seslaly!«
Zwolal jeden z nich — král Bruncwík sám.
Potom se ho kwapně tázali:
Jak se jmenuje?
Zda-li též, co tam
Na rukáwě psáno, prawda je?

»Toť se rozumí!«

Krejči zhrda di.

»Dewadesát dewět zrubat na mne jest jen šplich;
Jiné ještě věci znám, a sluji Hnidopich.«

Tu se všickni zarazili,

Hluboce se poklonili;

Sám král zdworilým di slowem:

»Nuže, milý reku, newahej,

Na cestu se s námi dej!

Na swůj dwůr tě milostiwě zowem.

Pobuď u nás, prosím, pohostinným bytem,

W nesnázích nám budiž mocným štítem. —

Mým co sluje,

K službám se ti obětuje.«

Krejči svoluje,
K Bruncwíkovu dworu
Bez odporu
Chutě putuje;
Mysle: kdybych tady se měl zpěčowat,
Toť bych hloupým Jankem
Zasloužil se jmenowat!
Wšak já to ňák nawleku —
Zle až bude, poradím se s Waňkem,
Uteku.

Boj s diwokým kancem.

Jak se panu Hnidopichu dařilo
Na královském dvoře mezi pány,
O tom by se darmo mluwilo.
Masa, buchety, piwa džbány,

Nosilo se bez přestání,
 K vůli králi
 Zawistní i dworané ho ctili;
 Wrabci pečení do huby mu litali!
 A ten milý
 Hnidopíšek honem dowed dělat pána —
 Wečer notně popijet,
 Dobře snídat zrána.
 Říkejte si třeba Janku »jemnostpane« —
 Byť i neznal napočítat pět,
 Furiant se hnedle z něho stane.

Brzce ale měli uteci
 Blazí duowé, jež mu mnohý snad záwiděl,
 Tak žeby se raděj za pecí
 Doma u mámy byl widěl.

Dawno již se powěst trcusila,
 Že se lesní šelma, litý kanec,
 Přes pomezí do Čech wloudila.
 Tenť ukrutný tropil tanec:
 Lidi trhal, hubil zwěr,
 Rozryl pole, ani keř
 Na pokoji nenechal.
 Když pak všecko všudy zrumowal,
 K zahradám až královským se přitoulal.
 Dworánině tisíc strachů měli.
 Neboť, ač se diwně o to pokoušeli,
 Wepře skolit neuměli.

Tu si král
 Na hrdinu Hnidopicha zawolal.
 »Nuž' můj milý!« laskawě jej wítá,
 »Slyšel jsi snad, co ta šelma lita
 Kuje,
 Nas znepokojuje?
 Toho nás jen rychle sprost —
 Dūkazů twé hrdinnosti budem mít dost!«

»Pán Bůh semnou!« Hnidopich
 Sobě vzdych',
 Uleknuv se, jakoby do něho kudlou pich'.
 Hned se ale pamatuje,
 »Dobře, dobře!« odslovuje.
 »Takovým jsem cwrčkům na sta odzpiwal,
 Ani kudly k tomu nepotřebowal.«
 Před celým pak dworem
 Hrdým wyzwaněl howorem:
 »Dřiw než za jitra král wstane,
 Kanec rejdit že prestane.«

Pro samé očekávání
 Ani
 Při dwore nemohli usnout páni.
 Ale komu nejméně do spaní
 Chtělo se té noci, byl sám Hnidopich.
 Ještě za tmy máček zdvih' —
 Jako s terpetýnem odtud tih'.

Kolem zahrady když spěl,
 Strachy mřel,
 Aby wepř naň někde newyjel.
 Ale bohužel! —
 Čeho nejwíce se hrozil, tomu neušel.

Hned při samém kraji z rokytí
 Šelma naň se wytítí,
 Strašně soptí: „ruch, ruch, ruch!“

»Tenkrát je konec — pomoz Bůh!«
 Chudás krejčí běduje,
 Jako šíp před kancem letí,
 Ten mu ale we zápětí
 »Ruch, ruch, ruch!« opětuje.

W prostřed zahrady si král
 K swému wyražení

Letní domek wyzdit dal.
 Že u něho dvěře byly otewřeny,
 Hnidopich tam řízem hnál.
 Ale marné pomyslení, život zachránit!
 Tam i wepř se za ním žene w běhu útočném,
 Hnidopichu nic než rychle odtud se mít
 Nezbyvá a wen oknem
 Wyskočit.

Wepř však rozdrážděný
 Hnidopicha wyplatit si umínil;
 Celý rozjančený
 Toutéž cestou, oknem za ním naměřil.
 Mocným skokem sebou hází,
 S palicí pak přední drápy wrazi
 Do okna — tam ale uwízl,
 Do předu nemoha ani do zadu,
 Jak by uřízl.
 A tu ostrým zubem skřípá, kručí,
 Wzteklou pěnou celou zahradu
 Poprskává, skučí —
 Marně sebou wrtí
 A se škrtí.

Hnidopich, co se tu stalo sotwa pozoruje,
 Smrtný pot si s čela stírá,
 Dvěře za wepřem zawírá,
 Plesá, poskakuje,
 Plným hrdlem wolá: »Chyt' ses, ptáčku?
 Haha, ryba w sáčku!«

Potom hnedle
 Ke králi se hrne.
 »Prosím waši jasnost! medle
 Račte do zahrady, již ho mám!«
 Weškerý dwůr podíwením trne,
 Král i sám.

»Newěděl jsem, jaké přikoti«
 Krejčí chloubně šwitoří —
 »Bych té kolěawici učinil?
 Chtěl jsem utepat' ji pěsti,
 Neb za ucho sem přivesti —
 Potom jsem se rozmyslil.
 Já řku, za to postrašení,
 Při dvoře co způsobil,
 Aby k vyrazení
 Drobet posloužil
 Tudy pana wepře beze wady
 Donesl jsem do zahrady;
 Oknem u besídky welkou moci
 Rypák powlekl jsem s hnáty.
 Tam teď, bez pomoci
 Kruče, sebou klátí.
 Myslím, aby páni dwořané
 Kuše wzali,
 Nakou kopu šípů naň wystáli.«

»Ha, toť vyrazení wybrané!«
 Král
 Se zaradowal.
 Potom welel skwoštný pawlan postawit',
 Hnidopichu naň se posadit'.
 Sám pak s darnou
 Dceři lepotwárnou
 Podle něho se usadil,
 Aby střelby swědkem byl.

Pak se dwořeninů sbor do střelby dal,
 A ač dawno wepř již sebou nehýbal,
 Napotřád do něho pálili,
 Až jej na drauc rozmleli,
 Plni strachu, by se třeba z mrákot neprobral.

Hnidopich, ač jindy prawé tululum,
 Wyborně se chowal.

Netlapal si na rozum —
 K princezce se komendowal,
 A žertowal,
 Jakby spolu býwali,
 Do školy chodíwali —
 Neb docela krávy pásali!

Zápas s medvědem.

Ted měl teprw krejčí časy!
 Diwu, že rozkoši
 Nesplesniwěly mu wlasý!
 Dworenínům říkal »hoši!«
 Královský sám prwní rada před ním smíkal!
 S princezkou si kamarádil,
 S králem, s tím si málem tykal —
 K newydržení až řádl!
 Mělo-li co slawného se dit,
 Při všem musel být;
 Chytrého-li něco bylo k snědku,
 Každou pletku
 Museli mu předložit.

Ale na tom světě
 Nejde to jináč!
 Tak se to již plete
 Po weškeren čas.
 Po smichu přichází pláč
 A po hodech býwá pas.
 Tak též z rozkošného žiwota
 Měla Hnidopicha zas
 Nowá trampota
 Wyburáčet.
 Fortuna
 Nešťastná
 Opět se mŭ počínala zwracet.

Někde od Šumavských hor
 Přiwalil se do Čech nový škůdce, strašný tvor:
 Medvěd, jakého co slunce swítí
 Nebylo na světě zřítí.
 To byl teprw wyřkanec!
 Ten to ještě jináč znal,
 Nežli předchůdce pan kanec.
 Lid až hrůza bédowal
 Nad zhoubnými jeho pleny!
 Děti, ženy
 Ku králi
 Bez přestání běhaly,
 Pomoc žádaly.

»Milé děti!«
 Král je potěšil;
 »Nemáte tu swízel dyl trpěti.«
 Načež k Hnidopichu pospíšil,
 Řka: »Můj milý reku,
 Nowého si na nás wděku
 Přisery té vyhlazením můžeš wydobýt —
 Rekownost swou znowa osvědčit!«

Načež Hnidopich: »Mně přemilé jest,« wece,
 Waši jasnosti že předce
 Nakou službu mohu prokázat!
 Račetež péči výhost dát!
 Dřiw než zejtri swětla nabude,
 Medvěd dýchat nebude!
 Naučím ho mores znát!«

Každý očekáwal směle,
 Hnidopich
 Medvěda že snadně zmele.
 On sám jenom citil mdlobu oudů swých.
 »Přešel těch předobrych časů,
 Wyražení, kwasů,
 Že jim musim kwinde dát:«

Takovým zkormoucen rozjímáním
 Včasně před switáním
 Ode dworu počal utíkat.
 Jen se bál,
 S medvědem by se zas někde nepotkal.
 Běžel pořád k lesům pryč,
 A nové nesnázi wstříc.

Do háje jak prvním wstoupil krokem,
 Přišera u hrozném bručení
 Wylítne naň diwým skokem
 Z swého ležení.
 »Ach, pro věčné blesky!«
 Jedwa wyrazil
 Z hrdla úzkostliwé wzteky.
 A že při ruce vysoký smrk tam byl,
 Jako wewerka naň vyskočil.
 Ale medvěd bez prodlení
 Dal se za ním do ležení.
 Z očí sršely mu wzteky,
 Wýš a wýš se za ním dral —
 Takže málem za kramfleky
 Strachem hynoucího popadal.

Hrůza Hnidopicha w okamžení tom
 K osúdnému hnala předsewzeti!
 Rozhoupne se a již letí
 Skokem prudkým na sousední strom —
 Lehkého že tílka byl,
 Šťastně se tam zachytil.
 Medvěd toutéž cestou za ním kráčí —
 Ale ten si zle poswítil!
 Pazoury se nezachytil,
 Suchou wětvi wypíchl si oči —
 Pochopa wzal — bác!
 Dolů sebou hñác, —
 Jabky smet
 Bylo po něm hned.

Ziwnout ani neměl čas,
Neb si zlomil waz.

»Wěčně nebe!«
Na smrku si krejčí výská;
Wždyť ten chramosta ani nepíská —
Onť bez sebe!
A pak houp —
Dolů se jen sšoup.
Jedním na to řízem
Domů poskakuje,
Řeči chloubnou vypravuje,
Co s tím hmyzem
Medvědům se nadokazoval,
Jak mu kudlou oči wybodal —
A pak jedním rázem
Zakroutiw mu wazem,
Konec komedii udělal.

Podiwení, chwala
Ode všech se mu dostala.
Král mu úctu vzdává,
Na rameno potleskává:
»Bráwo, bráwo! statná to zas pátka byla!«
Sama princezka i swou
Ručinkou
Na twáři jej pohladila.
Krejčí myslél, lépe žeby
Nemohlo mu býti ani w nebi.

Potýkáni s obrem.

Ted byl teprw z Hnidopicha pán!
Ted w rakosí seděl a pišťale
Hrozně jako děw warhan
Řezal neustále.
Při dwore se powídalo

Po tom druhém boji,
Hnidopich a princezka že jsou již jako swoji.

Ale co se zas nestalo!
Sotwa že si po té šwandě
S medvědem byl poodech':
Opět byla nowá díra w plantě!
Přihrnul se tu do Čech,
Řas wi odekad,
Hrozný obr jakby s patra spad':
Ten tak pohotomsku začal řídit,
Jakby co jen dýše chtěl vyhladiť.
Dwacet owec jak topinku slup, —
Wůl mu nestačil na zub,
A když k zapuzení hladu
Nemoh' nikde dowlit se k stádu:
Škrtil lidi a polykal,
Misto cigar děti žvýkal.
S nacpaným pak životem
Do lesů se wracel,
Děsným chrapotem
Čas si zkrácel.
Jak jen trochu splask mu žaludek,
Nowých wyšel hledat lahůdek.
A co nejhorší věc byla —
Rána se ho nechytíla!
Mohl mečem do něho mlátit jako do skály,
Jiskry z něho jenom litaly.
W slabině
Kdesi proti slezině
Jen
Lidskou ranou mohl býti poraněn.
Zdaleka se lidé vyhýbali
Jeho brloze, a obří skály
Náramně se báli,

Srdcelomné bylo nařikání
Mezi lidem bédování.

Ale král
 Ten se tomu jenom smál.
 »Já jej naučím znát kázeň!«
 Při tabuli žertoval.
 Pak u samém smíchu
 Obrátil se k Hnidopichu
 Řka: »Můj milý, prosím, zažeň
 Toho chlápá z naší dědiny,
 Ať nám škody nečiní!
 Nalož s ním, jak se ti líbí!
 Vyplat ho, jak chceš — a kdyby
 Se ti uráčilo chtít,
 Nakého nám z něho
 Posměšného
 Šaška můžeš přistrojit.
 Netřeba ti naší rady,
 Sam máš výborné nápady.
 Velké s tebou věci obmejšlim —
 Jen co tomu Goliáši
 Rekowná twá pravice vypráši;
 Před celým pak dworem svým
 Úmysl svůj wyjewim.«

Načež s pánowitou hrdostí
 Hnidopich se dworně uklonil,
 Jakoby do obra tisíc chuti měl.
 Zatím ale w tichosti:
 »Toť bych králem bláznů byl!«
 Sam u sebe pomyslil —
 »Abych se tu déle ostouzel —
 Jen co hrk
 Den ze dne tu jde o krk!
 Teď mám věru zas
 Swrchovaný čas,
 Abych jako rtuť
 Nawždy wytratil se odtud.«

Pomyšleno, wykonáno!

Dřív než se probudilo
 Přístího dne ráno:
 Hnidopicha při dvoře nebylo —
 Tenkrát sami dvořeníné,
 Ač za vyšší jej bytost pokládali,
 Se již domnívali
 Zahuba že ho nemine.
 Ale král
 Hněvivě je pokáral:
 »My svě lidí lépe zname!
 Než den plyne,
 Věci prajíné
 Bohdá, uhlídáme!«

Zatím Hnidopich co wlkem štwaný
 Hawrauí se noci hnál.
 Od té ale strany
 Všemožně se uhýbal,
 Kdež dle powěsti
 Obrowy se nalezalo pelestí.
 Však kdo může za osud?
 W noci podešel jej blud —
 A když za budícího se rána
 Krajina se rozeznati dala:
 Jaká pro chudáka rána? —
 Hle, powěstná obří skála
 Před ním před samotným stála! —
 Hrůzou szelenal
 W oné době.
 Dřív než přišel trochu k sobě,
 Znamenal:
 Kterak hrozného cos, jako stodola
 Proti němu se walilo.

»Počkej země čerwe!« strašně to zahlaholilo,
 Až se skála bořila,
 A kamení se sypalo.
 »Ha! to bude soustečko —

Ale na suidani trochu málo —
 Ja ti zatím místečko
 Vykaži! — až ještě něco polapím,
 Pak tě vyplátím.»

Tu pan lidojed
 Hnidopicha popad' za vlasy,
 Jakby smet
 Ubožáka strčil do kapsy.
 Jak mu asi
 Bylo w té osudné kapse? —
 »Ach, tu není wywáznutí!«
 Počal horekawat tíse.
 »Nyní wím již, jak do chuti
 Jonašowi chudašowi
 Bylo w welrybinu břiše.

Potom dále počal mudrowati:
 »Zhynout tak anebo tak —
 Na nejhorši odvažím se! Wem to šlak
 A s bířicem všickni kati! —
 Jak
 Kdybych mohl ono místo nalezti,
 Kde dle powěsti
 Pekelná ta kůže
 Poraněna býti může?« —

A že do roku
 Nechybělo mnoho, co při dvoře dlel;
 Ostrý po boku
 Tulích nosit w obyčejí měl.
 Tím si nejprw na dně
 Kapsu zwolna hleděl proklubati;
 Aby odtud snadně,
 Kdyby se co státi
 Mělo,
 Wywáznouti lzelo.

Potom, dokud síla
 Jen stačila,
 Huidopich se snažil,
 Aby obru mezi žebry tulich wrazil.

Trefa! kůže popouštěla,
 Ocel do něj jak do řepy wjela!

Ale obr začal zhůru
 Strašnou provozovat túru.
 Popadal se za slabiny,
 Neb mu krejčí onu slabou stranu
 Wymakal a do sleziny
 Smrtelnou zasadil ránu.
 A tu děsným zařval wytím,
 Až les žasnul —
 Ale krejčí s žiwobytím
 Roztrhanou kapsou wen wywážnul.
 Zdálo se mu, jakby padal se stropu —
 Po břehu se walil dolů,
 Až tam w houští, kdes do příkopu
 Polomrtew zaletěl.
 Lidojed však w hrozném bolu
 Na něj zapomněl.

Nyní jako potokem
 Krew se z obra lila.
 Žeby celou českou zem
 Málem byla
 Zatopila.
 Hrabal, řwal,
 Řičel, lál,
 Země, nebe,
 Lidi, sebe
 Proklinal,
 Až konečně dodělal.

Za půl teprw dne

Krejčí z brlohy
 Wykoukne,
 A že obr dávno dochroptil,
 Honem na nohy
 Se zchopil
 Bázlivě pak obechází,
 Je-li obr w skutku mrtew, pozoruje;
 Přesvědčiw pak se, rukávy vyhrnuje,
 Velikánu na prsa se sází,
 Tulich brouší
 A za wousy
 Hlawu nazdwihuje —
 Krk mu podřezuje.

Něco však se natrmácel,
 Diw že mdlobou se nezkácel!
 Než tu práci dokonál.
 Proudý potu z něho se jen lily,
 Nežli všechny flaksy, žily
 Obru w krku přerezal.
 Od trupu když palici
 Pracně oddělil,
 Za lesem tam k wesnici
 Popítil,
 Wůz a deset chlapů,
 Prawých drábů,
 Objednal;
 Jich pomocí hlawu naložil,
 Pak se na ni posadil —
 A co wítěz ke dworu se ubíral.

Jak již zdáli
 Král a dworané ho uhlídali,
 W slavném průvodu
 Wstríc mu spěli.
 »Sláva, čest ochranci národu!«
 Wděčné hlasy jejich zněly.
 Král se nemoh' pláče zdržeti,

A w srdečném objetí
 Hnidopicha k sobě winul;
 Princezce pak též pokynul,
 Řka: »Poceluj rekowného Hnidopicha,
 Swého milého ženicha!« —
 Ta se však stydliwě tulila,
 Rozpačně hubičku špulila —
 Poslěz nesměle
 Na čele
 Hnidopicha políbila.

Pokročení odbujců.

Teď při dvoře bylo shonu!
 Krejčí, šewci šli
 Co do honu;
 Služky bílily a myly,
 Muzikanti štemowali,
 Posli semotamo běhali,
 Kuchařky až do umdlení
 Tloukly rozličné koření,
 Perník strouhaly.
 Plná kuchyň pekáčů,
 Buchet. koláčů!
 W sklepe piwa, kořalky
 Hrozná síla, ba
 Wína těž a rozolky
 Do aleluja!

Hnidopich jen pořad u princezky byl,
 Dobře jed' a pil —
 Na swět celý, jak se sprostě říká, plil.

Než před samou kopulací
 Nowou ještě dostal práci.
 Najednou se proti vládě
 Nejmocnější w zemi obec pobouřila.

W tajné určeno tu radě,
 By se swatba odložila,
 Dokud též
 Tato spřež
 Pokrocena by nebyla.
 Četné woje
 Sbirati král weli;
 Ty do boje
 Hnidopicha za wůdce mít měly.
 On se owšem zpěčował,
 Prewzit polui zprawu;
 Ale pan
 Král a tehán
 Jej napominal,
 Aby nestawěl si hlawu.
 »Dokaž swětu: ty jediný —
 Kromě tebe žádný jiný,
 Jakž i w skutku tomu je —
 Korunu že nezasluhuje!«

Wida, že se neubrání,
 Swolil, chopiti se zbrani.
 Tu hned Hnidopicha oblékali,
 Mečem
 K přístím sečem
 Opásali;
 Na wranika pak bujného
 Wůdce nešťastného
 Sázei.
 Ach! jak jezdit měl,
 Na koni když jakžiw neseděl?
 Wojáci se smíchem kouleli,
 Když ho widěli;
 Oběma
 Bojacně se držel rukama —
 Nohama pak koně skřípal,
 Ostruhou mu do plec rýpal.
 A když woje počaly se míti k pokroku,

Wraník dal se do skoku,
 Nemoha ty bolesti
 Děle již snesti.
 S podiwením na to wojinové hleděli,
 Ale kůň i s jezdcem dávno zmizeli.

Wraník letí jako ptáče,
 Diwým spěchem semtam skáče;
 Hrůzou Hnidopich umírá,
 Křičí a běduje,
 Ještě oužej nohy swírá,
 Prudčej wraníka nabírá,
 Newědomky k trysku popuzuje.
 »Tenkrát musím hlavu srazit!« lamentuje.
 Kůň však žene ještě víc,
 Jakoby měl kotrbu
 Plnou moteylic;
 Po rolích a lukách lítá,
 Při cestě až na wrbu
 Zrowna narazí;
 Té se krejčí honem chytá,
 Aby na ní uwiznuw, se sprostil nesnází;
 Ale ona shnilá byla,
 Frnk! se ulomila,
 A tak s wrbou w náručí
 Hnidopich se odtud poroučí.

I co nechtěl rarášek?
 Zwoli on si walašek
 Cestu
 Zrowna k tomu zbournému městu!
 Než se čeho mohl krejčí nadíti,
 Městská baň mu před nosem se zatřpytí.
 Wojsko, že ho k městu hnáti znamenalo,
 Tamtéž za ním pospíchalo.

Mezi tím se diwné věci w městě děly;
 Měšťané se teprw pozdě dowěděli,

Jak proslulý rek ve světa dějinách
 Při dvoře se zdržuje —
 Kance, medvědy a obry zkrocuje;
 Hrkot w nich, jak w starých hodinách.
 »Bychom raděj byli nezačínali!«
 Bědowali.
 »Hnedle bychom tak nechali!«
 Jak se bázeň jich zmocnila,
 Statečnost je opustila.

Když tak malomyslnému bolu
 Podmanit se dali:
 Strážný s věže města volá dolů
 Ažžž okna drkotaly:
 »Lidé, lidé, spaste duši!
 Hrozná vojska k městu kluší —
 Jeden jako živý ďas
 Napřed žene se na nás!
 Jistě bude to ten hrdina!
 Dřeva kmen si nese ve pravici —
 To znamená šibenici!
 Poslední nám bije hodina!
 Běda, běda!« počal plakati,
 »Na té my se budem houpati!«

Ten to teprw dosekl!
 Sotwa že byl děšnou zprávu dořekl,
 Pustilo se všecko do kwilení.
 Tu hned města představení
 Mezi sebou započali
 Rokowati:
 »Musíme se raděj spěšně vzdáti,
 Bychom život aspoň zachovali.«
 A pak bósýma
 Nohama,
 S holou hlavou před bránu se hnali,
 Hnidopich kam byl
 Právě s koněm dorazil.

»Milost, milost, slavný reku!«
Zakwileli.

»Nechte k dasu toho breku!«
Wolá krejči plný úzkosti.
»Hledte, byste koně zadrželi,
Máte dojit milosti!«

Načež všickni na koně se walili,
Reka ssadili.
Nad jich bázní zůstal Hnidopich
Celý hloupý;
Sotwa že zatajil smích,
Mysle: »Braši, wy jste troupi!«
Potom ale začal zhurta nahlas:
»S moudrým jste se poradili,
Že jste na wlas
Hned se podrobili!
Sic
Z wás i z města nezbylo by nic —
Jenom drobet popele a prachu.
Nyní ale buďte beze strachu;
Moji wěrní, mili
Zůstáwáte;
Ale w tuto chvíli
Za krále at mne uznáte!«

Načež všickni zkríkli jednohlasně:
»Dlouhý, dlouhý čas
At panuje slawně, šťastně
Premilostiwý král náš!«

A že nedopustil, aby wojinowé
Město drancowali,
Ještě páni měšťankowé
Do všech kapes mu
Dukátů
Nasypali.

'Ted se jako král pokoje
 Z posledního domu wracel boje;
 A hned bez delace
 Počala se shánět kopulace.
 Darmo bych si lámal hlavu,
 Abych všecku při tom popsál slávu;
 Z čtyř se dílů světa hostů sjelo,
 Zlatem se jen všecko skvělo.
 Ach, to byly rekrace!
 Celý měsíc hodowali,
 A když úprch', zas to brali
 Od repetice.

Držely se turnaje, neb kolby,
 Honby čili štvanice;
 Rozolku a wino pili z holby!
 Tancowali od večera do rána;
 Kohouta též cepovali,
 A stínali berana;
 Hrozně vám dokazovali.
 Diwáků tu bylo na tisíce,
 Zvláště děti
 Jako smetí,
 Že nemohly stačit ulice!
 Naposledy stříleli;
 A že luntů
 Ani špuntů
 Dosti neměli:
 Mě, jenž jsem se jim tam namát', se chopili
 A do děla nabili,
 Pak vystřelili.
 Tak jsem diwnou cestou z swatby jel,
 Až našemu
 Laskawému
 Obecenstvu do rukou jsem zaletěl.

Poswicenská lest.

Poswícení

Na wenku nic maličkého není;
 Tu přec sedlák jednou za rok pánem je,
 Na swou psotu trochu zapomene,
 Něco chytřejšího slupnout sobě dopřeje —
 Krátce: udělá si bene,
 Jak jen tomu nejlip rozumí!
 Tudyť ať se žádný nediwí,
 Když naň naši sedláčkové
 Rádi dlouho pamatují,
 Neb když spříznění nám Hanačkové
 Hymnami své milé hody oslawují:
 »Hode! o hodečke!
 Proč pak neste wздеcke?«

Ale i to boží poswícení
 Zcela bez těžkosti
 Není.
 Za hlawní z těch poswicenských psot
 Pawažují wenkované nepozvané hosti,
 Kteří owšem nebývají nikdy whod.
 A to má swou dobrou příčinu —
 Neboť jsou to skoro sami páni
 Z Dopitowic a z Pochlamstinu,
 Jenžto bez ustání
 Do třetího dne
 Jako do důchodu pijí, jedí,
 A tak do půl týhodue
 Nejraděj na jednom místě sedí.

Takowýto poswicenský dobrodruh,
 Jenžto od jakžiwa na zďarbůh
 Rád se dobře měl,
 Byl pan kmotr Necuda.
 Ten jak jenom uslyšel,
 Že se náká mereuda

Někde chystá, hnedle se tam wtřel.
 S půlswětem si kmotříčkował,
 Strejčkował, jak mohl pochlebowal —
 A tak nechť si cokoliwěk bylo,
 Bez něho se nic neukončilo.

Jednou podle obyčeje swého
 S pratyranským apétem
 A pralačným žiwotem
 K rychtárovi do Mastného
 Zrána w neděli
 Hnal se na hody.
 Ale rychtař z Mastného
 Dobře wěděl, jakého
 Hosta na krk dostane.
 Pročež s manželkou se shodnuli,
 Expres že se nestane
 Necudowi po vůli!
 Na tom se ustanowili,
 Tak se před nim twáriti,
 Jak by žádné hody nestrojili;
 Myslice
 Nezwanče
 Tak se nejspiš zbawiti.
 Ale tuto umluwu zaslechl Frantáček,
 Šestiletý jejich synáček.

Na wenku když hosté se čekají,
 Děti rády wstříc jim wybíhají,
 Aby ňáký grošiček
 Wykoledowaly;
 A ten malý
 František
 Byl též dítko takové
 Wyběhl si rovně naproti,
 A hned u wesnice u samé
 W záploti
 Se strejčkem se potkali.

Strejček Necuda

Dobře nahlížel, má-li
 Wyzvědět se prawda prawdiwá,
 Že jest třeba k dětem se utéci.
 By si chlapce získal, groš mu dal —
 Pak se chytře wyptával:
 »Powěz pak mně přece,
 Františku můj, zdali
 Waši něco k hodům přichystali?
 Máte-li pak piwo, maso, koláče?« —

Dávkem František rozweselen
 Na patě se otáčeje,
 Wšecinko, co jen
 Wěděl,
 Wypowěděl:
 »Bodejt bychom neměli!
 Maso howězí a telecí,
 Koláčů dost, husu, kuřata,
 Piwa w sklepě soudek celý,
 Wepřowinu, jelita!
 Newím, w celé wsi
 Má-li toho tolik kdo — —
 Ale co? •
 Oni naši powídali,
 Wám že nedaj' nic!
 Že wás tuším nepozwali —
 Takových prý hostů žeby bylo wíc,
 Ale z toho
 Nedělejte sobě strejčku mnoho;
 Co já dostanu, to wám
 Wšecko dám!«

Za tou řečí se až k dveřím dostali.
 Jak wstoupili na zásep,
 Hospodář a hospodyně hned
 Dle umluwy strejčka wítali:
 »I pro pána Jana, my wás nečekali!

Časy jsou teď hrozně zlé,
 Tak jsme se
 Pra-na nic nepřichystali.
 Pro celinký swět!
 Toť nás mrzí,
 Že tak brzy,
 Skoro hned
 Od nás jít musíte.
 A jak pak se přece máte?
 Co pořád u wás děláte?
 A co pak nowého wíte?»

»Inu, inu, jak ono to býwá,«
 Strejček potutelně se usmíwá.
 »Ale něco nowého,
 Wěru diwného —
 Prec wám musím powědit!
 Jen si rozvažte,
 Může-li to být!
 Přišel jsem wám na cestě
 Nenadále
 K hrozně skále.
 Je mi nanic, když jen na to zpomenu —
 O, to bylo kamenů — •
 Menších, wětších hrozná hromada!
 Mně se zdá,
 Kdyby ty koláče wšecky,
 Co jich špižirna a necky
 Schowáwají na půdě,
 Na jednu jste kupu narownali:
 Ani wršiček té skály
 Z toho nebude.
 A co ještě? Jenom poslechnete, —
 Jistě ustrnete!
 Po kamenech celé
 Hemžily se wrstwy hadů;
 Mohu říci směle,
 Že jich beze snadu

Bylo stokrát víc,
 Nežli wy těch jitrnic
 W komoře
 Máte nahoře.
 A co wám ti lucihnáti wztekli
 Na mne sičeli! Mnohem hůře
 Než ta vaše husa a to kuře,
 Když se wtroubě na kuthaně pekly.
 Já tu honem kámen zdvihnu,
 Kámen — že byl přece
 Asi jako ta telecí
 Waše kejta — a ním do těch šelem švihnu,
 A tu hned
 Takowým z nich hnal se proudem jed,
 Že ho bylo — prawda žiwá —
 Co wy asi toho piwa
 W sklepě máte —
 Prede mnou však zapíráte.«

Domáci tu jako hromem omráčení
 Stáli.
 »To snad ani samo sebou neni!«
 Jeden druhému šeptali. —
 Co tu platno zapíráti?
 Se vším museli wyrukowati,
 Pěkně tiše při tom být —
 Ještě w žert to obrátit,
 Necudu co hosta ctít.

A ten pomstu ztropil tu,
 Že jim zůstal na krku,
 Dokud drobet w žaludku
 Místa zbýwalo —
 Dokud we soudku
 Trošičku jen piwo šplouchalo.

Konečně když všecko padlo,
 Teprw uklidit se mu napadlo.

»Děkuji vám!« řekl při odchodu.
 »Že jsem z vašich hodů
 Také něco zblízl, tu vám za náhradu
 Musím udělití radu:
 Budete-li něco chtít
 Někdy vyjednávat potají,
 Hleďte děti odstranit,
 Neboť blázni a pak děti
 Ani lháti neznají,
 Ani čehož zamlčeti.«

Půwodní vlastenské
POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORKY.

S e p s a l
P. Josef Ehrenberger.

Swazek čtvrtý.

W Praze.
Tisk a sklad Jar. Pospíšila.
1 8 4 6.

**Tyto powěsti sebrané w jihowýchodním
Chrudimsku při pomezí Morawském, spolu
nástin podati mají některých obyčejů, mra-
wů, powěr, zpěwů a přísloví, w těchto kon-
činách naší milé vlasti panujících; pročez la-
skawý čtenář jakož i zpanilá čtenářka dobro-
tiwě promine, jestliže při scénách ku věci
samé méně náležejících bude slow poněkud
šířeno.**

Psáno w Solnici w měsíci říjnu 1845.

Wír newěry a šílenosti.

Powěst.

I.

»Ach! kdo té lásky sliby zruší,
Běda, běda jeho duši!«

Z Čelakowského »Ohlasu národních písní«.

Bylo to léta Páně 172* w poslední neděli poswatodušní s poledne. W obci S...cké šli právě lidé z požehnání, ale w jakémśi zmatku, wší kázně a bázně boží prostém. Sotwa že poslední slovo požehnání knězského poswátným klenutím skrowného kostelíčka doznělo, jedním chomáčem hrnulo se všechno ke dveřím, jeden přes druhého na wenek se derouce, a w tom těsném skupení zapomněl mnohý do kropenicky sáhnouti proti obyčejí křesťanskému. Než co diwu! Již před chwílkou ozwala se wábiwá hudba ze sousední hospody: dudy wřeštěly, cimbál řinčel a basa drnčela až k ohlušení. Tomuto lákání kdož byl ještě s to odolati? Boží adwent, čas kajicnosti a oněmění

wšechněch radowanek, za dweřmi — to dobře wěděli wesničané; pročez pospíchali také ze swatyně za zwoucím cimbálem zrowna do krčmy, aby jako na rozloučenou při žbánu a tanci dosyta se wyhejřili.

Co předchůdcowé plesu linali se do krčmy napřed a to houfně powykující wyrostkowé, jim w patách kráčeli zbystra tancehtiwí jonáci, pak sledowaly otálawě upejpawá děvčata, posléz i vážní hospodářowé, a k závěrce loudaly se také stařeny se zrnatým růžencem w rukou a kowaným „Nebesklíčem“ pod paží; aby při nastáwajícím plesu ničehož, ani té roztomilé kritiky nescházelo.

Dáwno již byl kostelník dwěře chrámowé uzamykal a wrata u hřbitowa záworkou zastrčiw, za ostatními do hospody pospíšil. Trudno a pusto bylo mezi náhrobky pomíjecnost wezdejší hlásajícími, ani sirotka tu dnes nezbylo, ježtoby hrob otce neb matky zesnulé slzou wděčnosti pokropil.

A přec! W zastrčeném wyklenku pod zwonicí stál mládec wesničan, štíhlý a přímý jako topol. Ani jeho sprostý oděw, sestáwající z neouhledných škorní, kožených spodků, mezulanowé nahnědlé kazajky a wlněného širáku, nebyl jeho zdařilemu zrůstu na ujmu; wšudy prorážela ztepilost, bujarost a síla. Než po jeho sličné twáři ustlalo sobě hoře a

žal. Od chrámku a celé osady odvrácen, zíral do širého pole tak bolestně a mutně, jako by veškerá života slast a naděje z jeho prsou navždy se byla vystěhowala; a když hudba z blízké krčmy o jeho ucho zavadila, hnulo se bolestně srdce mládcowo a po utrápené tváři kanuly slze jako bohaté hráchy.

„Wítku! snad to nejsi ty?“ ozval se za ním mimo nadání štěbetavý hlas, a drobná postava mužská, od paty až po uši v plátěné haleně wězící, šlouchla jej do boku. „Pro pána Jana, ty pláčeš!“ diwil se mužik již le-titý, powolání swého obecni slúha a wždy při dobré chuti. „Co tu mezi mrtwými kuješ? Nabudem se tu dosyta až nás k welké armádě powolají, a na to myslím času dosti až praprapra-naposledy!“

Ale Wítek kýwal newrle hlavou na znamení, že mu společnost tlachawého mužika, pro jeho škudrlinky wûbec Šaškem nazwaného, wítána není.

„A co, Wítku!“ dal se tento znova a neohroženě do řeči. „Wím já dobře, kde tě bota tlačí — ano wím také z vlastní zkušenosti, kterak jonákowi kolem srdce jest, když ním holka pòhrdne; ale jaké ranty! Za jednu deset! říkával můj nebožtík dědeček, a měl tuším prawdu. Jakou nám kdo měrou měří, takowou mu zplatime.“ Pak se jako čamrda

před Wítkem na patě otočil, dada se do zpívání:

»Kdo mne miluje,
Já ho víc;
A kdo mne málo,
Já ho nic!«

„Wzhůru, Wítku!“ šwitořil bez přetrží.
„Newěš tak malomyslně tu hnědou hlavičku;
půjdeme do hospody, ano půjdeme a celému
swětu nawzdory do hejření se dáme!“ Tu se
opět počal směšně pitwořit, zpívaje znova:

»Žalost mám, hoře znám,
Weselost si koupím —
Pro jednu panenku
Srdce nezarmoutím!«

A tak dlouho dokazowal a šprymy prowá-
děl, až se truchlíci Wítek mimowolně usmáti
musel.

„Tak ti to Wítku sluší!“ zaradowal se
šašek, mermomoci do krčmy jej nutě, až si
Wítek říci dal. Pln radosti, že se mu tru-
chlíciho wyjasniti poštěstilo, dokazowal Šašek
do hospody s Wítkem se bera neustále a je-
ště u vzdálí bylo jej slyšeti zpívajícího:

»Zafoukej, wětěrku,
Pro ten žert zhůru;
Kam jsem já chodiwal,
Chodit nebudu!

Foukej, foukej pro ten žert —
 Wem si holku třeba žmert!
 Juchuchu!
 Já tam chodit nebudu!«

II.

W hospodě zatím bylo weselo a hlučno. Hudba řádila, až wlasy wstávaly; dospělá chasa moždila se nejápným tancem w těsném kole, a nedospělá drůbež ztekala se u dweří, po sini ba i za pecí. W přestáwkách když hudba umlkla, prováděli jonáci neohrabané šprýmy; děwčata netrpěliwě očekávaly, brzyli zase dudy spustí; ženy u mědence dělaly bez přetrži swá kritická pozorování, a souseďé usedli sobě za dwa w tančírně se nalézající stoly k howoru a žbánkům.

Weská honorace, rychtář s konšely zwolili sobě čtyrhranný stolek w čele jizby u okna; ostatní řádu nižšího rozbili swé stany kolem dlouhé tabule w lewém boku swětnice.

U panského stolu bylo ticho. Lalochatý rychtář w čerwené westě a modré kamizole měl neustále oči w kole mezi křepčiwou mládeží a se zvláštním zalíbením pozorowal každé hnutí štíhlé, sličné děwy w zelené kondračce a portelowém žiwůtku, kteroužto složitý jonák we zvířecích spodkách s wydrowkou na hlavě takřka ani z rukou nepustil. Konšelo-

IV.

wé lhostejně přihlíželi weselému tanci s krátkými dýmky w ustech. Za to ale rozwinul se howor žiwější u podlouhlé tabule.

„Kdo že to ten jonák s tou wydrowkou, co s rychtářowic Bětuškou napořád tančí?“ powznesl otázku k ostatním hned zprwu ponocný.

„Jen se nedělej tak hloupým!“ pohrozil mu umouněným ukazowáčkem weský kowář. „Abys ty to newěděl!“

„Ať mě roh nespustí“ — zaříkal se ponocný, „když za mák co wím!“

„Tak bysi alespoň na prwní podíwání mohl wědět, kam to bije a kolik uhodilo,“ wmísil se do řeči kostelník. „Nebo že to chasník domáci není, to widíš; a když z cizé osady někdo jinam k muzice přijde a některé děwče tam hodně nawidí, býwá to obyčejně ženich — rozumíš? Tak nebuď dnešní; ten s tou wydrowkou je také takowý pták, a sice Oldřišského mlynáře syn.“

„A ten by se mezi nás chtěl wetříti?“ durdil se ponocný. „O starém mlynářowí jsem nikdy moc kalého neslyšel — a jablko se od stromu obyčejně také daleko nezakulí. W ůbec se mi zdá, že ti přespólní, když se do osady dostanou, nikdy za mnoho nestojí.“

„Prosím wás,“ ozwal se opět kowář, „znáte našeho rychtáře! Že sám dost má, po-

třebného si newšimne. To jsem já od prwo-počátku říkáwal, že swou jedinou dceru jen za boháče prowdá.“

„Ale pro wěčnou hodinku!“ ozwal se ještě někdo z přisedících. „Co tomu řekne rychtářůw čeledín Wítek? Wždyť tuhle jednou prošla řeč, že má Bětušku jako napolo jistou—“

„Řeč se mluví — woda teče,“ pohodil kowář hlavou. „Jeř owšem prawda,“ pokračowal powážliwěji, „že si tu holku swou wěrnou službou málem co Jakub pěknou Ráchel zasloužil. Již na sedmý rok zastává u jejího otce službu staršího čeledína, a jak ji zastává! Kterak si jen dobytka hledí! Není pamětníka, aby kdy na rychtářowě žiwnosti koně tak dobře byli stáli jako za Wítka! Toř by ten starý ztuchlík prwní moudrý kus w celém žiwotě byl učinil, kdyby Wítka za zetě byl přijal.“

„Mně je ta holka diwná,“ ozwal se ještě kdos jiný mezi sousedy. „Wždyť se zdálo, že do Wítka opravdu zamilowána — a tu se s tím Oldřišákem trdluje a směje se, jakoby se od dětinstwí znali.“

„Takowé máš ženské!“ usmál se uštěpačně kowář. „Jsou jako malé děti — hrají si s oblíbenou loutkou, dokawád jim jiná před ruce nepřijde; ale pro nowou zapomínají na starou. Tak ony to dělají s mužskými. A pak

Bětuška — tať otcovou lakotou pokažena naskrz — tať mimo mamonu sotwa co jiného ještě miluje.“

Wyjew neočekávaný přetrhl jich další rozprávku. Šwitořiwy mužik w plátěné haleně wešed do krčmy, Wítka mermomocí za sebou táhl, a již na prahu dal se do zpívání :

„Jen ty mi šenkýřko piwa naley,
Nic na to nekoukej, že jsem malej!
Máš-li piwo, naley mně ho,
A já mám peníze, zaplatím ho!“

Chasa nechala tance a shluknuwši se kolem weselého dědečka, dorážela naň prosbami, aby zpíwal. Hospodský byl s pěnicím-se žbánkem hnedle při ruce, a Sašek drže w jedné ruce žbánek a druhou Wítka pod pažim, předstoupil před hudebníky.

„Hoši, hrejte!“ jal se žertowně rozkazowati. „Hrejte jak wám budu zpíwat :

W roklinách tam w hustých stromech
Děwče s jiným stálo —“

A hudebníci znajíce dobře hosta spustili, jak nejlépe znali, nápěw národní písně: „Sil jsem proso na souwrati.“ Po několika taktach zakřikl je weselý mužik: „Dost, hoši, dost! Dejte pozor — tuhle mně zahráte :

Třetí wyšla jako obraz,
Má Bětuško, hrom tě rozraz!

Rozraz, rozraz na dvě strany
Pro falešné milování !

Hrejte ji !“

Sotva že hudebníci počali, opět je zakřikl Šašek : „Dost hoši ! Teď hrejte zhůru na zdraví všech upřímných hochů — na záhubu a potupu všech newěrných děvčat a šalebných otců ! Trubte !“ Pak při nesouzvučném powyku všech hudebních nástrojů žbánek jedním douškem vyprázdnil. Všecho se dalo do hlasitého smíchu, a obecní sluha udeřiw wetchou pravicí o hudebnický stolek, zpíwal opět :

„Mládenci pod wěnci,
Ach, jak je nás málo —
Přec námi pohrdat
Holkám se uždálo !
Ať si pohrdají —
My se jen smějeme ;
Pro jich pohrdání
Plakat nebudeme —

Tralalala !“

Tu ale rychtář dobře znamená, kam muzík w haleně měří, wzhopil se od stolu a přistoupil k samému, za rameno zlobiwě ho popadl : „Co ty dryáčníku tady wyvádíš a weselost rušíš ? Newíš, že já zde jsem ? Čili není rychtář hlawa obce, aby se měl od každého famfrdy dáwat tejrati ? A ty se styď“ — obrátil se k Wítkowi — „s takowými blázny

towaryšiti! Když já z domu odejdu, přisluši tobě domácnost opatrowati.“

Ale mužik w haleně zařal zuby a obořiw se na rychtáře, jako posedlý dal se do křiku: „W kostele a w hospodě jsme si všickni rovní! Wy mně nemáte nic co nadáwat, já weselost nekazím! A pak welíte Wítkowi se styděti? — Wy se styďte, že jste w chudásowí naději zbudil a nyní dobrého hochu hanebně oklamal!“

„I ty hade! Koho já oklamal?“ rozsápal se rychtář. „Wítku, snad jsi se nedomejšlel —?“

„Ano, pane otče,“ odpowídal Wítek s očima sklopenýma ale hlasem pewným. „Domejšlel jsem se! Wy i Bětuška čáku jste mně dělali — celá obec o tom mluwila, a nyní podwedena, ošizena se widím hanebně!“

„Pro trpkou hodinku!“ rozkřikl se rychtář. „Ty nuzáku, ty Lazare, kterak jsi mohl oči swých tak vysoko pozwednouti?“

Na tuto potupu wztyčil se Wítek, twáře mu zahořely a neohroženě hleděl rychtářowi do očí, řka hlasem bolu a wýčitky plným: „Prawdatě, chudý jsem; ale mimo chudobu co máte ke mně? Neříkal-li ste sám začasté: že jsem pilný, pořádný a rozšafný — takowého zetě že si na Bohu žádáte — abych jen tak setrwal, že mně odměnu chystáte?“

Rychtář se patrně zarazil a po krátkém zamlčení mírněji odpověděl: „Wyjímaje twoji chudobu, nemám owšem ničehož k tobě —“

„Nuže tedy,“ zwolal Witek s bolestí a hořkostí, „lesk mamony wás zaslepil i tu newěrnici! Chudoba jest příčina mého zawržení! Ale pro tebe, ty nouze nahá, od swého staršího práwa neustoupím ani se posmíwati dám! Já musím, musím zbohatnouti — wám i té newěrnici nawzdory musím zbohatnouti — a kdybych se dáblu zapsati měl!“

Domluwiw to jako šílenec wyletěl z krčmy, a všickni diwili se prudkosti mladíka, powždy tichého a mírného.

Bětuška se swým nowým nápadníkem wytratila se hned zpočátku toho nemilého wystupu, rychtář tu také dalšího stání neměl, a celá weselost jaksi ochábla; jen mužik w haleně dobrý rozmar nepotratil, hlasem zwučným zpíwaje:

»Chudoba čest netratí;
Wšak mně nic nedáte, bohati!«

III.

Na konci osady S...cké stála pod vysokou strání chatrná chaloupka, hustou wolšinou zastíněná, přináležejíc staré Lídě, ženě příliš letité a w powěsti umění kouzelnického stojící.

Postonáwalo-li komu dobytče w osadě aneb přestaly-li komu kráwy dojiti, tu se obyčejně stížnost tímto způsobem wedla: „To nám stará Lída připravila.“ Pro tuto bázeň, jižto před stařicí měli, poskytovali jí také hojné almužny, říkajice: „Také ďáblu časem swíci rozswítiti dobré jest, aby neškodil.“

Ale w tísních nejwětších přec a zvláště ženy poradu a útěchu toliko u Lidy hledaly. Ona měla koření, w podvečer swatojanský sbírané pro dobytek; znala pripravowati prášek proti hromu; uměla zažehnáwat úbytí; znala wařiti poliwku pro zamilované, kteroužto kdo zažil, lásku a náklonnost toho, na nějž při jídle mysli, sobě dobyti musil; wěděla o skrytých pokladech i kterak je dobýwati — krátce: celé umění černoknižnické měla w malíku, a za dosti malý úplatek ráda se jím každému k službám propůjčila.

Třetího dne po oné udalosti, ježto se byla w krčmě mezi rychtářem a čeledínem jeho Wítkem u přítomnosti celé takřka osady přihodila, pozdě na večer loudala se hustou wolšinou k přibytku čarodějnice Lidy štíhlá postawa mužská a došedší až k chatrči, na okénko zaklepala.

Stařena takowýmto pozdním návštěwám uwyklá — jelikož každý kdo u ní porady hledal pro uwarowání lidských řečí dobu noční

k tomu zwolil — přiwráworala se hned k oknu a při plápolu rozžaté dračky přichozímu do obličeje hleděla. „I jeminánku!“ zachroptěla s podiwením. „Wítku, co pak tebe do mého hnízda přiwádí?“

„Jen mne wpusíte,“ odpověděl tázaný. „Jdu k wám na touláčku — wystoupil jsem ze služby a nemaje nic na práci, chodím a hledám, čím bych dlouhou chvíli zapudil.“

„Co škodí, co škodí!“ zasípěla stařena a loudala se ke dweřím, aby pozdnímu hostu otewřela. „Pojď, hochu, pojď!“ witala wstupujícího, „a přisedni semhle ke krbu, wenku je sichrawo.“

„O milá stará!“ zwolal Wítek s twaří zarděnou a nohy mu brkaly; „náš hospodský má lepších léků proti sichrawici nežli váš krb jest.“ A při těchto slowech wyndal z kapsy lahwiici s pálenkou. „Píte, stará!“ pobízel Lídu, lahwičku jí podáwaje. „Připíte mně na zdrawí!“

„Co škodí, co škodí!“ ušklébala se babice s patrnou radostí, nápojům líhowým od srdce přejíc. „I proč bych nepřipila? Dej ti Pánbůh, co tě těší!“ A pak si notně nahnula.

„To, stará, to!“ zwolal Wítek w rozma-ru nepřirozeném. „Mne by předewším takhle hrnec dukátů potěšil nebo putna stříbrňáků!“

„I toť nežádáš wěcí nemožných,“ wece

stařena s jakýmsi tajemným výrazem ve wráskovitě twáři. „Wímť já dobře, k čemu toho smeti zapotřebí máš. A co? nad Starou wsi w sesutém sklepe na Hradišti se těch střepů dost powaluje! Do štědrého wečera není daleko, tys srdnatý chlapík; proč by se twá žádost nemohla naplniti?“

„A widíte, stařenko,“ přewzal Wítek slowo pln radosti, že mu Lída po notě mluwí; „nejednou již slyšel jsem o tom pokladě nad Starou wsi, a přec toho ani počátek ani konec newím.“

„W tom ti žádný líp posloužiti nemůžez nežli já!“ odpověděla Lída jaksi nadutě nad swými wědomostmi. „Přisedni jen ke krbu a zawdej ještě trochu té breberky; důkladně poslechněš.“

Na toto pokynutí posadil se Wítek a lah-wici s kořalkou ji podal. Stařena si přihnuwši, počala asi následowně:

„Widiš, milý hochu! ten ouwal, co se nad osadou šikmo přes pole k západu táhne a ježž „Starou wsi“ nazýwáme, nebyl powždy tak pustý a smutný. Před mnoha a mnoha lety rozkládala se tady lidnatá osada, rowně jako nynější osada naše „Sádek“ nazwaná; a kde nyní „na Hradišti“ říkáme, stáwal pewný, rytířský hrad. Na hradě tomto sídlěl rytíř, jemuž Strachota Sádecký říkali, a byl to pra-

wý **Strachota**, neboť strach obešel každého, kdo jen o něm slyšel. On prováděl to nejhanebnější řemeslo: loupil, vraždil, prznil panny, ba ani swatokrádež páchatí se nehrozil. Ale každá píseň má konec a všechno na světě trvá do času. Jedenkrátě právě na štědrý večer přepadl někde w kraji se swými pacholky klášter w tu samu dobu, když se w noci na jitřní zvonilo, a swatyni oloupiw řeholníky pobil a s nalowenou kořistí domů uháněl. Na hod Božího Narození, právě když se welké služby boží po chrámech konaly, dorazil na swůj hrad. Tu uložil nejprwé swatokrádežně odcizené zboží do swé pokladnice, hlubokého to sklepu pod hradní věží se nalézajícího; a pak i milému Pánubohu na potupu dal se se swými do strašného hejření, lání a pití. Ale tu jej uchwátíl prst pomsty boží! Pewný hrad zachwěl se we swých základech jemu pod nohama, klenby se pukaly, zdě se bořily a podlý ten zlosyn i se swou bohapustlou čeledí zmizel, neboť je — Pánbůh rač nás požehnati — sám ďábel za žiwa odnesl. Nesmírný však od něho nashromážděný poklad zůstal we sklepě pod zbořenou věží; a že po cestách ďábelských snešen byl, proto jej také ďábel opanowal a we způsobě černého psa sjiskřícíma očima až potud hlídá. Newzdálí se od něho nikdy, jen na štědrý

večer a sice w tu dobu, když se o půlnoci na jitřní sezvání a to jen na ono okamžení, dokud hlahol zwonů zaznívá. Poklad jindy hluboko w zemi ležící s prvním udeřením na zwon wen se wywalí na tom místě, kde druhdy věž stávala a kde nyní husté jalowcí po skále se krouť. Jak mile však poslední zwuk zwonů doznívá, opět s welikým šramotem do země se propadá a ďábel předešlého k němu práwa nabývá. Komu se poštěstí, toto okamžení wypásti a tři klokočové křížky na poklad hoditi: tomu dle dáwné powěsti připadne. Kdyby se však opozdil a úkolu swému nedostál, w nebezpečenství upadá, od ďábla roztrhánu býti.“

„Kdož wi, je-li co na té powídačce prawdiwého?“ otázal se poněkud nedůwěřliwě Wítek, když byla stařena dopowěděla.

„Že wy mladí hned všechno za báchory máte, čemu zkušené stáří wíru přikládá!“ kárala jej Lída newrle. „Ach, nebude ono to s námi na swětě již dlouho trwat!“ mluwila dále hlasem věstkyně; „neboť tenkrát dle prorocství slepého mládence konec všemu nastane, až wejce bude chtít moudřejším býti než slepice — a to se na was mladících již již ztwrzowati počíná. Mohla bych já ti, milý Wítku, na sta příkladů wypowěditi, kterak mnozí a mnozí pokladu toho dobywali a pro

swou neprozřetelnost k žádoucímu cíli nepřišli. Nebožtík hajný celý ten poklad widěl, ale lesk zlata a stříbra tak jej ománil, že klokočové křížky do něho hoditi zapomněl. Teprw když se dozwonilo a poklad s řinčením do země se propadal, zpamatoval se — ale již pozdě! Tu widíš a nebuď newěřícím Tomášem.“

„Jen se nehoršte, stařenko!“ chlácholil Wítek ženu rozhorlenou; „wšak já již nepochybuji, a může být, že se někdo jiný mou-dřeji zachowati dowede, nežli nebožtík hajný.“ Pak ještě stařeně na dobrou noc připil a odešel.

IV.

Celá wes zatím byla plna rozprávek o záležitostech domu rychtářowa se týkajících, a wětšina hlasů zněla proti němu a dceři jeho.

Wítka až dotud tichého, zachowalého li-towal každý a to tím wíce, jelikož ze služby wystoupiw, líhowých nápojů se chytati počínal, aby trud mysli zapudiw, powyraziti se mohl; než omámení smyslů trwalo wždy jen na krátce, a we stawu strízliwosti upadal na-potom tím hlouběji w zasmušilou zádumčiwost, takže mnozí o něho se strachowati po-

čínali, by ho smyslowé nepominuli. Domluwa zůstávala na něm bez účinku.

Při těchto okolnostech uplynul posvátný adwent, a štedrý večer se přiblížil, toto okamžení přeradostné pro zbožné rodiny. Ze všech komínů po celé osadě se kouřilo, jelikož domácí hospodyně čeledi a dítkám za celodenní půst hojnou večerí odměniti se hotowily; hospodářové procházeli konírny a chlévy, aby vlastní rukou swému milému dobytku strawu lepší a w bohatější míře než jindy poskytli; dítky sobě wyprawowaly, co jim asi Ježíšek naloží, a všickni wůbec myslili na to, brzy-li se večereti bude.

Již dáwno bylo po večerí. Lehkowěrné děwčata lily rozpuštěné olowo do wody, aby se z rozmanitých takto utvořených podob něčeho o swé budoucnosti dowěděti mohly, aneb wybíhaly wen naslychající, odkud jim zpěw kohoutí nebo psi štěkot ženicha zwěstowati bude; babičky wyprawowaly wnoučkům, kterak w hodině půlnoční na místě wody po potoce wíno poteče, jak i každé howádko w tom okamžení řečí lidskou mluwiti bude; a moudřejší hospodáři shromážděli swé domácí kolem stolu, poučující je o welikém tajemství nastawající noci.

Konečně se přiblížila jedenáctá noční hodina. Všickni až na jednoho strojili se w

každé domácnosti do chrámu, aby památku narození Spasitele svého wroucnou nábožností we swatyni jeho zasvětili.

Po prostore prvním popráškem sněhu se bělající wládlo to nejhlubší ticho. Jako zlatem protkána skvěla se obloha nebeská, nescíslnými hvězdami posetá, u prostřed nichž měsíček lesklý pokojně swou noční pouť wykonával. Ani wětérek nezawal ani wrcholek stromu se nezachwěl; jako bázní poswátnou jata očekávala příroda příchod toho, jehožto rozkazům i žiwlowé podrobeni jsou.

Nikde se nic ani nehnulo, jen nad Starou wsí po Hradišti přecházela štíhlá postawa mužská. Jak při záři měsíčné dobře znamenati lzelo, loudala se krokem nejistým a bázwlyým k onomu jalowčím porostlému místu, kdež dle powěsti druhdy hradní wěž čníwala. Twář její kryla umrcí bledost, a začasté po celém těle se zachwějíc zubami zachřestila.

Pojednou zazněl hlahol zwonů z osady; welebně a radostně rozlétali se táhlí zwukowé po tiché noci, jakoby na paloucích Be-
tlemských prowoláwali s blahými nebešřany: „Zwěstujem wám radost welikou, která se stala všemu lidu!“ A hned ozwali se také zwukowé zwonů z osad wzdálenějšich, jako by plesali s rytířstwem nebeským, ohlašující:

„Sláwu na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“

S první ranou na zvon ocítil se muž na Hradišti u samého jalowcí. Vlasy mu se ježily hrůzou, okem sinavě vypuklým zíral do rokytí, v ruce rozpražené tři klokočové křížky vysoko nad hlavou drže. Ale w tomtéž okamžení úzkostliwého očekávání vyřítí se na něho z jalowcí černý, huňatý pes, se strašným wrčením zuby ceně a očima hrůzně swítě.

Wyjewem tímto na smrt uděšen zkřikl muž tak hrůzoděsně, že se skály otrásly. „Dáble! pusť — neškří — nežádám pokladu twého!“ řval a během nelidským s Hradiště do šírého pole uháněl.

V.

Na den sw. Štěpána spoledne po požehnání ubírali se opět wesničané z kostela rovnou cestou do krčmy; ale dnes nehrnuli se w takové strakaté směsici jako w poslední neděli poswatodušní. Dospělá i nedospělá mládež jako i ženy minuly hospodu bez powšimnutí, jelikož wábiwí zwukové hudby dnes tamodtud nezazníwali; jen wážní sousedé a některý usedlejší mladík si tam zaměřili, aby po čtyřtydenní adwentní zdrželi-

wosti při přátelském howoru opět barewného okusili.

W čele sousedstwa, do hospody se ubírajícího, krácel borowinský polesný Jaroš; a všedše do šenkowny zasedli sobě kolem stolu u kamen. Domáci hospodyně přiložila do pece, a hospodský přinášel plné žbánky, aby se hosté zimou zkrēhlí wnitř i zewnitř zahřáli; neboť fičel nawenči až hrůza sewerní witr dechem ledowým, prwní poprášek sněhu diwoce semotam roznášeje.

Sotwa že si wesměs na zdrawí připili, otewřely se dwěře do kořan a na prahu se objewila drobná postawa mužská w plátěné haleně.

„Tebe kornifel všudy má!“ uwítali přichoziho sousedé se srdečným smíchem. „Zawři pak, zawři, ať nám sem meluzina jinowatky nenadýchá!“

A Šašek posmeknuw trochu již sešlou tchořowici, zawřel dwěře a dal se do zpíwání:

„Já jsem malý koledníček,
Přišel jsem si pro troniček!
Troniček mně dejte —
A nic se nesmějte!
Wšak já s wozem nejedu,
Co mně dáte, to wemu.
Jestliže mi nic nedáte
A mě rozhněwáte:
Wšecky hrnce wám potluču,
Co w polici máte!“

„To bys to pěkně zprawil!“ rozesmál se hospodský zároveň s ostatními hostmi. „Do hrnků a ženských tretek se nikdy nepleť, nechceš-li mít hlavu dohola oškubanou.“

Domáci hospodyně odstraniwši se mezi tím na okamžení, přinášela z komory welikou skywu wánočky a dwoupintový žbánek piva, oboje mužíkowi w haleně podávajíc.

„Widíte, jak jsem se té pohrůžky ulekla!“ prohodila žertowně. „Budete-li pak nyní tiše a necháte mé milé hrnky na pokoji?“

Mužik tak štědrým nadělením překwapen newěděl ani, čeho se dříve chopiti. „O matinko!“ dal se šwitořiwě do chwalořeči, w jedné ruce žbánek w druhé wánočku drže. „Wy jste ze všech boubelatých mamiček ta nejboubelatější, ze všech černookých ženušek ta nejčernookatější a ze všech štědrých hospodyněk ta nejštědřejší. Já wám přeji, aby wás ta štědrá ruka nebolela rok do roka, zuby nikdy, hlawa do smrti — Pánbůh rač wám to dáti!“ — A řeč jeho doprovázal hlasitý smích všech přítomných.

„Zpropadený tajtrliku!“ hrozila mu hospodyně, řeči jeho neuražena. „Co wy toho wíte! Tak pak si jen již sedněte, a co jste wykoledowal, w bázni boží zažíte.“

Ale Šašek pobídnutí laskawého sobě ne-

powšimnuw, pustil se po sednici do křepčení,
znova do zpěwu se daje :

»Nastala nám koleda,
Budeme ji zpiwati :
Co jsem dostal w hospodě,
Musím wyprawowati :
Piwa naplněný žbán
A ku piwu
Housky skywu —
Zaplať wám to nebes Pán!«

Na to pln dobrého rozmaru k hostům u
kamen se přitočil a ukázaw jim skywu wá-
nočky hlasem powýšeným zwolal: „Sousíd-
kové! wěřte, že je to soustečko do žaludku
lepší, než za tisíc zlatých kord!“

„I jdi k šípku s twými šplechty!“ kárali
Šaška přítomní se smíchem; ale on domluwou
pomásti se nedaje vysoko pozwedl žbánek
s piwem a takto ječnému nápoji dobrořečiti
počal: „O požehnaná čerwená podšíwko, jenž-
to nešatíš ale hřeješ!“

A nowý smích nastal nad jeho sprostým
žertem.

„Tak toho již jednou u všech kamzíkû
nechej!“ osopil se žertowně na Šaška pole-
sný. Již mē w slabinách od samého smíchu
píchá, že ani dýchat nemohu.“

Šašek domluwou tak znamenité osoby po-
kárán a nadto swými šprýmy poněkud una-
wen, přisedl k ostatním ke stolu na roh, řka

*

potměšile: „Musím poslechnouti; neboť již nebožtík dědeček říkával: wojáku, myslivci, koni a psu nikdy newěř.“

„Ty žádnému nic dlužen nezůstaneš!“ zasmál se polesný. „Ale wiš-li co? nechme tejrání a raděj nám powěz, co nowého wiš.“

„Máme dosti starého,“ odpověděl mužík, „a po tom nehrubě mnoho; nowota teprw za nic nestojí. Ale počkejte!“ zwolal hnedle na to — „přec wám něco nowého powím! U rychtářů se dnes budou slawit námluwy.“

„Tak přec?“ diwili se někteří z hostů. „Ubohý Wítek, co ten tomu asi řekne?“

„Ten hoch mi neustále na mysli leží,“ promluwil na to s opravdowou twáří kowář. „Tu widíme, co mohou okolnosti z člověka udělati! Nebyl-li ten hoch až dotud zrcadlem spořádaného, ctného mladíka? Radost byla s ním promluwiti, jak moudré nahlídnutí we všech věcech míwal! A teď co se mu to s tou holkou zkartilo, jakby to ani ten nebyl! Wěší hlavu, neustále smutní, chytá se opilstwi a tuším také k staré Lídě dochází. Není-li již bláznem, ta ho teprw dodělá! Ano řekl prý také w podnapilosti, že on se rychtářowi wysměje; jen co se štědrý wečer přiblíží, že se každý podíwá, co se stane — on že již o cestě k pokladu na Hradišti wi.“

„A počkejte!“ skočil kovářovi do řeči polesný. „Že právě o tom pokladě mluvíte, já vám také něco powím, co se mně na štědrý večer přihodilo. Obdržel jsem právě při večeři na tentýž den písemný rozkaz od milostivé vrchnosti, abych k novému roku kus srncího odvedl. To víte, že tu v našich kopcích mnoho vysoké zvěře nemáme; ale když přijde poručení s hůry, kam se podíti? — W Staroweském úwalu a na Hradišti, tamť moje komora w takových případnostech — tam se wždycky ňáký kousek srncího drží. I vyšel jsem si tedy hned za tepla na řečené místo na čekanou, kdyby mně snad štědrý večer něco na ránu přiwedl. Čekal jsem dlouho a nadarmo, až jsem na měsíci znameňal, že do půlnoci nemůže být dlouho. Já řku: teď již se domů wraceti nebudeš a počkáš, až se bude na jitřní sezvánět, a podíwáš se do božího kostela. Po chvíli se také sezvánělo a s prwní ranau na zwon zaslechl jsem šustot prudkého kroku pod jalowčím, za nímžto jsem se ukrywal. Já řku: počkej, trefa! snad jsi přec něco wyčkal — ale ono chyba lówky! Můj Chytoň učinil bystrý skok z jalowcí, daje se do wrčení, z čehož jsem hned poznal, že to bude něco cizého. Ale w tom samém okamžení zaslechnu strašný krik: „Pusi, ďable! neškrť!“ že mě mráz obe-

šel. I zalál jsem newrlostí — Pánbûh mě nestrestej — že jsem noc marně ztrávil a ještě lichou naději šálen byl. Pak mně teprw napadlo, že pošetili, báchorowití lidé tam w jallowčí mermomocí poklad mítí chtějí, a že snad nějakému bláznu dobýwati jej napadlo.“

„To mi wěřte, pane polesný!“ zwolal na to kowář, „že to žádný jiný nebyl nežli Witek.“

„To by mně ho ubožáka opravdu líto bylo,“ odpověděl hlasem outrpným polesný, „Powídáte, že již dříve trochu třestil — a zjewení mého Chytoně, jenž beztoho mnohem líp než ďábel newyhlíží, toľby jej dojista o poslední drobet rozumu bylo připrawiti mohlo.“

Co takto mluwili, strhl se wenku powyk a shon lidu neobyčejný. Také hosté zdwihli se od kamen, hrnouce se k oknu aby nahlídli, co se děje.

„I pro Boha!“ zwolal kowář, „tamto po náwsi někdo běží prostowlasý a bos — a slyštež, něco křičí!“

Wšickni napnuli uši a wšickni ten samý zaslechli ryk: „Ďáble, puť! neškř! nežádám již pokladu twého!“

„To je ten samý hlas,“ zwolal polesný, „co jsem na štědrý wečer na Hradišti zaslechl!“

„Pro milosrdenstwí boží!“ zkřikli wši-

ekni, oknem wen hledíce, když po náwsi bě-
žícího poznali. „Totě Wítek ! On se zblá-
znil — Bůh ho potěš !“

VI.

Ode dne sw. Štěpána neukázal se wíce
šilený Wítek w osadě, ale welikou útrpnost
nešťastný osud jeho tady zbudil a to tím wi-
ce, jelikož rychtář i s dezerou swou nejewíce
wnešťestí ubohého mladíka žádného účasten-
stwí, rozprávkám lidským nawzdor ku swat-
bě co nejhlučněji se chystali. Nad touto buď
oprawdívou nebo nalíčenou necitelností hor-
šila se celá obec.

Konečně se přiblížil den swatební. Při
hudbě a časté střelbě z pistol wyjížděli swa-
tebníci z obydlí rychtářowa na desíti saních
k potvrzení nastawajícího sňatku do chrámu.

Napřed jeli hudebníci, za nimi ženich s ne-
wěstou, pak družice a mládenci a posléz osta-
tní hosté. Koně rolníckami owěšení sotwa že
se hbitým kopytem umrzlé půdy dotýkali;
hodowníci rozčileni nápoji opojnými weselili
se hlasitým výskotem; newěsta tykytou a
portelem jen šustící se ženichem u samém
smíchu howořila, ba i diwáci z celé osady
sběhlí přestali žehrati řkouce, že to spanilé

newěstě takto přec jen lépe sluší, nežli s tím nuzáckým Wítkem.

Tato nenadálá změna w usudku sprostých wesničanů zakládala se w tom, že rychtář každého, kdo se jen na swatební den u obydlí jeho widěti dal, koláčkemi a rosolkou hojně častował, a co zawdaná na sprostých lidch wymůže, to by ani žádný neuwěřil. Ještě na cestě zámožný rychtář mládeži peníze a dospělým diwákům pálenku rozdávati wel, řka: „Ať na tu swatbu do smrti pamatujete!“

Wšickni welebili rychtáře, jen mužik w plátěné haleně, rovněž we sboru diwáků se nalezající, nikterak k obecnému hlasu se přiwtělití nechtěl. I zawdanou jemu podáwanou opowrhl a zamyšleně stranou sám pro sebe kráčeje zpíwal hlasem dosti srozumitelným:

»Podwodem kdo wěrnost zplatí,
Toho božská msta uchwátí!
A kdo té lásky sliby zruší,
Běda, běda jeho duši!«

Než wyhrůžného zpěwu Šaškowa žádný sobě nepowšiml, toliko jedna ze žen při sáních swatebníků poklusáwající dala se do plísnění: „Co ty tu zas kulicháš, škaredý halenáci!“

Také zajíc, ježto byl swatebníkům přes cestu přeběhl, ušel powšimnutí všechněch, toliko jeden z podnapilých hostů uzřew jej do křiku se dal: „Utepte tu mršinu! snad nám nebude chtít neštěstí předpovídat?“

Mnohem však více ulekli se swatebníci, když na širé rowině sáně newěstiny zničehonic se překotily a nastávající manželé daleko do sněhu zalítli. • Wšecko spělo jim ku pomoci, ale oni oba bez ouhony a již na nohou se smíchem do saní sedali, cizího přispění zapotřebí nemajíce.

Nehoda tato dobrý rozmar swatebníkům nepokazila. Hudba zazněla, nastala střelba a výskot, a opět tryskem uhánělo se dále.

Hbitě však podruhé swatební weselí nemile zaraženo bylo. Z čistajasna zdwihl se prudký wítr a w diwokých kotoučích wála metelice tolik sněhu hostům do twáří, že ani oka otewřítí a koně s místa pokročiti nemohli. Najednou wyrwala zteklá wichřice břízu na stráni nad cestou stojící, takže strom prudkostí wětru uchwácen s děsným fičením slítnuw, zrowna před sáněmi newěstinými ležeti zůstal. Toho zhrozili se všickni. Luza diwáků, úkazem neobyčejným poděšena, znamenajíc se kříže znamením, domů se rozbíhala, a mnohý z nich s powzdechem pronesl: „Mně se zdá, že se to dobře neskončí.“ Jediný

Šašek bez nejmenšího leknutí na to hledě,
zpiwal hlasitě:

„Bůh se hněwá, nebe brozí —
Já se nelekám!
Kom' na srdci wina hlozi,
Ať se třese sám!“

Wichřice se utišila a průwod swatební tiše jako s umrlcem powolně pojížděl po uhlažené cestě zhůru do stráně.

„Pozor, chaso!“ napomínal rychtář wozky. „Tady po stráni býwá nebezpečno, jeďte opatrně.“

A napomenutí jeho nebylo nazbyt. Neboť úzká woznice bokem stráně tady se wine, odkudž zwláště w čase zimním, když witr zámětě nawěje, přesnadno jest dolů s kolmé stráně se smeknouti, a nehoda tato sama sebou nebezpečná ještě nebezpečnější stala by se tím, že řeka Borownička u paty stráně plynoucí w těchto místech prohlubeň strašnou působí, ježto wěčně se wíří, nikdy nezamrzne. Tedy pozwolna se wší opatrností bral se průwod swatební po cestě nebezpečné.

Když ale na místech nejnejistších se nalezali, ozwal se náhle hlas hrůzoděsný na hřebenu stráně, nad hlawami swatebníků: „Ďáble, puť! neškří — nežádám již pokladu twého!“ — a k úžasu newyslowitelnému poznali wšickni šílence Wítka w podobě nejstrašnější.

Prostowlasý a bos, s nohama zkrwáčenýma, s prstami umrzlými zíral diwoce na swatebníky, a pohledem tímto stálá widina: že jej ďábel bez přestání stíhá — nešťastného na okamžení opustila.

„Hoho! newěsto! kam bez ženicha?“ zarřwal hlasem děsným, seznaw co se děje. „Počkej! hned k tobě do sání přisednu.“ A hned úprkem na sáně newěstiny, právě nad strašnou prohlubní se nalézající, s náručím rozpraženým se řítíl.

Wyjewem tímto koně se splašiwše vyskočili s dráhy a — o hrůzo smrtonosná! — kotrmelcem jedním ocítili se snoubenci s koňmi i saněmi w hlubině bezedné.

„Bože!“ vykřikli přítomní, hrůzou sobě obličej zastírajíce; na ochranu docela nemožnou ani žádný nepomyslíl. Toliko šílenec Wítek z plného hrdla „stůj, Bětuško, stůj!“ wolaje, rovnýma nohama za newěstou do hlubiny skočil.

Chladná woda zasičela a po všech bylo weta. Newěru i šílenost pohltil černý wir.

Na památku nešťastné nehody této postavili jsou na tom místě při cestě nad wírem osadníci sochu pnějíciho Spasitele na kříži;

a dokud souvěké pokolení trvalo, neprošel žádný okolo, aby se za nešťastné byl nepomodlil.

Starý Šasek, až do smrti zpěvu milowný, kdykoli mu tady jíti bylo, mimo modlitbu za duše ubohých pokaždé ještě sobě zazpíval:

»Podwodem kdo wěrnost zplati,
Toho boží msta uchwátí —
A kdo té lásky sliby zruší,
Běda, běda jeho duši!«

O den později.

Prawdiwá udalost.

We statku Michalowském, w nejznamenitější to selské žiwnosti w celé osadě S...cké měly se strojiti swatební hody. Sličná Aninka, vzdálená příbuzná a schowanka bývalých ale již před půl letem zemřelých držitelů jmenované žiwnosti, jsouc poslední jich vůlí za jedinou dědičku prohlášena, chystala se wstoupiti we sňatek manželský s nejšlechtějším mládencem w celé osadě, se cnostným Wáclawem, opuštěným sirotkem.

W jihovýchodním Chrudimsku wyznamenávají se swatební weselí zvláštním rázem národnosti a neobyčejnou délkou, takže hlučná swatba bezmála po celý týden trvá.

Nejpřednější osoba při takowéto swatbě jest družba.

Tento, buď dospělý jinoch anebo mladý muž, má za powinnost, hosti sezwati, ženi-

cha před oddawky k newěště uwěsti, jeho jménem o newěstu rodiče požádati, při jídle stůl newěstin obsluhowati, weselost a tance w hospodě pořádati — při čemž tolik rozmanitých, od nepamátných časů obyčejných obřadů a odřikávání se odbywati musí, že málokterá osada pořádným a dokonalým družbou se honosí.

Družbowi k ruce a na pomoc ustanoweni jsou mládkowé, jonáci to mladší, jichž počet určitý není, ale čím slowutnější swatba, tím více jich jest.

Swou pak čestnou službu započínají družba a mládkowé zwáním hostí. Toto zwání trvá obyčejně po dwa dny před oddawkami; w prwní den zwe se po jízdecku přes pole, na druhý den po osadě domácí pěšky sice, ale w průvodu hudby a častého střelení.

A takowýto sbor mládků se družbou w čele vycházel právě ze statku Michalowského. Wysoko nad klobouky čnely jim pruty rozmarinowé, na rukáwech čerwenaly se weliké mašle ze širokých fáborů; s křiklawou hudbou klarinetů a famfár přecházeli práh newěstin, aby celou wes na swatbu pozwali.

I naměřili sobě zrowna k podlejšímu sousedu Jindrowi. Dle panujícího obyčeje očekával již také jmenowaný soused jejich při-

chod. We swětnici bedliwě uklizené seděl we swátečním kabátě na rohu u stolu s obličejem ke dweřím obráceným; čeleď a dítky se odstranily, jen hospodyně zaměstnáwala se opodál za kolowrátkem. Když ale wešli mládkowé, nechala přádla a celému wyjewu tiše přihlížela.

Hudebníci zůstali w síni, jen družba se swými wešli. Přišedše až k samému hospodáři jeden po druhém prawici ku přátelskému pozdrawení mu podáwali, při čemž obyčejné: „Těšme se k stálému zdrowí“ z obou stran pronášeno bylo. Pak odstoupili mládkowé, po jednom za družbou do řady se stawíce, a družba počal takto:

„Mnohowážený pane sousede, kmotře a strejčku! Přede vším očekáwáme od laskawosti waší, že nám dobrotiwě prominete, anto jsme se tak wšetečně před osobu waši předstoupiti opowázili. Dřiwe však, nežli žádost swou přednášeti počneme, přejeme wám na milém Pánubohu mnoho štěstí, zdrowí a hojné boží požehnání jak na těle tak na duši. A to nejen na tento rok běžící, nýbrž i na mnohá a prodloužená léta, abyste je u vyhledáwání mnohých spasitelných věcí použití mohli. Kdyby pak se mezi tím časem wůle boží státi měla a Otec nebeský z tohoto slzawého údolí wás do stanu žiwota wěčného powolati

ráčil: tedy wám přejeme, abyste pod ochra-
nou křídel anjelských doprovodu byli do
lůna Trojice nejsvětější a se všemi wywole-
nými Páně a kůry anjelskými na twář Boží
bez přestání hledíce, wěčnou radostí oplywali.
To my wám na milém Pánubohu přejeme a
žádáme. — Co však se dále našeho příchodu
do tohoto počestného příbytku týká, jest: že
on ctný a šlechtetný mládenec, wám dobře po-
wědomý Wáclaw N. swůj staw mládenecký
proměnití a we staw sw. manželstwi wstoupiti
sobě uminil. Tu když on častokráte Boha na
modlitbách wzywal, aby jemu na této cestě
anjela swého jako mladému Tobiašowi seslati
ráčil: ukázal mu Pán stezičku, kteráž jej při-
wedla do příbytku wám známého ke ctné a
šlechtetné panně Anince. A když před ni žá-
dost srdce swého složil a zdali by s ním po
cestě žiwota tohoto kráčetí chtěla, se otázal:
ona jakožto rozšafná a moudrá panna, jsouc
již bez rodičů a prosta všeho poručenstwi,
odpowěděla: bude-li w tom wůle boží, ona že
proti ničemu nebude. Pročež pořádně se za-
snoubiwše s powolením a wědomostí slawné-
ho ouřadu, w zejřejší den krok poslední k po-
twrzení swého sňatku učiniti hodlají: před-
stoupiti totiž před otce duchowního, aby před
oltářem božím přísahu wěrnosti sobě učinili.
Aby však bez slušného průvodu na této ce-

stě nebyli, prosejí a žádají wás pro milého Pánaboha, abyste pro lásku křesťanskou do chrámu Páně je doprovodili, s nimi pak we strídmosti křesťanské postolowali a posléz w hospodě spolu s nimi weseli pobyli. Začež já se s přistojícími pány mládenci u laskawosti waší co nejuctiwěji přimlouwám.“

Takto domluwil družba, a hned na to powstal domácí hospodář a jal se za učiněné pozvání děkowati:

„Nejmilejší pane družbo s pány mládenci! Já wám přede vším děkuji za wáš nábožný a wroucný winš a totéž samé na milém Pánu-bohu wám přeji a žádám. Dále pak děkuji těm nastáwajícím manželům, že na mne tak laskawým pozváním zpomněli, a přeji, aby ten jejich sňatek k duši spasení jim posloužil. A konečně jim wyřídte, že se budeme držeti onoho starého přísloví: „Kde je co jíst, tamí dobře wlízt; a kde co dělat, tam se rač schowat“ — a tak že nás co hosti docela jisté mají.“

Na to pokynul družba hudebníkům, aby nákou wolnou sousedskou zahráli, a wykonaw s domácí hospodyní tak nazwaný čestný tanec, odebral se se swými o dům dále, aby ten samý wýstup w každém stawení opakowal.

Po odchodu družbowu powstala mezi sousedem Jindrou a chotí jeho následujícího

obsahu rozprávka: „Prosím tě, muži,“ počala žena, „jak se to jen státi mohlo, že nebožtík Michalowský Aninku za jedinou dědičku všeho jmění ustanovil? Wždyť se wíce a k tomu bližších přátel z kmene Michalowského w obci nalezá?“

„Což newíš,“ odpověděl tázaný, „že nebylo wywáznutí? Swatební smlouwa mezi nebožtíkem Antonínem a Aninkou již před rokem učiněná měla právní platnost; na té se nemohlo nic zjinačiti. A bytby ani toho nebylo, mám zato, žeby Aninka přec jen samotnou dědičkou byla zůstala; neboť ji milowal starý Michalowský jako své dítě, a wěru ona to zasluhuje.“

„A co je to s tou swatební smlouwou?“ tázala se poznowu žena, smysl slow pronešených pochopiti nemohouc.

„Škoda, že se po záležitostech celé wsi ráda poptáwáš,“ pouсмál se manžel, „a co se u souseda podle děje, newíš! To snad přec budeš wědět, že měl nebožtík Michalowský syna, jmenem Antonína?“

„Co pak jsem dnešní?“ utrhla se naň žena, domluwou jeho poněkud k newrlosti popuzena. „Wždyť jsem se pro něho dosti naplakala!“

„Dobře! A že Antonín holku spolu s ním w domě otcowském odrostlou a wychowanou

milował, to rovně wěděti budeš. Když ale wloni z jara nowá wálka s Francouzemi nastala a mnozí šlechtí synové vlasti co dobrowolníci zbraně se chápali, milému zeměpánu na pomoc spějíce: tu Antonín nemoha wnitřnímu puzení odolati, nawzdor všem prosbám otcovým a slzám Aninčiným rovněž co obhajce vlasti mezi dobrowolníky se postavil. To také wiš!“

„Jak bych to newěděla! Wždyi jsem se ho sama dosti naprosila, aby newěstu a stár-noucího otce neopouštěl; ale ten hoch mně začal powídati o jakýchsi powinnostech k vlasti a zeměpánu, že jsem z toho ani slova nerozuměla. Než o té smlouwě newím ani za mák!“

„Tak wěz! Dříve než Antonín do pole odešel, zasnoubil se s Aninkou práwně, a smlouwa swatební w ten smysl zhotowena jest: aby naň děwče až do nawrácení čekalo; kdyby ale do dne a do roka se newrátil a ničehož o sobě wěděti nedal, pak aby jej za mrtvého měla a co jediná po něm dědička bez odkladu za jiného muže s Pánembohem se prowdala. A však ubohý Antonín w druhé porážce u Wídně s mnohými jinými co hrdina padl pro vlast a pro krále; úmrtním pak listem bezžiwoti jeho dokázáno. Starého otce zpráva ta sklátila do hrobu a on umíraje wů-

*

li milého syna potvrdil, aby Aninka jedinou všeho jmění dědičkou po něm zůstala. Holka si mohla oči vyplakati, jak jsme sami viděli; a ač o smrti Antonínově ubezpečena, přec dne a roku věrně vyčkala. Wčera minul rok, co Antonín do boje odešel. Že se prowdati musí, každý moudrý nahlíží; neboť za těchto nepokojných vojenských dnů bez hospodáře jaké to žiwobyti? Že ale na Antonína do smrti nezapomene, za to spasením své duše ručím. Neboť i to, že sobě nyní osiřelého Wáclawa, nejwěrnějšího to towaryše a spoludruha Antonínowa za chotě wolí — ano i to swědčí, jak věrně na nebožtíka zpomíná.“

„Ubohý Antonín, co by tomu asi řekl, kdyby se přec takhle zpět nawrátil?“ pronešla žena s outtrpným powzdychnutím.

„Jdi bláhowá!“ káral ji muž. „Ten se wice nenawrátí! Pokoj popeli jeho!“ Takto asi skončila se rozprávka w domě Jindrowu.

Na druhý den s prvním soumrakem večerním byla plna wes powyku a výskotu, když se swatebníci z hospody do obydlí newěstina ke stolu ubírali, kdežto již všhecko k jich přijetí uchystáno se nalezalo.

We prostranné swětnici stálo koškol při stěnách rozestaweno šest welikých, pokrytých stolů, za nimiž hodowníci přec dosti těsně ba takorůka jeden na druhém seděli. Z kuchyně ozywał se praskot ohně, sičení dopékajících se pečení, cinkot pekáčů, hrnců a mis; u stolů to šumělo až dotud klidným howorem ještě docela strízliwých hostí, a ode dveří až do polou swětnice hemžilo se hejno kluků a staric, ježto se byli z celé wsi na čížbu sešli. Když se byli hosté usadili, rozstawil družba a mládkowé swětla po stolích, tímto počátek swé čestné obsluhy při stole učiniwše; a družba takto ku shromážděným jal se mluwiti:

„Maličko, maličko, ať se stane pomlčeníčko, bych já mohl promluwiti slowičko!“

Hosté napnuli uši, všecko utichlo i kluci u dveří se přestali strkati, a družba mluwil dále:

„Co nanejwejš wážení páni hosté: páni a paní, panici a panny aneb jakby kdo nejswrchowaněji jmenowán býti mohl! Tyto nowé dnes od Boha spojené manžele nemůžeme ničemu lépe přirownati jako zrnů horčičnému, ježto nejmenší jest sice ze všeho semene zemského, ale když zroste, býwá z něho strom weliký, takže ptactwo nebeské přilétá a obyvá w ratolestech jeho. I o těchto no-

wých manželích musíme se nadíti, že w roce nebo we dwou letech je Pán nebeský rozmnoží a krásným synáčkem nebo zpanilou dceruškou potěší. Tu owšem panici newěstě rozličné výlohy nastanou, aby měla:

Na rendlíček, na mističku,
 Na hrnček i na lžičku,
 Na pásničku, na karkulku,
 Na podušku, na kolébku;
 Takowou však kolébku si usmyslila,
 Kterážto, by welmi krásná byla,
 Nemá červená být ani modrá ani bílá,
 Ale aby všechny barvy měla,
 Sama kolébala, sama pěla!
 Potom, aby o všem učiněna byla zmínka —
 Bude též ta mladá hospodyňka
 Potřebowat korbel wysmolený,
 Z nějž by piwko piwal manžel přemilený;
 Bude potřebowat ostrou karabinku,
 Aby swého rozmilého
 Mohla honit z hospody do šenku!
 A k náradí toho potřebného
 Newyhnutelnému pojednání
 Aby všickni páni a ctné paní

něčím nápomocni byli, já jakožto panice newěsty wywolený služebník u všech přeuctiwě se přimlouvám.“

Na to stawěli mládkové prázdné misky na stoly a hned se započala sbírka pro newěstu do nowého hospodářství. Hosté kladouce peníze do mis, prowoláwali spolu, k čemu kdo přispívá. Ženské dávaly nejwíce na kolébku, na karkulku, na hrnčky, mužští na korbel;

přičemž mnohé žertowné slovo prolítlo. Po skončené sbírce odewzdali mládkové shromážděné příspěvky družičkám a tyto sypaly je newěstě do klínu.

Na to opět wystoupil družba a swým obyčejným: „Maličko, maličko, ať stane se pomlčeničko“ podruhé k umlknutí hodowníky přiwedl. Nyní však hlasem vážným jal se mluwiti takto:

„Poněwadž Pán nebeský nikdy pokrmů nepožíwal, dokud Otcí swému díky newzdal: tudy abychom i my následowali šlépěje jeho, dříve nežli ze štědrosti božské darů těchto požíwati počneme, chwálu Pánu wzdejmež!“

A swatebníci powstawše s průwodem hudby zpiwali následující, po celém jihowýchodním Chrudimsku při swatbách obyčejnou píseň:

»Za onoho času swatba se stala,
Přewzácných na se hostí sezwała:
To Ježíše přemilého
S Marií mátičkou jeho,
Ta swatba nebeská
Kano - Galilejská.

A když pospolu jsou hodowali —
Že wina nemají, zpozorowali;
Pán se račil slitowati,
Z wody wíno udělati
W Kani Galilejské
Na swatbě nebeské.

Račiz, o Ježiši! s námi stolowat
 A těchto darů račiz požehnat,
 Jakos račil požehnati
 A též spolu hodowati
 W Káni Galilejské
 Na swatbě nebeské «

Po zpěwu přál ještě družba všem výborného chutnání a pak nastaly hodý.

Zpočátku vládla mezi hodowníky jakási zasmušilost a ticho, jelikož newěsta po celý den smutniti nepřestala; než chutné krmě a různé piwo rozvázalo brzy swazky jazyků hodujících a bylo řečí, žertů a zpěvů bez konce.

Mezi nejbujnějším veselím wystoupil opět družba a svým obyčejným: „maličko, maličko“ k další řeči přístup sobě činil.

Zvědawě utkwěli na něm zrakové všech, jelikož mezi jídlem žádný obřad ani řeč leč k samému teprw konci wykonáwati se nemá. Poslouchali tedy s nemalou bedliwostí, když řečník takto mluwiti počal: „Co nejuctiwěji se přimlouwám u laskawosti waší, abyste hosta neznámého do své společnosti přijmouti se neštili. Ač rouchem swatebním přioděn není, přec místa slušného mezi námi zasluhuje. Jest to pocestný, chůzí dlouhou jak prawí umdlený; a neklame-li mne zrak můj, jestiž to bojownik, odněkud zdaleka z nepřátelského zajetí domů se wracející. Pročez pamětli-

wi jsouce slow Páně: „Cokoli nejmenšímu z nich učiníte, mně samému jste učinili,“ místečka mezi sebou jemu popřejme.“

„I přiveďte ho sem, přiveďte ho sem!“ zvolali všickni jednohlasně. „Ať si oddechne — bude nám wyprawowati, co zkusil a jak se mu mezi nepřátely wedlo.“ Všickni zwědawě zraky své upírali ke dveřím, nemohouce se příchodu cizincowa dočkati.

Konečně přiwráworál se ubohý do světnice mezi hosti. Starý polozetlelý wojský oděw swědčil, že jest cizinec z počtu císařských bojowniků; nescíslné jizwy po osmahlé, zohyzděné twáři jakož i to, že mu lewá ruka a prawé oko chyběly, bylo důkazem zřejmým, že stáwal w bitwách tam kde rány nejhustěji padávaly.

„I prostomilý wojáčku!“ uwítali ho všickni, „jak wás ti necitelní připrawili! toť wás doma ani nepoznají!“ A s welikým účastenstwím jej obklopiwše, nadarmo se-zdráhajícího za stůl newěstin mermomocí sázeli. Sama newěsta přisedla k němu, pokrmu a nápoje mu předkládajíc; ale woják ni k jídlu ni k pití se neměl a zdálo se všem naň hledícím, že se po celém těle chvěje, ba že i slza po rozbrázděné twáři jeho se rozlila.

Tu nepřestávali naň hodowníci otázkami dorážeti, co by mu scházelo, jeden přes dru-

hého jej celující; a co nejpodiwnějšího, i domácí pes, starý Kuráž, radostí kviče, neustále naň skákal a rozličné posuňky činil.

Tu se zmužil cizinec a hlasem hlubokým, ač poněkud nepřirozeným odpověděl: „Vaše laskavost mne tak welice dojíká, a že opět po dlouhém čase zwuky milostné řeči mateřské slyším a na české twáře patřím.“

„I nebuďte dětinský!“ konejšeli jej swatebníci; „tak laskawě by wás jistě všude byli přijali, a rozmilým zwukům drahé mateřčiny opět přiwyknete! Powězte pak nám, kde jste tolik jizew nasbíral a jak se wám we zajetí wedlo?“

„Se ztrátou ruky a oka utržil jsem všechny tyto čmáry w obličejí w druhé bitvě u Wídně,“ wyprawował neznámý hlasem jako přetwáreně znějícím; „a že we mně duch zůstal, zároveň s ostatními zajatými byl jsem wlečen do dalekého Francouska. Uzawřený w krátce mír a sňatek Napoleonůw s arcikněžnou Rakouskou nám sice brzy swobodu wyjednaly; já však dlouho ještě choroběl w zemi nepřátelské. Ani zpráwu písemnou nemohl jsem o sobě do vlastí zaslati, jelikož sám we psaní se neznám, aniž jsem mohl nalezti koho, jenžto by řeči mé rozuměl. Tudy teprw po swém uzdrawení nastoupil jsem cestu dalekou do vlasti, a co mi srdce úzkostí

a hrůzou swíralo neustále, našel jsem, bohužel! wkročíw do dědiny otcowské, skutkem naplněno. Domnělá smrt moje otce starého sklátila do hrobu, a jediný den opozdění mého rozhodl strašně nade mnou. Já přišel o den později!“

Tato poslední slova pronesl hlasem přirozeným, libozvučným.

Jak mile slova tato byl wyřkl, zachwělo se celé množství swatebníků úžasem až dotud nepocítěným, a newěsta poznawši po hlasu nešťastného wojína: „Antoníne!“ zkríkla a mdlobou uchváčena se kácela.

Ale w tom také okamžení jako duch wytratil se ze swětnice wojín a zmizel w temnu nočním.

Sotwa že odešel, nastal úkaz hrůzoděsný w přírodě. Černosiwá mračna walily se po obloze, blesky prorýwaly tmú noční a děsné rachocení hromu hučelo prostorou. K rozsápané bouři přidala se lítá wichřice s lijawcem, takže nad tímto žiwlů pobouřením ztrnulo wěškeré stwoření. Oblaka se bleskem ani nezawíraly, hrom bil bez přestání a wichřice lámala a wywracela wěkowité kmeny jako stěbla. Nebylo pamětníka takowé houřky w celé osadě.

Po strašné noci za ranního jitra brálo se několik drwoštěpů do panských lesů za Sta-

rou wes na Hradiště, aby pokácené kmeny na klády a polena zdělali. Hned na pokraji lesa ležel wyvrácen od kořene welikánský wěkowitý dub. Obcházejíce jej uzřeli něco pod wětwezi, co se jako wojenskému kabátu podobalo. Odstraniwše wětwe s welikým namáháním, shledali roztrštěnou mrtwolu lidskou w zetlelém oděwu wojenském a při bližším ohledávání poznali bojownika o jedné ruce.

Bylytě zbytky tělesné nešťastného s počestností na swatém poli při chrámu Páně pochowány a politování celé osady prowázelo jej do chladného lůna země.

Dříve pak než měsíc uplynul, jiná ještě nowě nakypřená mohyla přibyla na hřbitowě hned podle náhrobku jednorukého bojownika – byltě to hrob Aninčin!

Zbožný zlosyn.

Honzík Kradohlávek z Šelmoboud,
Dlouhoprsté společnosti
Oučinkující to spoluoud,
W provozování swých záměrů
Mnohé míwal mrzutosti.
Brzy o trhu
Kramáři ho zmalowali
Od paty až do hlavy,
Tu zas w hospodě mu naklepali —
Takže z ran a šatlawy
Ani téměř newyšel.

„Odkud to as pochází,
Že mne samé nesnázi
Stihaj’?“ sám u sebe přemejšlel.
„Dobře se w swých věcech znám,
Hbitost w prstech také mám,
A přec mne ti chlapi
Pokaždé polapí.

Ale, jak se mi to zdá,
 Příčina w tom bude ta :
 Že jsem jako šlak
 Nepobožný býwal ;
 Proto mi šlo všechno naopak,
 Samé neštěstí jsem míwal.
 Musím se w swém žiwobyti
 Trochu polepšit,
 Bych se toho stíháni a bití
 Něko mohl zbýt. "

Spasitelným předsewzetím naplněn,
 Hned na druhý den
 Do sousední osady
 S večerem se ubíral,
 Bohatému šenkýřowi by tady
 Něco takhle jenom *wzal* ;
 Nebo od té doby,
 Co slib polepšení učinil,
 Swatoswatě sobě umínil,
Krádež wice že neztropí.

Bylo tma jak w pytli,
 Ani hvězdy na obloze nezakmitly.
 Asi k jedenácté hodině
 Přiloudal se Honzík k hospodě.
 Před komorou zwenčí zastawí se tiše,
 Ledwa dýše.
 Ohlíží se, uši napne,

A když ani níkde nic neklapne,
 Sundá s ramena
 Motyku a rýč,
 Podkopáwati se počíná,
 Řka : »Bůh semnou a zlé pryč!«

Tak se podkopáwal
 Pozwolničku;
 Při práci swé modlitbičku
 Pilně odříkáwal,
 Aby Pánbůh wše zlé od něj odstranil,
 Zwlášť před šelmou člowěkem ho zachránil.
 A tak pořád až si díru wyklubal.
 Dříve než se do lezení dal,
 Požehnal se kříže znamením,
 Řka : »Teď Pánbůh napřed, já za ním.«

Šoup! a již je w komoře.
 Sírkou škrtně a při swětle
 Zhlídne truhlici; tu hnedle
 Zlodějským si klíčem otewře.
 Trefa! měšec dukátů
 Zrowna mu pad' do drápů.

»Když mně takto Pánbůh přeje,«
 Honzik radostí se směje,
 »Musím jeho přikázání
 Ještě víc si wážiti!«
 Tu si na strnádky ještě poswítí;

Pak se dal do počítání:

„Jeden, dwa, tři, čtyry, pět, šest, — tak,
 Wy půjdete semnou!“ Sedmý však
 Stranou klade, řka: „Ty zůstaneš zde!
 Nebo „Sedmé nepokradeš!“ psáno je.“
 A tak pořád počítal:
 Jeden, dwa, tři, čtyry — w stejné míře;
 Sedminu tam zanechal,
 S ostatním se šanširowal k díře.

Ale jaká nehoda!

Tu ho kdosi zadu za krk popadá;
 Šelma hospodský we zwyku měl,
 Stawení že w noci častěj' obcházel;
 Náký šramot ucítil,
 W komoře se skryl —
 A teď Honzíka
 Chudáka
 Zabawil.

„I ty duše poctiwá!“

Šenkýř jaksi beze zlosti
 Honzíkowi domlouvá.
 „Wždyť jsem nad twou šlechetností
 Celinký ten tam!
 Jak ty Boha na paměti máš,
 A jak pěkně jeho přikázání znáš!
 Ale že i já je znám,
 Hnedle tobě důkaz dám.“

Na to pana Honzika
 Popad' za palici,
 Potom hezky z wysoka
 Rozpráh sukowitou liskowici,
 A pak jednu mastnější než druhou napořád
 Wedle sebe po hřbetě mu klad,
 Počítaje: »Jedna, dvě, tři, čtyry — tak,
 Wy sem náležíte!« — pátou však
 Pustil mimo, řka: »Ty zůstaň zde,
 Neboť ,páté nezabiješ' psáno je.«
 A tak po hřbetě mu bušil
 Jakoby po mlatě,
 Až se Honzík swatoswatě
 Zaříkal a dušil:
 Že chce raděj do umdlení pracowat,
 Nežli ještě jedenkrát
 Tak se dát
 Zwochlowat.

Dobrá rada w nouzi.

Na radnici w Kocourkowě
Bylo welké sezení:
Purkmistr a konšelové,
Úředním rouchem oděni,
S moudrou twáří mezi sebou rokowali,
Brzy tiše, brzy hlučně rozprávěli;
Mezi tím se trochu pohádali,
Neboť welikou wěc w prádle měli.
Jakýs štwanec tolik se tam obce nasoužil
Rušením dobrého pořádku,
Že si oprátku
Na krk zasloužil.
Jeho se to celé rokování
Týkalo.
Rozepří když dosti dlouho trwalo:
Na tom usnesli se páni,
Aby ten
Zločinec byl bez milosti
Oběšen.

Purkmistr, jenž nadewšecky za ušima měl,
 Pln obezřetnosti
 Po rozsudku takto usta otewřel:
 »To je nález, páni bratři!
 Po zákonu jak se patří!
 Ale jak již wíte, důstatečný není —
 Musíme jej do hlawního města
 Nejvyššímu soudu zaslat k potwřzení;
 A tu jisté průtahy
 S poprawením nastanou.
 Co s tím ničemou
 Prozatimně počíti?
 Na obecné outraty ho žiwiti?
 Škoda náramná!
 Jsou zlé časy,
 Prázdné kasy —
 Poradte, co se wám zdá?«

»Waši moudrosti!
 Počal jeden z konšelů,
 »Já bych w sprostnosti
 Podal radu tu:
 Snadno měsíc nebo dwa
 Průtah potrwá.
 Ať se tedy asi na čtwrt léta
 Ještě podíwá
 Trošičku do swěta!
 Šewcowinu zná —
 Obžiwu si snadně vyhledá;

✱

Tak nás pěkně outrat zbawí.
Musíme mu ale nařídít
Ostře, aby
W určitý se čas
Hleděl zas
Řádně nawrátit.“

„Bráwo! totě nápad výborný!“
Ze všechněch ust jednohlasně zní.
Pak si odsouzence předwolali,
Wšecko jemu wyložili,
Na čwrt léta konsens dali,
A pak propustili:
„Nuže tedy s Bohem jdi!
Zwol si ale krátkou jen maršrutu,
Takhle někam k Bohdánči,
Abys w určitou zas lhůtu
Mohl býti zde,
Nebo jinakč nebude —
Až se wrátíš, w druhý den
Musíš býti oběšen.“

Chasník wšecko učiniti
Přislíbil:
„Neračte pražádnou starost míti —
Jak bych zde již byl!“

Ale co se nestane?
Když on jim ta šelma slowo dané

Nesplnil! — —

Z města hlavního přichází w krátkosti,
Aby bez okolností
Prowazem jen pokutován byl;
A on nikde, jakby zem se po něm slehla!
Tu nastalo bědování:

»O my osli, trdla, my nemehla!
I co jsme to učinili,
Že jsme z rukou ho pustili?«
Takto radní páni
Sami sebe jsou slawili.

Ale purkmistr neztratil hlavu.
»Co je platno!« ku shromážděnému práwu
Welemoudře promluwil.
»Po účinku zlá rada
A po škodě náhrada;
Já sám mezek nejušatější jsem byl!
Ale ňáká poprawa
Musí být!
Sic by lid se mohl pobouřit.
Páni, radte! — no co se wám zdá?«

Moudrého však rada neopustí.
»Páni, trefa! buďte weseli!«
Jeden z konšelů co posedlý
Nenadále spustí.
»Trefa, již to mám!
Přewýbornou radu dám.

Na podměsti šwec
 Jirka Podtrhleč
 W roztrhané boudě přebýwá,
 Dewět děti polonahých má.
 A to wíte, co teď čłowěk wšecinko neudělá
 K wůli daremnému pakateli! —
 Pozorujete-li,
 Kam já měřím? — Dejme asi
 Dwacet rénských z obecné mŕu kasy;
 Oč že nám to udělá —
 Na hodinu powěsit se dá?
 Kde w té chwilce tolik peněz wydělá?“

»Ha, toť rada dobrá, prawým časem!“
 Zaradowali se wšickni jedním hlasem;
 A w tu ještě chwili
 K přištipkáři deputaci wyprawili.
 Než — ó, kdoby to jen pomyslil? —
 Hrozně nanic pochodili;
 Šwec si sám nerozuměl —
 Opowrhl on tím wýdělkem!
 Troub a oslů na tucty jim zawěsil,
 Naposledy potěhem
 Z dveří sprowodil.

Rychtářova příprava k prvnimu soudu.

Kmotr Kanda, sedlák z Lišně,
S nemalým se domů wracel hlukem z kanceláře,
Wykračoval si a zhlížel pyšně,
Že se mu domáci podiwili.
A co diwu, an ho za rychtáře
Páni w zámku wywolili?
Ó kdo wí,
Panská poliwka jak zawání,
Kterak chutná a jak dme,
Tenť mu odpustí, ba ani necekne.
Bylo wěru podiwání
Na to jeho z brusu nowé počínání;
Po swětnici wykračoval,
Po panku si odřukoval,
Diwné obličejje tvořil,
Rukama rozkládal, sám s sebou howořil;
Zastawil se, podepřel si bok,
Přejel rukou čelo — zase uděl krok;

Potom pak se za stolem
 Hezky ze široka usazował;
 Ohlédnuw se po čeledi kolkolem,
 Takto zhurta rozkazował:
 »Marino! ty půjdeš k židu,
 Koupíš ingoust, papír, křidu; —
 Anče! ty kosinku opatříš —
 Honzo! kudlu nabrousíš; —
 A ty stará, sežeň jehlu, nití,
 A to hnedle! Ještě do večera
 Lejstra sešity a péra
 Nařezány musej' býti.« —

»I pro hořké hodinky!«
 Zhrozila se hospodyně.
 »Nepřicházíš-li pak, táto, s pálenky?
 Nebolis se zastawil na wíně? —
 Wěčné nebe!
 'Takowě dokazowání,
 Křik a hurtowání —
 Wždyť pak jsem celá bez sebe!«

»No, ať jenom zarazíš!
 Co ty tomu asi
 Rozumíš?
 Jaký rozum dlouhé wlasý
 Krejou — dobře wíš.«
 Takto Kanda uražený na ženu se osopí,
 Očima zlobiwě zaswítí.

„Hleďme — i ty prahubaři!“
 Zkřikla žena
 Rozezlená.
 „Co pak tě w tom kanceláři
 Nakwasili panštinou?
 Wždyť s ním není
 K wydržení —“

„Přestaň, ženo, s takowou!“
 Nadmut rychtářstwím muž pohrozil.
 „Kdybych se jen slowem wyjádřil —
 Jakby uřal umlkneš,
 Ano wěz:
 Ode dneška jsem
 Rychtářem!
 Celá wes přede mnou bude smíkat —
 A ty aspoň před lidmi mně budeš wykat!“

„Pomalu s tou kuší, aby nezpustila!“
 Žena s smichem prohodila.
 „Rychtářem — hm, jaké ranty!
 Šalomouna neudělaj' z Franty,
 Byť i nad půl swětem rychtářował!
 Wšak ona se ti
 Ta twá sláwa brzy znechutí.“

Ale muž ji plným hrdlem okřikował:
 „Ani muk! klid' se do kouta!
 Mám při ruce práwo, pouta —

Nezapomínej, čím jsem!
Podruhé mluv s jiným respektem!“

Potom na okamžení
Nastoupilo mlčení;
Až zas na smíření
Mírněji se Kanda dal do howoření:
„Widiš ženo, by ses snad nedomníwala,
Že je to nák halabala,
Nebo že jsem náký bloud —
Nazejtří již budu držet prwní soud.
Kmotr Čada —
Znáš ho, samá půtka, wáda —
Popás' mlynářowi zeli;
A já to mám wyšetřit,
Jak to mezi sebou měli;
Pokárat a domluwit,
Wšecko řádně narownat,
A pak bez delací na ouřad
O všem zaslat referát.
Ale Čada, to je kwití —
Na toho to musím chytře naraščit.
Proto se chei dnes již na to připrawiti,
W rozsudku se trochu cwičit.
Honza náš —
Wždyť ho znáš —
Nebyl také nikdy pro zdwořilost bit;
Toho na paškál chei wzít,
Jak by on tím winníkem

Sám byl, jemu domluwit.
 Jestli nad tím chlapíkem
 Zwitěžim,
 Snadno kmotra Čadu pokrotím;
 Neboť hranatější odpověď,
 Nežli Honza, žádný by dát nedowed.
 Zůstaň tady, stará, sedět,
 Abys mohla na to hledět,
 Jak ho budu nabírat.
 Teprw uhlídáš,
 Jakého to muže máš,
 Až ho budu heftem brát!“

„A já budu pana správce zastávat,
 S úsměchem mu žena odpowí,
 „Kdyby spolu nemohli jste býti hotowi.“
 Ale rychtář powrhawě hlavou zawrtí:
 „Hm, moudrosti twé nebude nám potřebí.“

* * *

Ledwa že se swečeřelo
 A čeládka ulehla,
 Diwadlo se otewřelo.
 Rychtářowá jako vyšší inštanci
 Sobě zasedla
 K mědenci.
 Rychtář hrdě twáře dmul,
 Honzu si před stůl

Zawolal,
Potom hnedle započal :

»Kmotře Čado ! rozumíte —
Co pak jsou to za hamary*) ?
Wždyť pak pořáde tropíte
Samé swáry !
Za ty vaše morestě
Mělbyste být w arestě !
Je to slušné, sousedowi popást zeli ? —
A co widím ? zpropadený kornifeli **) !
Takto-li
Chodiš k práwu ? Nemůžeš tu mihuli ***)
Sundat ? Naučím tě smekat !«

Ale Honza, nadělaný hrubián,
Nechtěl se té řeči jaksi lekat ;
»Hleďme, hleďme, jaký pán !«
Jako do jitrnic počal sekat.
»Budeme snad muset před ním klekat !
Sotwa mu tu drábskou hůl
Nastrčili, zapomíná jakby smet,
Že je přec jen selský hřbet —
Z wesnického plotu kůl !«
A potom si pankrotku
Ještě pewněj' přitisk na lebku.

*) hamar = wáda.

**) Wlastně kornifer (latinské) = rarášek.

***) Σταφελίσις; zde we přirovnání: špičatá čepice.

Rychtář celý hněwem rozhřatý:

„Krátké s tebou budu dělat ceráty!“

Na Honzu se osopí.

„Podle palagrafů, toť se wí,

Mlynářowi škodu nahradíš,

Práwného pak čtyry kopy položíš.“

„Chtěl byste čtyry kopy, chtěli?“

Křičí Honza drzý, smělý —

„Abyste je pak s konšely

Prochlastali —

To jste nanic počítali!

S mlynářem se wyrownám,

Ale wám

Ani halíře nedám!

Na mou wěru,

Snáze se tu s wámi speru!“

„Ty že se chceš semnou bít?“

Rychtář celý

Zkontraktělý

Počal hřmít.

„Mně, ješto jsem obce hlawa,

Takowá se nečest stává?

I aby tě wejři, sowy!“

A tu tak jej pojal wztek,

Že Honzowi

Wyřal pohlawek.

Ale Honza nebyl líný

A vrátil mu honem jiný;
 Pak se hodnou chwili
 Spolu bili.

Wida, soka že nezmůže,
 Dal se rychtář do výhrůžek:
 „Počkej kůže!
 Já ti srazím růžek!
 Nyní jdu
 Rownou cestou k ouřadu!
 Myslím, že ti w krku natřesu,
 Až to panu správci přednesu;
 Woda, suchý chléb a pár dní w chládku,
 To tě naučí pořádku!
 Nyní punktum, konec a již jdu.“

A co Honza? — Dal se do smíchu!
 „Jděte, jděte,
 Naberete —
 Předešel wás kapoun s krocanem;
 Nemyslete, že já dnešní jsem,
 Wimť já dobře, kam co wede,
 A kdo maže, také jede.“

Rychtář zatím k vyšší inštanci
 Hnal se k mēdenci,
 A pln kyselosti
 Dal se takto do stížnosti:
 „Jemnost, Wašnost pantatínku!

Já přicházím tentohlečky
 Stranu toho narownání nákou zmínku
 Udělat. Škaredé jsou z toho břečky;
 Trochu jsme se jako s kmotrem neshodli,
 Ba až do křížku se popadli. —
 Já šel na něj zhurta přeci,
 Jak to při takové věci
 Slušné je;
 On mi tu však zhruba odřukuje —
 Já ho plác —
 On mě zas,
 A tak z toho byla
 Merenda nemilá.
 Já řku, takové beraní hlavy,
 Jemnost pantatínku, žeby bez delací
 Patřily snad do šatlawy,
 Nebo na obecnou práci,
 A pak k posledku
 Takle tento pod wrátného liskowku —

»No, a co se nechtěl k chybě znát,
 Neboli náhradu dát?«
 Tak ouřadující manželka
 Na muže se obekla.

»Inu — co se toho týká,
 Prawda sice, nic neříká;
 Ale aby ho sám kat —
 Právného nic nechce dát!«

„Co kydáte?

Jaký obyčej to máte,

Právního cos žádati?“

Ještě přísněj' počala se žena tázati.

„Inu, inu, pro pánečka!“

Jal se rychtář omlouwati;

„Wždyť to sami račte znáti,

Že to není ode dneška,

Jménem právního cos požádati.

Toť wám rozum dá,

Když si konšelové k soudu zasednou,

Že musí být náká zawdaná;

Toť prastaré artikule jsou!

Jak to mezi wámi jde,

Tak to u nás také je.

Není službička,

By nebyla partička —

Ani kuře darmo nehrabe“

Ale tu si chudás dal!

„Cos to nažwatlal?“

Správce u mědence celý rozlícený

Dal se do wadění.

„I ty nečesaný hňupe!

Hledte, ten hranatý chám (sprosták)

Rowná on se nám!

I ty selský troupe!

Uděláme my-li něco pod palec,

To je zcela jiná věc !
 My jsme páni,
 K tomu dáni !
 My své práva známe —
 Ale od každého brslenkáře
 Sobě do nich fušovat nedáme ! —
 Já ti powim, co se sluší na rychtáře !
 Rychtář má powinnost tu :
 Wrchnostenské dluhy stloukat,
 Honit sedláky na robotu,
 Před ouřadem poníženě koukat,
 Nic nedbat na lidské huby,
 Jazyk držet vždy za zuby.
 Ale nějak partykować ? —
 Tobý bylo
 Pěkné dílo !
 Kdyby měl
 I ten hloupý rychtář brát —
 Který ďas a kat
 Ještě sedlákem by býti chtěl ? —
 Ted' do diry potáhneš,
 A rychtářem dnes
 Naposledy jseš ! «

»A co já to potřebuju,
 Nák se dát
 Huntować ?
 Já se z rychtářství děkuju ! « —

»A to děláš dobře, milý táto!«

Žena nato

Kwapně odpowí.

»Mělbys přitom trochu štrapace a ostudy —

A nic za to!

Co se ti teď v podobenství stalo,

Toho by ses dočkat mohl w skutku pro dost málo.

A tak zanechej rychtářství,

Raděj si hled' pilně hospodářství.«

O b s a h

prvních čtyř swazků těchto Powěstí.

Swazek 1.

Stránka

Mikuláš Klečkovský, čili: Posvátná lípa snoubenců nad Skurowem. Romantická powídka z časů Ji- řího Poděbradského	3
Zjewení pod Černým lesem. Národní powěst z časů Trebonie Pernštýnské	49
Kříž nad železnou hutí. Národní powěst ze švédské wálky	62
Blbý Waněk, zchytralý lhář. Národní báchorka .	69

Swazek 2.

Nenadále smíření. Historický nástin ze smutné doby zahynutí Otakara Welikého	3
Moc mateřské lásky. Powěst ze švédské wálky .	30
Poslední poprava na Šibeničném wrchu. Dle národní powěsti	36
Hádanka, čili: Sedlák královským radou. Národní báchorka	64

Swazek 3.

Stránka

Poslední opat kláštera Podlažického, anebo: Wira	
nad lásku. Powidka dějepisná ze dnů husitských	5
Tichý nad silného! Powěst národní z dob tažení kři-	
žáckých	43
Rek Huidopich	57
Poswicenská lest	81

Swazek 4.

Wir newěry a šilenosti. Powěst	5
O den později. Prawdiwá udalost	37
Zbožný zlosyn	53
Dobrá rada w nouzi	58
Rychtářowa příprawa k prwnímu soudu	6

Půwodní vlastenské

POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORKY.

S e p s a l

P. Josef Ehrenberger.

Swazek pátý.

W Praze.

Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

1 8 4 7.

Zkamenělá swadba pod Ústupem.

Národní powěst.

I.

Na den sw. Máří Magdaleny léta Páně 17** k večeru hemžily se stezníky a cesty, od městečka Wo.....ce ku blízkým i vzdálenějším osadám wedoucí, lidstwem od wejročního trhu domů se nawracujícím. W různých skupeních ubírali se wesničané, powídajíce sobě, kdo a jak co nakoupil, a tak si chvíli krátili. Také po cestě k Ústupu šla tlupa žen a jim w čele mužowé dwa pohledu docela nestejného. Prwní z nich mohl míti dobrou padesátku a byl mužík postawy drobné, prisouchlý, s týlem poněkud sehnutým; malounké oči napořád přimhurowal a tak se w obličejí twářil, jako by na swatouška hrál. Druhý o celou desítku mladší měl přímé, dobře zrostlé tělo prostřední výšky, zdrowou weselou twář a jasné oko. Krojem se od sebe nelišili ani o vlas, jsouce obadwa obuti do dlou-

*

hých telecích bot, přistrojeni do žlutých koženíc a šedých kazajek, a na hlavách měli wlněné širáky.

Byli to Oustupští sousedé Kukla a Bodroň. Bez howoru kráčeli podle sebe, jakoby se jeden ze společnosti druhého příliš netěšil a raději se mrzel na náhodu, která je swedla; ženy za příkladem mužů také mnoho řeči nenadělaly, a tak to trvalo až se jim pojednou předmět naskytl, který všestranně mužům i ženám jazyky rozvázal.

Tlupu našich jarmarečníků došlo děvče a to šwárné, černoooké, kterému se do tisíce neděl ještě něco nedostávalo a krásky až zbejwalo. Také oděwem wkusným a čistotným ostatní wesničanky přewyšowala, a dohoniwši naše pocestné uctiwě je pozdrawila; widouc ale, že jí s wýminkou Bodroně žádný hrubě ani neděkuje, sklopila oči a předběhla kwapně newlídny houfec. Šípy záští lítaly z očí žen za díwkou ustydlou; jediný Bodroň se zalíbením za ní pohlížel řka: „Na mou milou duši, to je děvče jako srnka! a já mám prawdu, když říkávám, že přes Mařenku Jarošowic w celé wsi není.“

Než slowy těmito, jakoby do wosů píchł, wšecky ženy na sebe popudil. „Cože to powídáte, kmotře Bodroni?“ utrhla se naň jedna z nich, ku které se ostatní po celé cestě jaksi uctiwě chowaly. „Že se nestydíte! Ku pohoršení celé wsi je to fintidlo, a kdyby nás Pánbůh nějakou metlou nawštíwil, tak se to jistě pro tu pyšnou důru stane!“

„Dobře máte, kmotra Jílkowá,“ chopila se ho-

nem slowa jiná; „kdo to jakžiwi widěl, děwče z baráku aby nosilo sukně ze saského kartounu? Já byla ze žiwnosti a odrostla jsem w mezuláně a kanafase; k oddawkám jsem měla po nebožce babičce kondrašku; a swým holkám, ač nám také o krejcar nejde, co žiwa budu kromě domáciho winutí nic na šaty nedám — raději jim krky polámu!“

„I je to něco hrozného!“ spustila opět jiná, aby nit odjakžiwa oblíbených pomluw a utrhaní newyšla — „co se ta děwka nadýmá, jako — Pánbůh mně odpusť — jako kráwa po jeteli, a člowěka si newšimne! Já již kolikrát prála, jen pro tu holku že Pánbůh nic dobrého naší dědině nedá. Kmotře Kuklo! wy také máte pěkný kus rozumu — nu, co pak wy medle o tom soudíte?“

Kukla sehnul ještě trochu více přihrblý tyl a přimhouřiw malounké oči, hlasem proroka počal takto: „Já byl po jaře we Křtinách na pouti a sešel jsem se tam s nábožným poustevníkem, a ten mi zjewil, že wyhejralost a pýcha za našich dnů o deset spřičlí výše wystoupila než před potopou swěta; a co ta holka Jarošowic ty šperky a to parádění zawádí, teprw tomu zúplna wěřím. A tak, milé sousedky“ — končil výstražně — „návštěwu těžkou a snad horší nežli sama potopa swěta k očekávání máme.“

„I ta lotryně! i ta bezbožnice!“ zkríkly ženy, popudliwou řečí Kuklowou rozdrážděny; „neza-

slouží-li aby na hranici upálena byla? Na celou wes pro ni pohroma přijde!“

Bodroně, jenž až potud tiše se choval a zlobě žen toliko se smál, řeč Kuklowa tak rozhořčila, že jazyku uzdu pustě, slowem rázným na něj se obořil: „Nejste-li wy starý blázen! — Popudí on ty nemoudré ženy, žeby ubohé děwče hned kamenowati w stawu byly! Což newíte, že hned po smrti otcowě ku strejci do města se dostala a tam až do swého čtrnáctého roku wychowána byla a teprw když strejc umřel, zase k matce do naší wsi se nawrátila? Tamť owšem jiným způsobům i jinému kroji přiwykla — ale pyšná, to není! Pan farář o ní mnoho drží a tuhle jak jsem byl posledně za kmo-tra, mezi jinými moudrými wěcmi i to mně powídal, že i pod skwostným rouchem začasťe prostinké, pokorné srdce přebýwá, anto nezřídka pod špinawým puntem hrdost a pýcha hnízdí; a má dobře pan farář! Proto také powídám: ta holka pyšná není, ale dá si na sobě záležet a to může! W celé wsi se jí žádná newyrowná; s jehlou a dráty umí jakoby hrál; polní a jiná domácí práce jí odpadá jako když prší! Zkrátka, přes tu holku we wsi není, a ženské jen proto na ni sočí a psí hlavu by na ni strčily, poněwadž jí těchto předností záwidějí.“

Kukla se hněwiwě pro takowou domluwu zamračil a ženy s tajnou kyselostí umlkly, až ona, která prwní na Magdalenku žehradi počala, po malé přestáwce znova na Bodroně wyjela: „Wy jste bez

toho pošetilý mudrlant a všemu jináče rozumíte než jiní lidé! A kdybyste si tisíckrát po sobě řekl: přes to děvče není — a kdyby si ji pan farář třeba na oltář postavil: zůstane přece hrdopejškou, pro kterou se Pánbůh na nás všecky hněvá!“

„A wy kmotra Jílkowá jste mně ze všech nejdiwnější,“ promluvil na prudká slova s mírností Bodroň — „že na to děvče tak šlíríte! Wždyť wás lidé dělají její paní matkou —“

„Jak? cože to powídáte?“ rozzlobila se kmotra, až se jí dech tajil a twáře zžhodraly. „I že se nebojíte, aby wám posel Boží zrowna do ust neudeřil! Já její paní matkou? — i toť bych do toho hochu, jak jest mé jediné dítě, raděj na tom místě kudlu wrazil! Ale nač se zlobit? Beztoho jsou to ňáké klewety — kdo wí, kde to kmotr nasbíral.“

„Inu,“ prohodila jedna ze žen, „šeptá se o tom po celé wsi; já to již dávno slyšela, že wáš Jeníček na ni bere, jen že sem wás nechtěla zarmoutit; myslela sem, že se wás ještě dost srdce nabolí, až se to dozwíte.“

„I pro hořké utrpení!“ zabědowala Jílkowá rukama lomíc a napolo s pláčem. „To nešťastné, bezbožné dítě! — takowou potupu našemu rodu! Od prapraděda všickni hospodářowé na našem gruntu buď ze mlejnu anebo z welkých žiwností holky sobě brali — a ten padouch pomejšlí na tu nahou pejchu! Co já se napřičiním, nastarám, našetrím — a ta sojka aby to w kartounech a w hedbáwí roz-

courala? I to se nestane a kdyby jediná na světě byla!“

„U wás ona by sedla do plného,“ poštíwaly ženy, „jako husa na krmníku; ale to jí ani Pánbůh nedá.“

A kmotr Kukla jakoby si běhu řeči ani newšímal, s přimhouřenýma očima a pobožně nastrojenou twáří notowal pro sebe, ale tak že ho všickni slyšeti mohli, jak následuje:

Pamatujte, děti,
 Of Kterak psáno jest:
 Otce swého ctěte,
 Matce wzdejte čest!
 Otce kdo zarmouti
 Aneb matku swou,
 Toho metly hněwu
 Páně neminou!

„Nechte toho kulichání,“ okřikl jej Bodroň, „a raděj zpívejte takhle:

Ani si to sobě, rodičowé milí,
 Nemyslete,
 Abych já si to wzal, co se mně nelíbí,
 Co wy chcete;
 Ale to, co já chci, to mně dejte,
 A nešťastným swého
 Syna jediného
 Nedělejte!

Tak to bude moudřejší! A wy, kmotra, nebuďte bláhowá; děwče je hezké, způsobné, pracowité — to tuším také za něco stojí! Přejte ji Jeníčkowi,

ona ho udělá šťastným; já alespoň, kdybych k tomu syna měl, hned bych na to plác!“

„I pro mne si plácněte třeba s pohodným na jeho Zuzku!“ sápara se na něj kmotra jako saň. „To ale ať si žádný nemyslí, abych já svůj rod tak pošpinit dala! Ještě dnes musí táta k Metelóm, za čtrnáct dní bude swadba a konec lidských řečí!“

„Snad byste nechtěli hocha k zrzawé Metelowic Rosce nutit?“ podiwil se s nelibostí Bodroň. „I toť by wám ani Pánbůh nemohl odpustit, kdybyste své jediné dítě tak zakopali!“

„A kdo se wás prosí, abyste mně tady nějaké wejžwyky dělal?“ utrhla se naň kmotra hněwiwě. „Každý dělá jak sám widí; řidte wy si své a nepleťte se do cizých krámů — rozumíte? Ještě dnes půjde táta k Metelóm, zejtra budou námluwy a za čtrnáct dní wám nawzdory swadba!“ A tu se kmotra od ostatních odtrhla a polním mezníkem, jakožto nejkratší cestou, celá rozlícená domů sobě zaměřila.

„Nepřenáhlete se, ať toho některou chvíli neželíte!“ wolal za ní výstražně Bodroň; ale hlas jeho byl hlas wolajícího na poušti.

Mlčky ubírali se naši pocestní dále, a když přicházeli ke wsi, počalo se již hezky smrákati.

II.

Z druhé strany pod Ústupem rozprostírá se pailouk, který se nikdy nezelená trawou bujnou; jen metlice a chebdí na něm pučí a semotlam se roz-

kládá lískové křowí. Ze tří stran obrubuje tuto suchopárnou planinu vysoký břeh, kterýžto w pozadí lewého boku w kolmou skálu přechází. Ze skály se potí špinawá, přizrzlá woda, kteráž opodál w úpadu we škaredý močál se stýká, a množství rumu kolem paty skály osvědčuje, že podmoklé w ledwinách swých skalisko častokráte již od temena se shroutilo. Wrbowé proutí, dlouhé kopřiwy a střemchové křowí splítají se tady w diwokou chrasť. Žádný nepřichází na toto místo, neboť newlídno a smutno jest tady dlíti.

Ale w tu samu dobu, co se naši jarmarečníci strany Magdalenky Jarošowic na cestě hádali, sstupowal od osady ústupské na suchý palouk mladý wesničan postawy přímé a pohledu spanilého, a rozličnými oklikami a zacházkami kradl se, na wšecky strany se ohlížeje, k mokwající skále; tam proklestěným již průchodem prolezl houšť a ocítil se u dřewěného sedátka, tady w rumu zaraženého, nad nímžto wpolou wymokwaná a wydrobená skála swrchu u znamenité výšce jako střechu působila. Zhluboka sobě oddechl usadiw se na lawičce, jako by se těšil z toho, že ho žádné wšetečné oko na cestě sem nezahlídlo, a pak přes tu chvíli houštím na palouk pohlížel s twáří nedočkawou, až pojednou se mu čelo wyjasnilo a oko radostí zaplanulo. Netrvalo dlouho a powědomým průchodem w houšti zašustil lehký ženský krok — a před jinochem stála spanilá díwka, ta sama, která tlupu našich pocest-

ných na cestě od wejročniho trhu dohonila a příčinu k powědomé již půtce zawdala.

„Pojď! pojď, Mařenko!“ šeptal jí wstríc nedočkawý jinoch, na přiwiťanou ruku jí podáwaje. „Již mně samou nedočkawostí mohly wlasý zešedíwět! Ani newíš, jak mně to půldne přicházelo dlouhé; nejméně stokrát wyběhl jsem před stawení, abych widěl, jak daleko má ještě slunce k západu, a ono mně jako naschwál pořád nad hlawou stálo.“

Ale Mařenka neodpowídala ani slowem; ruka spočiřwající we dlani jinochowě se jí třásla a okem zaroseným truchliwě hleděla pod sebe.

„I pro pána krále!“ zwolal mládec celý polekaný. „Co ti je? wždyť se ti ty očička kalí jako za pošmourného dne obloha; prosím tě, zasměj se, sice mne wšecká dobrá chuť pomine!“

„Myslím že ono toho našeho smíchu bude býwat pomálu,“ wynutila ze sebe po chwíli díwka, dadouc se nahlas do pláče.

„To ještě scházelo! Prosím tě, nech toho pláče!“ A wšak měl sám pláč na samém konci. „A proč by našeho smíchu mělo býwat po skrownu?“ započal znowa, poněkud se zmužiw. „Já myslím, že nám teprwa zlaté časy nastanou! Wímť já dobře, co jsi mně onehdy powídala: že po tom našem slízání-se takhle nic není; a je to prawda! Sám na sobě to cítím, že po tom nic není. Po celý den chodím jako bludná owce, práce mně padá z rukou — ani jíst, ani spát člowěku nechutná; a to, my-

slím, jiného léku proti tomu nebude, než abych měl Mařenku u sebe a pořád před očima. A proto jsem ti také powěditi chtěl, že dnes w tom oškliwém koutě spolu stojíme naposledy ! Zějtra to řeknu našim a tak troufám, že se budoucně budeme widíwat pěkně za bílého dne u twé matičky, a za nějaký čas že i té chůze budu mít uspořeno.“

„Ty, Jeníčku, měříš tuze na jisto ; jen dej pozor, aby ti neselhalo !“ pohrozila prstem díwka, ještě pořád plačíc. „Waši tomu nikdy nepřiwolejí. Měl jsi widět maminku, jak na mne očima zaswítila, když jsem ji na cestě z jarmarku dohonila ! Já myslela, že mně lítostí srdce pukne ! A ty ostatní ženy na mne zhlížely jako sowy ; jaktěžiwa jsem žádnému křížem zblo nepřeložila, a takowé záští ! Dobře říká pan farář, Boha že mají sirotci a wdowy za otce, ale lidi za nepřátely.“ A tu ještě hlasitěji zaplakala.

„A co ti do těch bab ?“ rozhorlil se Jeníček. „Ať se díwají třeba jako dábli ! Jen co se za sebe dostaneme, však ty přestaneš být sirotkem ; a kdo se pak na tebe jen trochu škaredě podíwá, tomu namelu, že se bude mít hodnou chwíli co ošíwat ! A pak co se maminky dotýče, z toho si nic nedělej ; ona není tak zlá, jak ji lidé dělají. Jen až ji řeknu, že bez tebe nemůžu být a žebych se na smrt utrápil : uhlídáš, že swolí, třeba si drobet pohubowala — to je již tak její obyčej.“

„Newím, newím !“ wrtěla nedůwěrně Magda-

lenka hlavičkou. „A také nechci, abysi k vůli mně nějaké newole s rodičemi míti měl; ani by Bůh našemu sňatku nežehnal, kdybychom se přes vůli rodičů wzali. Maminka moje beztoho pořád o tom mluví, že se odtud wyprodáme a do města odstěhujem, protože tam spíše nějaká práce šwadlenská k dostání a tak pro nás snadnější obžywa. Jestli twoji rodičové neswolejí — jako že neswolejí — stane se to bez průtahu. Sejde s očí, sejde s mysle — říkáwá se; ty se oženíš za jinou, zponenáhla zapomeneš, a budeš šťasten! A já — inu

čas, modlitba s práci
každé hoře zkrácí,

říkáwá pan farář a řeči jeho, jak sama na sobě zkouším, jsou ta nejsvětější prawda.“

„To mně nemluw, Mařenko!“ zwolal jinoch hlasem prudkým a zajíkawým. „Ono se to hodně řekne: čas, modlitba s práci — každé hoře zkrácí! Musíš ale wědět, že mně již teď každé okamžení přichází dlouhé jako moře, práce mně jde naopak, a Bůh mě netrestej! ani modlit se bez roztržitosti nemohu! Jak pak teprw potom, kdybych tě měl nawždy pozbýt? Ne, ne, z toho nebude nic! Ještě dnes to rodičům powím, a na tom ošklivém místě jsme dnes naposledy! Pojď, Mařenko, ať to již jednou praskne! Pod pokličkou to nezůstane — ať se to dozwědí; dnes mám práwě k tomu srdce!“

Hned nato wystoupili oba z houští. Tiše kráčeli po suchopárném palouce, wedouce se za ruce;

Jeníček rownal sobě na mysli slowa, jakými žádost srdce swého rodičům přednese, Magdalence swíralo prsa truchliwé tušení; a když tak beze wší řeči asi do půl palouku došli, zaznělo jim wstříc ode wsi hřmotné wolání: „Jeníčku! Jene, kde wězíš? pojď domů!“

„Toť snad někdo wolá mne!“ zarazil se mládec.

„Je to otce twého hlas,“ doswědčowala díwka. „Wěř mně, že ty oškliwé ženy na cestě mamince twojí něco o nás namluwily! Teď asi přišla domů a-shání se po tobě; obejdi tuhle křowí a naměř si přímo, budeš doma hned, abys nebyl hubowán.“

Práwě chtěl Jeníček na rozloučenou Mařence ještě něco pošeptat a za tou příležitostí nějakou hubičku smlsnouti, když tu z dotčeného křowí wyletí žena jako od řetěze utržená, plná hněwu a wzteku.

„Tak wy tak? i aby do wás z čista jasna!“ lála zuřiwě. „Ty poběhlice, ty fifleno, ty Dalido hříšná! To se sluší na swobodnou holku, aby se za tmawé noci s chlapy po koutech slízala? A ty nestydatý chlapče, čí radou se řídíš, že tak Pána Boha hněwáš? O já nešťastná matka, čeho jsem se dočkala!“ A tu se dala zlostí do protiwného řwaní.

Magdalenka utekla hned zpočátku před zlola-jičnou ženou, kmotrou-to Jílkowou, a Jeníček přiskočiw k matce marně jí domlouwal a prosil, aby umlkla a powyk nedělala, že se lidé sbíhati budou; neboť ona pořád swou wedla, přezdíwky a wýčitky

s průvodem zlobiwého pláče hrnuly se jí plnými usty, tak že Jeníček zůstawiw ji w číré noci samotnou rychle domů utíkal, aby si tatínkowi na maminku postěžowal.

III.

Na druhý den zrána vyhlíželo to w Jílkowě statku u rodičů Jeníkových jako po bouřce. Blesky a hromobití utichlo, jen chmury vyprázdňených mračen walily se ještě po obloze domácnosti a zasmušowaly twáře všech. Starý Jílek, člověk z brusu dobrý, tak že se samou dobrotou až pod pantoflem byl ocítil, nemálo se mrzel na wčerejší wýstup. Hocha, jak Jeníkowi říkal, měl rád, a proto nerad widěl, že se s ním máma wadila. Mámy se ale bál a proto se o Jeníčka nezastal. Ostatně mu bylo wše jedno, kterou si Jeníček namlouwá; w takowýchto hlawních záležitostech on sobě žádného rozhodujícího hlasu neosobil, a když na něj w něčem otázka došla, tu býwalo jeho obyčejnou řečí: „Inu já newím — až co tomu máma řekne.“ Než ten wčerejší swár nemohl se mu nijak z hlavy wykouřiti, protože se děl weřejně, a tudy seděl celý zakaboněný u kamen na lawici, štípaje louč z borowých polínek; Jeník jako zařezaný mu pomáhal, máma drala u stolu peří, a domácí čeleď rozešla se po práci na wenčí.

Hrobowé ticho wládlo po weliké sednici, jen když táta někde na suk pořizem najel, zaprašťelo

to trochu a opět bylo ticho. Po dlouhém mlčení odkašlala si máma a obrátila se k tátovi se slowy těmito: „Slyšíš, starej! wezmeš si nowou westu a zelenou aksamitku a půjdeš k Metelóm. S kmotrou to máme již dáwno wyjednáno a děwče o tom také trošku wí. Tak to tam ještě dojednáš, a wečer půjdete na námluwy.“

Při těchto slowích zbledl Jeník jako stěna a louč mu padala z rukou. Tatík pohodil hlawou a mlčel.

„Rozumíš, táto! nech práce a stroj se!“ začala Jílkowá znova. „Musí se tomu za čerstwa konec udělat, sic by nám ten nezdara zwětřil docela, že bychom pak teprw newěděli, co si s ním počít!“ Ke slowům těm hněwiwě mrštila okem po Jeníkowi.

„Jestli tím nezdarou, maminko, mne míníte,“ ozwal se Jeník, „tedy wám musím říci, že mně děláte křiwdu! Kde pak jsem něco nezdárného wywedl, aneb wám nějakou nečest způsobil?“

„Tak?“ zwolala hněwiwě matka, „ještě je toho málo? Nám za zády známosti plíst, za tmy se ženskými se scházet, a mně tak neslušně odmlouwat? Je to něco hezkého? Stydět se můžeš; to jsem já si na tobě nezasloužila!“

„I pro Pánaboha! zač pak se mám stydět?“ rozhorlil se mládec. „Jestli jsem wám na palouce domlouwal, dělo se to proto, abych wás pamatowal; wždyť se již lidé počínali sbíhat. Doma jsem wám

ani necekl; a jestli jsem tam s Majdalenkou drobet po tmě postál, co z toho? vždyť to nic není zlého!“

„Nic zlého? tak?“ opáčila matka poslední slova uštěpačně. „Myslím že jste se tam spolu modlili! Nebudeš ty mně nic bulikowat! Staří nebyli žádní blázni a wiš, co oni říkávali? ‚Co tmu hledá, tomu běda!‘ Pamatuj si to a neříkej, že po tmě s děvkami kře wyloukat nic zlého není!“

„U všech všudy! přestaň mi to již opálat,“ obořil se snad ponejprw za swého manželstwí Jílek na ženu. „Já toho mám plnou hlavu a ten hoch až k zbláznění! Kdyby se nic horšího na swětě nedělo, byloby dobře.“

„I hledme! také ty ještě budeš něco kydat?“ rozkřikla se žena nenadálým odporem rozzlobená. „Hledme Šalomouna! Kdyby se nic horšího nedělo, byloby dobře! — Jak se nemá Pánbůh hněwat? To je otec — on by je byl w stawu ještě swádět! Ted ale té louči nech — a hned se stroj a na tom místě táhni!“ — K těmto slowům, aby jim wáhy zjedнала, powstala; jednou rukou si podepřela bok a druhou tloukla na stůl.

Muž sklopil oči, odložil poříz a šel se strojit, neboť wěděl, déle odporowat žeby nebylo radno. „A co pak mám říct, až tam přijdu?“ otázal se jaksi báziwě, když se byl oblékl.

„Tu ho máte, hloupého Janka!“ udělala si z něho žena pošklebek. „Doma, to by chtěl kwákat, ale w cizině to neumí ani hubu odewřít! Co bys řekl?“

Dej pozdravení a vyříd, že jsme se jako na tom usnesli, a tak kdyby w tom byla vůle Boží a oni svolující, žeby dnes večer mohly být námluwy.“

Sotwa to Jílkowá dopowěděla, wzcopil se Jeník s lawice a s rukama sepiatýma, skoro s pláčem blížil se k matce. „Maminko!“ počal lítostně — „pro Boha wás prosím, nekwapte na to tak tuze! Wždyť jste chwála Bohu zdráwi, hospodařit můžete ještě hrůzu let, já budu při hospodárství pomáhat jak možno! Nač bysme wodili cizou osobu do domu? Wždyť sama říkáváte: newěsta do domu, pokoj z domu!“

„Mlč! mlč! mlč!“ sápara se naň matka. „Wím já dobře, kam ty biješ — aby to tak zůstalo při starém, to bys ty bral? Ale z toho ječmene nebudou kroupy! Táto, jdi!“

„Ale maminko! když já tu Rozku Metelowu wystát nemůžu —“ namítal Jeník.

„Tak ji wysed, ty ničemo!“ zasoptila máma. „Widíme ho! Co mu pečliwé materské oko wyhlídne, to on nemůže wystát! Nejpřednější holka w celé wsi, do práce jako kůň, peněz jako střepů, winutí na do smrti, ženichů ze všech stran — a on ji nemůže wystát! Tu žebračku, tu nahou Ewu, tu Dalidu swůdnou — tu bys ty mohl wystát? Ale to ti nepůjde — a ne a ne!“

Ještě dále bylaby Jílkowá řádila, wšak tu se odewřely dwěře a do swětnice wešla drobná postawa mužská s přihnutým týlem, s přimhouřenýma

očima a obličejem jako po faryzejsku vyhlízejícím. „Dej wám Pán Bůh dobré jitro a potěš wás Pán Bůh we vašem zármutku!“ znělo pozdrawení příchozího.

„A k čemu pak nás má Pán Bůh těšit, wždyť nám žádný neumřel?“ otázal se s podiwením Jílek.

„Smrt nezpůsobí wždycky ten nejwětší zármutek,“ odpowídal kmotr Kukla tónem zákonníckým; „a srdce materské snese o menší bolesti smrt dítěte nežli poklésky špatného chowání.“

Otec se na tu řeč zlobiwě zakabonil, Jeník skřípěl zubami, ale mámě se to líbilo, to byla woda na její mlejn. „O kmotýrku! z wás mluwí duch Páně,“ zwolala dadouc se do pláče. „Jistě že jste o tom slyšel, co se u nás wčera dalo; to je bolest, to jsou rány! A wy to tak pěkně umíte powážit — i to wám musím hned při prwním pečení hodný bochnik chleba udělat! A jen si rozvažte, já posílám tátu k Metelóm s strany Rozárky, a Jeník se zpouzí, že ji wystát nemůže — takowou holku, na třech panstwich jí rowno není!“

„Synu, synu!“ obrátil se Kukla k Jeníkowi, „pamatuj co naši staří říkávali:

,Nepohrdej moudrých slowem,
Zkušných se radou řiď;
S blázny kdo pod jedním krowem,
Přicházíwá z psot do bíd.‘

Neuděláš líp, jako když maminku uposlechněš;
matčino oko jest bystřejší než sokolowo! Krása

*

pomine jako polní tráva, která dnes je a zejtra není; ale co cinká, to platí — rozumíš?”

„A kdo pro vás poslal, wy starý pranostykáři?” osopil se Jeník na Kuklu, aby si newrlost wylil. „Ještě wy mně budete u maminky polínka přihazowat! Nebudete-li tiše, ukážu wám, kde tesař nechal díru!”

„Jen zwolna, zwolna — abychme se nepřenáhlili,” hrozil prstem uleknutý Kukla. „Wšak já mohu po dobrém sám odejít.” A w skutku se chytal kliky. Ale to dopálilo matku; jedním skokem wyletěla od stolu a chopíc Kuklu za rameno „ani krok!” vykřikla, „tu zůstanete, kmotře!” A nyní se rotila na Jeníka: „Ty nezbedo! to ony se ti moudré kmotrowy řeči nelíbí, protože nejsou po twé notě! Kdyby ti o tom žebráckém fintidle powídal, to bys ty poslouchal? O já nešťastná matka!” — dala se do protiwného pláče — „takowého zármutku jsem se musela dočkati na swém jediném dítěti! Synu, ty mně do hrobu pomůžeš, a jak jsem se hodině twého narození těšila, tak ji nyní proklínám!”

„To trhlo Jeníkem; we twáři se proměnil, po celém těle se zachwěl a na chvílku se mu i dech zatajil. „Maminko!” promluwil posléze s prudkostí, „abyste wy hodině mého narození lála, to nechci — přísambůh! to nechci — raději se se smrtí oddati dám! Tatínku, jděte k Metelům!” A s těmi slowy wyběhl ze swětnice.

IV.

Bylo po námluvách a we wsi plno rozmanitých řečí. Mnozí wědouce o nechuti Jeníkowě k newěstě jemu wnucené horšili se na starou Jílkowou. „Totě ta stará“ říkali, „zosnowala pěkný kousek díla, o němž se říci může, jak staří říkali:

„Tancowala Anka s Tomšem — .

Nebude nic po všem!“

Wíme, co z takowýchto sňatků wypadá, jen samé nářky, swáry a křiky, jak už přísloví dí: „Co se samo nechce, neshodne se lehce.“ Škoda toho dobrého chlapce, ten má po wezdejším štěstí! Ale tak to je, jak se říká:

Kde muž sukni nosí
A žena kalhoty,
Tam se líhnou psoty.«

Někteří o tom zase rokowali takto: „Widíte, není-li to swatá prawda, že dábel wždycky na wětší hromadu dělá! Nemohl-li si ten Jílkůw Jeníček wzít některé potřebnější děwče? Wýplaty nemá kusa, zahospodařeno je tam všeho — a to ho ženou do té bohaté Rozky, jako by ta mamona z těch dwou nejwětších statků musila na jedné hromadě ležet!“

A jiní opět, nejwíce ale ženy, mřely o tom takto: „Škaredá je ta Rozka Metelowic jako ďas, zrzawá jako liška, a se všemi těmi penězy nebyla by nikdy takowého hochy ulowila jako je Jílkůw Jeníček; ale přec jí ho raději přejeme nežli té hrdé

Marině! Kdyby ta se byla dostala na Jílkowo, žádný by s ní newydržel! Wždyť si již teď hrubě žádné-ho newšimne — co pak teprw potom? Toť bysme jí snad jemnostpaní říkati a ruce líbati museli!“

A za takowýchto řečí plynul den po dni, ohlášky procházely a blížilo se k swadbě.

Stará Jílkowá byla wíce u Metelů nežli doma a swadbu sháněla co nejhlučnější; Jeníkowi byla by nebe přichýlila za to, že se dle její wůle zachował. Ale ten ubožák chodil celý pomatený, nejedl, nespál a den ode dne se tratil, že se bylo líto naň podíwat. Matka si z toho nedělala nic; „wšak ona se mu weselá mysl najde,“ — myslela u sebe — „až se jen Rozárka s tolárky wytasí;“ ale otec powážliwě nad tím hlawou wrtěl a nejednou si powzdychl, řka: „Tenkrátě naše máma myslím hodně prohloupila!“

Co Majdalenka Plichtowic, ta newinná trpitelka, dělala, co tomu říkala, newěděl žádný; neboť od té doby, co jí kmotra Jílkowá na suchém palouce tak hanebně wynadala, newyšla z domu ani jedním krokem.

W pondělí po třetí ohlášce, dwa dny před kopolací k weče ru pásl Jeník na jeteli nad mokwající skalou hřibata. Stál na wysokém mezníku toužebně pohlížeje do wsi a oko jeho utkwělo na nejmenší ze všech chaloupek ústupských, tam w prostřed osadě pod košatou lípou se bělající. „O Mařenko! roztomilá Mařenko!“ zasténaly usta jeho a proud

horkých slzí walil se mu po twáři. Dlouho na jedno místo hleděl a dlouho plakal ani nezpozorowaw, že již hodnou chvíli za ním stojí přímá postawa mužská zdařilého zrůstu, prostřední výšky, se zdravou twáří a útrpnost jewícím okem.

„Co děláš, Jeníčku?“ promluwil posléze muž cizý k jinochu truchlícímu, dobře wěda že pláče a chtě ho na jiné myšlénky přiwésti.

Jeníček si honem setřel slze z očí a ohlídnuw se odpověděl: „Jak widíte, pasu hřibata, kmotře Bodroni! Kde pak jste se tady wzal?“

„Šel jsem se podíwat za kopec ke lnu, a když jsem tě tu tak samotného widěl, zašel jsem si k tobě. No jak se máš?“

„Ba mám, milý kmotře! — kdyby na mně již raději tráwa rostla!“ dal za odpověď jinoch a slze mu opět vyskočily z očí.

„Neplač, hochu, neplač!“ těšil jej Bodroň. „Litujeme tě sice všickni, ale twou poslušnost k rodičům chválíme; ta ti wěru před Bohem i před lidmi dělá čest. Ano abych nezapomněl, Jeníčku — někdo tě wzkazuje pozdrawowat“ — doložil po malé přestáwce Bodroň — „abys prý to wšecko powažowal za dopuštění wůle Boží a nemalomyslněl přílišně.“ Wida však, že sobě rozžalostněný mladík slow jeho newšímá, hlasem významným ještě jednou nadzmíněné pozdrawení opakowal, řka: „Mařenka tě pozdrawuje.“

Slowa ta jako elektrická jiskra projely jinocha,

twář se mu zarděla, a pln nedočkawosti přiskočiw k samému kmotrowi zwolal: „Ach, zlatý kmotříčku! wy jste s ní mluwil? a kdy pak?“

„I toť wiš, že nerad zarmouceného nechám bez útěchy! Od té oškliwé wády na palouce nawštěwuju každodenně Mařenku a matku její. Wěř mně, žeby snad byly hořem zašly, kdybych je z toho nebyl wyrázel.“

„I to wám sám Bůh rač odměniti!“ zwolal Jeník. „A co tomu říká Mařenka?“

„Milý hochu! to je děwče — od té bysme se měli všickni učiti! Tichá jako holubice, podrobuje se všemu a řeč její obyčejně je tato: ‚Bůh to nechtěl míti a přes jeho wůli co lze učinit? Já jsem od prwopočátku předzwídala, že to takowý konec wezme.‘ Jen neuctiwá slowa twé matky nikterak jí z hlavy nemohou wyjiti.“

„Ta swětice! ten anděl!“ zakwílel jinoch s newyslownou bolestí. „O kdybych s ní jen ještě jednou promluwiti mohl, všemu se pak milerád poddám!“

„Inu — já newím,“ namítal kmotr; „dle mého zdání nebylo by tuze mnoho po tom. K čemu ještě do ohně oleje přilejwat? Znowa si zasteskneš a holka také — a co z toho? Nejlépe bude, abyste se učili jeden na druhého zapomínati; děwče tomu dobře rozumí. ‚Jen co se nám kupec na chaloupku najde,‘ — prawila — ‚wyprodáme se odtud a odejdem do města; nic není po tom, abysme si zůstali na očích.‘“

„Kmotříčku! jen jednou, jen na okamžení s ní promluwit!“ zvolal jinoch s touhou horoucí. „Já se musím před ní osprawednit; a kdyby se to nestalo, to mně věřte — já si snad zlé pomyslím a zoufám!“

„Bloude!“ káral jej Bodroň, „co pak to mluvíš? Jen takowému pomyšlení místa nedávej — ďábel nespí! A kdyby ti tak tuze na tom záleželo, toť se raději sám za tebe u Mařenky přimluwím.“

„O wy jste zlatý kmotříček!“ zajásal jinoch a Bodroň okolo krku popadl. „To wám Bůh zaplatí! Jen jí řekněte, že ji pro všechno na světě prosím a jestli mne jen drobet ráda měla — ať mně to neodpírá — sice že bych snad swou duši zawedl! A řekněte jí, zejtra po slunce západu že ji swatowatě očekáwati budu; kde, to že již wí.“ A na to se obadwa rozešli.

V.

U Jílkůw i u Metelůw děly se náramné příprawy k swadbě, kterážto pozejtří s neobyčejnou sláwou držeti se měla. Všickni sousedé z celé obce a všickni přátelé z obou stran až do čtvrtého kolena byli sezwáni, a podle toho také jídel a nápoje chystáno. Tučná kráwa, krmný wepř, dvě telata, tři owce, deset párů kachen, šest párů hus a mimo to množství kuřat a slepic zaplatilo to smrti. Koláčů se peklo již ode dwou dní pec po peci a to nejwíce roznášeno mezi pozwané na tak zwaný

košť. Plné stawení bylo tetek a kmoter, jenž při tom shonu pomáhaly — a ještě více powyku a křiku. Tu se drhly necky a desky, tam pekáče a kutchany, onde se tlouklo w kolika moždířích najednou rozličné koření a jinde zase sekaly se hrušky a šwestky na powidla. K tomu se ještě mísily hlasy neustále štěbetajících ženštin, a zvláště když kmotra Jílkowá do sklepa sešla a lahwici pálenky swým pomocnicem na občerstwení přinesla: tu bylo chechtání a breku více nežli w židowské škole. Také rozličné dary přicházely do domu; tu něco drůbeže, tu omasty, tam na penězích — čímž hosté na dorozuměnou dávali, že pozvání se wděkem a radostí přijímají. Kmotra Jílkowá slawila snad nejradostnější den za celého swého žiwobyті. Zvláště to ji těšilo, že Jeníček dnes mnohem weselejší byl nežli za dnů předešlých newědouc o tom, že mu Majdalenka Plichtowic k wečernímu sejiti dostawiti se po Bodroňowi slíbila, i domníwala se jistotně, že teprw nyní její materskou péči o swé budoucí štěstí nahlížeti počíná. Jen otec w tom všeobecném plesu žádného podílu míti nechtěl; chodil zamračený, hlavou napořád wrtě, a slowa tato nejednou mu z ust wyskočila: „Mně se všechno zdá, že to dobrý konec newezme!“

Při samém spěchu a píli pominul hlučný den a počalo se k wečeru smrákati. Hned s prwním soumrakem wytratil se Jeník z domu, aniž si toho kdo powšiml; neboť ženy nedaly sobě tmou noční

překážeti a při lampách a loučích pokračowaly neunáweně we swé práci, a matka toho měla příliš mnoho na starosti, tak že jí nepřítomnost synowa docela ušla. —

Hned s prvním soumrakem počalo se blejskat a od půlnoci hučela uwzdálí bouřka. Tou asi dobou, když se louče we wsi rozžínaly, kráčela po suchopárném palouce pod Ústupem ženská do welikého šátku zaobalená. Šla krokem bázwým, semotam se ohlížejíc, a začasté zůstala státi jako na rozpacích, má-li jiti dále anebo se nazpět wrátit. Časté blesky a blížící-se bouře zdály se bázeň její množiti, až posléz jakoby tajnou rukou osudu uchwácena kroky swé zostrila a přímo k mokwající skále zaměřila.

Před samým chrastím kolem paty skaliska rozloženým ozářil nowý blesk její twář a každému, kdo by jen jednou za šera ženskou tuto byl widěl, Majdalenku Plichtowic dal poznati; dříve pak nežli blesk onen zanikl, ocítila se dívka známým průchodem u sedátka, w rumu sesuté skály zaraženého. Tam na ni čekal Jeníček.

Teď stáli naproti sobě ti ubozí politowání hodní, jako kamenné sochy, a usta jejich, jindy samá důwěrnost a řeč, ani slowa nemohly wyprawiti. Majdalenka se zpamatowala prwní a slowem na oko lhostejným, ač se jí hlas trásl a pořád zajíkal, promluwila takto : „Byloby lépe, abysi mne na toto místo nebyl obeslati dal; byloby lépe, abychom

se newiděli wíce! Poněwadž jsi ale pro swé upokojení toho na mně žádal, nemohla jsem tě oslyšeti.“

„Mařenko! anděli! trpitelko newinná!“ zwolal jinoch we hrozném pobouření citů, a w náruči swíral křečowitým objetím užaslou díwku.

„Jeníčku, co počínáš?“ pamatowala jej díwka hlasem o mnoho měkčím. „Widíš, já to wždycky říkala, jak to s námi wypadne! Teď kdybychom si hlavy strhli, nic to platné není; raděj se rozejděme, abychom jeden druhému srdce nezkormucowali.“

„Jak, rozejíti se?“ zwolal jinoch we stejném rozjitření. „Nikoli! Má radost! mé nebe! od tebe se tak hned rozloučiti nemohu! O Mařenko, proč jsme se poznali? — Nešťastná matka!“ hrozil se wřenou pěstí k osadě, „ty jsi lála hodině mého narození — já laju hodině swého početí!“ A tu ještě mocněji díwku k nádrům swým tiskl.

„Pro Boha tě prosím, Jeníčku, jen se pamatuj! Wždyť ty mluvíš s cesty — já se těch twých řečí až na smrt lekám!“ domlouwala mu díwka plačíc.

„O žiwote můj! nikoli s cesty nemluwím!“ odpowídal o něco mírněji ale s náramnou opravdowostí mladík; „wšak hrůzu budoucího žiwota a nesnesitelnou tíži neštěstí swého w okamžení tomto pochopuju a poznávám. Bože! Bože! co počnu?“ zabědowal s bolestí srdcelomnou a obejmuw lewicí Majdalenku, lítostí a ulekáním celou tuhou, k nebesům zatemněným prawici pozwedl a jakoby we-

lebnost božskou wyzíwal, zwolal hlasem welikým : „Slituj se, otče, nade mnou dítětem mdlým a ukrať dnů mých, abych sám sobě na život sáhnouti a zoufati nemusel!“

A hle, zázrak Boží! W tom samém okamžení projel blesk prudký mráкотy noční, s rachotem welikým udeřil hrom, až se země zatřásla, a wymokwané w ledwinách swých skalisko sesulo se swrchu se šramotem welikým, tak že rumem swým nešťastné milence až do smrti zasypalo.

* * *

Kmotr Bodroň z opatrnosti hned z večera opodál sledował Mařenku k osudnému místu; za křowím ukryt byl swědkem i schůzky i rozmluwy nešťastných milenců i podiwného jich zahynutí. Přesvědčiw se, že pod množstwím a tíží sesutiny skalní dojista smrt nalezli, poklekl u hrobu ubohých, za spaseení jich duší se modle a poslední slovo modlitby jeho znělo : „Co Bůh činí, dobře činí! A tímto dopuštěním swého božského prstu snad mnohem horšímu zlému předešel.“

Toho ještě večera zpráwu hroznou přinesl k Jílkowům. Weliká radost celého domu obrátila se w hoře newyslowitelné. Té ještě noci těla nešťastných jsou dobytá a shledáno, že příliš zohawena nebyla, jelikož toliko pod množstwím drobného rumu se zardousili, anto weliké kusy rozčísle skály dále zaletěly, z nichž některé jako nějaké

jehlance (pyramidy) s výšky člověka po suchém palouce se rozstávaly. Na místě swadby jest wyprawen pohřeb, nad který pohřbu smutnějšího ani před tím ani potom osada ústupská nepamatuje.

Matku Jeníkowu připravila tato nehoda strašná na nějaký čas o rozum, a když opět k sobě přišla, připravilo ji hoře a neustálé předhůzky za několik měsíců do hrobu. Otec to přežil a jedinou jeho útěchou bylo, že matku Mařenčinu k sobě wzíti, s ní po smrti manželky hospodařiti, dobré skutky konati a smrt ubohých dětí oplakáwati mohl.

Kusy sesuté skály nalezají se dotud na suchopárném palouce; ale příběh, na který kamení toto upomíná, změnil se během času w ustech prostého wesničana, od jakžiwa w zázračných podiwnostech sobě libujícího. „Šla prý tady swadba k oddawkám“ — wyprawuje nyní rolník ústupský — „a šla bez swolení a požehnání materského. Na toto místo když swadebníci došli, wyřkla za nimi matka zbraňující kletbu: „Bodejž jste všickni zkameněli!“ a hned w tom okamžení stalo se tak. A tak tu stojí a do soudného dne státi bude a dříwe wykoupení se nedočká *zkamenělá swadba pod Ústupem* *.“

* Ústup, obyčejně Oustup, jest osada na statcích Kunstatských w Brněnsku při samém pomezí českém.

Člowěk ani sám newí, co chce!

Takowého mudrlanta,
 To mně wěřte, neznal žádný z wás,
 Jako býwal kmotr Franta,
 Sedlák z Konopas.
 Jemu, nechť
 Se to aneb ono dělo —
 (Aby dobře po česku to znělo)
 Nic nebylo řečt!
 Pršelo-li,
 Tuť mrzutě a s newolí
 Hnedle bručíwal:
 „Toť ten liják pleská, tluče —
 Jakoby si byl obruče
 Od těch mračen zutrhal;
 To zas bude po cestách a mezi ploty
 Bláta, vody, kaše, bryndy!
 Trocha toho mohla zbýt na jindy;
 Hnedle budou zas pryč boty!“
 Slunéčko-li swítilo,
 To mu též po chuti nebylo.
 „Tohle je s tím sluncem trest,“
 Řikáwal;
 „Wždyť to ani nelze snést!
 To je horko, to je opal!
 Aby člowěk w sklepe přebýwal,
 Neb se raděj s system zakopal!“
 Žena a čeládka ani hnutí
 Nemohly mu učinit po chuti;
 A sousedé kdyby jednošworně

Byli wolali, že snib je bílý :
 On jim odporowal wzdorně
 A hádal se hroznou chvíli,
 Že je černý a že není bílý.
 Nejhůře to ale sedlo naň,
 Když měl takhle platit daň.
 „Jestli přec ten sedlák není
 Nejbídnější stvoření
 A sužován ze všech stran?“
 Tak se obyčejně pouštěl do durdění.
 „Aby se jako pes dřel,
 W měsíci pořád ruku měl.
 A jen platil neustále!
 A co za to má?
 Že mu každý šosák wynadá
 Buliků a troupů,
 Hnatů, selských hňupů!
 Přezdiwek má hnedle co dřew w lese,
 Jak na jazyk slina komu co přinese! —
 A pak jeho strawa
 Při tom při všem nadělání
 Z čeho pozůstává?
 Zemčata má na snídani —
 A na oběd?
 Co jiného? má je opět!
 A když přijde k wečeření čas,
 Má je zas!
 K tomu nejwejš trochu řepy, zeli;
 O mase, to newí, je-li!
 Samou jalowinou musí bráti zawděk,
 Jak by ten
 Selský žaloudek
 Jen k té smotlaše byl odsouzen!“ —

Takové bývaly jeho howory.
 „Ale počkejte, wy páni!
 Wám já nawzdory.
 Musím sobě náké pochutnání
 Způsobiti,
 Až jen k tomu budu kdy a peněz míti!“
 Takowéto činíwal vyhrožowání.

Než vyhrožowání to a takové
 Zůstávalo pořád jalowé;
 Skutek,
 Jak se říká, utek'!
 Jednou ale, na trhu když w městě byl
 A tam za obilí
 Mnohem více utržil,
 Nežli doma s mámou byli myslili:
 Tu mu jednou zase
 Po dlouhém již čase
 Napadlo: „jak abych na ten špás
 Wynaložil nákou zlatku?
 Wždyť jsem dnesky prodal každou šarapatku —
 Wem to đas!
 Jenom abych neprohloupil
 A přec něco chytrého si koupil!“
 A co o té věci
 Rozvažuje,
 Klouče se tu naskytuje
 S ptákem w kleci.
 „Na mou milou, to je ptáček!
 Ten musí mít masičko!
 To by takhle bylo panské soustečko!
 Jen co tomu řekne sáček?
 Uvidíme,
 Až s tím hochem promluvíme! —

Jářku, synku! kam s tím ptáčkem pospícháš?“

„Jdu s ním na prodej.“

„No a zač ho dáš?“

„Je to kanár, pítku ztržít mám za něj.“

„Pítku? to je trochu mnoho!“

Ale mrcha pěkný je — co máslo žlutý;

Na tom by se musil dojíst chuti!

E co z toho!

Wšak se po celý rok suším;

Ať tu panskou maštal jednou zkusím! —

Tu máš pítku, dej ho sem!“

A pak ptáčka na hrdélku stisk’,

Ten chudátko písk’

A hned ocitil se w kapse pod šosem.

„Jedno mám; než to je málo,

Zač pak by to také stálo

Do té nowé kuchyně?“

Takto kmotr rokował,

A tu se mu opodál

Objewila se swým krámem hokyně.

„Co to tam ta žena má?

Na okurky

Je to welké, a na turky

Malé se mně to zas zdá;

Nechť nám sama zpráwu dá! —

Tetka! co to tady máte

Za palice?

Jsau-li pak to turci aneb který đas?“ —

„Co se na to ptáte?“

Utrhla se žena — „selská makowice!

I to není nic pro wás,

To jen páni kupujou,

Melouny to jmenujou.“ —

„I ty stará trdlice!“
 Utrhne se kmotr na ni,
 „Což maj' jen ti zpropadení páni
 Všecky dobré kousky sami skřoupat
 A ten sedlák věčně ty brambory loupat?
 Zač má to turčisko být?“—
 „Dejte dvojku, pak si je můžete vzít!“—
 „Newidáno — když jsem já už pětku
 Na to dal,
 Což pak bych tu pletku
 Litowal!“
 Pak jí dvojku na krám hodil,
 Meloun vzal a woněl k němu,
 Řka: „No dnes jsem trochu rozkoš plodil!
 Ale nechť! však já wím, co se hodí k čemu!
 Wždyť ten turek woní jako lewandule,
 Ten mít jádra musí přeci
 Chutnější a také wětší
 Nežli pecka ze merhule!“
 Pak se zastawil,
 Prstem do čela se pích',
 Řka: „A teď — no co pak bych
 Si tak ještě zařídil?
 Dobra všeho
 Do třetice prý má být;
 Co pak si mám ještě wymyslit?
 Takhle něco tekutého,
 Co se může pít! —
 Počkej, brachu, již tě mám!
 Káwa,
 To je panská strawa,
 Tu si pojednám!“
 A že blízko stál kupecký krám,
 Hnedle si zaměřil tam.

*

„Jak pak kávu prodáváte,
Na lokte či na žejdlíky?“

Zeptal se. —

„To je vidět, že ji často nemíváte,
Neb jste znatel neweliký,“

Krámský usmál se;

„Káva na libry se váží!“

„Necht, necht, to nic nepřekáží!

Tak mně ji jen libru dejte,

A se nic newyšklíbejte!

Myslím, kdybych se vás ptal,

Jak se woře, jak se wláčí,

A na jinou selskou práci —

Že byste as stál

S odewřenou hubou jako kůl

A se díwal jak na nowé wrata wůl;

Rozumíte? A teď wažte!“

„Jen pak horšit se neračte“ —

Znowa krámský twáře k smíchu dmul.

„Jakou poreučíte kávu,

Praženou, či zelenou?“

„Ale, ale! to jste, to jste!“

Smál se kmotr. „Wyť se ptáte hrozně sprostě!

Jakou má na příklad tráwu

Dobytek radš — zelenou či sušenou?

Já si myslím, že as zelenou,

Tedy kávu také dejte takowou!“

A jak nawáženo měl,

Honem domů šel;

Cestou pak se tuším

Těšil na ten kwas,

A ten hlas

Neustále we hlawě mu zněl :

„Tenkrátě tu panskou maštal zkusím !“

* * *

A jak doma wešel do sednice,
Zwolal, co mu jen stačily plíce :
„Mámo, dnes wem rozum do hrstě !
Koupil jsem tam we městě
Něco na zub, bychom za swé nadělání
Jednou něco na zub měli
A se spolu dozvěděli,
Co přec na těch mlskách maj' ti páni ?
Toho ptáčka
Přistroj náko šikowně ;
A tu káwu wsypej do pucláčka,
Nalej wody a nech wařit pozwolně,
Aby se z ní wywářela
Sila, chuť ;
Jenom aby neskypěla,
Opatrna buď.
Turka teprw nařízneme,
Až si k stolu zasedneme.“

A když přišlo poledne,
Wyhrne se máma z kuchyně
A ke stolu tátowi na mise
Nese kupu hrachu.
„Járku, táto, milý brachu !
Toho ptáčka, to bysi se
Najed' hrozně málo !
On se chuděrka
Scwrkl jako křížalka,
Toť by ti nestálo
Ani za ust odewření !

Já ti k dosycení
Drobet hrachu uvařila.“

„To jsi dobře učinila!
Wždyt ten hrách tou chutí
Celý musí být nadehnutý;
Za pitku? — i toť by bylo k zapíchnutí,
Na pohled když toho
Není příliš mnoho,
By to nemělo mít aspoň kusa chuti!“
Potom počal hrášek jíst;
Ale že tou chutí
To nadehnutí
Nenalezá, to mu lzelo w twáři čist.
Ochutnává, žvýká, hlavou wrtí —
„Ba hrách jako hrách!“ newrle w ustech drtí;
Potom do ptáčka též kous’;
Ale ani ten pod wous
Jemu jaksi nechtěl jít.
Opět ochutnává, znova hlavou wrtí —
Až pak počne nahlas klít:
„Hrom to poper! nadosmrti
Mám těch panských mlsů dost!
Kdybych zeměpánem byl,
Tebe, psoto, ani pro tu zlost
Wíc bych nekoupil!
Tolik peněz — o přežel jich buď!
Za to ani najedení, ani chuť.
K tomu hrachu libra wepřowiny,
Toby byl obídek jiný!
O já starý drnohryzl
Jestli jsem se s tím
Ostatním
Taktéž říz’,

Snad to smrtí zaplatím!
 Mámo, toho turka podej,
 Ať si na těch jádrách pochutnám
 A tak aspoň něco z toho mám.
 Ten snad nebude mých peněz zloděj!“

A jak turka rozkrojil,
 Tu se dech w něm zatajil.
 „I pro věčné slitování!
 Toť ta hokynářka
 Musí býti zpropadená lhářka!“
 Pustil se do naříkání.
 „Jsou to jádra z turčí hlavy?
 Plewel to je, prašiwec,
 Menší nežli semenec!
 Prál bych, aby
 Se to všechno zpropadlo!
 Co mně to jen napadlo?
 A ta břecha, co ty jádra w ní
 Plawou,
 Jak hnojnice zawání —
 To tak aby bylo wepři strawou!
 Woda z uwařených řip
 Chutná mnohem, mnohem líp!
 Jestli to ti páni jedí —
 To přec, dobrého co je, newědí!
 Já ti powím, mrcho, o příslušném místě!“
 Na turka se rozzlobil;
 A odewřew okno na hnojniště
 Domnělého turka vyhodil.
 „Na mou duši, dnes je toho dosti!
 Wždyť mne to až nadýmá
 Samou zlostí,
 W lopatkách mne drtí zima.

Mámo, přines pak
 Alespoň tu kávu pro zahřítí ;
 Teplého lok musím mítí,
 Dělá se mně w břiše všelijak.“ —

„Newím, newím, milý táto —
 Máma na to —
 Jak to bude s těmi loky !
 Waří se to pořád, sičí to a šplechce,
 A přec twrdé jako broky ;
 Po hrnku to běhá, změknot nechce.“

„Hloupá, wždyt se káva pije jen ;
 Sila z zrnek dáwno musí býti wen !
 Jenom naley bez meškání —
 Ze šálků to píwaj' páni.“

Máma uposlechnouc kávu scedila,
 Do šálku tátowi nalila.
 Ten se na to jaksi nedůwěrně díwá ;
 „I bodejž to husa
 Kopla siwá !
 Wždyt to barwy nemá kusa !
 Ani očko po tom neběhá !
 Chut-li také takowá,
 Brynda bude hotowá !“
 Pak si srk' —
 Ale jakoby ho kozel trk',
 Ode stolu vyskočí.
 „A to má být káva,
 Wychwálená, panská strawa ?
 Bodejž se to všhecko zteklo !“ zlořečí.
 „To je přece k popukání !
 Ani masné ani slané,

Woda z mēdence je proti tomu paní!
 Toť ślowěku rozum stát zůstane!
 Tím aby se napájeli woli
 Podle mého zdání,
 A nikoli
 Častowali páni!
 To snad bude mejlka, blud?
 W zrnkách musí wězet chuf!

W tom popadl hrnek
 A wydobyw z něho špetku zrněk
 Zrowna s nimi do ust wjel,
 A tam když je měl,
 Kouše do nich, hryže, všemožně se nutí —
 „Na mou duši, wždyť to není k rozkousnutí!“
 Wywolává,
 A pak do žwýkání poznowu se dává;
 A když nejwíc žmoulí, udělá to lup —
 Chuďas wylomil si zub!

„To jsem ještě potřebowal!
 Když jsem za swé peníze nic neužil,
 Bych se ještě zmrzačil!“
 Tāta hořekowal.
 „Ale počkejte, wy špiteráci!
 Za čerstwa
 Musím do města;
 Já wám powím, čím se zpláci
 Za takowou práci!
 Tomu klukoj wylátím,
 A té babě zlāmu waz!
 Tím kupčikem zalomcuju, až
 Z něho duši wylátím!“

Takto táta lamentował,
 S zubem w ruce po sednici dokazował;
 Ale tu spustila máma:
 „Widiš, táto, to ti přeju sama!
 Nejsi-li ty starý lucihnát?
 Wždyt jsem s tebou měla již
 Hrozný kříž!
 Pořád on si s těmi mlsy mozek mát’!
 Čočka, podmásli, hrách, kyselo,
 To mu nejelo,
 Ani škwarky na zeli
 Wonět mu již nechtěly!
 Tohle se ti za trest stalo,
 Božích dárků žes
 Sobě wázil málo!
 To si pamatuj a jez
 Doma budoucně, co budeš mít,
 Jinde, co ti dají lidé;
 Sice se ti nanic bude dít,
 Horšího cos na tě přijde!“

„Ba máš dobře — wzdych’ si táta — teď to sám
 Poznávám,
 Že to sluší sedlákowi nejlépe
 Při podmásli, při řepě!
 Dnes se s těmi mlsy rozžehnávám
 A kuchyni panské nawždy kwinde dávám!
 Budem jít w všední den i w neděli,
 Jak nám kdy co Pánbůh nadělí;
 Na to wšak nezapomenu do skonání:
 Člowěk sám co chce, že často newí ani!“

P o m s t a.

(Dle powěsti.)

Českomoravské pomezí w jihowýchodním Chrudimsku nepodléhalo nikdy, na díle pro swou souwislost se zeměmi čistě slowanskými, na díle pro swou odlehlost a menší úrodnost, tak mocně cizému wplywu jako jiné kraje naší vlasti. Za tou příčinou zachowala se tady we mnohém ohledu jazyková přesnost, zvláště pak rozmanité obyčeje udržely se tu, které bychom jinde nadarmo hledali.

K těmto posledním přísluší také počísti tak zwané „chození maškar o ostatcích“. Owšem již pouhý názew osvědčuje, že obyčej tento není dítko domácího chování, alebrž přistěhowanec z krajů cizých; než pro mnoholetou uwyklost a pro zvláštní způsob, jakým se obyčej tento wykonává, za národní jej považowati lze.

W outerý na ostatky před polednem počne se dotčené chození maškar. Deset anebo dwanáct weských jonáků, mezi které se někdy také mladý muž přimísí, sejdou se obyčejně w hospodě a tam stává se přestrojování. Nejpřednější mezi maškarami je rybníkář; ten má dlouhé, přes kolena wy-

hrnuté boty, tak že mu spodky ani widět není, zelenou šosatou kazajku, nastrojené weliké kníry, na hlawě klobouk na dvě facky, na rameně nese rybníkářskou lopatu, na které mu weliká mošna wisí. Za rybníkářem w hodnosti sleduje pokladník neboli starší obecní; ten býwá obyčejně mladík z rodiny wzácnější beze všeho zakuklení a co nejpěkněji w nedělním šatstwu oblečen, při čemž arci čerwený hedbáwný šátek na krku s dlouhými cípy a třásněmi scházeti nesmí. Ten si vykračuje se španihelkou w prawici a w druhé ruce nese pokladnici. Pak přijde Turek s čerweným nosem a s dřewěnou šawlicí, pak šwitořiwa babka s nůši zadu a s děckem popředu, potom šprýmowný židák s rancem, we kterém trochu střepů ze starých hrnců nese a nimi neustále potřásá a hrká, jakoby to peníze byly. Tyto osoby jsou podstatné, z těch nesmí scházeti žádná; ostatní pak, co osoby méně důležité, mohou býti přistrojeni začkoli, jaký práwě oblek kdo sehnati může. Okolo poledne wyhrnou se z hospody; rybníkář napřed, ostatní za ním po jednom w řadě jdouce, a sbor hudebníků před nimi. Na náwsi když sobě podokazují a všecky děti z celé wsi za diwáky a doprovody přilákají, wejdou dle pořádku čísel do prwního statku. Tam je již všecko uklizeno a k jich uwítání přichystáno. Hospodář sedí u stolu, hospodyně u mědence, čeleď mužská někde w koutě nedaleko dweří, a děwčata wykukují z kuchyně anebo z pří-

stěnku. Jak maškary práh překročí, umlkne hudba a rybníkář s družinou svojí počnou po sednici dokola obcházeti, při kteréžto obcházce má rybníkář následující odříkávání:

Odwírejte se dvěře,
 Rybníkář do nich leze!
 Police třeští, hrnce se lámou --
 Owazujte je slámou,
 Ať se nelámou!
 Panímámo, jaká je to u wás spráwa,
 Že waše dceruška s hochy wečer stáwá —
 A pak do bílého dne až spáwá?
 Wemte polínko,
 Praskněte ji přes kolínko,
 Ať to wíc neděláwá! —
 Když jsem šel po panské hrázi,
 Byl jsem tam s wlkem w nesnázi;
 Wlk nes' kozu a já tele —
 Šli jsme proti sobě směle.
 Wlk byl škaredý, já nebyl pěkný;
 Tak jsme se jeden druhého lekli
 A od sebe pryč utekli! —
 Když jsem šel od Míchowa ke Lhotě,
 Wiselo tam dewět rubášů na plotě;
 Pět jsem jich wzal, čtyry jsem tam nechal
 A pryč odtud s nimi spěchal. —
 Když jsem přišel k obecnímu lesu,
 Těžkal jsem jak těžko nesu.
 Ba nesu — bodežž to kat powázal,
 Že jsem jich všech dewět newzal! —
 Panímámo krásná!
 Darujte nám kousek másla,
 Aby se nám ta naše wyřídilka spásla!

Sáhněte hodně zhluhoka,
 Aby wás nebolela ruka do roka,
 Zuby nikdy, hlawa do smrti —
 Pánbůh rač wám to dáti!
 Panímámo krásná!
 Darujte nám trochu mouky
 Na knedlíky a na dolky
 Pro ty naše pacholky!
 A wy, pane hospodáři!
 Nechť se wám vždy dobře daří!
 Přejeme wám štěstí co je w lese mechu,
 Jen nám do té pokladničky trochu
 Nasypejte stříbrného plechu.
 Pak sáhněte na hřebíček,
 Wemte od špejcharu klíček,
 Darujte nám něco w zrně, třeba korec owsa,
 Aby ten náš walášek dál hopsa, hopsa, hopsa!

Po těchto slowích dají se maškary do weselého poskakování a počnou dle způsobu swého tropiti rozmanité šprýmy. Turek se prohání za děvčaty, židák se ptá po starém mosaze a po kůžkách, mlsná babka prohlíží kutchany a pekáče po plotnách a w troubách, rybníkář rozmlouwá moudře s hospodářem, a pokladník zwe hospodyně s dceruškami způsobnými slowy na wečer do hospody ku tanci a na zawdanou. Mezi tím snášejí se maškarám dárky, o které byl rybníkář we swém odříkávání požádal, babka do swé nůše přijímá mouku a máslo, rybníkář do swé mošny bere koblihy, na obilí je zvláštní nosič; naposledy pustí hospodář do po-

kladnice nějaký stříbrňáček, a s hudbou a výskotem ubírají se maškary o dům dále.

S večerem, když byli celou wes obchodili, wracejí se maškary do hospody nazpět; jim w patách hrnou se mladí a staří, zvláště pak matky s dceruškami na tanec a zawdanou, což sobě dříwe u maškar powědomými dárky dosti draze byly zakoupily.

* * *

Léta 1800 w outerý na ostatky vycházel podobně takowýto sbor maškar z krčmy Tr....cké s weselou hudbou. Na rowince pod hospodou stawali se do řady, tak že jednoho každého z nich dobře prohlídnouti lze bylo. Nebylo však nic kromobyčejného na nich widěti wyjmouce mladíka, jenž úlohu pokladníka zastával. O dobrou hlavu přewyšował soudruhy swé; přímý co swíčka a pěkný co panna stál tu uprostřed ostatních s takowou slušností, jakou by žádný w selském jonákowi nehledal. Dlouhý šedý kabát, portelowá westa, červený hedbáwný šátek s wyšíwaným límcem a kulatý klobouk se širokou sametkou a páwím peřím jak náleží dobře mu slušely; ale twář jeho byla smutná a když ostatní na rowince pod hospodou dokazowati počali, tak žalostně na ně pohleděl, jako by říci chtěl: O kéž by mně také tak do weselosti bylo jako wám!

Na powyk od maškar způsobený počala se mlá-

dež před hospodou sbíhati a že zaswítlo právě polední teplé slunce, také několik sousedů na podíwanou sem před hospodu přišlo. Maškary wcházely do prwního statku, děti je doprovázely, a sousedé hledíce za tím skotačiwým chomáčem, zůstali na výsluní státi.

„Blázni byli, kordy měli!“ zawrtěl newlídne hlawou jeden z nich, když byly maškary zmizely. „Na ty daremnosti od jakžiwa nic nedržím, a teď zvláště bychom se na místě hejření raději modliti měli, aby ta nešťastná wojna s Francouzem konec wzala.“

„Inu,“ namítal druhý, „já myslím, tím newinným žertem že se Bůh neuráží a proto že se wojna s Francouzem ani neprodlouží ani nezkrátí.“

„Máte dobře,“ uchopil se slova jiný. „Já od srdce to vyrazení těm hochům přeju; beztoho se pořád o tom hučí, že zase budou na wojnu chytat; ode dneška za rok kdo wí kde se který z nich octne *?“

„A kdo nemá doma co pohledáwat,“ započal onen prwní newlídny soused — „aby tam raději již byl!“

„Dobře, dobře!“ ozwal se onen druhý. „Wím

* Za těch dnů nebylo ještě pořádného všech obywatelů popsání neboli konskripce, tudy nebylo také každoročních prawidelných odwodů a mladý lid lstně a násilně na wojnu se chytal, při čemž mnohdykráté bez ošklivých ba až krwawých výstupků nebýwalo.

já, kam narážíte! To jste jistě hodil na dnešního pokladníka, osiřelého Wáclawa. Co wám jenom ten hoch udělal, že wám je jako trn w oku? Neustále naň sočíte, a přec je to nejhodnější jonák na celém panství! Od něho bychom se měli všickni učit, w péře i w němčině se zná; tenť by mohl ode dneška rychtáře dělat!“

„Hahaha!“ zachechtal se uštěpačně předešlý. „To bychom měli pěkného rychtáře někde w pastoušce anebo w sušárně u podruží.“

„A widíte,“ rozhorlil se trochu příliš hajitel Wáclawůw, „ten hoch se swým poctiwým jménem, se swou pěknou postawou a swými wědomostmi je mně tisíckrát milejší nežli wáš Jiřík s celým statkem a se wším bohactwím! A že ještě jiní lidé také tak smejšlejí jako já, toho máme tuším důkaz patrný dosti, neboť jednosworně se o tom we wsi mluwí, že jen k wůli Wáclawowi Terezka rychtářowic wášeho Jiříka košem podělila — a já myslím, starý rychtář že si na rozum nesesedne, aby pro drobet mamony štěstí jediného dítěte zahrabal.“

Tu se zarděl otec Jiříkůw w obličejí až do ruda, oči se mu zlobiwě koulely a s pěstěmi zatnutými wyhoukl: „Aby do wás z čistajasna za tu proklatou powídačku! Ten žebrák aby se dítěti mému do cesty stawěl? To se nestane! Již jsme my se mu s kmotrem rychtářem o jinou newěstu postarali — jen že bude trochu chladná a že mu nebude po boku chodit, nýbrž že ji bude muset

po boku nosit — rozumíte? Zasnoubíme ho s ní třeba w postě, ani nebude třeba na sprowod čekat, a bez ohlášek — hahaha! to bude weselost!“ A s tímto zhoubným chechtotem uháněl domů.

S powážliwou twáří pohleděli sousedé na sebe a rozešli se.

* * *

Jak se k večeru smrákati počalo a denní lomoz po náwsi uléhal, ožiwlá hospoda weselím a plesem. Po skončené koledě přiwedly tam maškary s sebou bezmála půl wsi; houf kluků od domu k domu maškary prowázející ani na cestě do hospody se jich nespustil, odrostlí jonáci šli opodál, za nimi mnozí ze sousedů, a naposledy loudaly se děvčata s matkami i bez matek k tanci a na powědomou zawdanou.

Netrwalo dlouho a wšecko se w hospodě weselilo, až se hory zelenaly. Muzikanti foukali do dřewa a do mosazu až k ohlušení, maškary tančily až ke zbláznění. Židák skákal, že mu střepy w pytli na rameně jako řehtačka řinčely, rybníkář dáwno již ztratil nastrojené kníry a Turek falešný nos, ba i jedna nohawice u červených kafat se mu rozdála, sešita jsouc horkou jak se říká jehlou ze ženského fěrtochu, pod nímžto poctiwé kozlowice wykukowaly, a tak křepčil o jedné žluté a o jedné červené nohawici jako prawá maškara. Po tanci se podávalo ženštinám piwo a rozolka, ná-

sledkem čehož i mezi těmito veselý rozmar se uhostil. Holky jen hořely, jsouce samá radost, samý smích, a mámy zawedly po lawicích u kamen tak hlučný howor, jakoby spustil mlejn o pateru složení. Ostatní jonáci hejřili zároweň s maškarami, a tátowé u stolu w průčelí jizby připíjeli sobě notnými doušky s twáří weselou, zpomínajíce na swá mladá léta a šprýmowné kousky.

Někdo však přec beze všeho účastenství to-muto hlučnému plesu byl přítomen. Náš powědomý pokladník Wáclaw, jindy takowýchto weselek duše a hlawa, seděl stranou w koutě; sehnuté čelo pokrýwal dlaní a okem báziwým pohlížel k zemi jakoby mu nějaké smutné tušení prsa swíralo. Tu k němu přistoupil rybníkář a plesknuw jej na rameno, newrle mu počal domlouwati: „Styď se, Wáclawe! Tady sedíš jako placka a zapomínáš, pokladníkowi že přísluší nejwzácnější dcerky pro-wádět a obsluhowat! To malé chwály nasbíráš!“

Ale Wáclaw tak litostně na swého karatele se podíwal, že w tomtéž okamžení twář rybníkářowa zpřiwětiwěla.

„Ne, ne, ublížit jsem ti nechtěl, Wáclawíčku,“ počal omlouwati předešlou prudkost, „ale to wiš, jak staří říkawali: W kostele se modli, doma pracuj a w hospodě tancuj! Smutný duch nestoji za homolku; lépe ti to bude slušet tamhle w kole nežli zde w koutě. Jen se podívej“ — pohodil hlavou ke dveřím, kde w polokruhu děvčata stály —

*

„jen se podívej, jak tam ty modré oči pořád se po tobě točí!“

Wáclaw powstaws ohlídl se ke dveřím, a w tom okamžení potkal se zrakoma s dívkou mezi všemi přítomnými nejspanilejší. Wáclawem to trhlo, a rybníkář to zpozorowaw doložil dobromyslně: „Widíš, že je to dnes s hříchem zahálet — měj se k světu a nebuď jakoby ti byly slepice chleba snědly!“

Wáclaw se poněkud wyjasnil a k ostatním jonákům se přitowaryšil.

„Tenkrát je trefa!“ zaradowala se chasa, widouc Wáclawa mezi sebou. „Teď teprw začneme bouřit!“ Neboť milowali Wáclawa srdečně a wěděli dobře, kde on schází, tam že wždy weselost pokulháwá.

„Muzikanti, seberte se dohromady!“ rozkazowal rybníkář, „a zadělejte na nákou wolnou, sousedskou, třeba na tu:

Kdyby moje milá
Samé pentle byla —
Mně se nelíbila,
Já si ji přec newezmu —“

Muzikanti spustili jak nejlíp uměli, a rybníkář pojaw za ruku z dawu děvčat onu nejspanilejší modrookou k Wáclawowi ji přiwáděl. „Solo! chaso, solo!“ zaznělo to jako jedním hlasem po wší krčmě, a spanilý ten párek otáčel se w kole sám a sám, že se bylo milo naň podíwat.

„Na mou duši, ti jsou jako pro sebe stvořeni!“ hučelo to mezi sousedy za stolem. „Přes ty dwa tu není!“ šumělo to na místě jiném; toliko mámy u mědence, domnívající se, žeby taková pochwala na ujmu krásy jejich vlastních dcerušek se děla, okem záwistiwým na to hleděly.

Potancowaw Wáclaw postavil se s družkou svojí do wýklenku u okna, co zatím druzí jonáci do kola se hnali.

„Ty, ty!“ pohrozila díwka Wáclawowi s důwěrností na delší již známost ukazující; „dnes zasluhuješ notnou domluwu! Již na hodinu tady jsem a ještě jsem tě ani okem nespátrila —“

„Terezko!“ omlouwal se Wáclaw slowem sladkobolným, „já ani sám newím, co se to dnes se mnou děje! Nikde nemám stání, všeco na mne padá — to mně wěř, že na mne dnes ještě něco hrozného čeká.“

„To mne krásně těšíš!“ zwolala díwka pečliwě. „Doma se otec beztoho pořád se mnou k wůli tobě wadí; ani by mne nebyl do hospody odpustil, kdyby se děwčata pro mne nebyly zastawily; a ty zase takowou zpíwáš! Jen nebuď bláhowý! Něco dowedeme wytrpět, a když nedáme jináč, naposledy otec přece swolí.“ A že se oči všech po nich obracely, nechali howoru a opět wešli do kola.

Muzikanti dohráli, holky se wracely na swé stanowiště ke dweřím a jonáci obklopili Wáclawa. „Wašíku!“ zwolalo jich kolik najednou, „za po-

kutu, že jsi tak dlouho koutkował a weselky se stranil, musíš nám pěkně zazpívat!“ Neboť byl Wáclaw zpěvák, jemuž w kolika osadách nebylo rowno.

„Mně dnes načisto není do zpěwu,“ wymlouwal se Wáclaw; než hoši jakoby je dráždil, ještě wíce wolali: „Musíš! musíš! sice si budeme myslit, že se na nás hněwáš!“ A když také sousedé za stolem s toutéž prosbou naň doléhali, dal si posléze Wáclaw říci. Wšecko utichlo a on začal líbezným mužským hlasem, jak následuje:

„Těžko mne matička wychowala,
Co se mne ubohá nachowala
A z ruky na ruku překládala,
Skywek a krajíčků nadávala!
A když jsem powyrost', mám být woják—“

„Tu nechceme, Wáclawe! zpívej jinou!“ zwo-lali po prwní této sloce (štrofě) mladíci. „Obwe-selit se chcem a nikoli plakat!“

Wáclaw uposlechl a po malé přestávce počal takto:

„Když jsem já byl malý chlapec,
Neznali jste mne;
Když jsem prosil o kus chleba,
Nedali jste mně;
A jak jste mne poznali,
Na wojnu jste mne wzali—“

„Tyť nás škádlíš!“ durdili se mladíci. „Wezmi to hezky od podlahy, zazpívej nákou weselou.“

A Wáclaw nemoha nic rozmarného ze sebe wy-
nutit, dal se po třetí do zpěwu takto :

»Loučení, loučení—
Jak je to těžká věc!
Když se musí rozejíti,
Svou panenku opustiti
Upřímný mládenec !«

Poznowu se strojila chasa pro takovýto truchlo-
zpěw Wáclawowi domlouwati, když tu pojednou
wetché dwěře u krčmy se rozlítly a do jizby se
hrnuli panští drábowé s holemi a poutami, za nimi
rychtář a několik sousedů, mezi kterými hned od
předpolední známý otec Jiříkůw s trpkým úsměwem
se nalezal.

„Pro Krista Pána ! oni chytají na wojnu !“ za-
bědowaly ženy u dveří, a mladíci vyskakovali
okny a vybíhali kuchyní wen, že tu w okamžení
ani jediného nebylo. Toliko Wáclaw zůstal uprostřed
jizby neohroženě státi — a wěru celá návštěwa
tato jediné pro něj zdála se být odhodlána ; neboť
drábowé sobě prchající chasy ani nepowšimli a
toliko Wáclawa obstoupiwše z hrdel surowých hu-
lákati počali : „Wzdej se ! musíš k odvodu !“

„Ha, wy podlé, otrocké duše !“ zahřímal Wá-
claw. „Proč jste na mne vyšli jako na lotra s o-
kowy a s holemi ? Což staw wojenský za tak
podlý máte, že takto bojowníky zeměpánu sbíráte ?
Milerád se králi k hájení drahé vlasti propůjčuju ;
ale od wás, padouchové, ruce na se wložiti ne-

dám! Wězte, kdo se mne dotkneš, synem smrti budeš!“

Drábowé ustupowali bázliwě, neb takto s nimi ještě žádný nemluwil.

Tu se s pláčem a nářkem, na žádného ani na otce se neohlízejíc, okolo krku Wáclawowi wrhla Terezka. „Můj žiwote!“ zabědował Wáclaw hlasem měkkým až k slzám pohnut, tak že jej zmužilost opouštěti počínala. „Modli se, aby wítězila zbraň naše sprawedliwá — na věčnosti shledáme se opět!“ Pak políbil na čele díwku omdléwající, a otcí, jenž jako zkamenělý tady stál, ji odewzdávaje řekl: „Možné-li, učinite ji šťastnou a nenufte ji k sňatku nelibému.“

Po těchto slowech potácel se wen, nemoha útoku citů rozbouřených déle odolati, a drábowé všickni ulekáni loudali se za ním,

* * *

Uplynulo pět let; patero ostatků prošlo a maskary o žádných více nechodily, neboť trwala na pořád wojna s Francouzem; i ačkoli nepřítel ani nohou do Čech newstoupil, přece musel rolník český neustále po příprežích jezdit, potrawu a jiné potřeby za wojskem dowážeti a rozličné poplatky činiti, tak že se všecka weselá mysl odewšad wystěhowala. Na Wáclawa však zpomínáno hojně, a ač po celých pět let o sobě wěděti nedal, přece kdykoliwěk o něm zmínka se stala, pokaždé žehrá-

no na mstiwého rychtáře. Ba rychtář sám na něj zpomínal a swého přenáhleného skutku nemálo pykal; neboť Terezka za prwních dwou let nikterak na miláčka swého zapomenouti nemohouc neustále plakala a se w srdci žrala, že se již jen jako stín wlekla. Bylaby to jistě zaplatila smrtí, kdyby nenadálá událost přewrat w mysli její nebyla učinila.

Starý otec wida dítě swé nešťastným býti, rovněž nad tím se rmoutil, a jelikož wěkem také již scházeti počal, roznemohl se těžce. Tu s nemocného lůžka takto promluwil k dceři swé: „Widíš, tys jedinou příčinou mé nemoci a snad také smrti; a chceš-li, abych zase chodil, zanech poštilého hoře, prowdej se za muže podle srdce swého, abych měl oddechnutí w stáří swém a zastance w těchto dnech těžkých.“

To působilo mocně na měkké srdce Terezčino. I prowдалa se za muže řádného, stala se matkou dwou utěšených dítek, a starý rychtář opět se pozdrawil. Byla-li šťastna, nelze nám s jistotou udati; o tom však si lidé tuze často we wsi powídali, zasmát se že ji za těch pět let newiděl žádný, a na ubledlých lícech že dosti často mívá známky wylitých slzí. —

Bylo weliké hnutí w Rakouské říši; Francouzové wtrhli až do srdce jejího — bojowáno jest u Slawkowa na Morawě — nepřítel wítězil. Tu bylo hrůzy a strachu před Francouzem náramného, zwlá-

ště w osadách při pomezí, a úzkost zrůstala denně, jelikož přicházely zpráwy strašné napořád, kterak houf sběře, za Francouzy přestrojené, pomezní místa wytlouká a loupež i vraždu tropí. O každé osadě měli bližší zpráwy, wěděli o každém zámožnějším, a dosawáde wyprawují staří pamětníci, kterak z rozžžatými pochodněmi tu do města přijeli a pálití hrozili, jestliže w jisté lhůtě určená částka peněz jim se nesežene; — kterak tamo kněze ōd oltáře odwlekli a poswátne nádoby od stříbra a od zlata pobrali; — i kterak onde pěkné ženy a díwky pryč s sebou odwedli. Ze mnoha owšem stran stížností k úřadům krajským bylo zadáno a o pomoc woláno; k zapuzení však a wyhlazení těchto škůdců při tehdejším zmatku dlouho nic se nestalo.

Na den seslání sw. Ducha o polednách zasedali u rychtářů ke stolu, starý totižto rychtář, Terezka a dvě roztomilá pacholátka její. Chutně zawáněla slawnostenská políwka z mísy, ale do jídla žádnému se nechtělo. Manžel Terezčin i s čeledínem již sedmý týden byli z domu na pojíždkách wojenských a zpět se newraceli, půda dosud ležela ladem a nezasetá, a nadto zběr ona zlotřilá w okolí se potloukala. „Ó to jsou smutné — smutné swátky!“ zabědował rychtář, jenž byl za posledních dob jako jablň sešediwěl. „Utěšiteli Duše swatý Bože! dar rozumu a moudrosti přišel jsi lidem dáti — o kdy, kdy počnou se dary těmito řídit? O

swatý, zlatý pokoj!“ — Hlawa mu sklesla na prsa a slze mu kanuly po twáři. Terezka zaplakala hlasitě, a ditky widouce maminku plakaly také.

A w tomto bolestném okamžení rozléhalo se po náwsi srdcelomné wolání: „Lidé! lidé! spaste duši! Francouz je tady!“ A w skutku na silnici od Morawy objewil se houfec asi třiceti mužů, za kterými několik naložených wozů jelo. Na pahorku nade wsí se zastawili a přehlédše celou obec rozjeli se s wytasenou zbraní odtud po dwou a pō třech do wsi rownou cestou k oněm statkům, o jichžto majitelích se powídalo, že s prázdnýma rukama nejsou. Prwní tři z těchto lupičů hnali se k rychtě.

Ale w tu samu dobu stálo padesát dobře ozbrojených císařských myslivců po lesnatých stráních s druhé strany za wsí, kudy loupežníci ónino po úzké woznici s kořistí svojí bráti se měli. Čekali tu již od přededne ukryti jsouce a s lesnatých wrcholků přehlíželi celou krajinu, wědouce dobře, co se we wsi děje.

„Hoj bratři!“ promluwil mladý wůdce, přímý co topol a pěkný co panna, „nepřítel náš, jak widím, je chatrná luza z utíkanců a ničemníků sročená; ti jak císařské wyložky uhlídají, na milost i nemilost vzdáwati se budou. Netřeba takové opatrnosti šetřiti. Ten ubohý lid od nich trápití nedáme; nyní jsou rozprášeni po statcích, tím snadněji je potřeme. Deset wás zůstane tady; kdyby

z nich některý prchnouti měl, abyste ho tady uwítali; druhých deset tuto obejdete skálu a ocítíte se nepříteli w zádech a u wozů, těch se zmocněte; a my ostatní pospíšíme do wsi. Do kterých statků jste je wtrhnouti widěli, tam po třech i po čtyrech wrazte. Nešetřte žádného; nebo kdo společnost lidskou takového hmyzu zbawí, tenť zásluhu před Bohem sobě dobývá.“

Tu se dali na pochod co nejkwapněji, w minutě byli we wsi, a wůdce sám s třemi bojowníky letěl do rychty.

Tam bylo zatím podíwání hrozné a zápas ukrutný. Jeden z lotrů zápasil s Terezkou, která silou zoufalou jemu se bránila; druhý s dobytou šawlí stál nad starým rychtářem, řiče z plného hrdla: „Peníze! peníze sem!“ a třetí všeco všudy přewracel a rumował, domnělý poklad hledaje. Pacholátka zalezly pod stůl a pronikawým pláčem: „Dejte pokoj mamince!“ wolaly.

W tomto okamžení nejhroznější bídy rozlily se dwěře a myslivci stáli w sednici. Spanilý wůdce popadl chlipného bídніка, co s Terezkou zápasil, za týl a tak mocně ze dweří jej na síň wyhodil, že si o kamenný prapisek hříšnou mozkowici rozbil a wíce nepowstal; a ostatní dwa zbujníci dříwe než pistole z pásů dobyli, wáleli se w krwi na podlaze, kulkami z myśliweckých flint roztríštěni jsouce.

Ještě se ubozí ochránění od prwního leknutí nezpamatowali, když pohlédnouce na swé ochrani-

tely do nowého upadli. Terezka popatřiwši spanilému wůdci do očí zachwěla se po celém těle a padnouc na kolena swá objímala nohy jeho wolajíc bez přestání: „O Wáclawe! drahý Wáclawe můj!“

Slow těchto zhrozil se starý otec její jako hlasu sprawedlnosti božské hříšníka na soud wolající. I pozwedl swou hlavu šedou a poznaw w oswoboditeli swém toho, kteréhož byl před pěti lety o ostatcích zradil, rovněž na kolena se wrhl a o milost s pláčem litostným prosil.

Wáclaw se nalezal w náramném pohnutí a jen násilně pláč zadržel. I pozdwihl nejprwé Terezku a na čele ji políbil; pak pospíšil k starému otci a pozwednuw jej ruku jemu přátelsky podával, řka: „Ničehož se nestrachujte, neboť wám díkami powinnowán jsem! Zjednal jste mně čestného místa we společnosti lidské, kde swým bližním prospěšným býti mohu; zjednal jste vlasti a zeměpánu dvě udatných rukou, jakých nyní welmi zapotřebí — a sobě samému zjednal jste ochrance i celé obci. A wěru potěchou mně to neocenitelnou, že jsem wám tuto službu prokázati mohl.“

Pak se opět k Terezce obrátil a uzřew, kterak pacholátka swou skrejši opustiwše k mamince se tulí, otázal se slowem smutným: „To jsou *twé* dítky, Terezko?“ A s welikým uzarděním, s očima sklopenýma odpověděla tázaná, že ano. Tu wyskočila slza z oka Wáclawowa; ale hned zmocniw se citů swých, co nejlaskawěji pacholátka hladil a

znamením swatého kříže na čílkách je žehnal. Pak podal ještě plačící Terezce ruku, a osudná slova: „S Bohem do smrti!“ zajímavě zašeptal. W tom okamžení zmizel ze sednice a toho také dne swé rodinné místo opustil, anto napřed onu sběr loupežnickou do jednoho potřel. Znameníť podíl swůj z kořisti, oněm zhoubcům odejmuté, zanechal na úřadě co dědictwí dítkám Terezčiným, a od té doby žádný wíce o něm ničeho se nedowěděl.

Starý rychtář od té doby na smyslech se mátl a w takowýchto neblahých okamženích říkával: „Já jej zradil, on mne spasil!“ A pak w šíleném pláči bolestně wywolával: „O strašná, strašná pomsta Wáclawowa!“

Učedlník nad mistra.

Za onoho času, když se medicina
 U holičů a u lazebníků
 Ještě študowala,
 Tenkrát owšem praxis jiná
 Jsouc we zwyku
 Panowala.
 Jestliže pan principál
 Ponawštíwil pacienta:
 Swého učedníka neb klienta

S sebou bral,
 Aby jemu u postele nemocného
 Statum morbi rozbíral
 A tak zaswěcował nezaswěceného.

Jednou také doktor Blikeš
 K nemocnému do wsi pospíchal;
 Za ním se učedník Mikeš
 Celý určený hnál;
 A jak překročili práh,
 S lůžka wítalo je: ach!
 „Co děláte?
 Jak se máte?“
 S učenou se twáří pacienta doktor ptal;
 Pak po ruce
 Sáhl, aby omakal,
 Puls jak nemocnému tluče.
 Ten však celý utrápený
 Dal se do mračení:
 „E ba mám se, mám —
 Jako nahý w trní;
 Diw že si již nezoufám!
 Wšecko bolí, trne, brní,
 A co jsem tu nešwaru,
 Od wás lańkwaru
 Zwyžil,
 Teprw jsem se dorazil!
 Je to prawda swatá a wěc jistá —
 Nebožtík jak říkal děda —
 U felčara kdo pomoci hledá,
 Ten že přijde na poslední místa.“

Na ta slůwa
 Zaswítil pan doktor okem
 Jako noční dobrou sowa.

Již přezdívek hojným tokem
 Nemocného wypeskovať chtěl,
 Pod postel
 Když náhodou pohleděl,
 A tu spustil vážným hlasem :
 „Milý brachu! když na uzdravení vašem
 Vám samému nezáleží,
 Mně také o nic neběží!
 Máte přece zápowěd,
 Od owoce ani
 Za mák abyste nejed',
 Nebo je to pro vás jed!
 Ale hned na prwní podíwání
 Poznal jsem, co jste wywedl —
 Rozumíte? — jablko jste snědl!
 Když nechcete poslouchat,
 A pak ještě hubu máte:
 Sám si hleďte pomahat!
 Wic mne tu neuhlidáte,
 Wem vás kat!“
 Pak ze dveří jako šípka wyletěl.
 Nemocný pak zticha
 Na posteli vzdychá:
 „Ach proč jsem já nemlčel!
 Wšewědoucí musí být —
 Jenom jedno jablko jsem sněd',
 A wěděl to hned!
 Kéž by se chtěl nawrátit!
 Jemnostpane! na slowíčko jen!
 Ale ten
 Dáwno již byl z jizby wen.

* * *

Na zpáteční cestě domů
 Nemálo se diwil Mikeš tomu,

Kterak vážený pan principal
 S tím jablkem to hned vymakal.
 Kolikrát
 Chtěl se ptát;
 Pro respekt to však ze sebe nemoh' vymáčet.
 Zwědawost posléze
 Překročila úcty meze.
 „Wzácný pane principáli!“
 Dal se báziwě do řeči;
 „Mně to s tím jablkem pořád w hlavě leží —
 Jak jste to hned wypátrali?
 To snad, dle mého mínění,
 Ani samo sebou není!“ —
 „Ty jsi přec jen bloud!
 Pod posteli
 Z jablek šlupiny ležely,
 Zněly slova lazebníka;
 „Toť pak snadno uhodnout!
 Widiš — poučował učedníka —
 Chce-li člověk se cti z bryndy wyklouznout,
 I pod postel třeba někdy nahlídnout.
 Toť jsem mohl sondit směle:
 Šlupiny kde jsou, že bylo jabko celé.“ —
 „To si budem pamatowat,“
 Učedník se chytře usmíwá,
 „Nebot se to dá
 Welmi dobře potřebowat.“

* * *

Na druhý pak den
 Dal pan doktor klientowi swému
 Rozkaz ten,
 Aby zašel k wčerejšímu nemocnému;
 Jak se jemu daří,
 By se otázal

A panu lékaři
 O všem zprávu dal.
 Mikeš šel, a na snídání
 Dostal krásné přivítání:
 „O! wy rasi, střewořezi, špiteráci!“
 S postele
 Znělo mu wstříc newrle.
 „Wám za waši operaci
 Aby oči wykľubali draci!
 Čłowěka když zmrzačíte
 Těmi smradlawými tinkturami
 A pak ani sami
 Kudy kam newíte:
 Jako šelmy utečete pryč
 A nedbáte nic!
 Od wčerejška bolest mnohem tužší
 Cítím a to samou žlučí!
 Jděte raděj s oči, jděte —
 Již mě znova bolest hněte!“

Mikeš takto zneuctěný
 Stál tu zaražený,
 Kterak odpovědit newěda;
 Tu — o šťastná náhoda!
 Pana principála rada
 Jemu na mysli napadá:
 „Chce-li člověk se ctí z bryndy wykľouznout,
 I pod postel někdy třeba nahlídnout.“
 A hned pod postel
 Zrakem zaletěl,
 Potom spraštil ruce
 W hrozném wyděšení
 A pak zwolal prudce:
 „Wám pomoci není,

Swého vlastního života vražedníku!
 A kdybyste svolal kopu lazebníků!
 Owoce již bylo pro vás jed —
 Teď jste ještě koně sněd'!“
 Pak ze dveří
 Jedním řízem jako honec
 S přenáramným křikem běží:
 „Koně snědl! umřít musí! již je konec!“
 Domů dojde všeckem udychaný
 Dal se hned do powidání:
 „Umřít musí — koně sněd'!“
 Nad tou řečí, pronešenou blbým poslem,
 Pan principál zlostí zbled',
 Řka: „Ty jseš a zůstaneš —
 To si pamatuj a wěz:
 Sit venia verbis — wěcně oslem!“ —
 „Ale pane principáli —
 Počal Mikeš — wždyť jste sami powidali:
 Chce-li člověk se ctí vyklouznout,
 I pod postel že je třeba nahlídnout,
 A pak, říci že se může směle:
 Šlupky kde jsou, jablko že bylo celé!
 Jestli wy tak soudíte,
 Proč se se mnou wadíte?
 Já si myslím, tam kde leží
 Chomout s uzdou i s otěží,
 Kůň že také musel být!
 Můžete se přeswědčit,
 Hnedle si tam třeba jděte —
 Wšecko pod postelí naleznete!
 Za swědka si wemte třeba celý swět —
 Pročež ještě jednou prawim: koně sněd'!“

O b s a h.

Zkamenělá swadba pod Ústupem	Str. 3
Člowěk ani sám newí, co chce!	31
Pomsta	43
Učedník nad mistra	62

Půwodní vlastenské
POWÍDKY, POWĚSTI A BÁCHORKY.

S e p s a l
P. Josef Ehrenberger.

Swazek šestý.

Město Náchod.

W Praze.
Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

1 8 4 8.

Wysoce wáženým Přednostám,

wždy opatrným a welemoudrým

Pánům a Panům

Purkmistrowi a Raddám,

jakož i

**weškerému ctihodnému Měšťanstwu
a wší počestné Obci staroslawného
města Náchoda,**

na důkaz své úcty

wěnuje

spisowatel.

Nezná žalu bolnějšího
Muž ni ohromnější tíže,
Jako w jarmu otrockém když
Pod železnou rukou dýše;
A zrak jeho leskem jasným
Tenkrát prawou radost hlásá,
Mocí ducha, silou pěsti
Okowy když hnusné strásá.
Swobody slast, poroby žal
Smrtelníci wezdy znali;
Tyto žaly, tyto slasti
Zábojowé opěwali.
Žal podobný, Náchodčané!
Waši otcowé poměli,
Pod trýzní když bezuzdného
Koldy zlosyna úpěli.
Ale radostí též stejnou
Mužné srdce jim se dmuly,
Z okowů když ukrutníka
Násilně jsou se wyzuli.
Doba tato mutno-slastná
W dějích Náchodských dojista

Nejpamátnějšít, a proto
Prvního jest hodna místa. —
Chtěje tedy na důkaz své
Ucty kytku Wám uwíti,
Přátelé! z té doby žalů,
Slastí — natrhal jsem kwítí.
Přiwítež ji — ač jen skrowná —
Přemilení! k srdci swému,
A s ní uwnitř místa přejte
Uctiwě Wám oddanému!

Psáno w Solnici w měsíci kwětnu 1847.

Kněz Josef Ehrenberger,
kaplan w Solnici nad Albou.

Powýšení osady Náchodské za město

okolo roku 1280.

Na Náchodě, hradu slawném,
Weliký panuje shon;
Na cestu se předalekou
Chystá wládyka, pan Hron;
Ku sněmu na místě sebe
Posilá jej Wáclaw král,
Před papežem, před císařem
Jménem Čech by hlasował.*)
Před odchodem powołává
K sobě starší osady
Náchodské Hron wládyka a
K shromážděným takto dí:
K wůli králowské na cestu
Dalekou se wydat mám;
Newím, moji milí wěrní!
Zdali wás wíc uhlídám. —
Wěci poslední zřizeny
Křesťanu wždy sluší mít;

*) Na rok 1283 uwádi Beckowský, že Hron z Náchoda poslán byl od krále Wáclawa II. na sněm, přičiněním papeže Řehoře X. a císaře Rudolfa swolaný, jakož i že tentýž Hron osadu Náchodskou městem učinil.

Tudy, co obmejšlím dáwno,
 Dnes wám míním wyjewit.
 Z poroby a poddanosti
 Slowem swým propouštím wás;
 Práwo městské uděluji
 Na všecken budoucí čas:
 Práwo trhů, práwo wárky,
 Práwo vlastních soudů swých.
 Obec ohraženou mějte
 Na způsob měst králowských;
 Za přichylnost projewenou
 Wezdy k rodu Berkowu
 Osady swé powýšení
 Prijměte co odměnu.
 A když někdy během času
 Město vaše zakwete:
 „Toho otec Hron půwodcem!“
 Slowem wděčným řekněte.“

Náchodské pak obce starši
 Podiwením ztrnuli,
 Jazyk wáz', jen slzy wděku
 Po twářích jim kanuly.
 „Otče!“ zwolal nejstarší z nich,
 Ctihodný a wážný kmet;
 „Skutky šlechetnější ty's, než
 Rodem — prawý panstwa kwět.
 Za milost nám prokázanou
 Zplatit může ti jen Bůh;
 Že však pocta welká tebe
 Čeká, tak mně prawí duch.
 We zdrawí a bez úrazu
 Nawrátiš se z ciziny;
 Za milost nám učiněnou
 Tam nabudeš odměny.“ —

Uplynulo od té doby
 Měsíců bezmála pět,
 Náchodčané co widěli
 Na sněm Hrona odjíždět.
 W Náchodské se zatím stala
 Welká změna w osadě:
 Wůčihledě kolkol obce
 Zrůstaly ochranné zdě,
 Právě západní když bránu
 Klenuli jsou důkladně,
 Množstwí pracovníků se zdí
 Takto wolati se jme:
 „Od Starého města kluše
 Tlupa jezdců zrowna sem,
 A jim w čele pán se žene
 We oděni lesknawém!
 Řetěz zlatý na hrdle má —
 Před ním panoš nese štít,
 Na kterém we zlatém poli
 Černého lwa jesti zřít!“
 A tu zkríkli jednohlasně:
 „Sláwa! sláwa! jest to on!
 Ze sněmu se domů wrací
 Wladyka náš, otec Hron!“ —
 K uwitání wladykowu
 Pospíchají před bránu
 Starší obce, s nimi chwátá
 Weliký daw měšťanů.
 „Sláwa, otče, sláwa tobě!
 Witej, otče! witej nám!“
 Radostný zapolétá ryk
 K modrým nebes wyšinám.

 Přednímu ze starších obce
 Hron swou ruku podává,

„Wěru — řka — se naplnila,
 Wážný kmete, wěštba twá!
 Císařskou a papežowou
 Milostí jsem oblažen;
 Pocty mnoho se mi stalo,
 W štítu jsem též powýšen *).
 Cítím žiwou prawdou býti,
 Že již tady na swětě
 Skutkům šlechetným a dobrým
 Odměna wždy zakwete.“ —
 Na hrad swůj pak se ubírá,
 Slzu s oka sobě stírá;
 A lid wolat nepřestává:
 „Sláwa! Tobě, otče, sláwa!“

*) Pro zvláštní wýmlownost a moudrost Hronowu tu čest jemu císař na sněmě prokázal, že hned po prawici císařowě seděti směl; také černého lwa w poli zlatém we štítu mu nositi powolil. A papež Řehoř rovně o swé milosti pána Náchodského ujistiw, mnohými dary jej poctil.

Kowář s mečířem,

aneb:

Pád a oswobození.

Obrazy a ohlasy z dějin města Náchoda za dnů posledních Jana Koldy mladšího.

I.

„I wyrazi Zábój horiuciema očima
W Luděk.“

Z Rukopisu Kráľowédworského.

Na den swatého Jiří, to jest: dne 24. dubna léta Páně 1457 seděli primátor a konšelové města Náchoda w radě nad věcí, jak se zdálo těžkou a předůležitou. Ctihodné, ubledlé twáře shromážděných přisedících nesly patrné známky mnohaletých utrpení a strastí; okem malomyslným pohlíželi na se, jakoby jeden w obličejí druhého poradu hledal, a tudy dlouho nepronášeli swá mínění o věci, od primátora jim k posouzení předložené.

„Nuže mluwte, moji wěrní!“ přetrhl tento po chvíli rozpačité mlčení. „Mluwte, co počíti w těchto psotách, den ze dne zrůstajících? Tak to déle

býti nemůže! Wýsady a práwa, jichž otcowé naši w běhu dwou století pro zásluhy swé dobyli — práwa od samých králů potvrzená a do desk zemských wložená oželeli jsme dáwno; ale práwo člowěčí sobě odejmouti, po šíji sobě tlapati nedáme! Hloub než otroci až dotud snížení jsme byli, nemající jistoty jmění, jistoty žiwota před padouchem, nešetřícím ani počestnosti žen a panen! Tak to déle býti nemůže — za podnož zlostnému Koldowi nebudeme déle sloužiti!“

Těmito slowy přednesl primátor městský, pan Matěj Hůlek, wážný šedesátník, podruhé záležitost, za kterouž konšely k sezení dnešnímu byl powolal, s uchem napnutým mínění jejich očekáwaje; — ale také nyní čekal nadarmo.

Těžce cítili konšelové žalostiwou prawdu slow purkmistrowých; bolestně cítili potřebu, nesnesitelného jarma ukrutenství Koldowých se sprostít — ale kterak, rady sobě newědouce. A proto mlčeli.

Nejzáze na posledním místě mezi konšely seděl muž, ostatním docela nepodobný. Na místě ctihodných šedin, důstojné-to ozdoby konšelů druhých, pokrýwaly bujné kadeře jeho hrdě powzneslou hlavu; pod vysokým čelem planulo mu dvě černých, jiskrnatých očí, a panický ruměnec jeho twáří zbarwil se při slowech purkmistrowých hněwem až do ruda. Byltě to Liboryn Wydra, mistr kowářský, jenž po otci nedáwno zesnulém s kowárnou také hodnost konšelskou byl zdědil; a ač jej nedospělost

wěku od tohoto stupně důstojnosti wylučowala, přece pro swůj zdrowý, přirozený rozum a pro zvláštní zmužilost od sousedů wkonšelstwi byl powrzen.

S nelibostí hleděl čtyrmecitmaletý Liboryn na rozpačité mlčení ostatních konšelů, a když se žádný k mluwení neměl, sám prwní swé mínění slowy těmito pronášel: „Neslušnoť owšem mně jakožto nejmladšímu z přisedících před ostatními hlasu powzedati; ale slowa páně purkmistrowa: ‚Tak to déle býti nemůže!‘ dáwno již ozýwají se w srdci mém. Ano, tak to déle býti nemůže, a kdybych swůj žiwot na to nasaditi měl! Budťo setřásti ty okowy otrocké, aneb umříti — tak sobě dáwno přeju!“

Ráznou řečí mládcowou také ostatní konšelové srdce nabyli a na tom ustanowili se jednosworně, že obec z poroby dosawádní musí wyproštěna býti. Dlouho pak rokowáno o prostředcích, jakýmiž by cíle onoho žádoucího dosíci lzelo, až pak primátor slowy těmito zázewrek sezení učinil: „Na tom tedy zůstáwáme; poselstwi jedno odešleme ku správci zemskému, panu Jiřímu z Poděbrad s tou prosbou snažnou, aby konečně krok rozhodný proti Koldowi učinil a tak celé králowstwi strašného zhoubce, nás pak kata ukrutného sprostil; a řečníkem poselstwi toho budeš Liboryne ty! Poselstwi jiné obejde města po celém Hradecku s tou žádostí, aby pro lásku křesťanskou nad námi spoluobčany swými se

slitowali a při nastawajícím díle panu Jiříkowi věrně napomáhali. Sami pak, ač jen skromné jsou síly naše, mnohou prospěšnou službu osvoboditelům svým při oblehání hradu budeme moci prokázati.“

Právě se konšelové rozcházeťi chtěli, když nenadále násilnou ranou zwenčí dveře u síně radní se rozlítly a na prahu se objevil muž v oděvu panenském, ale pohledu ohyzdného, chlapského. Nestřídmostí rozbahněné tělo, obličej neřestným životem vybledlý, z hlubokých jamek pod zrzavým obočím zlobivě svítící kočičí oko činily jej strašidlu podobným. Přes rameno wisela mu na širokém řemeně lowecká puška; v ruce držel dlouhý, řemenný bič a průvodcím jeho byl veliký, huňatý pes. Přítomností jeho polekáni zbledli konšelové, žeby se na nich nebyl krve dořezal; jen Liboryn bez bázně a směle do očí mu hleděl.

Několik okamžení stál na prahu příšerný cizinec, ani slova nepromluví; jen šípy hněvu sršely z očí jeho, co zatím huňatý průvodčí hrozebně wrčel a zuby cenil. Ale pak zařičel z plného hrdla, že se radnice ve svých základech otřásala: „U všech všudy rohatých ďáblů! opět se slízáte, ničemní krtkové? Což sobě mermomocí na měšťáky hrátí chcete? K čemu ta maškara, k čemu to sezení v radě? Kde Kolda wévodí, tam všecko ostatní otročí! Rozumíte? mými poddanými, porobnými chlapy jste! Dnes naposledy sedíte v radě, a aby vám budoucně nic podobného nenapadlo, musím

wás památným podělit.“ A tu rozpráhl prudce prawici s karabáčem, aby městskou radu neuctiwě zešlehal.

Mladý Wydra již mezi řečí ohawného Koldy sotwa že se udržel; nyní však jako wítr vyskočil a wyrwaw padouchowi karabáč z ruky daleko jej pohodil, hlasem drážděního lwa hřímaje: „Bídníku! uctiwost měj před šedinami, anebo zapomenu, že se pánem na Náchodě nazýwáš!“

Neočekáwaným odporem zarazil se nemálo Kolda; brzy se však zpamatoval, nanejwejš se rozlítiw. Jsa ale při swé ukrutnosti powahy náramně báзлиwé, na srdnatého Liboryna sáhnouti sobě netroufal. Tudy pokynul huňatému společníku swému, a ten dobře porozuměw wůli pána swého, jedním skokem seděl Liborynowi w týle. Tato zákeřnická lest dowršila míru sprawedliwého hněwu Liborynowa a síla obrowská wjela mu do žil. Swalowitou prawicí popadl hafoně a lewicí zbabělého Kolku za chřtán a pozwednuw oba do výšky, tak násilně nima o podlahu udeřil, že okna u radnice zadrnčely. Jen prosby a násilné dolehání ostatních konšelů ochránily Koldu před pěstí Liborynowou; a co všickni jednohlasně mladého Wydra chlácholili, wzchopil se Kolda se země a z radnice pryč uháněl. Hafon s bolestným kwičením pokulháwal za ním.

II.

»Pane, pi a nemysli...«

z „*Meče a kalicha*“ od *Wocela*.

We vysoké síni na swém hradě seděl Jan Kolda za dubovým stolem a ohromná číše s vínem stála před ním. První vztek, z powědomého nám zneuctění osoby jeho v radnici pošlý, poněkud jej byl pominul; na přílišné pobouření sledovala jakási tupost ve zpustlé tváři, ale zwraštilé čelo a stáhnuté obočí ošvědčovaly zřejmě, že něco ďábelského obmejšlí, na ničem však se ustanowiti nemůže. »Aj ty wyčouchlá lebko!“ rozhněwal se posléze sám na sebe — „což ani kusa zdravého nápadu již schopna nejsi?“ A aby dodal wáhy slovům swým, pěští zafatou do čela se udeřil.

„Ale, ale, pane Jene!“ ušklebil se za rozhněwaným surowý hlas — „co marně přemejšlením hlavu lámeš, dokawád Roháč twůj tu práci za tebe konati může?“

Tu si teprw Kolda zpomněl, že nejwěrnějšího sluhu a rádce swého Roháče již před chvílí k sobě na poradu powolati dal. „Nuže — oslowil jej nyní w rozmaru mrzutém — napni swůj pekelný mozek, starý draku! a dokaž skutkem, že hodnost tajemníka Koldowa zasluhuješ. Wymysli muka, jaká by ten nejstarší ďábel vymyslit nedowedl — vymysli pomstu, jakou se Koldowi mstiti přisluší! Koldowi prawím, k jehožto pouhému jménu děti

psotník popadá!“ Při těchto slowech zarděly se mu zlobou twáře a oči se mu diwoce koulely.

„Nedráždi se marně k prchliwosti a šetři zdrowí swého,“ napomínal slowem chladným Roháč. „Strojiti pomstu a nepřítelē w moci nemíti, jest sejtem wodu wážíti; pročez dříve na to pomysleme, kterak ptáčky do klece dostati, než jim počneme zobáky ohledáwat.“

„Při sám ďábel! na to jsem nezpomněl,“ zarazil se Kolda. „Jen ať nám neprchli!“

„Widiš, pane, ty často koně od ohonu sedláwáš,“ prohodil Roháč s úsměškem kárawým, „a mnohou wárku bysi zbryndal, kdyby Roháč za tebe nemyslíl, nejednal. Já hned jak jsi z radnice přiběhl, ani newěda co se stalo se žoldněři do města sešel a tu konšelskou čeládku do jednoho sebral. W chládku pod západní baštou je pěkně pohromadě nalezneš a mladého Wydru také mezi nimi.“

Pouhé jméno Wydrowo tak působilo na mysl Koldowu, že jako rozsápaný tygr zwukem protiwným řičeti počal: „Pomstu! pomstu na něj — horší nežli smrt, nežli smrt desaterá!“

„Jen zwolna, pane Jene!“ chlácholil jej Roháč. „Ten chlapec již dáwno drzostí páchne; na toho ti dudky splíst pomohu.“

„O tys mé prawé oko!“ zaradowal se Kolda. „Mluw, co jsi wymyslíl na toho padoucha?“

„Tebe jaksí wšecka bystrost opouští, pane!“ usmíwal se po ďábelsku tázaný. „Jindy, když jsi něko-

mu trochu do živého sáhnouti chtěl, ptával jsi se obyčejně, má-li pěknou ženu, dceru anebo newěstu.“

„Ty máš nápady z pekla!“ zachechtal se Kolda s diwokou radostí a zpustlé jeho oko zasvítilo chlipným ohněm. „Mluw, bratránku čertůw, má Liboryn podobnou kůstku?“

„A toť se wí že má!“ znělo za odpověď. „Newěstu má, jedináčka wdowy Hodkové na Starém městě, děwče — krew a mléko; již dávno jsem ti o ní chtěl powědít.“

„A troufáš, žeby se ten drzý kluk notně pošádíl, kdyby se mu cizá ruka newěsty dotkla?“

„I toť wíš, pane, co si ta sprostá luza na swé poctiwosti zakládá!“

„Dobře máš, Roháči! Na swé vlastní oči musí ten odważliwec pohanění swé newěsty widěti, a pak w průčelí hradu před obličejem celého města na postrach té luze ho oběsíte! Ha, to bude ples, který mně samo peklo záwiděti musí!“ — I rozesmál se smíchem lstného ďábla ukrutník Kolda, a dlouho pak ještě rozprávkou o nastávajícím zlosynstwi s rádcem swým se bawil, pohár s wínem téměř ani od ust neodtrhnuw, až posléz překonán tokem nápoje opojného dřímati počal, ani newěda že se Roháč na pokynutí jednoho ze žoldnéřů domácích z komnaty vykradl a dlouho s ním na předsíni rozmlouwal. Teprw když se byl Kolda z mrákoty probrať a dle obyčeje swého třikráte kladiwem žele-

zným na dubový stůl udeřil na znamení, že tajemníka svého u sebe míti žádá: wracel se Roháč do komnaty s tváří jaksi zakaboněnou.

„Tyť se díváš jako sedm drahých let!“ u vítal jej Kolda; „co se mračíš?“

„Myslím, že ani tobě, pane, nebude do smíchu,“ odsekl Roháč, „až ti powím, jaké návěští naši wy-zvědači přinášejí.“

„Nuže, coby to asi bylo? Snad si nechce někdo s námi zašermowat? Tomuť by rádno bylo powěditi, zdi náhodské že jsou twrdé — mnohá drzá mozkowice že se na nich až do krwe rozklubla!“

„Tenkrátě těch mozkowic bude ale trochu mnoho,“ přewzal s úšklebkem slowo Roháč, „tak že se co obáwát, aby se nám zděmi až na hřbet neproklubaly. Pan Jiří Poděbradský nezdá se žerty obmejšleti! Nejprwé prý sebral znamenité wojsko zemské, a města z půl Čech s lidem swým přidaly se k němu; na Wisenburku je shromáždiště, a we dwou dnech to celé naděleníčko, asi na tři tisíce nepřátel, můžeme krásně míti na krku!“

„Toť by to byl musil Poděbradský w pytli zosnowati, že spojenci naši žádného čichu o tom nemají; sice by zde dáwno již byli.“

„Nemysli, pane, že jich to tajno; rota Strážnického dokud tu jen není, Opočenský a Mokrowouský jsou již na pochodě — dříwe wečera budou všickni pohromadě.“

„I tedy je nám hej!“ zaradowal se Kolda, ná-

*

wěštím prwním poněkud polekaný. „Jen když ti tady budou — ti jsou do rvačky jako kati! Ať se trochu semelou — my si nebudeme zbytečně prsty pálit!“

„A jak — otázal se Roháč — kdybychom se nemohli udržet?“

„Pak uděláme jako slavné paměti Jan Kolda starší Slezanům učinil — vytřeme jim zrak a utečeme! Nadarmo těch sedm podzemních průchodů nezklenují opatrní hradu našeho stawitelowé!“

„Pane, ty mně mluvíš z duše!“ zajásal Roháč. „Je zřejmo, že spolu začasťe obcujeme, neboť celá powaha moje přešla na tebe! Já také jsem toho nadání, život třeba útekem zachovaný že přec jest hezčí nežli ta nejhrdinštější smrt w tom nejstatečnějším boji! Dříwe však nežli se opravdowé dílo započne, musíme se ještě trochu powyrazit. Za půl malé hodinky ti předstawím newěstu Liborynowu — a pak se komedie začne!“

„Dobře máš!“ upamatowal se Kolda. „S tou hříčkou si musíme popílit, dříw nežli spojenci naši na hrad dorazí; Opočenský takowým žertům nepřije. Jdi s ďáblem a poříd dobře!“

Roháč se uklonil a s potutelným úšklebkem odcházal.

III.

„Ty roso padlá jitra bez mráčku,
Tebe má píti padouch ouhonný?
Ty růže w boholibém úsměchu,
Rozrůzniti má tebe ruka chlipníka?“ —

z „*Virginie*“ od *Turinského*.

W nejmenší ale také nejčistotnější chaloupce na Starém městě *) bydlela wdowa Hodková. Nebožtík manžel její zastával po mnohá léta službu právního posluhy při městské radě; po jeho však smrti odstěhowala se paní Háta, osiřelá choť jeho, na Staré město, zakoupiwši sobě tady skrowný příbytek se zahrádkou a kouskem pole, a we wší počestnosti od swého hospodářstwíčka se žiwila se swým jedináčkem, spanilou Liduškou.

Sedmnáctiletá Liduška byla díwka krásná w úplném smyslu toho slowa, ano tak krásná, žeby ji malíř pěkněji wymalowati nemohl. Na panenských líčkách kwetly jí lilie a růže; w čistém jejím oku modrala se prostnost charpy a wěrnost nezabudky **); lesklý, řemenitý len byly její krásné dlouhé wlasý — zkrátka, spanilost Liduščina tak do očí bila, že uznání všeobecného docházela, a tudy stíží by se byl kdo na Lidušku Hodkowsu doptal, jelikož ji wůbec „staroměstskou růžičkou“ nazýwali. Co tedy diwu,

*) Předměsti náchodské před krajskou branou.

**) Bergíßmeinnicht.

že nejmladší z konšelů městských, Liboryn Wydra toto šwárné děwče sobě zamilował a za budoucí průwodkyni swou po cestách žiwota bez ohledu na její chudobu sobě wywolil? A nebylo snad člowěka w celém Náchodě, kdo by snoubencům těmto byl nepřál a budoucí jich sňatek nechwálil.

Spoledne onoho dne, kdy powědomý nám již výstup w městské radnici se byl přihodil, seděla wdowa Hodková s dceruškou svojí w malé čistotné swětničce, obě stejnou zaměstnány prací, předením totižto lnu na wřetýnkách. Paní Háta zpíwala nábožnou welikonoční píseň a Liduška chwílkami přizwukowala, chwílkami ale jaksi nepokojně okénkem na wenci vyhlížela; i očekávalať Liboryna, kterýžto dnes proti všemu obyčeji k swému zlatohláwku ještě nedohlídl. Tomuto jednotwárnému zaměstnání pojednou jest konec učiněn způsobem nepřijemným.

Žena stařícká, celá ulekaná a během téměř bez sebe wešla do swětničky. Kolena chwěly se jí co prut, pro mdlobu se chytala lawice a uděšením ani slova ze sebe wyraziti nemohla. Obywatelkyňě skrowné chaloupky s podiwením hleděly na ni, ale Lidka brzy ji poznala a s hlasitým vykřiknutím: „Pro Bůh! co se stalo Liborynowi?“ na ženu přichoží, matku to Liborynowu, se wrhla.

„Bůh tě potěš, newěsto nešťastná, a mě s tebou!“ zabědowala žena hlasem zoufalým a opět wydechnouti nemohouc umkla. Strachy téměř mrouce,

tušením ukrutným trápeny doléhaly matka i dcera na ženu vyděšenou, aby powěděla, co se stalo. „Což Liboryna nějaké neštěstí u kowadla potkalo? snad se na rukou popálil anebo mu jiskra do twáří wlítla?“ tázala se jedna přes druhou kwapem nedočkawosti a lásky.

Posléz pak se přece matka Liborynowa zotawila, tak že zpráwu srdcelomnou wypowiedíti mohla. „Dnes po ránu“ mluwila hlasem slabým, „seděli konšelové w radě. Newím, kdo o tom pánowi na hradě powěděl — ale hrůza mě pojala, když jsem ho s hafoněm a s dlouhým bičem w ruce přes náměstí do radního domu jako litou saň běžeti widěla. Ach! já znám Liborynowu prudkost — já wěděla, že se snadno nějaká půtka strhnouti může — a bohužel! něco takowého se muselo státi! Jako posedlý wyletěl Kolda z radnice a několik okamžení na to sstupowali žoldněrowé z hradu, wedeni dábelským Roháčem, a radní dům obstoupili. Netrwalo dlouho a již odwáděli konšely násilně zhůru a w čele wšechněch w okowech těžkých wlekli mé dítě, Liboryna. Lid se rotil, wida s hlawami obce takto nakládati, zwlášť mečíř Štefek až hrůza očima koulel a pěstě zatínal; žoldněřů však bylo příliš mnoho, a kdo jen málo usta odewřeli, od nich hanebně jsou biti a bičemi šleháni. Já ale nedbajíc štilců a kopání necitelných padouchů, k synu swému jsem se prodrala. „Matko!“ promluwilo ke mně nešťastné dítě pološeptem a

kwapně — „msta Koldowa býwá hrozná — já jsem ztracen neodolatelně! Prchni alespoň ty, prchni s Liduškou — ale bez odkladu, hnedle!“ A tu mne odtrhli od syna nelitostně. Já pak zpamatoвавši se jedním rízem běžela jsem k wám — a nyní wíte všechno!“

Jako hromem omráčeny zůstaly Hodkowic na matku Liborynowu hleděti. „Bůh nám spomoziž!“ zabědowala posléz paní Háta; a Lidka uchwácena mdlobou potácela se nazpět, tak že se sotwa na lawici dostala. Krásné její oči se zawíraly, hlawa jí klesla, líce její ubledly co sníh a panenská nádra ustala wnadně se dmouti. „Pro Bůh! ona umírá!“ zakwílely obě matky; a wskutku by snad neblahá ona zpráva byla toto poupě w prwním rozkwětu zlomila, kdyby nowý wýstup hrůzy nebyl zaplašil mrákoty od dívky omdlěwající.

Dusot podkow a řihání koňské ozwalo se před chaloupkou a w tétěž době ušklébal se potworný obličej Roháčůw mezi dweřmi; dwa z chlapů Koldowých stáli za ním.

„Aj, aj, to mě těší, že celé počestné přátelstwo pohromadě nalezám“ — mnul sobě Roháč ruce a ohawný úšklebek zpotwořil ještě wíce ohyzdnou jeho twář. „Pan Kolda wám zkazuje uctiwé pozwání k plesu a na wyrazení, zwláště tobě, беруško“ — a tu se s posměšnou dworností k Lidušce obrátil; „neboť se mu zachtělo powoněti sobě ke staroměstské růžičce.“

A jakoby byl bůhwí co wtipného pronesl, dal se plným hrdlem do hrubého smíchu.

Již wejitím Roháčowým přišla k sobě Lidka, a nestoudnou řečí jeho těžce uražena pozwedla nyní swůj studem uzardělý obličej a s pewností neočekáwanou takto padouchowi podlému odpověděla: „Prst ukrutníka Koldy se mě nedotkne, a kdybych před očima jeho sobě smrt udělati aneb obličej swůj až ke zhrození nehtami rozerwati měla!“

„Hoj, hoj! jen zwolna, jen zwolna, panenko!“ posmíwal se jejímu rozhorlení Roháč. „K zohyzdění aneb docela k usmrčení nezbude ti času; neboť zrowna s námi. pěkně pojeděš! A pak za čest sobě klásti můžeš, že jsi před obličejem pana Koldy, před nímžto se půl Čech třese, milost našla. Owšem tak hladouké líce již nemá jako Liborynek, protože bude oňákou desítku starší a nadto swěta užítí uměl; než co z toho! Líce Liborynowy zblednou co newidět na věky tak jako tak — a twé boubelaté twáříčky nechati bez pocelování, tofby bylo s hříchem! — A teď“ obrátil se k pacholkům, „s chutí do toho!“

Co sám Lidušku marně se zpouzející do náručí chlupského jímal, chápali se společníci jeho stařen. Ale paní Háta ostrčiwši silou zoufalou padoucha, ruce na ni wložiti se strojícího, wyběhla wen a hlasem kosti pronikajícím wolala: „Lidé, kde jste kdo dobrý, pomozte! Kolda chce Lidušku moji pohanět!“

IV.

„... skočí,
Jako lew se na kořist swou wrhne.“

z „*Protichůdců*“ od *Nebeského*.

Wlastníkem nejhlavnější dílny na zbraň, jížto se za těch nepokojných válečných dnů přehojně odbývalo, w celém okolí náchodském byl mistr Štefek, mečíř staroměstský. Dílna jeho, ač se w ní do roka mnoho zboží zhotowilo, nečítala nikdy mnoho pracovníků. Mistr Štefek se dvěma syny, Jarošem a Heřmanem, znali se jak náleží dobře w práci a každý čtvrtý byl by jim snáze na překážku býwal nežli ku pomoci; neboť takové tělesné síly, jakou se honosila rodina Štefkowa, bylo i tehdaž, kdežto se o její wywinutí nemálo pečowalo, welmi pořidku. Starý Štefek, ač již zralý padesátník, lámal když mu napadlo železné a ocelové pruty se tří prstů tloušťky o koleno jako louč a synové jeho dali sobě w železních hutích centnéřowou kouli slíti, kteroužto sobě z dlouhé chvíle, majíce po práci, jako míčem před kowárnou hráli, jeden druhému ji házejíce a opět chytajíce. Ač pak byl mistr Štefek muž ctný a sprawedliwý a synové jeho co do powěsti bez ouhony: přece mnohem více pro swou tělesnou sílu než pro chwalnou powěst vážnosti jak na Starém městě tak w Náchodě požíwali, jelikož síla tělesná za těch dnů vše rozhodowala a práwo téměř wezdy na straně

silnějšího se nalezalo. Ani pacholci Koldowi se Štefkowičemi ničeho míti nechtěli, a jestli se někde mezi měšťany a čeledí Koldowou nějaká mela strhla, tu honem pro mečíře staroměstského posláno, a pak pokaždé zůstalo vítězství na straně měšťanstva. Při tom měl mistr mečíř také své wrtochy; tak na příklad již na desátý rok byl owdowělcem a ani sám se neženil ani synům svým, jinochům již dospělým, oženiti se nepowolil. Jeho důvody pro takovéto smejšlení zněly bezmála takto: „Co teď se ženou w těchto nepokojných časích? Člowěk se s mnohem větší chutí pere, když žádného nemá, pro koho by se sám o sebe báti musel! Dokud nebudeme míti swatý mír, hošata, se ženitbou mi nechodte! Až to nák utichne, to jest: až Koldowi krk zakroutíme, potom s Pánembohem — pak ani sám za sebe nestojím!“ Takové byly na ten čas jeho zásady o ženění, a synové w tom ohledu docela byli srozuměni s otcem.

Co chasa Koldowa swou návštěwu u paní Háty odbýwala, pracowal mistr mečíř se swýma syny, jež obyčejně hošaty nazýwal, u kowadla, a dnes tak náramně do žhawého ocele mlátil, že se mu to všecko pod kladiwem jako marcipán drtilo. Tak činiwal pokaždé, když ho něco mrzelo, a dnes to ním lomcowalo již od té doby, co se byl před polednem z města wrátil.

„Tatíku! tobě něco wězí w kotrbě,“ oslowil mečíře starší jeho syn Jaroš. „Powěz nám, kdo ti

ublížil, ať mu hnáty polámem!“ doložil mladší Heřman.

„Aj hošata, tak wás rád poslouchám!“ wyjasnil se poněkud zamračený otec. „Ale proč wás není asi dewět kop? — my bysme mu to ohawné hnízdo pěstěmi rozbořili!“

„Co zase spletl ten padouch?“ tázali se netrpěliwě synowé oba, wědouce dobře, že otec Koldu míní.

„A co? Dal sjímati městskou radu! Práwě byli konšelowé w okoweč na hrad wedeni, když jsem se před polednem z města wracel.“

„U wšech wšudy jisker a sazů!“ diwili se hošata, „což tam nebylo žádného, kdo by těm o-bludám wazy polámal a městskou radu oswobodil?“

„I což! měšťané jsou jako zmrzlé košile, tím neustálým ukrutenstwím wšickni zmalátnějí — a já tam byl sám a sám. Nejlitěji mi wšak mladého Wydry; ten hoch má také kus srdce w těle a malého čerta se nebojí; ale tenkrátě myslím že z drápů Koldowých zdráv newywázne! Mají ho dáwno w žaludku; stráž nejhustší šla při něm.“

„I hrome, hrome!“ škrábal se Jaroš za uchem; „ubohý Liboryn!“

„A ubohá Lidka!“ dokládal útrpně Heřman.

„Ta si oči vypláče!“

Tu umlkli wšickni na okamžení a práce jim wypadla z rukou. A co tak zaražení stáli, zaslechli najednou úzkostné wenku wolání: „Lidé, kde

jste kdo dobrý, pomozte! Kolda chce Lidušku moji pohanět!“

„Tatíku, slyšíš?“ hlasem dušeným ptali se hošata otce mečíře a žily jim na čele nabíhaly.

„Slyším, a také jsem widěl!“ odsekl zkrátka tázaný. „Widěl jsem před chwílkou Roháče s dvěma pacholky ke Starému městu cwálati — ti tam jsou! Ale ať mne Bůh w poslední hodině oslyší, jestli se jim to pekelné dilo powede!“ A slowa tato jakož i co následowati bude, wykonáno jest jediným okamžením.

„Hošata, nechte všeho!“ rozkazował otec. „Chopte se mečů, tamto jich dost po hřebíkách wypolerowaných a naostřených wisí; několik sáh řetízků, co jich ku pancírům zhotoweno máme, wezměte s sebou — a pak? — Již nic! moje stará zástěra tu ostatní službu také zastane! Teď za mnou!“

Hošata se hrnuli za tatíkem, a dříve nežli by napočítal deset, ocítili se všichni w sedničce u paní Háty.

Přišli w čas, neboť právě se byl Roháč Lidušky zmocnil a k odchodu se chystal; ale jak uzřel mistra Štefka, zbledl, zachwěl se a dívku odpolo mrtwou pustil.

„Wy potwory nelidské!“ zahřměl mistr mečíř. „Ukrutnější jste než ďáblowé, a báziwější než baby! Hrom do vás!“ W tom popadl Roháče za ramena a mžikem ním o zem udeřil.

Hošata se po oku díwali co tatík počne, a widouce jej takto s Roháčem žertowati chopili se druhých dwou pacholků Koldowých a taktéž jim na zem ustlali.

„Řetězy sem!“ zahučel mistr mečíř, a kleknuw Roháčowi na prsa do kozelce jej swázal. Hošata opět pokukowali co tatík dělá, a za příkladem jeho i swým podmaněncům podobné prsténky na nohy i na ruce nawlékali.

„Potworo! mohl bych tě zabit!“ potřásal hrozebně mistr Štefek obrowskou svojí pěstí nad čelem Roháčovým; „rozumíš? — zabit mohl bych tě a učinil bych bohumilý skutek! Neudělám to však, abych twou hnusnou krví tento ctný příbytek nepoškwrnil! To si ale pamatuj: setkáme-li se spolu ještě jednou w životě kromě tohoto příbytku a zdí chrámových tak anebo tak, to jest: w dobrém anebo we zlém — pak ti buď Bůh milostiw! Než usta ti prozatím přec alespoň na chvíli zacpu, aby nám twůj hříšný chřtán uškoditi nemohl newčasným křikem.“ I utrhl kus swé umouněné kožené zástěry a zmáčknuw to w jeden weliký žwachel Roháčowi do ust násilně jej wrazil, aby o pomoc wolati nemohl. Hošata opět bedliwě přihlíželi, co tatík robí, a widouce jej takowými sousty Roháče krmiti, stejné žwanky druhým dwoum pacholkům podali.

„A teď jedním řízem odtud!“ rozkazowal mistr mečíř. „Koně osedlaní řihají před okny — ty nás musejí spolu s těmito ženštinami letmo na Wisen-

burk donesti, nemáme-li bídne do jednoho zahynouti.“

Na to pojal Lidku do náruči svého a jako by pérko w rukou měl, vyšinul se na hřebce Roháčowa. Hošata, ač s kyselou twáří, sahali k stařenám a posadiwše je před sebe na sedlo, tryskem uháněli po úzkém mezníku za talíkem.

Zůstawiwše w prawo město i hrad náchodský, hnali co o krk k řečišti Úpy, kdež na lesnaté stráni nad tokem jejím hrad Wisenburk se vypínal.

V.

A dívka bledá se i listu leká...

z „*Hněwsy a Míry*“ od Jana z Hvězdy.

Hrad a panství Wisenburské sousedilo se statky Koldowými a náleželo na ten čas co vlastnictví panu Jiřímu z Poděbrad, který w nezletilosti prince Ladislawa, nápadníka koruny české, již od roku 1448 od stawů zemských co nejvyšší správce weškerému království byl představen. Po celý čas svého wladařství měl Poděbradský napořád pŭtky s bezuzdným Koldou, jenžto všeobecný mír po všem Hradecku rušil a nejvíce statky wisenburské drancowal. Za tou příčinou nowými náspy a zděmi obehnal pan Jiří hrad svůj nad Úpou, a posádkou jej opatřil četnou, aby odtud nájezdům Koldovým překážeti se mohlo. Výsledek toho byl, že Kolda

popluží wisenburská od nějakého času na pokoji nechával.

O tom věděl mistr Štefek a proto také s powědomou nám kořistí přímo na Wisenburk ujížděl, přesvědčen jsa, tam až msta Koldowa že je stíhal nebude. Hošata klusali za tatíkem a nic nepříjemného je na útěku nepotkávalo.

Již objížděli welikým oklikem hrad Čerwenohorský, již sjížděli se stráně na bujná luka, uprostřed nichž jasná Úpa ke Skalici pospíchá, a proti wodě k lesnatým wršinám wisenburským se stáčili: když tu za sebou frkání koňské a dusot mnoha kopyt zaslechli.

„Hoj!“ zarazil se mečíř — „jsou nám na stopě -- aby je peklo požralo! Hošata, pobídněte wachy! Jestli jim neupláchnem, newím jak to wypadne!“

I pustili se znova do jízdy, až se s koní kouřilo; stařeny se chwěly strachem a Lidka w náručí mečířowu omdlela.

Ale dusot napořád se blížil a tlupa asi třiceti jezdců vyskytla se našim utíkancům w zápětí.

„Stůjte, ženokrádežníci!“ welel hřmotně wůdce jezdecké tlupy. „Kam unášíte ženštiny, ohawní umouněnci?“

„Co že?“ ozwal se mistr Štefek a zároveň se syny swými k boji se hotowil. „Staroměstský mečíř, před nímžto celý Náchod smeká, umouněnec? — pokojný občan, jenžto se newinnosti ujímá, že-

nochrádežník? Hrom po vás! Jste-li čeled anebo přátelé Koldowi, taste meče! Tucet vás nejméně zrubám, dříve než mi to děvče wyrwete!“

„I u všech všudy sudlic a kyjů!“ rozesmál se vůdce rejtharů. „Není-li to mistr Štefek, ať mi káně oči wyklube! I to vám to s tím děvčetem utěšeně sluší!“

Ale mistr mečíř přátelskému zwuku slow nic nedůvěřował a meč blýskal se w prawici jeho.

„Což se mermomocí se starým známým serwati chcete?“ diwil se cizinec. „Toť nemáte ani na píd pamět dlouhou, že rotmistra Dworského již neznáte, co u vás wloni na podzim dwa tucty mečů a tři mandele kopí pro králowédworskou zbrojnici objednáwal.“

„To je jiná!“ upamatował se mečíř, zbraň swoji ukrýváje, ale twář se mu dotud ouplně nevyjasnila. „Kdybychom však nebyli staří známí, rotmistře, přec bych se s tebou sepral! Pojd sem a podívej se, co jsi učinil!“ I ukazował na Lidku, kteráž co mramorowá socha beze wší známky żywota na prsou jeho spočíwala. „Ty jsi ji zabil, rotmistře! My utíkáme před Koldou, powyk wámi způsobený nás polekal a ubohé děvče snad usmrtil! Nprobere-li se z toho — wěř mně, přec se spolu do křížku popadnem!“

„Jen pak nebuď bloudem, příteli mečíři!“ durdil se rotmistr. „Jen we snách kdyby mně bylo napadlo, ty že jsi to, jáť bych byl rozkázal, hadrami

kopyta obwázati, abych tě nepoděsil. Ale k čemu zbytečnou řečí drahý čas mařiti? Pospěšme raděj na Wisenburk — pan Jiří sám k nastávajícímu tažení tam přítomen; tuť snad a beze snadu svého životního lékaře s sebou má, a ten až jenom děvčeti pod očima natře, ona je zas odewře.“

„Co to powídáš o panu Jiřím?“ otázal se mečíř s nemalým podiwením.

„A co bych powídal? Co každé dítě wí: že shromáždí na Wisenburku welikou moc wojenskou, aby odtud na vašeho Koldu vytáhl a jednou mu ty klikaté drápy zpřelámal! Dwůr mne s tou špetkou swých jezdců také na pomoc Poděbradskému wyslal.“

„Příteli! rotmistře!“ jásal mečíř a oči mu swítily radostným leskem — „za tu zprávu tě Bůh pomiluj! Pryč s předešlým nedorozuměním! teď jsme opět přátelé! Hošata, wejskejte! Koldowi zwonějí umíráčkem!“ A strhnuw swoji ošumělou točenici s hlavy tak vysoko ji do powětří wyhodil, až mu na wětších kostrbaté wrby wiseti zůstala. Ale jediný pohled na Lidku wší radosti konec učinil, neboť uprchlá síla životní dotud newracela se do oudů jejích. „To je zpropadené, co mně to děvče za strach nahání!“ wrtil nad tím newrle hlavou. „A jestli umře“ — obrátil se k rotmistrowi — „ani zpráva o poslední hodině Koldowě tě před mou pěstí neuchrání!“ —

Na Wisenburku se zatím konala výprawa, jakowé ku pokoření Koldowu právě bylo zapotřebí.

Wojsko zemske sám správce králowstwí, pán Po-
děbradský sem byl přiwedl; branný lid městský z
celého Hradecka, jakož i wálečné tlupy jednotli-
vých pánů shromáždily se tu již od kolika dní, tak
že hradby wisenburské takowé množství ozbrojen-
ců pohostinu ani přechowali nemohly. Tu se roz-
bíjely stany po stráni hradní i po paloucích při
řečišti Úpy, pod nimižto shromáždění bojowníci na
pokynutí vůdcowo k další práci netrpěliwě čekali.

Praskot wečerních ohňů, wálečné písně a smích
dosti zhruba mezi sebou laškujících wojínů rozlé-
halo se právě po celém táboře, když se západem
slunce mistr mečíř w průvodu swých synů a
rotmistra byl pod chlum wisenburský dorazil, rej-
thary Dworské kus za sebou zůstawiw. Objewením
se tohoto čtyrlistu dobrý rozmar a smích po celém
táboře nemálo zrostl. „Tohle stojí za podíwání!“
chechtali se jedni. „Obraz Břetislawa a Jitky se
člowěku mermomocí na oči stawí, když se na tyto
uh!azené rytíře a na ty jejich milostenky díwá!“

„O ten starý škarohlíd,“ wywoláwali jiní, „si
to dost dobře wybral; ale ti mladí uhlíři, ti na-
brali!“

„Držte huby na uzdě, ať wám je staroměstský
Štefek nepřejede!“ osopil se na ně posměchem ta-
kowým rozzlobený mečíř. „Wy šurpiwci! blázna
ze sebe dělat nedám, pamatujte si to! Až jen spa-
nem Jiříkem promluwím, pak se budete musit jeden
po druhém se mnou bít!“ A aby nowá uštěpačná

*

slowa slyšeti nemusil, pobídl hřebce a w okamžení se ocítil před branou. Na otázku wrátného: „Kdo jste a co chcete?“ odpověděl krátkým: „Uhni, ať tě nepřekotím!“ Musela však slowa onano nehrubě wlidně pronešena býti, jelikož sobě pan Jiří sám drsnatého jich zwuku powšimnul a z komnaty swé na dworiště sešel.

Wznešená a spanilá postawa Poděbradského tak na mečíře působila, že bezděky po swé točenci sáhl a s nemotornými úklonky takto s koně mluwiti se jal: „Inu prawda, że jsem wás jakżiw newiděl, ale umřít na to chci hnedle, że wy to jste, pane Jiříku! Prosim wás, jen se nchněwejte, že jsem wám ty ženské na krk přiwedl! Ale co? — až wám to powím, budete se musít hněwat, že wám twáře zčerwenají jako ten pěkný plášť, co na sobě máte.“

Wlidnost Poděbradského bylaby se neličeným slowům mečířowým zasmála, ale pohled na ubledlou Lidku dojal hluboce jeho lidmilowné a outrpné srdce. I pojal ji sám beze všeho dotazování do náručí swého a dříve než sluhové přiwapili, do komnaty ji donesl a na lůžko položil. Znamenaje pak nebezpečenství díwčino, žiwotního lékaře swého dal rychle powolati a odewzdaw mu polomrtwou na starost, vzdálil se aby s prostořekým mečířem blíže promluwiti a co to všecko znamená dowědět se mohl. Obšírně wyprawowal mistr Štefek o zlobě a ukrutenství Koldowu, wypowieděl o zatknutí měst-

ské rady, o Liborynowi, o úkladech Lidušce strojených, o bezbožném Roháčowi všecko důkladně, a řeč svou dokončil slowy těmito: „Tedy vás pro Pánaboha prosím, pane Jiříku, jen toho psa Koldu zaškrťte! Já se swými hošaty wám budu pomahat, že se podiwíte! A jen za tu milost bych prosil: kdyby se nám ta zběř za žiwa do rukou dostala, abyste mně Roháče ráčil wydati — nebo tomu chlapu, ač jináče ani kuřeti neublížím, musím palici rozbit!“

Srdečné wyprawowání Štefkowo působilo mocně na mysl Poděbradského, zvláště soucit weliký s osudem Liborynowým wzbuzen w jeho srdci. I ustanowil u sebe o oswobození srdnatého tohoto konšela všemožně se přičinit a proto také hned za příštího jitra tažení na Koldu nastoupiti určil, aby snad u delším průtahu pomsta ukrutníkowa obět nešťastnou nepohltila. —

S jásáním a radostným hlaholem hnulo se za ranního jitra weškeré wojsko od Wisenburka k Náchodu, jen starý mečír jeda blízko po boku Poděbradského nesdílel ples všeobecný, ba pan Jiří sám trdomyslně wraníkowi swému do hříwy hleděl. A příčina trudu obou byla jedna a ta sama: zkušený totiž lékař páně Jiříkůw nemohl dosawáde Lidušku z opětných a opětných mdlob úplně wywést a o jejím pozdrawení-se welice pochybowal.

VI.

„Od boha na milost ždāti chwalno,
Ne w porobě od swěřepých wrahów . . .“

z Rukopisu Králowédworského.

Na den sw. Marka, to jest pětmedcitného dne měsíce dubna vycházel z kostela Swatowawřinského w Náchodě nábožný průwod dle starožitného obyčeje církewního, aby obcházeje osení polní na modlitbách a zpěwích Boha za úrodu, swatý mír a za odvrácení všeho zlého prosil. Nábožné měšťanstwo Náchodské, ač nejednou u konání weřejné pobožnosti ode drábů Koldowých hanebně zneuctěno a násilně rozplašeno, sešlo se w hojném počtu k průvodu dnešnímu, neboť cítili všickni těžce metlu zloby a ukrutností Koldowých a pomoci odnikud dočkati se nemohouce na Bohu úlewy žádati, u něho wykoupení vyhledáwati jsou ustanowili.

Wážně pohybowal se nábožný zástup od chrámu po náměstí a ku slezské bráně. Korouhwe barwy modré, barwy to kajicné wlály zpředu, za nimi ubírala se mládež, a za ní uprostřed mezi dospívajícími a již dospělými owčičkami swými kráčel welectíhodný kněz Wiktorin Kramplíčka, stařícký a na winici Páně zešediwělý děkan Náchodský. S hlavou swislou, s rukama sepiatýma ubíral se vážný kmet we hlubokém smutku. Jindy doprowázela jej na takowýchto poswátných poutích městská rada; ale dnes žádný jemu nešel po boku. I pozdwihl kmet

utrápený zraků swých a uzřew se samotného a jako osiřelého, pokynul bolestně hlavou a dvě weliké slzy rozlily se mu po welebné twáři.

Nebylo snad nikdy w osadě náchodské průvodu wroucnějšího a nábožnějšiho nad průvod tento; hlasem se chvějícím, se slzou w oku modlila se mládež růženec, ženy jen štkáním a pláčem prosby swé nebesům podávaly, mužowé pak chorálem hlubokým a táhlým z útroby srdce: „Pane smiluj se! Kriste slituj se!“ zpíwali s takowou wroucností, jako by milosrdenství boží ku pomoci zázračné wyzýwali; a zwony ku zpěwu tomuto hučely tak žalostně, že to nelzelo bez pohnutí poslechnouti.

Slezskou branou vycházel z města poswátný průvod. Za městem na blízce otočil se w prawo a vstupowal do příkré stráně, aby tak obešed město branou staroměstskou zpět se nawrátil. I wystoupili měšťané nábožní na temeno stráně; hluboko pod nimi w úwalu leželo město, a naproti nim s druhé strany nad městem u stejné téměř výšce čněl na skále pewný hrad Koldůw zasmušile a hrdě, jako by se modlitbám ztrápeného měšťanstwa posmíwal. Tu se zastawilo nábožné množství. Kněz děkan wykonával předepsané modlitby a obřady církewní, a k závěrce, přehlédnuw dříwe okem bystrým stádo swé, útěchou slova Božího owčičky swé těšiti a k trpěliwosti i důvěře w Boha napomínati počal; neboť nesměl na kázaních řečí takowouto k swým wěrným mluwiti, ješto pokaždé někdo

z pacholků Koldových na zvědy vyslán jsa byl přítomen a jedině slovo jen zdaleka proti Koldowi čelící mohlo kazatele třeba život státi. Pročež wida tu pod širým nebem stádo své wlků drawých prázdno jako otec k dětem, slowem lásky a péče ku swým milým mluwiti se jal.

S okem neodvráceným a se srdcem odewřeným poslouchali Náchodští swého duchowního správce; než jako by ani této poslední útěchy jim přáno nebylo, pozdwihl se na protějším hradě takový hřmot a powyk, že nawzdor wší bedliwosti oko mnohého posluchače za lomozem tím ku hradu se obrátilo. Také stařeček děkan tam pohleděl — a poslední slovo uwázlo mu zhrozením-se w ustech. Diwadlo hrůzoděsné objevilo se před očima trnouchého průvodu.

Na prwních náspech w průčelí hradu nalezalo se lešení, na lešení čněla šibenice a o ni podepíral se poprawčí, kolem něhož několik pochopů s bičemi a bejkowcemi w rukou se procházelo. A po náspích ode hradu k osudnému lešení bral se průwod poprawní; zpředu šlo několik žoldněřů s obnaženou zbraní, za nimi se potácelo dwanáctero starců bosých, s holými hlawami, w těžkých okoweč, a k zówěrce kráčel muž mladý a statný, stráží četnou obklopen, w rubáši úmrtním a s rukama na zad spoutanýma. Na dwanácti oněch starcích i zdaleka úzkost a hrůzu znamenati lze bylo, ale mladý onen muž, kterého středem rozstoupiwších se žoldněřů

a kmetů: k šibenici wedli, zdál se býti bez bázně a na vše odhodlán. Několikráte i promluwiti se pokoušel nešťastník onen, po němžto poprawčí již již ruce wzlahowal, ale žoldnéři pokaždé powyk takový činili a Kolda sám s pawlanu na to hledě pustým chechtotem a láním tak lomožil, že onen vždy umlknouti musil.

S úžasem newyslowným hleděl nábožný průwod s wrcholu stráně na tento ukrutný výjew, ani wydechnouti žádný nemoha, až několik hlasů naje-dnou w zástupu zwolalo: „Pánbůh s námi! Oněch dwanácte starců, to je městská rada s purkmistrem, a nešťastný ten, co poprawen býti má, to je nejmladší z konšelů, mistr Liboryn Wydra!“

A již po žebříku wystupowal ubohý Liboryn, již na hrdlo mu oprátku hoditi poprawčí se strojil, co zatím pochopowé s bičemi obnažowali konšely, aby je do krwe ztrýznili.

Tu poklekli měšťané náhodští na protější stráni a pro hrůzu zuby chřestíce, jak nejlépe kdo mohl za šťastnou hodinku Liborynowu se modlili. Kněz děkan nemoha pohled ten snésti, odwrátiv od hradu zraky své k nebesům je upřel a jako s výčitkou hlasem se chvějícím wolati se jal: „Dokud Pane lotrům showiwati budeš? Dokud na bídu lidu swého díwati se budeš, aby se nezželelo nad ním milosrdenství twému? O přijdiž Pane s pomocí swou — pospěš a neprodlívej!“ A hle, jako by slowa starcowa byly nebesa pronikly, zawře-

šťely na hradě s věže a se všech bašt trubky hlásných a daleko zaznívalo wolání mocné: „Nechte všeho! Honem, honem zavírejte brány! Nepřítel se blíží!“

Žoldnéři utíkali s hradeb, poprawčí skočil se žebříku, a co o krk pospíchali k bráně, městskou radu bez powšimnutí státi nechawše; jediného Liboryna štilcemi poháněli před sebou a na hrad jej wlekli.

S welikým šramotem spouštěly se mosty, zawíraly se brány, — a w skutku na cestě od Kostelce objewili se zástupowé wojenští pěšky i koňmo, a zbraň i odění jejich třpytilo se w záři jarního slunce až k oslepnutí.

„Ha! totě korouhew zemská — totě pan Jiří sám!“ zajásal kněz děkan, když se byl dlouho na zástupy díwal. „Radujte se, dítky! a opět radujte se!“ zwolal pak hlasem powýšeným k owčičkám swým; „nebť wykoupení naše blíže jest nežli jsme se nadáli!“

Měšťanstwo náchodské zaplesalo radostí newyslovnou a hlasy welikými. „Bože, chválíme tebe!“ zpíwajíce do města se wraceli.

VII.

„Pojď, o smrti, tětcho osíralých !
Sprost' mne strasti tětcho žaláre,

Zem už nemá pro mne bytů stálých.“

ze „Slávy dcery“ od Kollára.

Ani wypowiedíti nelze, jak Kolda soptil, když nawrácení-se Roháčowa dočkati se nemoha jiné dva pacholky za ním na Staré město wyslal a pak z ust rádce a miláčka swého o powědomém výprasku a spoutání jakož také o útěku Lidčinu se byl dowěděl. I postěžował sobě Kolda na zneuctění swé vlastní i miláčka Roháče swým spojencům, zwláště Swojšti Opočenskému a Beneši mladšímu z Mokrowous, kteří toho ještě dne s čeledí svojí na Náchod dorazili, a tu jest ustanoweno jednohlasně, na zajatých konšelích aby sobě Kolda mstu wylil.

Dobře znal Kolda nábožnou mysl Náchodských a wěděl, že neopomenou na den sw. Marka po stráni nad městem obwyklý průwod konati, a proto skutek pomsty swé na příští jitro odložil, w konání pobožnosti žádného příkoří tenkrátě nečině; ale když nábožný zástup na temeně hory se zastawil, tu jako před obličejem celé obce diwadlo pomsty mělo se počíti. Liborynowi usouzena smrt potupná na šibenici a ostatním konšelům přiřknuto bičemi zešlehánu a pak s náspů swrženu býti, odkud pak domů se wrátiti každému wolno, owšem kdo by si byl hlawu nesrazil aneb hnáty nepolámál.

Nenadálé však objevení-se moci nepřátelské překazilo toto dílo dábelské; neboť we množství takovém objewila se wálečná síla Poděbradského, že Kolda uzřew s balkonu zástupy tyto na pomstu zapomněl a všeho nechati drábům swým rozkázal. Na tento pokřik jak známo všhecko s náspů zmizelo, jen rada městská samotna tam zůstawena; než sotwa že se samotna býti poznala, skákali konšelowé jeden přes druhého s hradby nepřiliš vysoké a šťastně bez úrazu do města uháněli.

Jediného Liboryna přiwlekla rota Koldowa s sebou na hrad; ale tam shon takový panowal, že Liboryna u prostřed nádwoří státi nechawše za ostatními pospíchali, aby příprawy k odražení prwního útoku nepřátelského konati pomahali.

S odhodlaností chladnou byl Liboryn na všhecko připrawen, i smrti bez bázně do očí se díwal, wěda že pomoci a wywážnutí žádného není; ale nyní, anto wší stráž zbawena se widěl, prwní opět pa-prsek nádeje wzešel mu w duši a láska k životu počala se mocně w prsou jeho budit. „Kam se ukreju před těmi padouchy?“ zabědowal tiše a kolkol po dvoře se ohlížel; ale všhecky průchody a branky shledal uzamykány a záworami zastrkány. Ještě jednou obzíral rozlehlé nádwoří s úzkostí smrtelnou, a tu w zákoutí za sebou spatřil weliké dubowé dvěře, polehmo jako příklop nade wchodem do nějakého sklepení ležící, poloodewřené bez záwory. „Tam se uteku,“ zašeptal potěšen, a oka-

mžení toto rozhodné takowou jej naplnilo silou, že škubnuw mocně rukama nazad spoutanýma, wazby tuhé jako prowázky zpřetrhal a dvěře ohromné pozwednuw, po širokých schodech do welkého sklepení sstupowal. Již na prwním schodě k nemalému potěšení swému poznal Liboryn, že wchází do špiže hradní, neboť líbezně zawáněl mu wstříc chléb nowěpečený, a při skrowném swětle, malinkými swětlíky, wíce pro čerstwé powětří swrchu zřízenými, sem padajícím, rozeznáwal dobře kádě s nasoleným masem, s naloženými rybami, bečky s moukou, se sušeným owocem a jiné zásoby potrawy hojné. I zaradowal se srdečně Liboryn, neboť s prwním paprskem nádeje pocítil také bolestnou upomínku nejpřednější přirozené potřeby lidské — hlad. Tudyť nasýtil se ze zásoby bohaté se wroucným díkůwzdáním dárci nebeskému, a pak w zázadí špiže ukryl se mezi káděmi a bečkami, nikoli bez tlukotu srdce další swůj osud očekáwaje.

Zatím počali zástupowé Poděbradského se wším násilím obléhati Koldu s přátely jeho a útok sledowal za útokem. I bojowáno z obou stran se statečností newídanou: lid Poděbradského nadšen byl onou silou, jakowou cítí hrdina bojující pro wěc swatou a sprawedliwou, pro dosažení míru a utišení vlasti; rotu pak Koldowu rozpalowala zoufalost k odporu wzteklému, neboť osud swůj mohla sobě na prstech wypočísti, kdyby se wzdáti a wítězům do rukou padnouti měla. Pročež bojowáno z obou

stran krutě, tak že diwý powyk bojujících a třeskot zbraně celou krajinu naplňował a také k uším Liborynowým do tajné skrýše zalétal.

Tu bėdował mladistwý konšel pokaždé: „O kéž bych w zástupu před hradbami státi mohl! polowici żywota dal bych za to!“ Úzko a smutno bylo jemu we špiži a to tím wíce, jelikož w neustálém nebezpečenství tonul wyrazenu býti.

Každého dne dwakráte přicházela s pochodněmi čeleď Koldowa do špiže a pokaždé celé soudky wařiwa a celé kádě masa wynášela zhůru, tak že se we sklepení den ze dne prázdněji stávalo. Jednou již jen řadou stály nádoby se zásobou potravy, za kterými se Liboryn ukrýwal, i bylot patrno, řadu tuto jak načnou, že jim do očí padnouti musí. Tuť počal malomyslněti a neobyčejně teskliw býti. Nejdříve tou nadějí se kojil, že dříve než na poslední řadu dojde, woje Poděbradského hrad dobydou; nemoha se však oswoboditelů swých nijak dočkati počínal mysl tratit, a nyní, anto nebezpečí takové mu hrozilo, upadal téměř w zoufalství. I prohledal celou tu jizbu, a nikde žádného wywážnutí, ba ani wýklenku, kam by před zrakoma nepřátel zalezti možné bylo. Kdo se swětlem do této špižirny po schodech přicházel, musil to celé okrouhlé klenutí chtěj neb nechtěj jedním pohledem přehlídnouti. Odwážil se již také nazdařbůh po schodech na dworiště wyběhnouti, ať se co chce stane, jen aby tu pod zemí swým wrahům do ru-

kou se nedostal; ale poklopené dwěře byly zwenčí uzamknuté, že jimi ani hnouti nelzelo.

W té největší úzkosti, ba we strachu smrtném zaslechl Liboryn pádné kroky kolika osob ku špiži se blížící a hned na to ozývalo se wrzání klíče, skřípění pantů, a záře plápolající pochodně oswěcowala temné sklepení.

„Tenkrát je po mně weta — Bože buď mně hříšnému milostiw!“ zaúpěl Liboryn stenáním umírajícího a bezděky za jedinou ještě řadu špižních nádob wběhna na zemi se skrčil.

VIII.

„Zase žiwota ji rdi se rano,
Nehluči Kocyt ji wlnou swou.“

Chmelenský.

Co se toto na Náchodě dalo, bylo zatím na Wisenburku ticho a pusto jako po wymření. Několika wetchým šediwcům, we službě Poděbradského sestaralým, odewzdán hrad k opatrowání; ale ani tyto hlídky příliš bedliwými se býti neukazowaly, wědouce dobře, že škůdce nejhlawnější Kolda jináče na ten čas je zaměstnán, a odjinud nebylo se čeho strachowati. Pročež také zřídka jen na hradbách se ukazowali, raději při číši a přátelském howoru sobě we wrátnici howíce.

Zwláště pak osmého dne po odchodu spojených

wojů Poděbradského ani nohou na hradbách se neobjewili; ale tenkrát to nebyla číše, proč na powinnost zapomínali. I docházeli jeden po druhém a to přes tu chvíli na dlouhou předsín do panského bytu k menší hostinské komnatě, uchem bedliwým u dweří naslýchajíce, a nedotkl se sluchu jejich zwuk jiný leč wzdechy bolestné, štkání a ohlas polotiché modlitby. Tu se wraceli zpět na nádwoří šediwí strážcowé a tak se jim kabonily twáře jako obloha před bouřkou.

„Jak to asi s tím dēwčetem wypadne?“ dali se pak, když se byli sešli, do řeči. „Učený mastičkář páně Jiříkůw powídá, dnešek že to rozhodne.“

„Bůh wí!“ wece jeden z nich, kteréhož wůbec za surowce považowali. „To mi wěřte, braši! jak-těžiw jsem na choulostíwost a citliwůstkářstwí nestonal — ale s tím dēwčetem mne to sužuje jako z udělání!“

„Ba mně se také lépe wésti nechce,“ dokládal druhý a třetí. „Wždyť sám pan Jiří welikého účastenstwí w osudu jejím se míti zdá; neboť již dwakráte sstrany ní od Náchoda sem poptáwku učinil.“

„A je to co zlého?“ tázal se jaksi newrle jiný. „Lidské srdce šlechtí každého, zwlášť hrdinu.“

Co wysloužilci takto pospolu na dwořišti howořili, ležela Liduška w menší komnatě hostinské na lůžku nemocném w přetěžkém skličení. Přestála

polekání we zmatek weliký uwedly celou soustavu jemných nerwů díwčinyých, i ač se zkušenému lékaři podařilo ze mrákot ji wzkrísiti, k úplnému wědomí přece smysly její nepřiwedl. Zpočátku mluwila s cesty w zápalu zimničném, a když zaničení krwe opatrnému léčení ustoupilo, tu seslábla že w ní sotwa ještě ducha znáti bylo. Pečliwý lékař již k wůli rozkazu pána swého jako také příběhem díwčinyým i osobností její dojat, ani se od lůžka nemocné téměř newzdálil a wšecker umění swé na zhojení její wynakládal; paní Hátą a matka Liborynowa, ač samy utrápeny až hrůza, dnem i nocí jí sloužily, každého hnutí pozorliwy jsouce; a přece slábla wůčihledě nemocná, a w dewátý den utrpení těžkého, w osmý-to po odchodu spojeného wojska k Náchodu, tak ochábly síly její žiwotní, že zběhlý w takowýchto případnostech lékař nebezpečenství žiwota Lidčina netajil a na onen den okamžení rozhodné neboli tak zwanou krisis předpowěděl.

Jako umučení ležela w onen den Lidka na lůžku sněhobílém beze wší vlády; růže s panenských twáří zmizely, bledost hrobowá ji poliwała, oči měla zawřené, usta zmodralá, ruce na prsou sepiaté — jen do rakwe ji položit! Od rána již stál swědomitý lékař nad ní, ani oka od ní neodwrátiw; opodál za ním klečely ubohé matky s pláčem a s bolestnými wzdechy za šťastnou hodinku se modlíce. Tak to trwalo po celý den; dáwno již zapadlo slunce, dáwno již swítily swětlem a rozhodné

ono okamžení — okamžení žiwota anebo smrti nepřicházelo dotud.

Před samou půlnocí zachvěla se několikráte nemocná, oddychala zhluboka a dlouze — a odewírajíc oči šeptala: „Ach to byl dlouhý, těžký sen!“

K tomuto úkazu qdskočil žiwotní lékař od lůžka jako šípka a jsa jináče muž nanejwejš usedlý a wážný, počal sobě radostí ruce mnouti a plesati, jako by mu byla weselka do žiwota wjela. „Viktoria! již je wyhráno!“ promluwíl pak k žasnoucím stařenám a paní Hátu k posteli popostrčil, aby se nemocná hned u prwním pohledu stwáří powědomou setkala. „Maminko, my nejsme doma,“ šeptala Lidka matku hned poznawši a nepokojně na vysoký strop komnaty hleděla.

„Mlč, mlč, děwečko,“ konejšila ji radostí plačíc paní Hátá. „Jen co okřeješ, opět se domů nawrátíme.“

Matka Liborynowa nemohouc se déle udržeti rovněž k nemocné přistoupila; ale objevení-se její neblaze působilo na Lidku, neboť w tomtéž okamžení celá pamět se jí wrátila. I zpomněla sobě na vše, co se s ní bylo přihodilo a bědujíc bolestně: „Liboryn! Kolda! Roháč!“ s pláčem obličeje swůj pod přikrywkou schowávala.

Nad tím zamrzel se nemálo žiwotní lékař a pokynuw paní Hátě něco do ucha jí pošeptal. Ta pak sehnuwši se k dceři těšiti ji počala řkouc: „Neplač a nermuť se, děwečko! Liboryn je na

swobodě a jen co se dowí, že okříváš, hned tě nawštíwí; Kolda pak s Roháčem zaslouženému treštu neujdou; pán Poděbradský je již obléhá.“

Ale slova o swobodě Liborynowě musely velmi neprawdiwě zníti; neboť nedůwěrně zawrtěla Lidka hlawou řkouc: „To wy jen tak powídáte, abyste mne upokojili; však já dobře wím, že ho Kolda zabil!“ A tu se znowu dala do žalostného pláče.

S twáří starostliwou přislýchal nářku dívčinu lékař a powážliwě ukazowáčkem do čela se wrtaje sám k sobě prawil: „To hoře může všeco pokazit!“

A w tutéž dobu zwěstowal hlásný na wřešliwou trubku příjezd cizince na hrad, a hned spouštěl se most a několik okamžení na to ozýwaly se na předsíni mužské kroky a swárliwý hlas hulákající: „Co wás kozli berou, staři walaši! Je-li w Pánu, to ji owšem newzkřísím, ale také nepoděsím; je-li však jen drobet teplá, obžiwne až jí to powím, co wy byste tak rádi zwěděli! A tedy mne jen pusťte, ať si nemusím pěstěmi pomahat — mohlo by wás to pak tyransky mrzet!“

Hned na to odewřely se u komnaty dwěře a na prahu se objewil — mistr Štefek. Nebyl by w něm ale žádný staroměstského mečíře hledal, takowá změna stala se s ním mezi tím časem. Jindy chodíwal obyčejně s wyhrnutými rukáwy u košile, tlustá kožená zástěra sahala mu od krku až k palci,

✱

na nohou míval dřevěné trepky a na hlavě černou koženou čepičku, která co do barvy s obličejem takorčka souzvučila. A dnes tu stál jako vtělené hrdinství! Dobře střižená prošíwanice ze žluté kůže šatila jej od krku až do polou stehen, po boku mu wisel na barewném pasu široký meč, na jezdec-kých škorních blyštěly se mu ostruhy a na hlavě pyšnil se vojenský helm s chocholem.

Zaražen zůstal na prahu státi, wida wšecky okolo lůžka zaměstnány, a dříve nežli se které oko k němu obrátilo, promluwil sám hlasem poněkud udušeným: „Powězte mi zkrátka, je-li žiwa anebo mrtwa?“ Nežli mu kdo odpowěditi mohl, ozwal se slabý ale radostný hlásek z lůžka Lidčina: „Žiwa, žiwa jsem, milý Štefku!“ Na slowa tato zawejskl mistr mečíř z plného hrdla a celých plic, až se hradby Wisenburské otřásaly.

„Na mou sprostou duši, to je trefa!“ jektal radostí. „Newěsta na žiwě, ženich na swobodě — nyní toliko ještě ňáký kus štoly, a oddawky budou hotowy!“

„Co že powídáte?“ tázala se nemocná hlasem radostí se zajíkajícím a pozwednuwši se sama na lůžku se posadila. Žiwotní lékař pana Poděbradského sotwa že toto neobyčejné, z radosti pošlé hnutí Lidčina znamenal, honem k nemocné přiskočil a mečíře takto okřikowati se jal: „Nechcete-li, aby ji nenadálá radost zabila, mluwte a počínejte sobě moudřeji!“

„Zwolna, zwolna, pane mastičkáři!“ spustil naň trochu zlobiwě mečír. „Wšecku čest pro wás a pro waše chwalitebné snažení — ale po těch wasích laňkwarách — abyste to wěděli! není ani starý das; a uhlídáte, že moje zpráva holku uzdrawí jednou ranou, kdežto wy byste se kolik neděl ještě s ní musil piplat! — Ano, dēwečko, abychom zase na swou řeč přišli“ — obrátil se k Lidce — „prawdu powídám, prawdu prawdiwou jako že je Kolda nejwětší lotr a pan Jiří nejstatečnější rek: konšela Wydru jsem widěl, twého Liborynka jsem widěl a před malou chvílí do stanu páně Jiříkova jsem jej uwáděl.“

„I pro wěčné spasení!“ zvolaly matky stařeny w nábožném obdiwu ruce spínajíce. „Který anděl wywedl jej z osídel Koldowých?“ A obě zároveň s Lidkou daly se radostí do pláče.

„Ano kdybych já to wěděli!“ odslowil mečír podobně s hlubokým pohnutím. „Ale že se na žiwě a na swobodě nalezá a že nyní bezpochyby s panem Jiříkem rozmlouwá, to wím a na to mohu umříti!“

„A kde a kterak jste se spolu shledali, rozmilý Štefečku?“ tázaly se ženštiny wšecky téměř najednou.

Tu wypnul mistr mečír hrdě swá mohutná prsa, nafoukl twáře a pokročiw do prostřed komnaty, jako holub dokola se točil, slowem chloubným takto wykládaje: „Kde jsme se spolu sešli, tážete se?

Podívejte se na mne — takto šatí pan Jiří svou životní stráž! A já se svými hošaty, ano my Štefkové ze Starého města, my jsme životní stráž pana Poděbradského! Kde bych se tedy byl mohl jinde s Liborynem sejít nežli před stanem Poděbradského? To wy koukáte!“ usmíval se hrdě mečír, „a jen si koukejte, však ono se na to celé wojsko s odewřenými usty kouká a mnohý nám tuto přednost záwidí! Ale afsi — já alespoň raději záwist mám než lidské litowání. Abyste však wěděli,“ pokračowal mečír, proudem řeči samolibé uchwácený — „proč jsme milost takowou před panem Poděbradem našli, musím wám něco powědít. Hned když jsme prwním útokem na hrad Koldůw hnali, odwážil jsem se se svými hošaty až pod samou zeď, tak že nás spolubojowníci naši a pan Jiří sám nazpět wolali ano i k rychlému útěku měli, widouce kterak několik pacholků Koldowých nám na hlavy kládku se zdí spustiti se strojí. My ale o tom wěděli také, i změříme si milou kládku a byla hezká, asi na dvoje objetí tlustá a s půldruhé sáhy dlouhá. „Jaroši, ta nám nic neudělá!“ zwolal synek můj Heřman. Pak si milá hošata zkřikli: „pilam!“ a tak ruce nad hlavy pozwedli a je nastrojili, jako když si doma po práci před dílnou na wečer se svou železnou kuličkou hrávají, jeden druhému ji házejíce a opět chytajíce. Kládka spadla a pěkně na rukou hošatům ležeti zůstala, jak by ji přismo-lil. Pacholci Koldowi se počali na zdích křižowati,

mumlajíce mezi sebou cosi o čarách a že to samo sebou není; naše vojsko také wywalowalo oči a pan Jiří hnedle od útoku welel ustati. W táboře pak před swým stanem — jen si powážte — před obličejem všeho wojska moje hošata obejmul, mne starého blba políbil a nazwal mne otcem šťastným, otcem dvou nejšťatečnějších jonáků w celém králowstwi! Já plakal radostí co děcko, jako mne teď plakati widíte. A když pan Jiří o nějakou milost nám prositi welel, tu jsme jednosworně prosili o milost tu, abychom neustále okolo něho býti a stan jeho ostríhati směli. Tak jsem se stal se swými hošaty životní stráží správce králowstwi českého. Dnes, an s nimi před stanem wůdcowým ponocuju, přiblíží se k nám člowěk, nazývá se Liborynem Wydrou a s Poděbradem bez odkladu mluwiti žádá. Já jej poznal po hlase a na přeswědcenou, není-li to nějaké mámení, také jsem jej omakal, potom opowěděl a pak letmo k wám pospíchal, abych wás potěšiti mohl. Teď to wíte a s Bohem! Já musím nazpět, aby se tam po mně nesháněli.“

„Štefečku! wezměte mne s sebou!“ prosila Liduška skoro s pláčem.

„Prostomilá dēwečko, to nemůže být!“ konejšil ji mečír a došed až k posteli, drsnatou rukou po twářích ji hladil. „Jsi dotud příliš slabá, musíš se napřed zotawit, a Liboryn si tě také trochu musí zasloužit! Příležitosti se mu dostane dost, neboť Koldu jsme, bohužel, posud nezkrátili. Až to tam

jen pobijem a poškrťíme, pak pro tě hnedle příklu-
šu — pak bude swatba, a družbowstwí si již napřed
u tebe zamlouwám a hošatům mládkowstwí.“

Tu se dal mečíř do srdečného smíchu a ke
dweřím se ubíral. Na prahu se ještě zastawil a o-
brátiw se k stařenám a k mastičkáři : „Krátké že-
hnání, šťastné shledání!“ na rozchodnou promluwiw
zmizel.

IX.

Radoslaw : Co chceš teď ?

Ratibor : Rád bych wám zwěstowal radost,
předrahý pane ! W nebud-li ale
přicházím

Radoslaw : Mluw !

Zweselohry „Kytka“ od Klicpery.

A we stanu Poděbradského stál w skutku mla-
dý konšel obce náchodské, mistr Liboryn Wydra
s tělem i s duší.

We dlouhém nočním županě pozdřimowal na
polním lehátku pan Jiří, když mu mistr Štefek
swým obyčejným : „Waše milosti ! já bych Wám
něco rád,“ Liboryna opowídal. Okamžitě powstal z
lůžka wlídný Poděbrad ; neboť byl prohlášení takowé
po všem táboře welel učiniti : pro důležité věci
každou dobou dnem i nocí že k němu přístup jest
wolný. Zaslechnuw Liboryna Wydru opowídati ne-
málo se podiwil a hned wejíti mu powolil.

Uctiwě se ukláněl mladý Wydra před mužem, kteréhož nyní poprvé ve swém žiwobyті spatřil, ale již od swého dětinstwí milował i ctíl. Ale pan Jiří jsa wětším přítelem prosté srdečnosti než lichého zdwořilůstkářstwí, hned přichozímu wstříc pokročil a ruku na pozdrawení mu podával. „Ty že jsi Liboryn Wydra?“ otázal se laskawě.

„Ano, jsem, Waše Milosti!“ odwece tázaný.

„Liboryn, kteréhož Kolda zajal a poprawiti chtěl?“

„Tentýž, Waše Milosti.“

„A jakým diwem wywázl jsi z rukou padoucha?“

„Račiž mně Waše Milost jen laskawě ucha naklonit a hned podiwné swé oswobození wypowím, přičemž se ještě o ledačem dozvědětí ráčíte, z čeho znamenitý prospěch pro celou waši wojenskou výpravu pojíti může.“

„Mluw, synu!“ welel správce králowstwí, „hotow jsem, řeč twou slyšeti.“

S rukama založenýma postavil se Poděbradský jen málo opodál naproti Liborynowi, ani oka s něho nespustě, co tento wšecky swé nehody prostosrdečně wyprawował. Wypowěděl wše: jak se byl Koldowi do pazourů dostal, jak šibenici ušel, jak we hradní špiži útočiště nalezl, i o tom, kterak se již wyzrazen býti domníwal a za poslední řadou špižních nádob odpolo mrtew na zemi se skrčil, když blížící-se kroky mužské a rachocení záwor zaslechl a plápol smolnic škulinami zahlídl. „Uleh-

čilo se mi však znamenitě,“ zněly během řeči slova jeho, „když mužové přichozí na počet tři zásob potravních sobě newšímajíce, stranou do zákoutí špižírny zašli. ‚Tu jsme,‘ řekl jeden z nich a po hlase poznal jsem Koldu. ‚Tu jsme, prawím — zde nás ani ďábel slyšeti nebude! Tedy mi powězte,‘ obrátil se k spolupřišlým — ‚co wám tak tuze na osrdí leží! Musí to být něco nehrubě pěkného, že jste mne k wůli tomu až do sklepu zawedli!“

‚Potěšitelného to owšem nic není,‘ ozwal se jeden z mužů; ‚celé tajemství záleží w tom, že se ani tři dny proti Poděbradskému neudržíme.‘

‚Aj pane Opočenský!‘ rozesmál se Kolda — ‚a to mi za nowinu powídáš? Já to měl na prstech sečteno již tenkrát, když se ta mela počala, že to dobře newypadne!‘

‚Ty se chechtáš,‘ osopil se na Koldu muž třetí ‚jako by se tu o wypití bečky wína jednalo! Ted nám bude dobrá rada wzácná jak se z těchto kleští wywětit!‘

‚Hlehle! také pan Beneš Mokrowouský počíná mysl tralit,‘ prohodil uštěpačně Kolda. ‚Nebojte se — na mém hradě wás smrtholka objímati nebude! Což newíte, jak si slavné paměti Jan Kolda starší z těsna pomohl, když jej Slezané obléhali? Anebo jste zapomněli, že sedmero průchodů podzemních z hradu náchodského na wenek wede? Tuf w každou chvíli wytratit se můžeme — a pro mne třeba hned! Prawě z tohoto klenutí wede průchod nej-

širší až na Plhow *) ba až k samé Metuji — widíte! — Tu odhrabal rukou písek z místa, na němžto stál, za železný kruh wyzdwihl welikou dlažici, a studené jako hrobové powětří wanulo do špižírny.“

„Ty jsi beztoho jakžiw kusa cti w těle neměl!“ sáпали se oba spojenci na Koldu. „Celý swět by se nám musil wysmát, kdybychom jako tchoři z pasti se wykradli.“

„Tak potupně odtáhnouti nesmíme,“ dokládal o něco mírněji Opočenský; „ale zejtra hned na uswitě sestawíme jezdecký lid swůj do šiků, jako blesk wyrazíme hlavní branou, Poděbrad se toho nena-děje, a dříve než nám kdo cestu zastoupí, budeme ti tam, a tak před obličejem nepřitele alespoň se ctí uprchneme.“

„A zwrhne-li se twůj náwrh?“ tázal se Kolda úsměšně.

„Pak dojde na twou radu,“ doložil Mokrowoucký.

„A uhlídáte, že na mou radu dojde!“ smál se z plného hrdla Kolda. „Poděbrad není takowý blázen, aby nás pro nic za nic tak snadně upláchnouti nechal! Ještě si při té šwandě trochu šráků ulo-wíme!“

„Tiše, pane Koldo!“ zakřikl jej Opočenský. „Na tom zůstane, jak jsem řekl. Pokus učiniti musíme,

*) Plhow, předměstí náchodské na polední straně.

na poctiwé cestě se uklidit, a kdyby se to jen pro uwarování lidských pošklebků stalo.“

„Domluwiwše to — pokračował Liboryn — odešli spojenci temnosti. A jak mile dozněly na nádvoří kroky jejich, wzchopím se a na kolenách díky činím tomu, bez jehožto wůle ani wlas s hlavou nespadne. Powědomým průchodem vyšel jsem šťastně wen a wida noc čirou po zemi rozprostřenou, zrowna k ležení vašemu zaměřím a tu bez welkých obtíží průchod wolný ač dobou téměř půlnoční až k Waší Milosti jsem nalezl.“

Liboryn skončil swé wyprawování a pan Jiří obejmow konšela mladého zwolal hlasem nejmilostiwějším: „Dobře, synu milý! Službu welikou nám i celé vlasti zprávou touto jsi prokázal; zůstáváme tobě wděkem zawázání.“

Pak dal w tutěž ještě dobu nejpřednější ze swých wěrných we wojště k sobě powolati a oznámiw jim úmysl Koldůw a spojenců jeho, dle toho chowati se jim rozkázal, tak aby hned na úswitě wojsko k boji hotowo bylo a utikance zajmouti, odewřenou hlavní bránu osaditi a tak jednou ranou všemu konec učiniti aby všickni a všemožně usilowali.

Sotwa že byla wojenská rada stan wůdce swého opustila, ozwalo se wenku kwapné a hlasité od-dychání jako člowěka během aneb čerstvou jízdou unaweného, a hned na to opowídal se mistr Štefek swým obyčejným: „Waše Milosti! já bych Wám něco rád.“

„Dobře, dobře!“ dí wliďný Poděbrad; „jen wejdi a powěz, co bysi rád.“

Tu se wywalil mečíř, oči se mu blyštěly radostí, pot se s něho jen walil a prwní jeho slowo znělo: „Hádejte, pane králi! kde jsem byl?“

„Mistře, mistře! Pro tuto jedinou otázku dvojí domluwu zasluhuješ,“ káral jej slowem nepřiliš přísným pan Jiří.

„A jak to?“ diwil se Štefek. „To mne Waše Milost jen tak ráčí škádlit! Wím já dobře, kdy kárání zasluhuju; nebo jak mile něco hloupého wyведу, tu mně to hned do obou uší samo od sebe šepce: Štefku, za to dílo by ti měly narůst rohy! — ale dnes, pane králi, docela jináč mně to w kotrbě hučí — bezmála asi jako: Štefku, tenkrátě jsi jednal, jak se na staroměstského mečíře sluší!“

„Zwolna, zwolna, samolibý vychloubači!“ pohrozil mu Poděbradský, pln dobrého rozmaru, zpráwou Liborynowou welice jsa potěšen. „Za jedno mě nemáš nazýwati králem, protože ním nejsem; a pak co můj žiwotní strážce neměl jsi nikterak swé stanowiště opustit. Takový přestupek káráwá se za wálečných dnů obyčejně prowazem! Kterak se mne tedy ptáti můžeš: wím-li, kde jsi byl?“

„Widíme, widíme, člowěk ani na wšecko nezpomene,“ omlouwal se mečíř, za uchem mrzutě se poškrábáwaje. „Skoro mně to začíná w uších znít jako: Štefek chybil!“ Pak se na okamžení rozpačitě zamlčel; ale honem pozwedl jaksi neohroženě

hlasu swého řka: „A nikoli ! nechybil Štefek ! Že wás králem nazývám, to činím dobře ; neboť kdo dílo kráľowské koná, ten w skutku kráľem jest a nikoli kdo se pouhým jménem krále honosí. A wy konáte práce kráľowské ! Co nám do nezletilého Ladislawa, když u nás ani není ? A pak děti a wůbec neschopné hlavy neměly by dle mého sprostého mozku k trůnu ani páchnouti. — A že jsem stanowiště opustil — to jsem owšem drobet chybil, ale jen drobet ! Já přikázal hořatům : „Co zde nebudu, mějte oči wywaleny jako wejři, a hne-li se kde co dost málo, křičte, jako by wás na nože bral !“ Pak jsem wěděl o Liborynowi, že je u wás a že by se pro wás i s tím nejstarším — Pánbůh rač nás požehnat ! — desetkrát po sobě sepral, kdyby toho zapotřebí bylo — to jsem také wěděl ! Drobet jsem tedy chybil, ale jen drobet ! Až wám ale powím, pane králi, že jsem za tu chvíľku uzdrawil nemocného, zkřísil umírajícího a tímto jedním skutkem nejméně třem ještě osobám žiwobyť zachowal — ano, to až wám powím, že mně odpustíte ?“

„Newím, Štefku, newím, půjde-li to tak snadně,“ pokrčil pan Jiří naschwál ramenama, jen aby mečíře poškádlil, maje srdečnou radost z jeho prosté wýmlownosti.

„Že to půjde, pane králi ! Wsaďme se, že to půjde ! To bych wás musel neznat !“

„I jdiž, staré děcko ! kdo by se na tebe mohl

hněwat!“ s patrným pohnutím odvětil Poděbrad, wida že se mečíř málem do mračení dáwa. „Powěz mi raději, kde w noční době k takowému skutku příležitost se ti naskytla?“

„Hledte, že jste mně odpustil!“ jásal mečíř a nyní opravdu samou radostí do pláče se dal. „O, já wás znám! Wy jste koruna všech králowských cností!“

Když si byl slzu s oka setřel, obrátil se od Poděbradského napolo k Liborynowi, řka: „Dříve než na otázku králowské Milosti odpowím, musím tobě kowáříčku něco powědit, abysi tu nestál jako bloudek, newěda kam co bije. Milost králowská dowolí! Wěz, když tě Kolda s ostatními konšely na hrad do chládku dal odwleci, ještě také Lidušku zatknouti welel a že s ní nic poctiwého neobmejšlel, to ti rozum dá. Poslal pro ni na Staré město Roháče s dwěma pacholky; ale já to wyčíhal a jim poswítíl! Když se nejhůře u paní Háty dělo, přiletím tu s hošaty jako drak, newázanou čeládku Koldowu swážu, usta jí zacpu a holku zároveň s twojí i její matkou na Wisenburk uklízím.“

Pocit úžasu, radosti a wděku jako blesk přeletěl obličej Liborynůw; ale mečíř nedáda se tím másti wyprawowal dále: „Než děwče celé ulekané dalo se do nemoci; matky obě sloužily jí co o přetrž, mastičkář králowský léčil jak jen uměl — holka ale kdesi cosi pořád stejnou jen umřít a umřít! Leželo nám to všem na srdci a — rozumíš?

Milost královska sama kolikrát doptání na Wisenburk učinila, jak se Lidce wede.“

Tu pohleděl Liboryn na Poděbradského a slza nejhlubší wděčnosti skvěla se mu w oku. Pan Jiří porozuměl tomu pohledu a milostiwě pokynul rukou na znamení, že wděk konšelůw uznává i přijímá.

A mistr Štefek pokračowal bez přetrži: „Já, ač vyhlížím sprostě jako rendlík, já jsem nad mastičkáře! Já dobře wěděl, nač holka trpí, a jednou Liboryna widět žeby ji lépe zhojilo nežli wšecky ty laňkwary a prášky! Proto také když se mně tu Bůh wí jakou náhodou dnes wečer před stanem královske Milosti Liboryn Wydra namát', sotwa že ho poznám a opowím — i hned na Wisenburk le-tím. Já řku: to bude lík pro to dĕwče, a kdyby jí duše na jazyku sedĕla, okřeje až jí to powím! Doraziw na Wisenburk hrnu se zrowna k powĕdomé komnatě; ale tam panuje jakýsi zmatek. Stojím na prahu, žádný si mě newšímá. Já řku, bude zle; před očima se mi dály mžitky a dech se mi krátil. Pak si přec dodám srdce a zeptám se: „Je žiwa nebo mrtwa?‘ A hle, mdlý ale radostný hlásek odpowídá mi s postele: „I žiwa, žiwa, milý Štefku!“ Já řku: totě nám hej — Liboryn je také žiw a na swobodě! Tu jste ji měli widět! Hned byla na nohách jako srnka! „Štefečku! já pojedu s wámi, já pojedu s wámi,“ prosila tak měkce, že jsem slzeti musil. Panu mastičkářowi se to jaksí nelíbilo; powídal, nenadálá radost že prý také škodí. Já bych

ale nesoudil, Lidce to jistě neuškodilo. Wšak přece jsem do holky mluwil, aby se jen tiše chowala, že musíme dříve Roháče uškrtit a z Koldy masti nadělat, než bude swatba, a děvče si dalo říci. Já pak wida, že jsem dobře pochodil, uháním do ležení nazpět a tu jsem.“

I nemohl Liboryn déle odolati náwalu citů nejblaženějších a zpomenuw kde a před kým se nalezá, s náručím rozpraženým na mistra Štefka se wrhl. Tu sledowalo upřímné srdečné obejmutí. Spohnutím a zalíbením hleděl Poděbradský na tento nelíčený výjew, i aby dowršil blaženost obou, doložil laskawě: „Wěru, děti, okamžení králowské jste mně pripravili! Nyní pak těch několik okamžení, co nám ještě do swítání zbýwají, použíte aby ste se ke dni zejtrejšímu pripravili; neboť bezpochyby že nám dilo rozhodné nastane.“

„A jak to, králowská Milosti?“ wywalowal mečíř oči. „Wždyť se žádné neobyčejné příprawy jako k poslednímu útoku nekonaly.“

„Ano, ty ještě o ničem newíš,“ usmál se Poděbradský zwědawosti mečířowě; „wšak on ti to Liboryn na stanowišti powí.“

Tu ale zwědawost mečířowa nejvyššího dosáhla stupně, tak že opomenuw panu Jirímu se pokloniti Liboryna mermomocí za sebou táhl řka: „Pojď, brachu, pojď a powídej! A přijde-li to přec jednou do oprawdy, to se každý podíwá, jaké bazamáty budu dělat!“

X.

Řitěji se Korutana pluky
 W sbory mužů bujně jásajících;
 Korutany, ejhle! třesk zarazi
 Bradatic jim w lebky tepajících.

z „Meče a kalicha“ od Wocela.

Na východě šerilo se jitro; w ležení Poděbradského bylo na pohled ticho, jakoby se dotud wojsko z ranního spánku nebylo probralo; nikde se nic ani nehnulo. Ale pod stany to vyhlíželo jináče. W plném odění, se zbraní w rukou pohotově stáli wojínové, neodvratně k hradu hledíce, a z bojochtiwých zraků sršely jim jiskry udatnosti. Tak čihá wášniwý lowec w záloze, nemoha se dočkati až mu plachý drawec na ránu přiletí. I nečekali nadarmo. Ještě za ranního pološera odewřela se na hradě brána opatrně a beze šramotu — a branou wyjela tlupa jezdců jako blesk na rychlých koních a uhýbajíc se všemožně ležení nepřátelskému, do šírého pole dostati se usilowala. Ale nepowedlo se jí; neboť w tomtéž okamžení wyrojili se zbrojenci z táboru a jednotliwá oddělení do zálohy položeného lidu wyskytala se pod každou mezí, za každým křem, utikance odewšad skličující. Obezřetný wůdce prchajících, pan Swojště Opočenský poznal brzy nesnadné svoje a swých soudruhů postawení, a s rychlostí blesku otočil se nazpět, aby nepřítel, ku bráně kwapem se hrnoucí, tuto jedinou cestu spásy jim zameziti nemohl. Jen ne-

obyčejnou čerstvostí umělého jezdce dowedl, že dříve na hrad se svými dorazil než lid Poděbradského bránu osaditi mohl. Mosty se vytáhly, brána se zavřela a bylo po díle — ani krůpěje krve se při tom newycedilo.

Newrle wraceli se wojínové do ležení, že ničehož dokázati nemohli reptající. Zvláště mistr mečíř jako pošádlený krocan s nadutou a hněvem uzardělou tváří po svém stanovišti se procházel, neustále mumlaje: „To bylo krásně do opravdy — hanba o tom mluvit — ani za homolku to nestálo! Ale necht!“ těšil sám sebe, „jen ztrpení! však ono to přijde, a když já touto svou pěští Roháče nezabiju, ať mně Mikeš říkájí!“

Po celý den nato chowali se obležení pokojně a taktéž obléhající; ale s nastávající nocí nastoupila živost a velké owšem že opatrné hnutí po táboře.

Wšecken lid stál opět we zbrani, jednotliwé houfy obstupowaly blíž i opodál hrad a rozkazů mnoho udílel pan Jiří přednějším u wojště a tito opět svým podřízeným. —

Pod Plhowem při samé Metuji wypínala se za těch dnů mnohowěkým náplawem říčním nanešená homole, porostlá hlohem, jeřábím a planým šipkém, která však dáwno již rukou příčinliwých Náchodanů rozkopána w úrodné pole se proměnila.

Za oné noci, kdy opatrný Poděbrad kolkol hradu četné rozestawěl stráže, blížil se také houf mužů

*

ozbrojených krokem obezřetným k dotčené homoli tiše a beze wší řeči. Došedše na řečené místo zastawili se oděnci k rozkazu swého wůdce, jenž pološepem takto k nim promluwil: „Tady, přátelé, mezi rokytím u paty homole se rozložme; na blízku z druhé strany končí se podzemní chodba — tady zlosyn Kolda s přátely swými nejpřednějšími newyhnutelně do rukou nám wběhne.“ A po hlase mohl poznati každý městského konšela Liboryna Wydru.

„O kdyby jen také Roháč s nimi se připlazil, toho bych já pozdrawil, že by mu zrak i sluch zasšel!“ ozwal se též hlasem dušeným kdosi jiný mezi ozbrojenými a po wyhrůžce to nebyl žádný jiný než mistr mečíř.

Když tak dobrou hodinu na čižbě stráwili, zasllechli pojednou temný ohlas mnoha mužských kroků, z útroby země nawenčí se deroucí, uzřeli odlesk pochodně čírou tmu pronikající, a slova srozumitelná až k uchu jim se donesly: „Jsme pod šírým nebem.“

„Wystrč hlawu, Roháči,“ welel někdo jiný, „a pohleď, je-li wšecko wšady bezpečno.“

Štefkem to škublo, an Roháče jmenowati slyšel. A hned nato obcházel Roháč krokem liščím s pochodní w ruce homoli, wíce do dálky než na blízko bystré oko upíraje.

Než jak ho mečíř uhlídal, uchwácen prchliwostí zapomněl se tak, že wyskočil w ze swé skryše na Roháče se wrhl. „Scepeni, potworo! dáwno již

s Jidášem w pekle ustláno máš!“ zahřměl hlasem hrozným, a kladiwem tak náramně do hlavy jej udeřil, že s prýšticím-se mozkiem také zrádná duše z těla padouchowa vyskočila. Ale tímto překwapeným skutkem pokaženo všecko; neboť Kolda znamená co se děje, honem sprátely swými coufnul a podzemní chodbou na hrad se wrátil. Stíhati je bylo nemožné.

Mečír ještě pořád na mrtwolu Roháčowu hleděl a wida nepřitele zkoleného pominulo jej všecko záští i bylby málem Roháče litowal. Tu však kněmu přikročil konšel Wydra s twáří hněwiwou a předhůzku mu čině takto jej oslowil: „Mistře! ty jsi všecko pokazil; hled, jak se z toho panu Jiřímu zodpowídáš!“ Tu se teprwa zpamatowal mečír. „O, já starý pošetilec!“ pykal trpce přenáhlení swého. „My je měli všecky pobit neb alespoň sjímat — a já to pokazil!“ — S twáří zkormoucenou odešel stranou od ostatních a posadiw se na welkém kameně oněměl jako ryba. —

Na druhý den zrána odewřela se opět brána na hradě, a chatrný zbytek lidu Koldowa, prostowlasý a bos, vyšel wen panu Jiřímu na milost i nemilost se wzdáváwaje; neboť Kolda za minulé noci s nejpřednějšími bojowníky a přátely swými tajnými průchody nawzdor wší opatrnosti Poděbradského uprchl a zmizel.

Téhož jitra stál mistr mečír před slowútným Poděbradem s twáří kajícího hříšníka. „Pro Boha

wás prosím, pane králi,“ mračil se starý Štefek, „jen mně ten hloupý kousek odpusťte. Učiňte se mnou co chcete — třeba mne s hodnosti swého žiwotního strážce swrhněte, jen se na mne nehněwejte!“

„Mlč, mlč, milý mistře!“ těšil jej pan Jiří. „Nic si z toho nedělej; třeba nám Kolda uprchl, žádného wíce děsit nebude. Moc jeho zlomena jest, a byfby soudem swěta souzen nebyl, ortel soudce wěčného jej nemine.“

Tu se wyjasnil mečíř — a słowa Poděbradského byla prawdiwá. Nezmohl se Kolda wíce a zahynul w bídě a we wyhnanstwi.

XI.

Již se bere slawný sbor —
Lidstwa, trub a bubnů zwuky
Budi kolem ohlas hor.

z „*Meče a kalicha*“ od Wocela.

Dne 5. kwětna, jmenowitě na den památky sw. Gotharda, vycházelo utěšeně ranní slunce nad městem i okolím náchodským. Lesk jeho nebyl nikdy tak skwělý, papršlek jeho nebyl nikdy tak jemně wlahý — alespoň to tehdejší měšťané náchodští na swou duši jistili. Jako wězeň, když po mnohých w žaláři temném stráwených letech poprwé swětlo boží uhlídá, krásu žiwota a dar swobody poznává a ceniti umí: taktěž občanstwo náchodské, jsouci

zbaweno trýzně ukrutníka Koldy, w radostném pocitu oswobození swého k žiwotu nowému s dnešním jitem procitlo; a proto widělo se wše každému býti krásnější a spanilejší než jindy. Již od božího rána hemžily se ulice a náměstí lidem w oděwu i s twáří swáteční, po všem městě panował radostný shon, bezmála jako příprawa k weliké slawnosti, a ples a jásot zrcadlil se w obličejí všechněch. Jen temné stěny dobytého hradu zlobiwě hleděly na to se swé skalnaté výšky, nesouce newrle na vysoké věži zakotwenou korouhew zemskou barwy červené a bílé, co známku swého pokoření.

O dewáté hodině ranní vystřeleno třikráte na hradě z welikých houfnic, a na znamení toto zahlaholily zwony se všech věží, zazněly zwuky trub a bubnů, a všecko lidstwo hrnulo se k staroměstské bráně; neboť sám pan Jiří s prwními z wojska swého z táboru do města přicházel. I byl to průwod slawný: napřed kráčelo dwanácte panošů w odění lesknawém, za nimi vykračował sobě mistr Štefek se swými syny co žiwotní stráž slowútného Poděbrada s dlouhými pikami w rukou; pak ubíral se wázně pan Jiří sám w ornátě správce zémského, w plášti šarlatowém, hermelinem, zlatem a drahými kameny hojně wykládaném; jemu po boku šli oba synowé jeho Boček a Wiktorin, panicowé krásní, jeden po prawici, druhý po lewici, a k záměrce sledowali nejpřednější z wojska.

U brány wítali oswoboditele swého městský

děkan, purkmistr s raddou a weliké množství lidu, neustále „Sláwa! sláwa!“ wolajícího. Celý průvod tento ubíral se krokem vážným na náměstí před chrám swatowawřinský. Tam zhotowena byla tribuna, owěšená kmenty drahými, a pan Jiří sám na ni wystoupil. I pokynul málo rukou a ticho poswátne rozhostilo se kolkolem.

Tu hlasem přísného mstitele nejprwé Koldu uprchlého achtowal, kletbu naň wyřkl, a odměna bohatá přislíbena tomu, kdo by jej buď žiwého aneb mrtvého k nejvyššímu soudu w Praze odowzdał. Potom slowem milostiweho odměnitele obnowil wšecky wýsady a práwa obci náchodské i wšecko jmění Koldou násilně odejmuté jí nawrátil; také znamenitou sumu peněz na oprawení městských zdí občanstwu wěnowal, a co příští pány hradu a budoucí hajitele práv města swé syny Bočka a Wiktorina shromážděnému lidu předstawil. Tu opět nebylo radostného pokřiku ani konce a jednohlasné „Sláwa!“ téměř nedozníwalo.

A podruhé zahučely rány z houfnic, podruhé ozwal se hlahol zwonů a zvuky trub a bubnů — wznešený Poděbrad wcházal i s celým průvodem do chrámu. Tam konala se slawná obět na poděkowání Hospodinu za wítězství obdržené dle obřadů pod obojí. I byla pobožnost wšeho lidu nelíčená a wděčnost k Bohu weliká a opravdiwá.

A po skončených službách božích ještě jednou po třetí zahučely rány z houfnic, zazněl hlahol

zwonků i zwuky trub a bubnů — odewřely se po-
boční dwěře chrámowé, a průwod swadební wchá-
zel do swatyně.

Napřed wstoupila newěsta, spanilá ač od pře-
stálé nemoce ještě poněkud bledá Lidka wešla w
oděwu růžowém, obklopena družicemi, dcerkami-to
z nejpřednějších rodin náchodských, a doprovázena
dwěma stařenama: swou a Liborynowou mateří. Za
ní wstoupil ženich, konšel Liboryn Wydra w čer-
ném sametowém kaftaně s bílým límcem, co obraz
dospělé sličnosti mužské; při něm si vykračowal
mistr mečír w čestném oděwu žiwotního strážce
pana Poděbrada, jen že se mu na lewém rukáwě
čerwenal dlouhý široký fábor s rozmarinou, co
známka důstojnosti družbowské; hned za ním hrnuli
se hošata co mládkowé s welikánskými rozmarino-
wými pruty za čapkami. Sám pan Jiří přidal se k
průvodu tomu a mezi oddawkami co swědek se
swými wěrnými u oltáře postál. Tu ustoupila hluč-
ná radost lidstwa tichému pohnutí a nezůstalo bez
slz oko jediné při obřadě tomto.

Toho ještě dne odebral se pan Jiří s lidem wá-
lečným od Náchoda zůstawiw toliko syny swé, co
budoucí hradu a panství Koldowi odejmutého vlast-
níky. Ale měšťanstwo náchodské nepřestalo se tak
kwapně weselit a radowati, neboť na útraty obecní
wystrojen w tentýž den na wečer k počtě mladých
manželů ples a kwas, w němžto weškerá obec po-
dílu měla. Také panicowé Boček a Wiktorin wyna-

šli se we společnosti měšťanstwa, i bylo radostného weselení bez konce a míry. K závěrce následował tanec, i křepčilo všechno ba i sám usedlý mečíř s newěstou do sousedské se pustil.

Láskapak a vážnost Náchodských zůstala wezdy při rodině Wydrowě, a když po několika letech pan Matěj Hůlek, primátor městský, zemřel, zvolen jest konšel Wydra jednohlasně za hlavu obce. Také na mistra Štelka se nezapomnělo, neboť ze zvláštní náchylnosti wystawěla mu obec náchodská dílnu na zbraň mezi zděmi městskými, i musil se tam s hošaty ze Starého města přestěhowati.

A když dáwno již Liboryna Wydry a mečíře Štelka mezi živými nebylo, po mnohých a mnohých letech wyprawowali sobě ještě pořád s radostí a úctou měšťané náchodští o kováři s mečířem, kdykoliwěk na Koldůw pád a oswobození obce jejich řeč přišla.

Ztracená sázka.

Žertík ze dnů Jana Koldy. *)

Kolda Jan,
 Na Náchodě někdy pán,
 Jenom we dvojím se dobře znal:
 Buďto jako metla boží
 Lidi soužil a jim zhoží
 Odnímal,
 Neb si sezwal kamarády,
 A pak pili, hodowali,
 Až se hory, lesy, sady
 Zelenaly.
 A když se tak do němoty
 Nahejřili,
 Zawolali na holoty **)
 A na sokolníky ***);
 Potom někam na hon vyrazili.
 Jindy zase na rybníky
 K lowu ryb se vypravili.

*) Sdělením p. Antonína Thera, kaplana w Chotěboři, poslého z Náchodska.

**) Holotové: čeled hlídáním chrtů zaměstnaná.

***) Sokolníci: též čeled krmením a pěstováním sokolů ku ptačímu lowu se zanášející.

Jednou po takovém pití
 Usnesli se, tuším u Kostelce,
 Rybník wylowiti;
 A že nebyl zdělán mělce,
 Již w den před tím dali
 Wodu wypustiti;
 A pak snést kázali
 Hojnost štáradel a sítí
 I všelikého náčení,
 Jakowého ku lowení
 Ryb je zapotřebí míti.
 Ale chyba
 Tenkrát slowem byla
 Přenemilá.
 Nikde ani ryba,
 Ačťe již
 Woda dáwno dotékala pryč.

„Hoj, hoj!“ pustili se páni
 Jana Koldy do tejrání.
 „Wěru, bratře, prawda jest,
 Ten low že ti dělá čest!
 Ani střewly, ani bělice
 Nemít w celém rybníce,
 A k tomu si pozwat hosti
 Jako k nějakému sněmu —
 Totě žertík hezký dosti!
 Chaso, smějte, smějte se mul“ —
 Ale Kolda jakoby ho pích’
 Náramně se zamračil
 A tak pánům žert a chase smích
 Jednou ranou zaplašil.

Tu však u stojanu w kalužině
 Pojednou se cosi krouží, wine —

Pak to hroznou hlavu zwedá,
S odewřenou tlamou wodu hledá.

„Hoho!“ zwolal Kolda; „chaso, hněte huáty —
Tamo sebou něco mlátí!“
A pacholci jako kati
Do kaluže skákali.
Když pak hodnou chvíli
Se tam nahmoždili,
Rybu jako kládu
Wyndali
S půl centnéře beze snadu,
A pak plným hrdlem křičet počali:
„Štiku máme! hroznou štiku,
Co takowé hospodářství wedla,
Že w rybníku
Wšecko do čerwíčka snědla!“

Teď se počal Kolda hostům smát:
„Nuže, páni! ať mne spere kat,
Měli-li jste kdy
A budete-li mít na věky
W zabarníkách vašich takowýto kus!
Z Koldy pošklebek si už
Wíce nedělejte,
Příště pozor na hubu si dejte!
Smějte se jim, chaso, smějte!“

Ale Beneš z Mokrowous
Zlostí do pysku se kous',
Neboť, ač sám rád
Pošklebek si učinil
Z cizích wad,
Sám nanejwějš nedotkliwý byl.
„Owšem, owšem, upříti se nedá,“

Hlasu swého newrle pozweda —

„Ano, říct se může směle,

Takových ryb w zemi celé

Že se mnoho neuhlédá!

Ale, pane Jene, co se tobě asi

O tom zdá,

Beneš z Mokrowous že uprostřed swé chasy

Chlapa má,

Který na jediné posezení

Tu twou rybu slupne,

Jen to křupne,

Beze všeho přesyčení?“

„Beneši! kdybych tě neznal mnoho let“ —

Kolda Jan se pousmál,

„Hned bych na to přisahal,

Mozek že se tobě splet’!“

„Pochybuješ, že s tu rybu chlap být může,

Pane Jene? — Nuže,

Tobě libo je-li,

Wsadíme se, bychom něký žertík měli!“

„Toť by w tom být musel ďábel sám!

Nejmilejšího co mám,

W sázku na to dám!“

Zalál Kolda hlasem surowým;

„A že wyhrám, napřed wím!“

„Urči tedy sázky. ceny!“

A pan Kolda bez prodlení

Wece: „Já swou wranku milou

Na to sázím! Ty Beneši,

Wsadiš rovně co tě nejwíc těší:

Totíž šimlu twou bílou!

Zejtra zrowna bez meškání
 S chlapem zrána hnedky
 Na Náchod se dostaw; a wás páni
 K té merendě zwu za swědky!“ — —

Druhého když dne
 Se pan Beneš se swým Matějem
 Na hrad Koldůw přihrne,
 Samým úžasem
 Twáře všecněm zsinawěly,
 Neboť takowého haranta
 Jaktěžiwi newiděli.
 „Toť pan rytíř prohrá sázku zhola!
 Ten chlap jako bažanta
 Rybu sní;
 Wždyť by mohl spolknout wola!“
 Tak to mezi čeledi
 Koldowou po hradě zní,

Ale Kolda wesel dosti
 Na síň welkou wede hosti;
 Tam je kolem stolu rozsazuje,
 Matějowi pak
 Místo stranou wykazuje,
 Ale tak,
 Aby jej na očích všickni měli
 A kterak še pachtit bude, ho widěli.

A tu hostina
 Hnedle počíná.
 Než pan Kolda chytře to měl zřízeno:
 Neboť rybu na sedmnáct dílů
 Po třech librách rozsekal
 A ku každé porci sílu
 Omáčky nawařit dal;

Potom jako poleno
 Chleba hrozná skywa
 Přišla k každé míse a pak konew piwa.

„Totě by ten welikán
 Střewo z pekla musel mít,“
 Myslil sobě Kolda Jan —
 „Kdyby to měl všeco pohltit!“

Ale Matěj jed',
 Až se mu od huby prášilo;
 Prwních deset porci hned
 Zmizelo.
 Páni milí
 Matějowu apetitu se diwili;
 Beneš z Mokrowous se smál —
 Kolda však potaji lál.
 Patnáctou když porci dojídal
 A též chleba, piwa hojně
 Sobě dal:
 Jaksi nepokojně
 Wrtit se pan Matěj počínal,
 A jak by se něco tázat chtěl,
 Usta odewřeny měl.

„Chlapíka to zmahá!“
 Kolda s smíchem do wousů si sahá.
 „Toť by překonalo Goliáše!
 Trefa! výhra bude naše!“

Než pan Beneš se jen směje;
 Wlidně táže se Matěje
 Řka: „No, co ti na jazyku sedí?
 Jen to powěz hezky směle,

At to páni vědi!
Nemrač se a hleď wesele!“

„Inu jemnostpane,“ pozdlouhawě
Matěj do řeči se dáwá
A při tom se w hlavě
Wšemi pěti podrbává —
„Račte mně slowičko
Dowoliti,
Ňáké zeptáníčko
Chtěl jsem učiniti.“ —
„Tak se s pánembohem ptej,
Na žádného nic nedbej!“

„Já jsem myslil — prosím poníženě,
Brzy-li ta rybka na stůl se přižeňe;
Nebo kdyby to tak mělo,
Jak se posud dělo,
Ještě s těmi
Omáčkami a konwemi
Trwat asi do půlnoci:
Já bych potom tu rybičku
Nemoh' třeba zmoci.
A tak jemnostpantatičku
Račte o to dháti,
Abych ji tak pod widličku
Mohl teď dostati,
Dokud ještě místa w těle;
Nebo, to mi věřte směle,
Pak se to nekouše lehce,
Když to lízt již nechce!“

„Hahaha! výborně!“
Zasmáli se páni jednosworně.
„Wěru, pane Beneši, ty wiš,

Kdy se wsadit smíš!
Přejeme ti k výhře štěstí!
Ten chlap, ten ti slouží ke cti!“

Beneš pánům děkuje s dworností —
A Jan Kolda trne zlostí.

O b s a h.

	Str.
<u>Powýšení osady Náchodské za město</u>	<u>7</u>
<u>Kovář s mečířem</u>	<u>11</u>
<u>Ztracená sázka</u>	<u>75</u>

U nakladatele vyšlo nejnověji:

(Ceny ve stříbre.)

Napoleon Bonaparte, císař Francouzský. Dle J. B. Maelého. Část první. Seš. za 8 kr.

Uprchlec w horách Jurských. Ze Z.....e přeložila Wlastimila Růžicková. Seš. za 20 kr.

Kapitánowa dcera. Z ruského A. Puškina přeložil Kristian Stefan. Seš. za 20 kr.

Mistr Jordan. Powjídka ze života řemeslnického. Dle G. Zschotte pro československé čtenářstvo vydělal Jarosl. Pospíšil. Seš. za 10 kr.

Cár Petr Veliký tesařem w Zaardamu. Powjídka pro mládež z roku 1697. Podle Gustawa Nierice od Fr. Boh. Tomšy. Seš. za 8 kr.

Junové u Mexiboru, aneb: Bůh dopaustij, ale neopaustij. Dějepisná powjídka z desátého století pro mládež i dospělé čtenářstvo každé třídy. Podle Gustawa Nierice od Františka Boh. Tomšy. Seš. za 12 kr.

Slepý mládenec, romantická činohra we třech odděleních od Jos. K. Tyla. Seš. za 20 kr.

Monika, tragedie we 3 jednáních od J. Kolara. Seš. za 24 kr.

Obraz země České, čili: Pohled na vlast Čechů. Od R. J. F. Polehradského. (S mapou). Seš. za 10 kr.

Theoreticko - praktické nawedení k písemnostem. Ku prospěchu školní mládeže sepsal Wincenc D. Biba. Seš. za 20 kr.

